

Türkiye Mühendisler Birliği

DEPREM ve KURUMSAL YAPILANMA

-AFET YÖNETİMİNE GİRİŞ-

**Erhan KARAESMEN
Nalan Boyacı YAKUT
Endam GÜNGÖR**

TMB Yayın No: 13
2004

Ahmet Mithat Efendi Sok. No: 21, 06550, Çankaya – ANKARA
Tel: (312) 440 81 22 – 441 44 83 • Faks: (312) 440 02 53
e-posta: tmb@tmb.org.tr • <http://www.tmb.org.tr>

© 2004 TÜRKİYE MÜTEAHHİTLER BİRLİĞİ

Tüm hakları saklıdır. Bu eserin tamamı ya da bir bölümü, 4110 sayılı Yasa ile değişik 5846 sayılı FSEK uyarınca kullanılmadan önce hak sahibinden 52. Maddeye uygun yazılı izin alınmadıkça, hiçbir şekil ve yöntemle işlenmek, çoğaltılmak, çoğaltılmış nüshaları yayılmak, satılmak, kiralanmak, ödünç verilmek, temsil edilmek, sunulmak, telli/telsiz ya da başka teknik, sayısal ve/veya elektronik yöntemlerle iletmek suretiyle kullanılamaz.

ISBN: 975-6159-00-6

Ö N S Ö Z

Topraklarının %92'si, nüfusunun ise %98'i deprem riski altında olan ülkemizde **deprem, toplumsal belleğimizi büyük kayıplar ve derin acılarla yüklemiş bir numaralı doğal afettir.** Sadece düne ait bir deneyim değil, aynı zamanda içinde bulunduğumuz andan yarınlarımıza uzanan çok ciddi bir tehdittir. Bugün yapmamız gereken ise: geçmişte yaşadıklarımızdan ders alarak, kamu, özel sektör ve vatandaşlar olarak el ele vermek suretiyle bu tehditle başa çıkabilmenin gereklerini yerine getirmektir. Tehlikenin büyüklüğünün sürekli bilincinde olmak, olmayanları bilinçlendirmek, çözüme katkıda bulunmak için "Ben" ve "Biz" ne yapabiliriz sorusunu sormak ve yanıtlarını hayata geçirmektir.

Deprem, bir doğal afet olmanın ötesinde ekonomik, sosyal, kültürel ve teknik boyutları olan, bunların tümüyle birlikte algılanması ve başa çıkılması gereken bir olaydır. **Tüm diğer afetler gibi, başta yönetim becerileri olmak üzere, bir toplumun, normal şartlar altında su yüzüne çıkmayan veya geçiştirilebilen yetmezliklerinin derindeki bir yaraya neşter atılmışçasına, çok kısa sürede ve en acıklı biçimlerde ortaya dökülmesine neden olmaktadır.** Yaşanan sarsıntı sadece yerle sınırlı kalmamakta, yerin üstünde insan eliyle inşa edilmiş tüm sistemleri de etki alanına almakta ve "Nerelerde hata yapıyoruz?" sorgulamasını çok ciddi olarak gündeme getirmektedir. **Bu sorgulama ve çözüm arayışı ne yazık ki yer sarsıntısındaki sismik dalgalarda olduğu gibi giderek hafiflemekte ve yerini bir sonraki depreme kadar süren kış uykusunun rahavetine bırakmaktadır.** Oysa depreme karşı koymak, afet öncesini, anını, ve bir sonraki depreme kadar olan dönemi kapsayan kesintisiz bir süreç olmak zorundadır. Bu, araştırma, planlama, uygulama, örgütlenme ve denetim fonksiyonlarının eksiksiz ve sistem bütünlüğü içerisinde yerine getirilmesini gerektiren bir süreçtir.

1952'de kurulmuş olan ve yarım asrı aşkın tarihi ile Türk inşaat sektörünün en köklü meslek kuruluşlarından biri olan Türkiye Müteahhitler Birliği'nin temel ilkesi faaliyet alanını yalnızca üyeleri ile sınırlı tutmamak, kapasitesini ülkenin güncel sorunlarına çözüm üretmek için de seferber etmektir. Bu bağlamda deprem zararlarının azaltılması için yapılması gerekenleri çok önemsiyoruz. Bu zararların çok önemli bir bölümünün kalitesiz yapı üretiminden ve temelde üretim sürecinin iyi yönetilmemesinden kaynaklandığını düşünüyoruz. **Üyelerinin %90'ı mimar ve mühendislerden oluşan ve sadece Türkiye'de değil, 33 yıldır dünyanın 62 ülkesinde binlerce nitelikli yapı inşa etmiş olan bir profesyoneller topluluğu olarak "Hiç zaman kaybetmeden ve bilimsel bir yaklaşımla sorunlarımızın temelini inmeli, çözümlerini yetkililerle ilgililerin dikkatlerine sunmalıyız" diyerek yola koyulduk.**

"Deprem Afetiyle İlgili Kurumsal Yapılanmalar" konulu araştırmayı yukarıda özetlenen çerçeve içerisinde gerçekleştirdik. ODTÜ öğretim üyelerinden ve ülkemizin tanınmış deprem mühendisliği uzmanlarından Prof. Erhan KARAESMEN yönetiminde, bu önemli bilgi dağarcığını ortaya koymuş olan akademisyenler grubuna; ayrıca, 8 ay süren bu araştırmayı değerli katkılarıyla yönlendirmiş olan, **Yönetim Kurulu Başkan Vekillerimiz Emre AYKAR ile Emin**

SAZAK ve Yönetim Kurulu Üyemiz Enver HAYDAROĞLU'ndan oluşan çalışma grubuna teşekkür ediyoruz.

Birlik olarak bu araştırmada getirilmiş olan çözüm önerilerinin hem takipçisi olmaya hem de hayata geçirilmelerine katkıda bulunmaya devam edeceğiz. Anılan öneriler arasında yer alan “Yurttaş Eğitimi” konusunu başarının anahtarı olarak çok önemseydiğimizizi, bu teşhisten hareketle ülkemizde deprem bilincinin ve kaliteli yapı talebinin geliştirilmesine aktif katkı sağlamak üzere harekete geçtiğimizi ve ilgili tüm taraflarla işbirliği yapmaya hazır olduğumuzu özellikle belirtmek istiyorum.

Bir sonraki depremde “0” can kaybı hayalimizin gerçek olması dileğiyle.

M. Erdal EREN
Türkiye Mütahhitler Birliği Başkanı

I Ç İ N D E K İ L E R

GİRİŞ

ÇALIŞMANIN AMACI, KAPSAMI ve YÖNTEMİ	1
1. Bir Doğal Afet Türü Olarak Deprem	1
2. Türkiye'nin Depremselliğine Toplu Bir Bakış	2
3. Depremle İlgili Kurumsal Mekanizmalar	5
3.1. Temel Tanımlar	5
3.2. 2003/04 Penceresinden Olaya Yakından Bakma Gereği.....	6
3.3. Durum Saptama Çalışmasının Kurgusu ve Yürütülüşü	8
4. Bu Raporun Amacı ve Kapsamı.....	9
Kaynaklar	10

BÖLÜM 1

DEPREMİN ÖNCESİ ve SONRASI	11
1.1. Deprem Anında ve Sonrasında Yaşananlar	11
1.1.1. Genel Perspektif.....	11
1.1.2. Depremden Sonraki İlk Bir Kaç Saat	11
1.1.3. Depremden Sonraki İlk İki - Üç Gün	12
1.1.4. Depremden Sonraki İlk İki - Üç Hafta	13
1.1.5. Yeniden Yerleşme ve Ekonomik Canlılığa Kavuşma Aşaması	13
1.1.6. Depremlerin Uzun Soluklu Sonrası - Yeni Deprem Öncesi	14
1.2. Depremlerin Öğrettikleri ve Yaşananlardan Ders Çıkarma	14
1.2.1. Ders Çıkarma Anlayışına Genel Bakış	14
1.2.2. Gündelik Yaşam Akışı İçindeki Umursamazlık.....	15
1.2.3. Toplumsal ve Kurumsal Gözlemler	16
Kaynaklar.....	18

BÖLÜM 2

DEPREM ZARARLARININ AZALTILMASI : TEMEL KAVRAMLAR ve OLAYIN ÖNEMİ	19
2.1. Deprem Hasarlarına ve Zararlarına Genel Bakış.....	19
2.1.1. Genel	19
2.1.2. Can Kayıpları	19
2.1.3. Hasarlı ve Göçük Yapıların Onarım ve Yeniden İnşa Masrafları	19
2.1.4. Ulusal ya da Kentsel Hizmet Veren Altyapı Binaları ve Tesislerinin Onarım ve Yenileme Masrafları	20
2.1.5. İlk Dönemlerdeki Gündelik Yaşamı Yoluna Koyma, Barınma ve Beslenme Amaçlı Özel Masraflar.....	20
2.1.6. Bölgeler Arası Nüfus Hareketleriyle Bağlantılı Ek Masraflar	20
2.1.7. Toplu Bakış ve Yorum	20
2.2. Hasar ve Zarar Azaltma Yolunda Örgütlenme: Afet Yönetimi	21
2.2.1. Afet Yönetiminin Tanımı	21
2.2.2. Afet Yönetiminin Aşamaları ve Alt Unsurları.....	22
2.2.3. Afet Yönetiminin İlgili Alanları.....	26

2.3. Afet Yönetiminde Diğer Ülke Örnekleri	28
2.3.1. Amerika Birleşik Devletleri	28
2.3.2. Japonya	38
2.3.3. Yeni Zelanda	45
2.3.4. Diğer Örnekler	52
Kaynaklar	54

BÖLÜM 3

KURUMSAL YAPILANMA AÇISINDAN TÜRKİYE'DEKİ İŞLEYİŞ55

3.1. Afet Konusuyla İlgili Kurumsallaşmanın Tarihçesi.....	55
3.1.1. Yasal ve Kurumsal Gelişim	55
3.1.2. Kalkınma Planları Açısından Tarihsel Gelişim	60
3.2. Mevcut Yasal Durum	62
3.2.1. Genel Çerçeve	62
3.2.2. Afet Yönetimine İlişkin Genel Yasal Düzenlemeler	62
3.2.3. Sivil Savunmaya Yönelik Yasal Düzenlemeler.....	63
3.2.4. Afet Zararlarını Azaltmaya Yönelik Yasal Düzenlemeler	64
3.2.5. 3194 Sayılı İmar Kanunu	65
3.3. Afet Yönetiminde Kurumsal Yapılanma	66
3.3.1. Afet Yönetiminde Görevli Temel Kurumlar.....	66
3.3.2. Afet Sonrası Faaliyete Geçen Geçici Merkezi Yapılanmalar	91
3.3.3. Afet Yönetimiyle İlgili Kurumlar	101
3.3.4. Afet Yönetiminin İl ve İlçe Düzeyindeki Örgütlenmesi	106
3.4. Afet Yönetiminde Yer Alan Diğer Bazı Önemli Kurum ve Yapılanmalar	115
3.4.1. Tübitak	115
3.4.2. Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü - MTA	118
3.4.3. Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü	119
3.4.4. Belediyelerde Oluşan Yeni Yapılanmalar	122
3.4.5. Sivil Toplum Kuruluşları	126
Kaynaklar	132

BÖLÜM 4

OPERASYONEL AKSAKLIKLAR, EKSİKLİKLER ve

YETERSİZLİKLER133

4.1. İşleyiş Pratiğine Genel Bakış.....	133
4.2. Temas Edilen Kurumlar, Birimleri ve Sorumlu Kişileri	134
4.2.1. Kurum, Kuruluş, Birim ve Kişilerin Gruplandırılması	134
4.2.2. Konuyla İlgili Merkezi ve Yerel Kamu Kurumlarının Kısaca Hatırlanması	135
4.2.3. İlgili Diğer Kurumlar ve Kuruluşlar	136
4.2.4. Konuyla İlgili Uzman Kişilerle Kurulmuş Temaslar	136
4.3. Kurumlarla ve Kişilerle Kurulan Temaslardan Alınan Bilgiler, İzlenimler ve Yorumlar	137
4.3.1. Görüşmelerin Formatlanmış Bilgilere Dönüşme Süreci.....	137
4.3.2. Bilgilerin Özetleniş ve Sunuluş Mantığı	137
4.4. Afetle Doğrudan İlgili Kamu Kurumlarından Alınan Bilgi ve İzlenimler..	137
4.4.1. Afet İşleri Genel Müdürlüğü (AİGM)	137

4.4.2. Kızılay.....	139
4.4.3. İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü	140
4.4.4. Başbakanlığa Bağlı Kurumlar	140
4.4.5. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Merkez Bünyesi ile Yapı İşleri Genel Müdürlüğü ve Teknik Araştırma Uygulama Genel Müdürlüğü.....	143
4.5. Afet Olayında Yardımcı ve Destek Kuruluşlar.....	144
4.5.1. Genel Hatırlatma.....	144
4.5.2. Sayıştay.....	144
4.5.3. Hazine-Sigortacılık Genel Müdürlüğü ve Milli Reasürans Şirketi	145
4.5.4. T.C. Karayolları Genel Müdürlüğü ve Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğü	146
4.5.5. Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)	147
4.5.6. Maden Tetkik Arama (MTA) Genel Müdürlüğü	148
4.5.7. Yerel Yönetimler	149
4.6. İmar ve Yapı Denetimine İlişkin Yasal Düzenlemeler.....	159
4.6.1. Genel Çerçeve.....	159
4.6.2. 3194 Sayılı İmar Kanunu.....	159
4.6.3. 4708 Sayılı Yapı Denetimi Kanunu	161
4.6.4. İmar ve Yapı Denetiminde Yeni Düzenlemeler İçeren Kanun Tasarıları	162
4.7. Üniversiteler ve Yan Kuruluşları.....	169
4.8. Sivil Toplum Örgütleri.....	174
4.8.1. Genel Çerçeve	174
4.8.2. Meslek Gruplarının Temsilcisi “Oda” Adını Taşıyan Kuruluşlar	175
4.9. Toplumsal Eğitimle Bağlantılı Kuruluşlar	179
4.9.1. Konuya Genel Bakış.....	179
4.9.2. Medya Kuruluşlarının Görevlerine Özetle Bakış	180
4.10. Kurum ve Kuruluşların Deprem Olayının Çeşitli Safhalarında Yer Alış Biçimlerinin Özeti	180
4.12. Afetle İlgili Kurumsal Yapılanmaya ve Olayın Finansman Boyutuna Toplu Bir Bakış	182
4.13. Mevcut Yapıların Deprem Etkisine Karşı Güçlendirilmesi	183
Kaynaklar.....	186

BÖLÜM 5

SONUÇLAR VE YORUMLAR 187

5.1. Geleceğe Dönük Genel Tavsiyeler.....	187
5.2. Daha Rasyonel Bir Yapılanma için Yeni Düzenleme Önerileri	194
5.2.1. Önerilerin Niteliği ile İlgili Toplu Hatırlatma	194
5.2.2. Önerilerin Ayrıntısı.....	195

EKLER 201

GİRİŞ - ÇALIŞMANIN AMACI, KAPSAMI ve YÖNTEMİ

1. BİR DOĞAL AFET TÜRÜ OLARAK DEPREM

İnsanoğlunun bireysel olarak, grup halinde ya da toplum katmanları düzeyinde doğayla ilişkisi sevinç ve mutluluk kaynağı olabildiği gibi, rahatsızlık ve huzursuzluk yaratan unsurları da içinde barındırır.

Bir bahar günü mavi gökyüzünün altında, nazlı akan bir ırmağın kenarındaki çiçek bahçelerinde dolaşmak doğa nimetlerinden yararlanmak anlamına gelir. Burada, doğa ile keyif ve huzur verici, dinlendirici bir ilişki kurulmuştur. Ancak, aynı ırmak taşıdığı anda; çiçekler, ağaçlar, yollar su altında kalır, seller binaları yıkar, insanları, ağaçları, hayvanları acımasızca sürükler, ekili tarım arazisi çamurla örtülür. Can ve önemli mal kayıpları oluşur. Bu manzara ise doğayla ilişkinin rahatsızlık verici bir boyutunu gösterir.

Deprem, can ve mal kaybı boyutlarının büyümesinin yanı sıra yerel ve ulusal ölçekli sosyo-ekonomik tahribatın çok artmış oluşuyla da sel ya da herhangi bir diğer doğal afet türünden daha etkili bir doğa olayıdır. Ayrıca, önceden kesin belirtiler vermeyen, sinsi ve ani vurucu karakteri de, depremin, felaket düzeyinde büyük bir afet olarak nitelendirilmesinde etkilidir. Ülkemizde son yarım yüzyılda taşkın, sel, çığ, volkan püskürmesi, kasırga, yangın türü zaman zaman rastlanan doğal hareketlerin hiçbiri, depremin ani yıkıcılık yoğunluğuna ve zarar yaratma gücüne sahip olmamıştır.

Doğa gözlemlerinin sistematik bir sıklık kazanması ve yerbilimlerindeki ölçümsel ve kuramsal gelişmeler, depremlerin yer altındaki oluşum mekanizmalarını daha yakından bilinir hale getirmiştir. Bu bilinirlik, yeryüzü üzerinde hangi yerlerde daha sık ve yıkıcı yer hareketleri olacağını belirlemeye yardım eder. Ancak, fay kırılması ve kaynak oluşması biçimleri ile yer kabuğu içinde dalgasal etki yayılımı düzeneğinin biraz daha aydınlatılmış oluşu, deprem hasarlarını ve zararlarını tek başına azaltabilecek bir unsur değildir.

Bu acımasız yer hareketinin hemen sonrasında, deprem yıkımı yaşamış yöreye götürülecek ilk yardım ve yaralıları canlı kurtarma müdahaleleri, afetin etkilerine direnmenin bir işaretidir. Ancak, bu edilgen bir toplumsal tavrıdır. Ne zaman olacağı belirsizlik taşımakla birlikte, bir gün bir saatte olacağı kesin belli olan bir yıkıma karşı yapıları daha dayanıklı yapmayı denemek daha ileri ve pratik bir akılcılık sergilemektir. Ayrıca, kaçınılmaz deprem sonrası müdahale konu ve biçimlerini daha planlı bir düzeye getirme gayretleri de önem taşır.

Depremden birkaç gün sonrası ile birkaç ay (ve bazen bir-iki yıl) sonrasına kadar uzanan ve yapı onarımı, tamamen yıkılmışların yerine yeni yapıların inşa edilmesi gibi, afet geçirmiş bölgenin sosyo-ekonomik-teknik yaralarının sarılmasına yönelik faaliyetler içeren dönemin planlanıp uygulanmasına yardımcı olacak, uzun soluklu hazırlıklar da önem taşır.

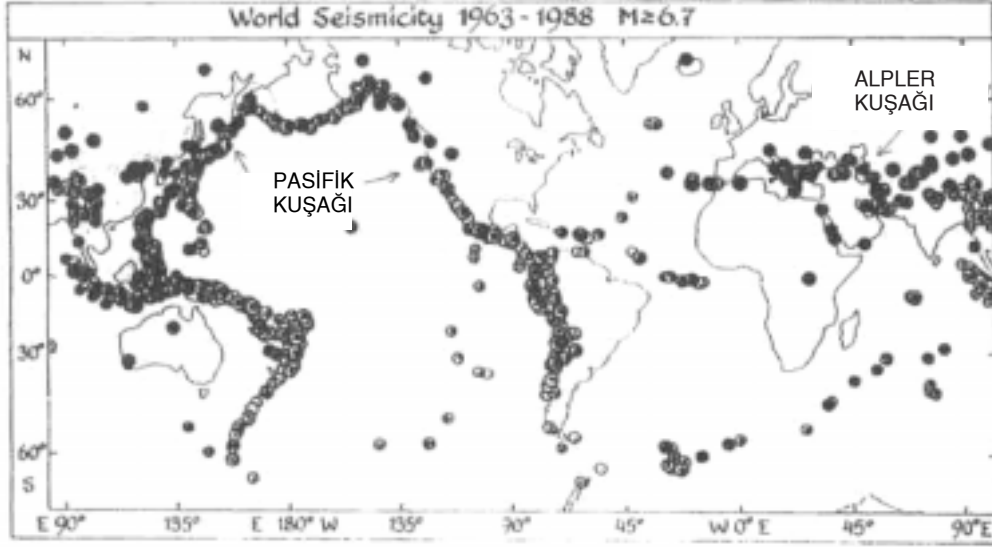
Buna göre, deprem sırasında, sonrasında ve kaçınılmaz bir sonraki depremin öncesinde alınabilecek önlemlerin disiplinlerarası iş ve güç birliği ile planlanıp yürütülmesi düşünülmelidir. Bunun için etkili bir koordinasyon sağlanarak harekete geçilmesi gerekir. Geri kalmış ülkelerde ve Türkiye gibi, belli ilerlemeler kaydetmiş ancak gelişmesini tümüyle tamamlayamamış ülkelerde, alınacak önlemlerin planlanıp uygulanmasında, işin bu “koordinasyon” boyutu kritik bir önem kazanır. Toplumsal geleneklerde ve iş görme alışkanlıklarında koordinasyon dürtüsü kuvvetli bir unsur olarak yer alamadığında, birlikte ve bağlantılı yürütülmesi gereken işler arasında karşılıklı etkileşme ve paralellik zayıf kalabilir. İşleri kolaylaştırıcı yasal dayanakların oluşturulmasında ve bunların hayata geçirilmesinde genel bir umursamazlık ve vurdumduymazlığa tanık olunabilir. Birey-toplum-devlet üçgenindeki temel ilişkilerde, afet ve özellikle deprem afeti konusunda ne yazık ki ülkemizde de benzeri umursamazlık gözlenmektedir.

2. TÜRKİYE’NİN DEPREMSELLİĞİNE TOPLU BİR BAKIŞ

Deprem, yerkürenin milyarlarca yıl boyunca soğuyarak bugünkü şeklini alma süreci içinde oluşan tabakalar arasında sıkışan enerjinin açığa çıkması olayıdır. Teknik dilde levha (plate) olarak da adlandırılan bu tabakaların bir bölümü yerleşmiş, oturmuş ve komşu plakalarla geometrik uyumu sağlamıştır. Ancak, bazı levhalar birbirleriyle komşuluk ilişkilerinde geometrik ve jeofizik uyumsuzluk sergiler. Bu tür levhaların sınırlarında yerküre içindeki sıcak çekirdek tabakadan gelen konveksiyon akımının da etkisiyle aşırı gerilme ve sonrasında gerilme patlaması ortaya çıkar. Söz konusu enerji birikmesi ve gerilim fazlası uyumsuz levhalar arasında sıkça tekrarlanır ve bu durum yerküre üzerinde düzgün bir dağılım da göstermez. Bazı yörelerde, adına fay hattı denen şeritler boyunca daha yoğunlaşmış olarak bulunur. Şekil 1 yerküre üzerinde deprem etkinliğinin dağılışı biçimini göstermekte olup Doğu Akdeniz ve Anadolu Yarımadası civarında birikmiş bir yoğunluk hemen dikkat çekmektedir. ^{[2] [3]}

Türkiye toprakları, yerkabuğunun oluşması sırasındaki jeolojik sürecin bir sonucu olarak deprem riski yüksek bölgeler üzerine yerleşmiş bulunmaktadır. Gerek tektonik çökme ve gerekse uyumsuz levha arasındaki hareketlerin çok yoğun olarak kendini gösterdiği bu bölgeler, Anadolu Yarımadasının önemli parçalarını kaplamaktadır. Ayrıca, Akdeniz’in doğu parçaları ve özellikle Anadolu Yarımadasına komşu Ege Denizi çevreleri de yıkıcı depremlerin sık rastlandığı yerler olarak bilinmektedir.

Şekil 1. Deprem Kuşakları Haritası

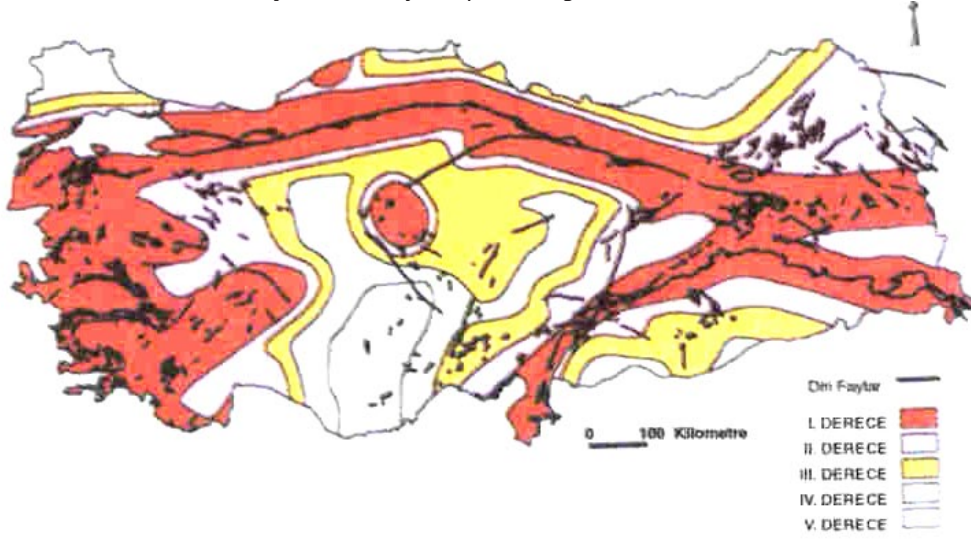
Anadolu Yarımadasında biri 600 km. dolaylarında, diğeri 1200 km.'yi bulan uzunluklarıyla Doğu Anadolu'dan Çukurova'ya ve Kuzeydoğu Anadolu'dan Marmara'ya doğru iki etkin fay sürekliliğinin bulunduğu bilinmektedir. Anadolu Yarımadasına güneydoğu doğrultusundan gelerek saplanan ve her yıl kuzeye doğru birkaç santimetre hareket ettiği bilinen çok masif Arap Yarımadası Platosu, Anadolu'nun depremselliğinin kaynaklarından birini yaratmaktadır.

Arap Yarımadası Büyük Levhasının bu kuzeye doğru hareketinin sonucu olarak, Anadolu kuzey-güney doğrultusunda sıkışmaktadır. Bu sıkışma sürecinde Türkiye yukarıda sözü edilen iki fay sistemi boyunca (Kuzey Anadolu Fay Sistemi (KAF); Doğu Anadolu Fay Sistemi (DAF) deforme olmakta ve batıya doğru harekete geçmektedir. Bu iki ana fay oluşumu dışında Anadolu jeolojisi çok sayıda diğerküçük fayları da barındırmaktadır. Bunlar da, ülke topraklarının büyük bölümünü deprem riski altında tutmaktadır. Ülke topraklarının büyük bölümünü risk altında tutan bu fay oluşumlarına ek olarak Ege Bölgesinde çok sayıda, ancak daha kısa kırıkların yer aldığı bilinmektedir. Anadolu büyük levhasının Karlıova birleşim noktasından itibaren batıya doğru zorlanmasıyla, Ege Bölgesine yakın kesimler kuzey-güney doğrultusunda genişlemeye maruz kalır. Bu zorlama ise bölgede doğu-batı doğrultulu graben sistemlerin gelişmesine yol açmıştır. KAF Sistemi güneye yaklaşırken İzmit'in yaklaşık 70 km. doğusundan itibaren, biri daha kuzeyde ve diğeri ise güneyde kalacak biçimde, iki ana kola ayrılmaktadır. Kuzey kolunun daha aktif olduğu gözlemlenmiş olup, bu kolun deniz içinde devam ettiği belirlenmiştir. Güney kolu da kısmen karada, kısmen de Marmara Denizi'nin güneyinde karaya yakın yörelerde devam etmektedir.

Türkiye'nin depremle içiçeliği konusunda özetle bazı istatistiksel bilgiler vermekte yarar bulunmaktadır. Ülkemiz nüfusunun % 98'i; coğrafi yüzeylerinin % 91'i; sanayi varlığının % 97'si; ve barajlar başta olmak üzere temel altyapı tesislerinin % 90'ı aşkın bölümü deprem riski taşıyan topraklar üzerinde yer almaktadır. Yalnızca hasar riski daha yüksek olan birinci ve ikinci derece

deprem bölgeleri düşünüldüğünde dahi nüfusun ve ekonomik varlığın %80'ler düzeyinde bir bölümünün deprem riskiyle karşı karşıya bulunduğu hatırlanmalıdır. Şekil 2.'deki haritada, Türkiye'nin depremselliği yöresel deprem riskleriyle birlikte gösterilmiştir.

Şekil 2. Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası

Bu oranların yüksekliği, depremle ilgili yeni bir kurumsal biçimlenmenin ve depreme dayanıklı yapı inşaatı yolundaki acil ve aktif düzenlemeler başta olmak üzere, ulusal bir afet planlaması ihtiyacının önemini ve ivediliğini ortaya koymaktadır. Genel kamuoyunun bu konuda çok daha duyarlı hale getirilmesi ve eğitilmesi mutlak gereklidir. Ayrıca, meslek çevrelerinde de deprem ve afet konularına ilişkin örgün öğrenim ve ek öğrenim etkinliklerine yeni bir ivme verilmesinde büyük yarar vardır. 20. yüzyılda Erzincan'dan (1939) bu yana kırka yakın ağır ya da çok ağır hasarlı deprem yaşanmış olması Anadolu Yarımadasının depremsel faaliyet yoğunluğunun bir göstergesidir. Yaklaşık iki yılda bir hasarlı bir depreme tanıklık edilmektedir. Tablo 1, tarihsel gelişme içinde kaydedilmiş bazı büyük depremlerle ilgili bilgileri özetlemektedir. Önemli olan, bölgenin depremselliğinin yarattığı risk yüksekliğini algılamak, bölgede kontrollü ve sağlıklı arazi kullanımı ile depreme dayanıklı, sağlam yapılardan oluşan kentsel yapılaşma düzeninin kurulmasına öncelik vermektir.

Tablo 1. Türkiye Depremleri ile İlgili Özet Bilgiler

TARİH	YER	BÜYÜKLÜK (magnitude) (Richter)
04.09.1509	İSTANBUL	>7 (tahmini)
24.05.1719	İSTANBUL- İZMİT- İZNİK	6.5
22.05.1766	İSTANBUL	6.8
10.07.1894	İSTANBUL- ADAPAZARI- MARMARA	7.0
26.12.1939	ERZİNCAN	7.9
18.03.1953	YENİCE- GÖNEN	7.4
25.04.1957	FETHİYE	7.1
19.08.1966	VARTO	6.9
28.03.1970	GEDİZ	7.2
06.09.1975	LİCE	6.9
24.11.1976	ÇALDIRAN- MURADIYE	7.2
13.03.1992	ERZİNCAN	6.8
01.10.1995	DINAR	6.3
27.06.1998	CEYHAN-ADANA	5.9
17.08.1999	MARMARA-KOCAELİ	7.4
12.11.1999	DÜZCE-KAYNAŞLI-BOLU	7.2
03.02.2002	SULTANDAĞI-ÇAY	6.3
01.05.2003	BİNGÖL	6.4

3. DEPREMLE İLGİLİ KURUMSAL MEKANİZMALAR

3.1. Temel Tanımlar

Yukarıda Bölüm1.'de deprem afetinin, öncesiyle ve sonrasıyla ele alınması gerekli, karmaşık ve çok boyutlu bir sosyo-teknik olay niteliği taşıdığına değinilmişti. Bu özelliğiyle deprem, yurttaşları hem birey olarak, hem de toplum gruplarının ve katmanlarının parçası olarak yakından ilgilendirir. Bu durum, konuya, toplumsal ölçekte müdahale edilmesi gereğini ortaya koyar. Böylece, devlet ve toplum grupları, bir bölümü kamu adına doğrudan, bir bölümü insancıl yardım dürtüsüyle gönüllü olarak ortaya çıkan özel grupçuklar aracılığıyla daha dolaylı biçimde, bu müdahalenin planlanmasında ve uygulanmasında çeşitli düzeylerde ve biçimlerde görev alırlar. Bu, aslında, ilke

olarak kamusal ve toplumsal bir operasyondur. Ancak yalnızca kamu kuruluşları ve bunların görevli bireylerinin etkinliği yetersizdir. Özel kurum ve kuruluşların da bireysel ya da grupsal beklenti ve isteklerini yansıtacak biçimde, kamu kesiminin gayretlerine katkıda bulunması gereklidir. Bunun sonucu olarak, çok sayıda kamu ortak hizmet birimi (devletin merkezi ve yerel çeşitli kurumları ile üniversiteler ve araştırma merkezleri) deprem zararlarını azaltıcı işlemlerde görev alır. Özel kesimden irili ufaklı çok sayıda kuruluş da sivil toplum örgütleri statüsü altında deprem zararlarını azaltma amaçlı işlemlerde yardımcı olur. Güçlü meslek gruplarını temsil eden meslek odaları başta olmak üzere, bireylerin teknik ya da sosyal katkılarını örgütleyen çeşitli dernekler bu kümede yer alır.

Kamusal ve bireysel katkılarda iyi niyet unsurunun yer aldığı ve yurttaşlık duygusu ile insan sevgisi gibi, takdir edilecek öğelerin harekete geçirildiği kesindir. Ancak, çok boyutlu ve çapraşık bir işlemler örgüsü söz konusu olup, burada kurum ve kuruluşların verimli bir güç birliği yapmaları ve belli bir koordinasyon çerçevesinde çalışmalarını zorunludur. Ülkemizde, bu zorunluluğun gereğinin yerine getirilemediği yolunda endişeler mevcuttur. Yasal çerçevedeki çeşitli boşluklar, bu alandaki ilk zafiyet ögesini oluşturmaktadır. Afet olgusuna karşı genel toplumsal umursamazlık bir diğer önemli edilgenlik unsurudur. Çok sayıda işlemin rasyonel bir paralellik ve koordinasyon disiplini içinde yürütülmesi yolunda bireysel alışkanlıkların ve toplumsal geleneğin mevcut olmayışı da zorlaştırıcı bir diğer olgudur. Dolayısıyla deprem hasarlarını azaltma çabaları, verimsiz ve düzensiz yürüyelemiştir.

Ancak, bu düzensiz ve verimsiz işleyişin, toplumsal alışkanlıkların ötesinde, konuyla ilgili mevcut kurumsal yapılanmanın yetersizliğinden de kaynaklandığının altı çizilmelidir. Bu yetersizlik, kavramsal tanımların net bir yasa diliyle ifade edilemeyişinden başlamaktadır. Koordinasyon ve işbirliği gereğinin anlamlı bir yasal zorunluluk konumuna getirilememesiyle devam etmektedir. Genelde afetlerin, özelden depremin yalnızca (veya çok ağırlıklı biçimde) olay sonrası kurtarma ve acil yardım anlayışıyla ele alınması yoluna gidilmiştir. Böylece, çok geniş bir boş alan bırakılmaktadır. Sonuçta, depremde hasar riskini azaltmaya yönelik, bir sonraki depreme şimdiden hazırlanma (preparedness) etkinliği eksik boyutlu olarak ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Deprem olayıyla yakından veya uzaktan da olsa bir biçimde ilgili gözükten kurum ve kuruluş sayısının epeyce yüksek oluşu eksiksiz, kuvvetli bir sosyo-teknik anlayışla ve yasal çerçeve dayanaklarıyla bile, etkin koordinasyonlu yüksek verimli bir işleyiş zaten kolaylaştırılabılırdi. Yukarıda sözü edilen eksik-gedikli durum ise bu işleyişin verimini daha da düşürmektedir.

3.2. 2003/04 Penceresinden Olaya Yakından Bakma Gereği

Yukarıda belirlenen durum, depremselliği aşık ve hasar riski yüksek Türkiye gibi bir ülkede deprem hasarını ve zararını azaltmaya yönelik çabaların yeterince akılcı ve çözüm getirici bir işleyişe dönüşemediğini göstermektedir. Çözumsuzlük, edilgenlik ve belirsizlik arz ediyor oluşuna karşın çıkış yolları

denenmek zorundadır. Konunun, bu çerçevede daha yenilikçi yaklaşımlarla ve daha kapsamlı ve bütüncül biçimde ele alınması gerektiği, uzmanlık çevrelerinde epeyce bir zamandır tartışılır olmuştur. Bu bir ölçüde umut verici bir durumdur. Güçlü ve teknik çevrelerde olduğu kadar genel kamuoyunda da belli bir saygınlığa sahip Türkiye Mühendisler Birliği'nin de konuya daha yakın ve kapsamlı bir dikkat çekme gereği duyuşu, ayrıca, anlamlı bir gelişmedir.

Sivil toplum örgütlerinin çağdaş yaşamda yararlı toplumsal işlevler yükümlendiği bir dönemde yaşıyoruz. Küçük ve sınırlı amaçlı kurulmuş derneklerin sayısı artarken, bunların arasından daha kapsamlı hedeflere yönelenler de çoğalmaktadır. Yukarıda sözü edilen, depremle ilgili çok sayıda kurum ve kuruluşun bir bölümünü de zaten dernekler oluşturmaktadır. Ancak, bazı dernekler operasyonel güçleri ve becerileriyle ön plana çıkarlar. Kişi ve kuruluşları "birlik" adını da kullanacak biçimde temsil eden bazı derneklerden, bu meyanda, söz edilebilir. "Türkiye Mühendisler Birliği", meslek alanı çerçevesini aşarak, güncel sosyo-ekonomik önem taşıyan ve toplumdaki daha geniş kesimleri ilgilendiren konulara eğilmeyi de amaçlayan bu tür sivil toplum örgütlerinin önde gelenlerindedir.

Birlik yönetimi, yakın geçmişte, deprem olayını çok yönlü bir ilgi içinde izlemiştir. Uzman gruplara büyük afet boyutu taşıyan deprem (ve ayrıca sel, taşkın) olaylarının ayrıntılı incelemesini yaptırmıştır. ^{[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7]} Buna ek olarak, 1999 felaketlerinden sonra geniş çaplı bir insani yardımı hem kapsamlı bir teknik ekipman desteği hem de maddi destek biçiminde kendi bünyesinde seferber ve organize etmiştir.

Öte yandan, deprem hasarlarını azaltıcı uzun soluklu önlemler çerçevesinde yapıda kalite denetimi ve sigorta konularına sürekli ilgi göstermiştir. Tüm bu ilgi odaklanmalarının birikimiyle Türkiye Mühendisler Birliği'nin deprem afetiyle bağlantılı ulusal kurumsal mekanizmaların rasyonellik ve verim düzeyini artırıcı önlemlerin geliştirilmesinde aktif destek olma arayışına girmesinden memnuniyet duymak gerekir.

Bu aktif destekçilik statüsünün, işleyiş mekanizmasını geliştirme yolundaki ilk adımı ise mevcut durumun olumlu-olumsuz tüm yönleriyle ve tam bir gerçekçilik içinde, olabildiğince kapsamlı biçimde saptanması oluşturmalıydı. Buradan ortaya çıkan görüntünün, genelde gözlenen kurumsal yapı eksikliklerini ve bu haliyle işleyişindeki kaçınılmaz verim düşüklüğünü ayrıntısıyla ortaya koyması beklenmeliydi. Sonrasında, ülkemiz bürokratik işletmecilik mantığı ve alışkanlığını da gözardı etmeyen ancak daha pratik ve rasyonel bir işleyiş biçimi geliştirilmesini amaçlayan öneriler ve düşünceler belirlenmeliydi. Tüm bu beklentilerin ve hedeflerin yerine getirilebilmesi için kapsamlı bir uygulamalı araştırma projesinin yürütülmesi planlanmıştır. Birlik danışmanlarından Erhan Karaesmen'in yönlendirmesiyle ODTÜ kökenli bir araştırma ekibi tarafından, bazı genç hocaların da kısmi katkısı sağlanarak, yoğun bir çalışma sürdürülmüştür. 2003 yılı sonbaharı ile 2004 Ocak ayının ilk yarısını kaplayan dört aylık bir etkinlik dönemi içinde ara raporlar ve düzenli toplantılardaki sözel açıklamalarla Birlik yetkilileri bilgilendirilmiştir.

Bu raporlama işine paralel olarak, Birliğin bu konuda belirlediği ve kamu üst yönetimine tavsiye edebileceği görüşleri özetleyen, bir genel görüş bildirgesi

olacak ve bir çeşit “manifesto” niteliği taşıyacak kısa ve tok bir metin hazırlanmıştır. Bunun yanı sıra, Türkiye Mühendisler Birliği’nin uzun vadede deprem hasar ve zararlarının azaltılması alanında daha sürekli ve işlevsel etkinlikler göstermeyi planlaması halinde, o perspektifte yapılabileceklerle ilgili tavsiye ve hatırlatmalara yer veren bir kısa, öz metin hazırlanmıştır.

3.3. Durum Saptama Çalışmasının Kurgusu ve Yürütülüşü

Yukarıda sözü edildiği gibi, gerçekçi ve kapsamlı bir durum saptama gereği belirlenip bir uygulamalı araştırma projesi yürütülmüştür. Bu araştırma faaliyetinin ilk ve ağırlıklı bölümünü deprem olgusuna çeşitli biçimlerde müdahil çok sayıda kurum ve kuruluşun olaya bakışlarının, yetkilileri düzeyinde, yüz-yüze görüşme yoluyla belirlenmesi oluşturmuştur. Merkezi ve yerel kamu kesiminden, meslek odalarından ve sivil toplum örgütlerinden altmışa yakın kuruluşla, bu anlayış çerçevesinde temas kurulmuştur. Alınacak bilgilerin bazen çok ayrıntıya inebileceği öngörülmüştür. Ayrıca, söyleşi havası içinde, çekinmeksizin bazı gerçekçi irdelemelere girebilme kolaylığı da göz önünde tutulmuştur. Böylece, yazılı anket yerine yüz-yüze görüşme ile bilgi alınması yeğlenmiştir. Bu, aslında planlanması, programlanması ve uygulanması eziyetli bir süreç oluşturmuştur. Araştırma ekibinin çok sayıda Ankara dışı seyahat yapmasını gerektirmiştir. Ancak, işin akışı içinde, bu yolla bilgi toplamanın en uygun yöntem olduğu memnuniyetle fark edilmiştir.

Bu temaslarda alınan sözel bilgilerin yanı sıra basılı ve dijital disk-disket biçiminde belgeler sağlanmıştır. Alınan sözel bilgilerin kurumlar arası ilişkilerin kolay anlaşılmasına yardımcı bir form içinde yazıya dökülmesi yoluna gidilmiştir. Teması yürüten araştırma elemanları, kendi gözlem ve yorumlarını da taze izlenimler olarak bu form bilgilerine eklemiştir. Bu form söz konusu temaslarda ulaşılan bilgi ve gözlemlerin ayrıntısıyla yer alacağı, 4. Bölüm’de bir ilk betimleme amacıyla verilecektir. İlgili her birim için doldurulmuş formlara ise metnin sonunda geniş bir ek bölümde yer verilecektir. Mühendislik disiplini içinden deprem konusuna özel ilgi ve yakınlığı olduğu bilinen deneyimli ve birikimli bazı uygun kişilerin görüşlerinin de yine sözel temaslarda alınmasında yarar görülmüştür. Bu temaslardan elde edilen bilgi ve gözlemler aynı formlara işlenmiş olarak ekler arasında yer almıştır.

Yazılı ve dijital kaynaklar taranarak, diğer ülkelerdeki afete karşı örgütlenme ve kurumsal yapılanma biçimleri konusunda bilgilere de ulaşılmaya çalışılmıştır. Öte yandan, ülkemizdeki bazı yayınlardan da incelenen konuya değinen çeşitli bilgiler alınması çabası içinde olunmuştur. Araştırma ekibindeki en kıdemli ve deneyimli eleman olan ve projenin yönlendirici sorumluluğunu üstlenen uzmanın, bu çalışmaların yürütüldüğü dönemde yurt içinde ve dışında verdiği çeşitli konferanslarda kısmen burada incelenen konulara da değindiği sunuşları olmuştur. İzleyicilerin, bu vesileyle dile getirdiği görüşlerden de bazı değerli ipuçlarına ulaşılmıştır.

4. BU RAPORUN AMACI VE KAPSAMI

Yukarıda kısaca değinildiği gibi, işbu rapor, kapsamlı bir incelemenin bulgularını ve bunlara dayalı yorumlar ile geleceğe dönük tavsiyeleri kapsayan bir metindir. Bu uygulamalı araştırma projesini yürüten uzmanların ve yardımcılarının, çalışmanın akışı içinde TMB yetkililerine yazılı ve sözel ara sunuşları olmuştur. Bu nihai metin hazırlanırken, sunulan bu ara raporların genişletilmiş biçimde tamamlayıcısı bir doküman oluşturulması amacına bağlı kalınmıştır. Bu metnin, ayrıca, konuyla ilgili daha sonraları başka mercilerce yapılacak ek araştırmaların elemanları, yapı sektörü içinden bilgi genişletme ihtiyacı duyacak meslektaşlar için de bir temel başvuru kaynağı oluşturması arzusu duyulmuştur. Dolayısıyla, bir bilimsel rapor titizliği içinde hazırlanmasına özen gösterilmiştir. Geniş bir kaynaklar listesi verildiği gibi, pek çok kaynağın yazılı ya da dijital doküman olarak eklerde yer almasına gayret edilmiştir.

Önceki bölümde sözü edildiği gibi, bu rapor, öte yandan, anlamlı bazı dokümanların daha çıkış noktasını oluşturacaktır. Devletin ve kamu yönetiminin en üst yetkililerine, yapı özel sektörü bakış açısından, köklü uyarıların yöneltilmesini amaçlayan ve anlamlı bazı tavsiyelerin yer aldığı bir “temel bildirge metni”ne kaynaklık etmesi de öngörülmüştür. Buna ek olarak, Türkiye Müteahhitler Birliği’nin yakın gelecekte deprem afetiyle bağlantılı kurumsal yapılanmada alabileceği etkin görevler konusunda araştırma ekibinin hatırlatma ve önerilerini içeren bir kısa, öz metin de, bu geniş rapordan hareketle hazırlandı.

KAYNAKLAR

- [1] Karaesmen, E., Deprem ve Sonrası, Türkiye Mühendisler Birliği Yayını, Ankara, 1996
- [2] Demirtaş, R., ve Yılmaz, R., 1996, Türkiye'nin Sismotektoniği; Sismisitedeki Uzun Süreli Değişimi ve Güncel Sismisiteyi Esas Alarak Deprem Tahminine Bir Yaklaşım: Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Deprem Araştırma Dairesi Başkanlığı Yayınları
- [3] Demirtaş, R., ve Yılmaz, R., 1996, *Seismotectonics of Turkey; A Preliminary Approach to Earthquake Forecasting Based on Long-term Variations and Present Seismicity*; Ministry of Public Works and Settlement, General Directorate of Disaster Affairs, Earthquake Research Department
- [4] Karaesmen, E., Yıldız, D., Erkay, C., Doğanoğlu, V., Yanmaz, M., Önder, H., Gülkan, P., Şorman, Ü., Batı ve Doğu Karadeniz Bölgeleri Sel Afetleri Araştırma Raporu, Türkiye Mühendisler Birliği Yayını, Ankara, 1998
- [5] Ersoy, U., 1995 Dinar Depremi Üzerine Bir Değerlendirme, Ankara, 1996
- [6] Karaesmen, Erkay, Kibar ve Diğerleri "17 Ağustos 1999 Marmara-Kocaeli Depremi Üzerine İlk Gözlemler" Sınırlı Dağıtımlı Özel Türkiye Mühendisler Birliği Yayını, Ankara, 1999 Eylül, 32 sayfa
- [7] "26 Haziran 1998 Adana-Ceyhan Depremine Toplu Bir Bakış", Sınırlı Dağıtımlı Özel Yayın, Ankara, 1998 Ağustos, 40 sayfa

BÖLÜM 1

DEPREMİN ÖNCESİ ve SONRASI

1.1. DEPREM ANINDA ve SONRASINDA YAŞANANLAR

1.1.1. Genel Perspektif

Deprem sonrası, üzüntülü, gergin ve çileli bir zaman dilimidir. Yaralıların kurtarılması, ölülerin defnedilmesi gibi acılı işlemlerle başlar; sosyal yaraların sarılması için gerekli tüm eylemleri kapsar. Pek çok ülkede muhtemel afet bölgeleri için depreme hazırlık çalışmaları yapıldığı bilinmektedir. Son dönemlerde yaygınlaşan bir kavramla söyleyecek olursak, buralar için “Deprem Senaryoları” geliştirilmektedir. Bu çalışmalarda, kentsel bölgelerde meydana gelebilecek büyük depremlerin yaratacağı yapı, altyapı ve sistem hasarları; heyelanlar, zemin göçmeleri ve sıvılaşmalar ile patlama, yangın, su baskını gibi yan etkilerin riskleri tahmin edilmeye çalışılmaktadır. Deprem hemen sonrasındaki kent içi ulaşım düzeniyle ilgili seçenekli tavsiyeler geliştirilmektedir. Can kayıpları ve ağır yaralı yurttaşların sayısı ve bunların kentteki dağılımı hakkında seçenekli tahminler yapılmaktadır.

Deprem öncesi hazırlıkları ile afet plan ve programlarının yapılması; yapıların depreme dayanıklılığının artırılması; yıkılmamış ancak belli bir hasar görmüş yapıların onarım ve güçlendirilme işlemlerinin öncelik sıralarıyla belirlenmesi ve programa bağlanması gerekmektedir. Deprem sonrası için gerekli acil yardım, kurtarma ve enkaz kaldırma hizmetlerinin rasyonel biçimde düzenlenmesine ve geçici iskan planlarının yapılmasına esas olacak bilgiler, deprem senaryoları ile bağlantılı olarak genişletilebilir ve zenginleştirilebilir.

Aşağıdaki bölümlerde depremin hemen sonrasını ve ardından gelen dönemleri betimleyici, dünyada ve ülkemizde yaşanmış deneylere dayalı gözlemsel bilgiler özetlenecektir.

1.1.2. Depremden Sonraki İlk Birkaç Saat

Şiddetli bir deprem, her şeyden önce insani sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Mal kaybının ötesinde, beklenmeyen can kayıplarının çevrede büyük bir moral çöküntüsü yarattığı bilinmektedir. Ayrıca, yakınlarının fiziksel acı çekmekte olduğuna tanık olmak, insanlardaki panik duygusunu kaçınılmaz bir biçimde güçlendirmektedir. Devletin deprem sonrası müdahale ve yardımla

görevlilerin felaket alanına yetişmesine kadar geçen süre, panik belirsizlik ve kederin yoğun olarak yaşandığı, son derece dramatik bir dönemdir. Ancak, devletin koruyucu, yardım edici ve kurtarıcı elinin afet bölgesine ulaşmasından önce basın ve yayın organlarının moral yükseltici propagandası, yardımın yetişmekte olduğu haberinin iletilmesi bir ölçüde psikolojik rahatlama sağlayabilmektedir. Ne var ki ülkemizde radyo, televizyon ve basın haberleri, afeti olduğundan büyük gösterme çabaları yüzünden, paniği maalesef artırmıştır.

Deprem bölgesinin yerine, ulaşım olanaklarına ve mevsim koşullarına bağlı olarak resmi yardım örgütlerinin bölgede etkinliğe geçmesi yarım ya da bir tam gün alabilmektedir. 24 saate kadar uzayabilen bu ilk birkaç saatlik dönemde yerel yönetimler (valilikler, kaymakamlıklar ve belediyeler) acele oluşturulan yerel bir kriz merkezi aracılığıyla işe vaziyet etmeye çalışmaktadırlar. Ancak, teknik ekipman ve bilgi eksikliğinin yanısıra yerel ekiplerde görevli insanların kendilerinin de acılı oluşu, bu gayretlerin verimini azaltabilmektedir. Bu dramatik ilk saatler içinde deprem bölgesine dışardan gelen bazı gruplar ise genelde civar yerleşme merkezlerinden aile ya da akrabalarını görmeye gelen felaket ortakları olmaktadır. Bu ilk gelenlerin de genellikle üzüntüyü artırdıkları bir gerçektir. Afet ve kurtarma örgütlerinin bölgeye varmasından sonra, üzüntünün yerini enkaz altından yaralanmış ancak canlı kalabilmiş afetzedelerin çıkarılma umudu almaktadır. Acıkma, üşüme, çocuk bakımı problemleri ve gündelik fiziki ihtiyaç belirtileri de 24 saatin sonuna doğru önem kazanmaya başlamaktadır.

1.1.3. Depremden Sonraki İlk İki - Üç Gün

Duygusal yoğunluğun biraz daha kontrol edilebilir olduğu ikinci ve üçüncü günler, bir yandan da can ve mal kaybının kabaca saptandığı dönem olmaktadır. İlk günün abartılmış, sansasyonel haberlerinin geride kalıp afetin boyutlarının anlaşılması, felakete uğramış yöre halkını biraz oyalayabilmektir. Devletin afet problemine karşı ilk tepkisi de maalesef biraz panikseldir. Başkentte kurulan Ulusal Kriz ve Acil Müdahale Merkezlerinin de katkısıyla ilgili resmi örgütlerin felaket bölgesine gidişleri hızlandırılmakta ve bir programa bağlanmaktadır. Düzenli ve eksiksiz hazırlanmış bir deprem sonrası ivedi yardım örgütünün bulunmayışı, Afet İşleri Genel Müdürlüğü elemanlarının, biraz Kızılay, biraz da bölgedeki askeri birliklerden gelen yetişmemiş kurtarma ekipleriyle, verimi düşük bir çalışmaya girmelerine yol açmaktadır. Son dönemlerde "Sivil Savunma" birimleri de bu çalışmalarda yardımcı olarak görevlendirilmekte; ancak çok verimli olamamaktadırlar. Yukarıda sözü edilen yerel yönetimlerin elemanları da aslında bu tür bir özel görev için yetiştirilmemiş bile olsalar, insani dayanışma içinde kurtarma ve ilk yardım işlemlerine katılmaktadırlar. Son yılların ülkemizdeki büyük afetlerinde insani dayanışma güdüsüyle yardımcı olmaya çalışan çeşitli sivil toplum örgütlerinin bu gayretlere katıldığı memnuniyetle gözlenmiştir. Ayrıca bir örgüte bağlı olmaksızın salt insani dayanışma çerçevesinde gönüllü bireylerin de bu çalışmalarda görev aldığı gözlenir olmuştur.

Afetin önemine bağlı olarak deprem bölgesine devlet büyüklerinin yaptığı ziyaret ve yaraların çabuk sarılacağına resmen ifadesi ile deprem sonrasında ilk yardım ve ivedi kurtarma dönemi sona ermektedir. Son yaşanan afetler sırasında bu dönemin ortalamada iki - üç günü bulunduğu gözlenmiştir.

1.1.4. Depremden Sonraki İlk İki - Üç Hafta

Genellikle, ilk birkaç günde, bölgenin, gelecekte normal sosyal bir çevre durumuna yeniden geçeceği düşünülememektedir bile. Afetzedeler için can kurtarma, yaralı ve hasta bakma, ölümlerin defnedilmesi, yiyecek, barınak temininin ötesinde acil problemler yoktur. Bu konularda deneyimli ve birikimli bir Kızılay örgütünün devreye girmesiyle çadırlardaki geçici barınma alanında ilk birkaç gün içinde çözülebilmektedir. Bu arada dost ve aile yakınlarının yardımıyla konutları çok ağır hasara uğramış bazı yurttaşların bir bölümü başka yörelerdeki yakınlarının evine geçici olarak sığınmaktadır. Yine Kızılay'ın ve bunun yanı sıra yerel kriz merkezlerinin gayretiyle yurttaşların yaşasının sağlanmasına başlanabilmektedir. Ancak, ilk günlerde, hatta dördüncü beşinci güne kadar afetzede yurttaş psikolojisi, uzun soluklu afet sonrası dönemlerini tasarlayabilme ve umabilme düzeyine henüz varmamıştır. Daha sonraki günlerde ve özellikle afeti izleyen ikinci üçüncü hafta içinde, bundan sonraki hayatın ne olacağı sorunu, çevresinde felaketzedeleri toplamaktadır. Yeniden evlerde yaşayabilme, yeniden gündelik işe dönüş arzusu belirmeye başlamaktadır. Merkezi idarenin yol göstericiliğiyle mahalli idare ve belediyelerin hasar onarımı ve yeniden yerleşme sorununa el atmaya başladığı da görülmektedir.

1.1.5 Yeniden Yerleşme ve Ekonomik Canlılığa Kavuşma Aşaması

İki yıla kadar uzayabilen ve sabırlı olunmasını gerektiren bu dönemde rasyonel bir düzen içinde, başka afetlerin olmasını beklemeksizin, en azından makro düzeyden başlayarak bütün yerleşme sorunlarının fiziksel ve sosyo-ekonomik profilleriyle çözülmesi yoluna gidilmesinde büyük yarar vardır.

Çok acele olarak ve ön hazırlıksız yürütülen hasar onarım ve yeniden yerleşme planlaması çalışmalarında ilke ve ölçütler net belirlenmemektedir. Ayrıca, çadır iskanının yanı sıra geçici prefabrike yapı birimlerinde iskan yoluna da gidilebilmekte ve uygulamada bunların zorluğu yaşanmaktadır. Öte yandan, bu aşamadaki fiziksel, yapısal ve sosyo-ekonomik planlamaların sorumluları, ortaya çıkması kaçınılmaz gündelik politik baskılar, idari tutarsızlık ve mantıksızlıklara karşı savunmasız kalmaktadır.

Bununla birlikte, afetin boyutuna ve niteliğine de bağlı olarak, ülkemizin deprem geçirmiş bölgelerin de, yöresel kendine geliş ve sosyo-ekonomik düzene kavuşma alanında gayretli çalışmalar yapılmış olduğu söylenebilir. Buradan gelen belli bir deneyim ve birikimin mevcudiyetinden söz edilebilir. Bu aşamada önemli bir parasal döngünün yaratılması zorunluluğu vardır. Ülkemizde, afet olgusuyla bağlantılı bireysel sigorta sistemi gelişmediğinden ve devletin son dönemlerde yerleştirmeye çalıştığı "zorunlu deprem sigortası"

sistemi de işlerlik kazanmadığından, bu parasal döngünün çok ağırlıklı bir bölümü devlet kaynaklarından seferber edilmektedir. Devletin bütçesel olanaklar içinde bu döngünün tümünü sağlayamadığı sıkça görülmekte ve Dünya Bankası başta olmak üzere uluslararası kredi kuruluşlarından destek alınması yoluna gidilmektedir. Dolayısıyla, olayın fiziksel planlama ve inşaat işlerini planlama kadar önemli bir bölümünü de finansman planlaması oluşturmaktadır.

1.1.6. Depremlerin Uzun Soluklu Sonrası – Yeni Deprem Öncesi

Geleneksel ve bilgece bir anlayışı yansıtan anlamlı bir saptamaya göre “Hafıza-i beşer, nisyan ile malûldur”. Yalnızca doğal afetlerin sonrasında değil hayatta rastlanacak çeşitli diğer riskli durumların arkasından da insan belleği unutma sürecine girebilmektedir. Aslında, doğal afet, tekrarlanacağı kesin bilinen kaçınılmaz bir felakettir. “Yeniden olmaz” psikolojisiyle bireylerin kendilerini avutmaları, onları bir çeşit rehavete ve hazırlıksızlığa götürür^{[1.1] [1.2]} Oysa, bir sonraki kaçınılmaz afete hazırlıklı olma, bir önceki afet sonrasında en önemli aşamasını oluşturmaktadır. Günümüzde “afet yönetim” anlayışı çerçevesinde geliştirilmeye çalışılan çeşitli mekanizmalar bir sonraki depreme hazırlanmayı deprem hasarlarını azaltıcı en köklü önlem olarak ele almakta ve bu, işin temelini oluşturmaktadır.

1.2. DEPREMLERİN ÖĞRETTİKLERİ VE YAŞANANLARDAN DERS ÇIKARMA

1.2.1. Ders Çıkarma Anlayışına Genel Bakış

Depremler, aslında, diğer bütün afetler gibi toplumsal düzenin sürgit akışında mevcut olan aksaklıkların, bozuklukların su yüzüne çıkmasına yol açar. Toplumsal düzen, hatasıyla sevabıyla, eksiğiyle gediğiyle aslında bir buzul parçasının görünen ve görünmeyen parçalarınınkini andırır bir karaktere sahiptir. Görünen bölümü, buzulun su üstünde kalan bölümü gibi, küçük bir parçadan ibarettir. Burada kitleleri kandırma, gerçekleri olduğundan daha iyi gösterme gibi arayışların ürünü olarak toplumsal gidişin daha çok cilalı kısmı sergilenir. Aksaklıklar, düzensizlikler, bozukluklar görünmeyen kısımlarda, aşağılarda bir yerlerde yarı gizlidir. Oysa, afet çok özel bir kaos durumudur ve burada toplumsal gerçekler kısa bir süre için tümüyle sıyrıtır. Gizlenmiş düzensizlikler ve aksaklıklar bariz biçimde ortaya çıkar. Toplumsal geleneğin ve alışkanlıkların çağdaş rasyonelliğe uymayan alt özellikleri fark edilir. Gerçeklerin gizlenemez bir hal alışı, afetlerin açtığı çeşitli zararların yanı sıra, ortaya koyduğu bir küçük yarar olarak nitelendirilebilir.

Ancak, afet sık tekrarlanan karmaşık bir olay olmadığı için, gerçeklerin açıkça fark edilir oluşu dar bir zaman dilimine hapsolmuştur. Bir süre sonra unutulup gitmeye mahkumdur. Dolayısıyla, o kadarcık zamanda tecrübenin canlı bir

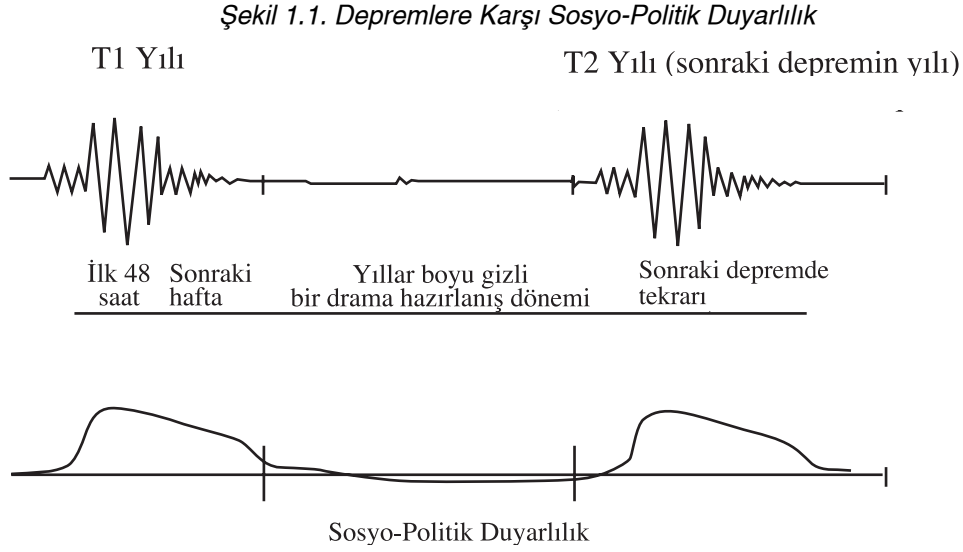
bilgi unsuru olarak yaşatılması gerekir. “Depremlerden ders çıkarabilme” kavramı da bu kısa dönemdeki gözlemlerin deprem hasarlarını azaltıcı teknik ve organizasyonel önlemler diline çevrilmesi arayışıdır. Ancak, bu amaca yönelirken yalnızca ilgili kamu birimlerinin, konuyla bağlantılı uzmanların ders çıkarma anlayışını benimsemeleri yeterli değildir. Deprem riski taşıyan bölgelerde yaşayan tüm yurttaş kesimlerinin de bu tür bir anlayış içinde olması gerekir. Afetlerden kısa bir süre geçtikten sonra yeniden bir rehabet ve umursamazlık içine düşülmesi ders çıkarma arayışındaki verimi maalesef azaltmaktadır.

1.2.2. Gündelik Yaşam Akışı İçindeki Umursamazlık

Yukarıda da değinildiği gibi, afetlerden akılcı ders çıkarabilme sürecini güçleştiren ana unsurlardan biri, birey düzeyinde hüküm süren umursamazlıktır. Afetlerin hemen sonrasına damgasını vuran panik, keder, gelecek endişesi dolu psikoloji, bir süre sonra kendini gündelik yaşam akışının tekdüzeliğine sevk edilmiş bulmaktadır. Yaşanmış afetin üzüntüleri unutulmaya yüz tutmuştur. Toplumsal düzen, depremin yarattığı zararların azaltılması peşinde belli bir uygulamanın içine girmiştir. Bu durum afetzede yurttaşlar da dahil, toplumun tüm kesimlerini “bir daha afet olmayacakmış” türünden bir rahatlığa götürebilmektedir. Ancak 30 küsur yıl sonra yeniden bir afet oluştuğunda her şey silbaştan alınmaktadır. On yıllar boyunca afeti hiç düşünmeksizin ve ona karşı tam bir umursamazlık içinde yaşamış olan yurttaşlar, kendilerini beklediği aşikar olan bir tuzağa yeniden düşebilmektedir. Sakarya ilimizde 1967’de ve 1999’da -bu sonuncusu çok daha yoğun tahribata yol açabilecek biçimde- depremler olduğu hatırlanmalıdır. Benzeri bir durum 1971 ve 2003’te ağır hasarlı iki deprem geçirmiş olan Bingöl ilimiz için de geçerli olmuştur.

Bu araştırma ekibinde yer alan uzmanların önceki yayınlarında yer vermiş bulunduğu şematik bir diyagramın burada da hatırlatılmasında yarar görülmektedir (Şekil 1.1). Bu diyagramda görüldüğü gibi, iki afet arası dönemdeki umursamazlık yalnızca sıfır düzeyine inmekle kalmamakta, şematik olarak sıfırın altına bile geçebilmektedir. Bu, arazi kullanımındaki disiplinsizlik ve gayri menkul rantından bir şeyler koparma hırsıyla hasar riskini artıran uygunsuz jeolojik formasyonlar üzerinde konut yapmaya doğru insanların gözü kararmış bir yönelişini göstermektedir. Bir önceki afetten ders alınabilmiş olduğu burada çok şüphelidir.

Buna göre iki afet arası dönemde bir sonraki, kuvvetle muhtemel bir depreme hazırlığın ne derece önemli olduğu konusunda yurttaşların sürekli uyarılması gerekmektedir. Eğitim programlarının, görsel ve yazılı medyanın dikkatinin hiç olmazsa bir bölümünün bu konuya odaklanmasının sağlanması gerekmektedir. Deprem afetine karşı toplumsal yapılanmanın bütünü içinde bu sözü edilen konuların da yer aldığı sürekli hatırlanmalıdır.

1.2.3. Toplumsal ve Kurumsal Gözlemler

Yukarıdaki görüşlerin ışığında ders çıkarmanın ve afetlerin öğrettiklerini zarar azaltma yolunda akılcı biçimde kullanmaya yönlendirmenin ülkemizde çok başarılı örnekleri yaşanmamıştır. “Afet Yönetimi” kavramının son dönemlerde, en azından, uzmanlık çevrelerinde benimsenmeye başlanmış oluşu, bir başlangıç olarak memnuniyet vericidir. Ancak, henüz alınması gereken büyük mesafeler olduğu, maalesef, açıkça görülmektedir.

Aslında, afet zararlarının giderilmesi ya da azaltılmasını hedefleyen çeşitli yasal düzenlemeler, dünyanın hemen her ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de yapılagelmiştir. Ülkemizde afet denilince akla, doğal afetler, bunların arasında da öncelikle depremin geldiği görülmektedir. Bu nedenle yürürlükte bulunan afet yönetimi ile ilgili tüm düzenlemeler, deprem ağırlıklı olarak düşünülmüş ve planlanmıştır. Ayrıca afet zararlarının azaltılması için ulusal bir politikanın varlığı ancak, dağınık hukuki metinlerde üstü kapalı ifadelerin tahliliyle ortaya çıkabilmektedir.

Öte yandan, ülkemizdeki düzenlemelerin afet zararlarını azaltıcı önlemlerden çok, afet sonrası kriz yönetimine ilişkin yasal çerçeveyi belirleyen hükümler ile afetten zarar gören yörelerin imarı ve afetzedelerin zararlarını azaltıcı doğrultuda hükümleri içerdiği görülmektedir. Oysa, afet zararlarını azaltıcı hukuki düzenlemeler, çağdaş afet yönetiminin temel unsurlarından biridir. Afet zararlarını azaltmak, öncelikle risklerin dışlanması ve azaltılmasını sağlayacak düzenlemelerin yapılmasına bağlıdır. Bu husus modern afet yönetimi uygulayan ülkelerde, kent planlaması ve yapı üretimi süreçlerinin yüksek standartlarda ve denetim altında sürdürülmesinin yasalar yoluyla güvence altına alınmasıyla gerçekleştirilmektedir. Bir diğer deyişle, çağdaş afet yönetiminin yasal temelini, fiziki gelişmeleri düzenleyip denetleyen kentsel

planlama ve imar sistemi ile yapı sürecinin denetimine ilişkin yasal düzenlemeler oluşturmaktadır.

Geleceğe dönük olarak afetler ve özellikle deprem afeti konusunda yapılacak en ciddi hazırlık, iki deprem arası dönemden yararlanarak bir sonraki kaçınılmaz depremin hasarlarını ve zararlarını azaltmaya yönelik olmalıdır.

KAYNAKLAR

- [1.1] Boyacı Yakut, N., Karaesmen, E., "Deprem Bölgelerindeki Yapılaşmanın Sosyo-Politik Boyutları Üzerine Bir İrdeleme", 3. Ulusal Deprem Mühendisliği Konferansı, İstanbul, Mart 1995
- [1.2] Karaesmen, E., "Son Dönemlerin Anadolu Depremlerine Toplu Bakış", "Observational Interpretation on the Recent Anatolian Earthquakes", Digital Ortamda Hazırlanmış Bant Yayını, Ankara, 2003.

BÖLÜM 2

DEPREM ZARARLARININ AZALTILMASI : TEMEL KAVRAMLAR ve OLAYIN ÖNEMİ

2.1. DEPREM HASARLARINA VE ZARARLARINA GENEL BAKIŞ

2.1.1. Genel

Birkaç dakika öncesine kadar sapsağlam ayakta duran binaların yerle bir olması ve ardından bıraktığı toz bulutu, bunlara tanık olan insanların üzerinde derin bir iz bırakır. Dolayısıyla, deprem zararı denildiğinde, doğal olarak, doğrudan doğruya yıkılan binalar ve can kayıpları arasında bir ilişki kurulur. Bununla birlikte, olay yalnızca gerçekleştiği yörede meydana gelen zararlarının dışında ulusal kapsamda da etkisini hissettirir. Bunun yanı sıra, deprem zararlarının büyük bir kısmını yapılarda ve altyapı tesislerinde meydana gelen maddi kayıplar oluştursa bile toplam zarar bilançosu daha karmaşık bir yapıdadır.

2.1.2. Can Kayıpları

Can kayıplarının sebep olduğu üzüntü ve keder parasal mantık içinde değerlendirilemez. Aslında, geride kalanların tamamı bir metanet sınavından geçmektedir. Bu dönemde, o yörede yaşayan yurttaşların iş verimi kaçınılmaz olarak azalacaktır. Ayrıca, işletme ve kurumların genel iş verimi de, çalışan personelin bazılarının ölümü dolayısıyla, azalacaktır. Buna ek olarak, sosyopsikolojik çöküntünün sebep olacağı işyeri verimsizliğinin, genel ekonomik durgunluğun ve eğitim kesintilerinin de dolaylı olarak maddi kayıplara yol açacağı düşünülmelidir. ^[2.1]

2.1.3. Hasarlı ve Göçük Yapıların Onarım ve Yeniden İnşa Masrafları

Bina türü yapıların (konutlar; ticari işyerleri; endüstriyel üretim tesis binaları-fabrikalar, tamirhaneler, depolar-; toplumsal pratik amaçlı ortak kullanım binaları [okul, hastane, resmi işyerleri vb.]; sosyo-kültürel amaçlı ortak

kullanım binaları [müze, tiyatro, spor tesisleri, tapınak ve ibadet binaları vb]) onarım ve yeniden yapılanma masraflarının bir bölümü, doğrudan devletten, yani kamu kaynaklarından karşılanır. Diğer bir bölümü ise mal sahiplerince, özel kurumlarca veya 'yapı sigortası' kavramı gelişmiş ülkelerde sigorta piyasasınca karşılanır. Bunların toplamı, her iki durumda da, ulusal ölçekte maddi zarar tanımına dahildir. Ancak, endüstriyel üretim tesis ve binalarındaki hasarların yol açtığı zararlar, yalnızca onarım ve bina yeniden yapımıyla ilişkili değildir. Üretim kesilmesinin yol açtığı ve ulusal ekonomiyi daraltıcı bir zarar türü daha hesaba katılmalıdır. ^[2.1]

2.1.4. Ulusal ya da Kentsel Hizmet Veren Altyapı Bina ve Tesislerinin Onarım ve Yenileme Masrafları

Bu gruptaki birinci kümeyi ulusal iletişim, ulaşım ve enerji ağlarının santral, yol, köprü-tünel vb. yardımcı tesisleri, baraj, elektrik dağıtım yapı ve tesisleri oluşturur. İkinci grupta ise kentsel su-kanalizasyon ve kentsel elektrik, gaz ve ulaşım tesisleri, yeraltından geçen borularıyla birlikte, yer alır. ^[2.1]

2.1.5. İlk Dönemlerdeki Gündelik Yaşamı Yoluna Koyma, Barınma ve Beslenme Amaçlı Özel Masraflar

Afet yaşanmış yöreye kamunun sağladığı ekipman ve insan gücünün yanısıra ulusal ve yerel dayanışma ile gönüllü katkılar geleneğinin hala var olduğu Türkiye gibi ülkelerde, depremin hemen sonrasındaki çok özel maddi yüklerin karşılanmasında kolektif destekler de katkı sağlar. Ancak, kamusal ve gönüllü kolektif desteklerin de bir maddi karşılığı vardır ve bundan dolayı buraya yapılan masraflar da zarar olarak görülmelidir. ^{[2.1] [2.2]}

2.1.6. Bölgeler Arası Nüfus Hareketleriyle Bağlantılı Ek Masraflar

Depremden hemen sonra dayanışmalı yardım sağlamak için deprem bölgesine doğru gerçekleşen, bir süre sonra da psikolojik ve ekonomik sıkıntılarla deprem bölgesinden başka yerlere yönelen alışılmış dışı nüfus hareketlerinin ulusal toplumsal bir ekonomik yükü vardır. Taşımacılık işlemlerinin giderleri, afet sonrasının hüzünlü psikolojisi içinde fazla dikkat edilmemekle birlikte önemli tutarlara ulaşabilir. Ayrıca, kısa ya da orta uzunlukta vadelerle konut ve işyeri kiralama işlemleri ve bunun yanısıra az bilinen bir yörede iaşe masrafının kontrol edilemeyeşi, yeni yaşama alışma sürecindeki masraf tablosunu çok kabartabilir. ^[2.2]

2.1.7. Toplu Bakış ve Yorum

Deprem afeti konusundaki ana hedef zarar azaltmaktır. Bir depremin gerçek maddi ve toplumsal zararı, yalnızca bina türü yapılar ile altyapı tesis ve şebekelerinin onarılıp yenilenme masraflarıyla sınırlı değildir. Aksine, bunun epeyce ötesine geçebilir. 1999 yaz sonu ve sonbaharındaki iki büyük afetin,

2000 yılının ekonomik-toplumsal zafiyetini yaratan unsurlardan olduğu savını ortaya atan uzmanların, bu çerçevede, belli haklılık payları taşıdıkları düşünülmektedir.

Zarar unsurları yukarıda açıklandığı gibi çeşitli bileşenlerden oluşur. Ancak, önemli bir bileşenin bina hasarlarından gelen zararlarca oluşturulduğu hatırlanmalıdır. Buna göre, zarar azaltma kavramı bir biçimde hasar azaltma arayışıyla bağlantılıdır. Dolayısıyla, “hasar riski” kavramı önemli bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır. Çünkü yapı hasarıyla birlikte can kaybının arttığı da bilinmektedir. Yapılarda meydana gelebilecek ağır hasarlar azaltılabildiği takdirde, can kayıplarının da büyük ölçüde önüne geçilmiş olacaktır. Bu nedenle, deprem afeti ile büyük ölçüde başa çıkabilmenin yolu da hasar riski kontrolünden geçer.

2.2. HASAR ve ZARAR AZALTMA YOLUNDA ÖRGÜTLENME: AFET YÖNETİMİ

2.2.1. Afet Yönetiminin Tanımı

“Afet Yönetimi”; kısaca, afetleri kontrol etmeye, tehlikeye maruz kalan insanlara yardım etmeye ve afetin etkisinden kurtarmaya, afetin yol açacağı zararları önlemeye ve azaltmaya yönelik olarak tasarlanmış bir dizi faaliyetin yönlendirilmesi, koordine edilmesi ve uygulanması olarak tanımlanabilir. Afetlerle mücadelede, bir yandan mühendislikten yönetim bilimlerine, psikolojiden ekonomiye kadar değişen bilimsel ve uygulamaya yönelik yaklaşımlar seferber edilir. Öte yandan, devletin en üst makamından sıradan bir vatandaşa, devlet kurumlarından özel sektöre ve sivil toplum örgütlerine kadar geniş bir katılım çeşitliliği sergilenir. Buna göre, afet yönetiminin kurumsal bir yapı altında toplanması ve bu yapı aracılığıyla yürütülmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Bu gereğin bir sonucu olarak da “Afet Yönetimi” ya da artık dünyada kullanılageldiği biçimiyle “Kapsamlı Afet Yönetimi” yaklaşımları, günümüzde afetlerle mücadelenin temel bir ögesidir. ^[2,3]

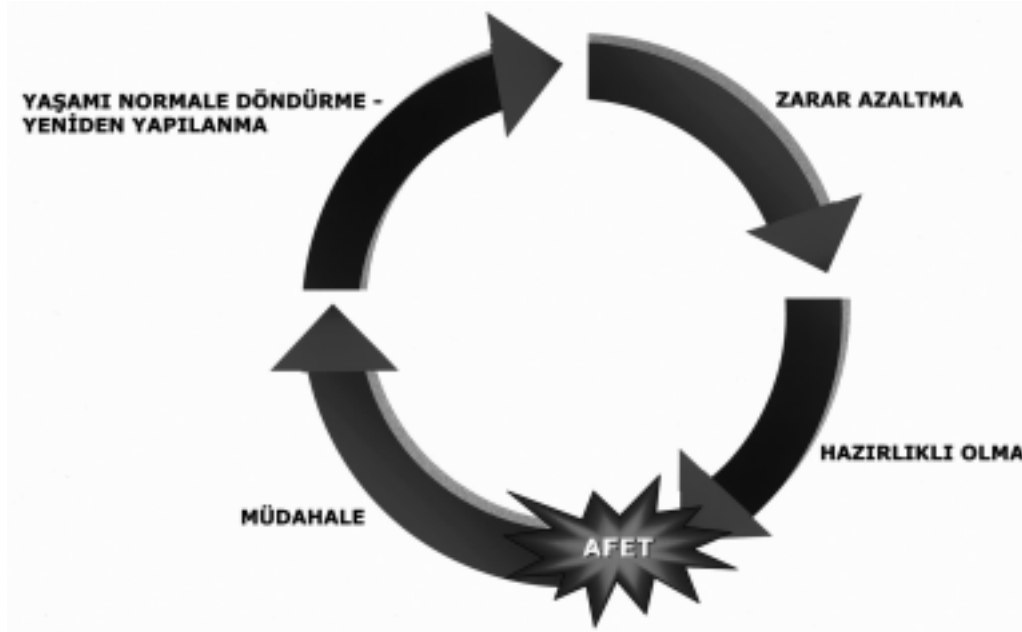
Geleneksel olarak, afet yönetiminin yalnızca afet sırasında ve hemen sonrasında yapılan arama-kurtarma, yardım ve yaşamı normale döndürme çalışmaları olarak algılandığı bilinmekte olup metnin önceki bölümlerinde de bu hususa dikkat çekilmişti. Ancak, çağdaş afet yönetimi kavramında, afet öncesinde ve sonrasında yapılması gereken işler vardır. Doğal afetler, aslında beklenen ya da beklenmesi gereken olaylardır. Olaya bu çerçevede bakıldığında, geleneksel yaklaşımdan uzaklaşıp yeni bir afet yönetim anlayışına, yani afet sonrasındaki arama-kurtarma, yardım ve yaşamı normale döndürme çalışmalarının ötesine geçip, afete hazırlıklı olma ve afetin yaratacağı zararı azaltmaya yönelik önlemleri almayı da kapsayan bir sisteme gerek duyulmuştur. Bu sistemde, “Hazırlıklı Olma”, “Acil Müdahale”, “Yaşamı Normale Döndürme ve Yeniden Yapılanma” ve “Zarar Azaltıcı Uzun Soluklu Önlemler Alma” faaliyetleri, farklı uzmanlık alanlarını gerektiren ve birbirini tamamlayan dört ana evre olarak nitelendirilebilir. Bu dört ana kademe,

aslında bütünsel bir döngünün parçalarını oluşturmakta ve öncesiyle sonrasıyla afette yapılması gereken faaliyetleri gruplandırmaktadır. Bazı ülkelerde, bu döngü daha fazla grup ya da evre ile temsil edilmekle birlikte, modern afet yönetimi için en az dört evrenin olması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede, bu dört evrenin ayrıntılı tanımlarına aşağıdaki bölümde yer verilmektedir.

2.2.2. Afet Yönetiminin Aşamaları ve Alt Unsurları

Bir önceki bölümde de belirtildiği üzere, artık dünyada afetlerde uygulanagelen “Kapsamlı Afet Yönetimi”, dört ana evreden oluşmaktadır. Kendi içinde bir bütünselliğe sahip olan bu evreler, çağdaş bir afet yönetiminin mekanizmasını oluşturmaktadır. Bir diğer deyişle, her bir evre, afet yönetiminin bütünselliği için gerekli olup, yönetimin başarısı da, önce evrelerin kendi içindeki işleyiş mekanizmasına, daha sonra da tüm evrelerin işletilmesine bağlı ve orantılı olarak artmakta ya da azalmaktadır. Bu çerçevede, Şekil 2.1’de görüleceği üzere, bir döngü oluşturan bu evreler; “Hazırlıklı Olma”, “Acil Müdahale”, “Yaşamı Normale Döndürme ve Yeniden Yapılanma” ve “Zarar Azaltıcı Uzun Soluklu Önlemler Alma” olarak belirlenmekte olup ayrıntılı tanımlarına aşağıda yer verilmektedir.

Şekil 2.1. Afet Yönetimi Döngüsü

A. Hazırlıklı Olma Safhası: Doğanın, yaşanılan coğrafyaya bağlı olarak, ne tür afetsel olaylar hazırladığı, zamanı ve mekanı bilinmemekle beraber, günümüzde artık az çok tahmin edilir olmuştur. Bu çerçevede, afetler bir ölçüde tahmin de edilebilen kaçınılmaz doğa olayları olarak bilinmek ve bireyden başlayıp, kamunun en üst kademesine kadar uzayan her bir toplum ve yönetim kesitinde

algılanmak durumundadır. Dolayısıyla, sonucu tahmin edilebilir bir olaya hazırlıklı olmanın önemi kendini göstermektedir.

Olası bir afet sonrasında ortaya çıkabilecek her türlü gereksinim ve faaliyetin önceden tahmin edilmesi ve buna göre planlamaların yapılması, “Afetlere Hazırlıklı Olma”nın temel prensibini oluşturmaktadır. Afetin her evresinde olduğu gibi, Hazırlıklı Olma evresinde de, kamudan sivil toplum örgütlerine, özel sektörden bireylere kadar yayılan geniş bir alanda, bütünüyle organize olmuş, yetki ve sorumlulukların belli olduğu bir örgütsel yapının kurulmuş olması gerekmektedir.

Afete hazırlıklı olma; acil durum politikalarının tesisi, tahliye planları geliştirilmesi, acil durum barınaklarının belirlenmesi, müdahale, uyarı ve risk altındaki bireyleri tehlike bölgesinden uzaklaştırma programları geliştirme ve afet sonrası gereksinimlerin hızla yerine ulaştırılabilmesi için metodlar geliştirilmesi gibi geniş bir alana yayılmış faaliyetleri kapsamaktadır. Acil durum hizmetleri için malzeme planlaması, acil durum görevlilerine yönelik eğitim ve tatbikatlar, kamuoyuna afetlere hazırlıklı olmanın önemini anlatılmasına yönelik yayınlar, afetlere hazırlıklı olmanın diğer bazı unsurlarını oluşturmaktadır.

Afetlere hazırlıklı olma ayrıca, kayıpları azaltmaya yönelik acil durum desteklerinin tedarik edilmesi, yeniden yapılanma ve yaşamı normale döndürmenin ekonomik yükünü azaltmaya yönelik planlama çalışmalarını da kapsamaktadır.

B. Müdahale Safhası: Koruyucu ve sakinici sistemlerin, olaylara müdahale edebilme potansiyeli bulunmak zorundadır. Bu oluşum, afet olayıyla ilgili olarak, afet anında ya da afetten hemen sonraki yaşam kurtarma ve afetzedelerin temel gereksinimlerini karşılamaya yönelik müdahale ve yardım faaliyetleri olarak tanımlanabilir. Afet durumunu ve ortaya çıkan gereksinimlerin ivedilikle saptanması, gerekli gereç ve eğitilmiş kadroların afet mahalline hızla ulaştırılması, çok yönlü iletişim ağının kurulması, acil sağlık hizmetleri ve günlük yaşam destekleri ekiplerinin çalışmalarını kapsamaktadır. Afete müdahale, deneyim ve hızlı bilgilenmeye dayalı, doğru kararların doğru zamanda alınabildiği, mutlak ve tekil bir otorite gerektirir. Ayrıca, müdahaleye katılan gruplar arasında ve tüm bu grupların yönetici grupla arasında, disiplin ve koordinasyonun da kurulmuş olması gerekmektedir. Afetin yerel olması, acil müdahale ekiplerinin de yerel kaynaklardan oluşturulmasını, ancak afette bu kaynakların zarar görmesi durumunda, komşu yörelerdeki birimlerden ya da ulusal düzeyde kamu güçlerinin desteğiyle müdahale yapılmasını gerektirir. Bu durumda, hiyerarşik bir düzen içinde her düzeyde hazır olunması ve müdahalenin yerelden başlayıp ulusal düzeye doğru giden bir yol izlemesi, uluslararası düzeyde kabul görmüş ve pek çok ülkede uygulanagelen bir ilkedir.

Afet yönetiminin önemli bir unsuru da tehlike anında ve sonrasında olayların kontrolüdür. Afet yönetiminden sorumlu yöneticinin

müdahaleden önce olayı kontrol edebilmesi son derece önemlidir. Kontrol, aşağıda sıralanan önlemlerle gerçekleştirilebilir:

- Afetin beklenmesi ve her bir olay için neden-sonuç ilişkisinin kurulması,
- Zarar azaltma çalışmaları,
- Afete hazırlıklı olma faaliyetleri,
- Doğru bilgiye ulaşma ve kullanma,
- Dengeli bir müdahale,
- Harekete geçme,
- “Önderlik” düzeneği oluşturulması,
- Afet yönetiminin her bir aşamasında ve eyleminde “Disiplin”in sağlanması.

Öte yandan, afet sonrası gereksinimler ve talepler, genellikle, tam olarak bilinmemekte ve bu nedenle, kaynak yönetimi afetlere müdahalede önemli bir unsur haline gelmektedir. Dolayısıyla, afet yönetiminden sorumlu yetkililerin afet sonrasında beliren ihtiyaç ve talepler doğrultusunda hızla bir kaynak yönetim mekanizması oluşturması gerekmektedir. Böylece, saptanan gereksinimler ile gelen yardımların bütünleşmesi sağlanabilir.

C. Yaşamı Normale Döndürme ve Yeniden Yapılanma Evresi: Afetin hemen sonrasında gösterilen müdahale faaliyetlerinden sonra gelen Yaşamı Normale Döndürme Evresi, bir anlamda müdahalede yapılagelen pek çok faaliyetin geliştirilmesi, bir diğer deyişle, afetzedelere götürülen yardımların genişletilmesi ve çeşitlendirilmesidir. Batı dillerinden gelen rehabilitasyon (rehabilitation) sözcüğü bu dönem faaliyetlerinin özetle tanımlanmasında kullanılır olmuştur. Genellikle barınak, su, gıda, ilaç ve giysi temini geleneksel olarak acil durum müdahalesi olarak nitelendirilmektedir. Ancak, çağdaş dünyada insanların gereksinimleri bunların ötesine geçmiş bulunmaktadır. Dolayısıyla, ekonomik yardımlar, psikolojik destekler, temel altyapının rehabilitasyonu, ekonomiyi canlandırmak üzere küçük işletmelere yardımlar gibi yüzlerce faaliyet, afet geçirmiş toplumları normal yaşamlarına döndürmek adına, olanaklar ölçüsünde, yapılması gerekenlerdendir.

Bu çerçevede, Yaşamı Normale Döndürme Evresinde yürütülen faaliyetlerin ana hedefi afete uğramış toplulukların haberleşme, ulaşım, su, elektrik, kanalizasyon, eğitim, uzun süreli geçici iskan, ekonomik ve sosyal faaliyetler gibi hayati gereksinimlerinin asgari düzeyde karşılanabilmesi için gereken tüm çalışmalar ile yerel ekonomik canlılığın yeniden kazanılması, sanayinin ve ticaretin desteklenmesi, toplum eğitimi, sosyal ve psikolojik destek hizmetlerinin sağlanarak toplumun olası bir yeni afet karşısında daha dirençli kılınması olmalıdır.

Afetten etkilenen veya zarar gören toplulukların ihtiyaçlarının en az afet öncesindeki veya mümkünse daha ileri bir düzeyde karşılanabilmesi ise Yeniden Yapılanma Evresinde yapılacak faaliyetlerin ana hedefi olmalıdır. Bu faaliyetler içerisinde, yıkılan veya hasar gören tüm yapı ve tesislerin yeniden inşası olduğu gibi, toplumun afet nedeniyle bozulmuş olan ekonomik, sosyal ve psikolojik bütünlüğünün de yeniden sağlanması gibi çok geniş alanlara yayılan faaliyetler bulunmaktadır.

Faaliyetlerin gerçekleştirilmesi afetin büyüklüğüne bağlı olarak birkaç yıl sürebilir ve bu süre içerisinde toplum için gerekli olan ve zarar azaltma safhasında konu edilen bazı faaliyetler de yürütülebilir. Amaç, afetten etkilenen toplulukların gelecekte de benzer olaylarla karşılaşmaları halinde, aynı olumsuz sonuçlarla yüz yüze gelmemelerini sağlamaktır.

D. Zarar Azaltıcı, Uzun Soluklu Önlemler Alma Evresi : Doğal afetler sözkonusu olduğunda, doğa olaylarını önlemenin mümkün olmadığı açıktır. Ancak, günümüz bilgi birikimi ile doğa olaylarının afete dönüşmesinin önlenebileceği, en azından doğanın yaratacağı kayıpların azaltılabileceği de bir gerçektir. Bu çerçevede, toplumun fiziki altyapısını oluşturmada, yer seçimi ilkelerinden başlayarak yapılaşmada daha yüksek standartların belirlenmesi ve uygulanması, bunları sağlamak üzere yasal ve ekonomik yöntemlerin geliştirilmesi, bireyden başlamak kaydıyla toplumun bütününe doğru yayılan afet zararlarını azaltmaya yönelik önlemlerin tanıtılması ve benimsenmesi, bir diğer deyişle, bu yönde bir toplumsal kültür oluşturma faaliyetleri, Zarar Azaltma evresinin hedefi olarak tanımlanabilir.

Dünyada afet yönetimine bakış çerçevesinde, son yıllarda, geleneksel yaklaşımdan farklı bir yaklaşım oluşturan, 'Risk Yönetimi' kavram ve tekniklerine daha büyük ağırlık verilmektedir. Bu çerçevede, afet politika ve uygulamalarında iki farklı temel çalışma alanı tanımlanmaktadır. Afet dönemleri ve olağan dönemler ayrı ayrı kapsamakta ve bu dönemlere ilişkin teknikler ile yönetsel konular 'Afet Yönetimi' ve 'Risk Yönetimi' olarak tanımlanmaktadır. Bu anlayışta, 'Hazırlıklı Olma' - 'Acil Müdahale' ile 'Yaşamı Normale Döndürme' ve Yeniden Yapılanma' – 'Zarar Azaltma' çalışmaları farklı uzmanlık alanları gibi düşünülmektedir. Bu alanlarda geliştirilen yöntemler giderek ihtisaslaşmakta ancak uygulamada, yönetimler henüz bu ayırım üzerinden ayrıştırılmamaktadır. Günümüzde asıl sorunun, mevcut çok sayıda kurum ve kuruluş ile afetlerle ilgili birimlerinin arasında, koordinasyon sağlanması olduğu yaygın bir görüştür.

Risk Yönetimi, "tehlikeyi tanımlamak", "ortaya çıkma olasılığını belirlemek", "tehlikenin toplum üzerindeki etkilerini tahmin etmek", "riski azaltmaya yönelik önlemleri tanımlamak" ve "tehlikeyi azaltmak için harekete geçmek" gibi unsurların bütünsel olarak ele alınıp değerlendirilmesidir. Bir doğal afette, risk yönetimi;

- Tehlike haritasının çıkarılması,
- Hasar riski (vulnerability) haritasının çıkarılması,
- Olası kayıpların tahmini,
 - Can kayıpları,
 - Yapı kayıpları, (bina, köprü, vb.)
 - Ekonomik kayıplar, (üretim kaybı vb. de dahil olmak üzere)
- Uygun afet önleme ve zarar azaltma stratejilerinin geliştirilmesini içerir.

Risk yönetimini, doğal afetlerin etkilerinin azaltılması veya riskin kabul edilebilir seviyelere taşınabilmesi için gerekli önlemlerin alınması, projelerin geliştirilmesi ve faaliyetlerin gerçekleştirilmesi şeklinde tanımlamak mümkündür.

2.2.3. Afet Yönetiminin İlgili Alanları

Kapsamlı Afet Yönetimine ilişkin konular, bilindiği gibi çok geniş bir alana yayılmaktadır. Stratejik önem mertebeleri farklılık gösteren irili ufaklı bu konular ve iç bağlantılarının gösterildiği bir çizelgeye aşağıda yer verilmektedir (Tablo 2.1.). Söz konusu tablo, Wisconsin Üniversitesi Doğal Afetler Yönetim Merkezi tarafından, özellikle sel afetiyle ilgili olarak hazırlanmış, ancak daha sonra Dr. Karaesmen tarafından geliştirilerek deprem afetini de kapsayacak biçimde yeniden düzenlenmiştir. Afet hasarlarını azaltma ve afetten sonra sosyo-ekonomik yaşama dönüşü kolaylaştırmak ve hızlandırmak amacıyla gösterilmesi gereken temel faaliyetler, tablodan da görüleceği üzere, yedi ana grupta toplanabilmektedir.

Bu faaliyetlerde kullanılacak araç ve kaynak sayısı ise kırka ulaşmaktadır. Bu çerçevede, afet yönetimine bakıldığında, pek çok meslek grubunun ayrı ayrı ya da disiplinler arası etkileşimle çalışmasını gerektiren, karmaşık gibi görünen ancak sistemin ana eksenleri iyi kurulduğu takdirde de düzgün bir şekilde işleyebilen bir mekanizma olduğu görülmektedir.

Tablo 2.1. Afet Yönetiminin İlgili Alanları

FAALİYET TÜRÜ		KULLANILACAK ARAÇ VE KAYNAK
Afetlerin Analizi	Araçlar	Yazılı
		Bellek
		Tarihi Kayıtlar
	Yaklaşımlar	Meteorolojik
		Jeolojik
		Hidrolojik
		Tarımsal
	Çevresel	
Duyarlılıkların Analizi ve Yönlendirilmesi	Toplumsal Deneyimler	
	Teknik Değerlendirme	
	Mühendislik	
Hasar Etkisini Azaltıcı Teknik Önlemlerin Alınması	Arazi Kullanımı	
	Yapı Standartları	
	Hasat Dönemi Ayarlamaları	
	Örgütlenme	
Birey ve Grup Halinde Hazırlıklı Olma	Stoklama	
	Farkına Varma	
	Kaynak Envanteri	
	Lojistik Planlama	
	İletişim Ağları	
Önceden Kestirebilme ve Hatırlatma Yapabilme	Yorumlama	
	İzleme ve İkaz	
	Toplum Tepkisi	
	Haberleşme	
	Tahliye	
Uygun Tepkilerin Yönlendirilmesi	Barınma/Korunma	
	Arama ve Kurtarma	
	Hasar	
	İhtiyaçlar	
	İhtiyaç Analizi	
	Kaynak Analizi	
	Depolama	
	Ulaşım	
Dağıtım		
Yeniden Yapılanmanın Planlanması ve Uygulanması	Barınma	
	Su	
	Tarımsal	
	Altyapı	
	Ticari	

2.3. AFET YÖNETİMİNDE DİĞER ÜLKE ÖRNEKLERİ

2.3.1. Amerika Birleşik Devletleri

2.3.1.1. Genel

Amerika Birleşik Devletleri (ABD), hemen her tür doğal afetle mücadele etmek durumunda olan ülkelerden biridir. Deprem, sel, meteorolojik hareketler (tayfun, hortum vb.), yangın gibi afetler her yıl ABD'nin değişik bölgelerinde büyük hasarlara yol açabilmektedir. Ülkede her yıl 45-50 civarında ulusal afet tanımına giren olay yaşanmaktadır. Bu afetlerin açtığı hasarları gidermek için her yıl milyonlarca dolar harcanmaktadır. Bu rakam, kimi yıllar 1994'teki 8 milyar ABD Doları ve 1998'deki 4 milyar ABD Dolar örneklerinde olduğu gibi çok artabilmektedir.

Öte yandan, ABD'de 2002 yılında büyük afet olarak ilan edilen ve ulusal ölçekte müdahale gerektiren 48 olayın yalnızca ikisinin deprem, diğerlerinin hemen hemen tamamına yakınının atmosferik şartlardan kaynaklanan fırtına, sel vb. afetler olduğu görülmektedir.

2.3.1.2. Afet Yönetimine Genel Bir Bakış

11 Eylül 2001 sonrasında, ulusa yönelik tehlikelerden daha iyi korunmak amacıyla, daha önce bu konuda görev alan 22 ayrı kurum arasındaki koordinasyonu sağlamak üzere ABD Ülke Güvenliği Bakanlığı (US Department of Homeland Security) kurulmuştur. ^[2.4] Asıl amacı terör içerikli tehlikelere karşı ülke topraklarını güvenli kılmak olan bu bakanlık, bunun yanı sıra doğal afet yardımları ve vatandaşlık hizmetleri gibi alanlardaki kamu hizmetlerini geliştirmek misyonunu da üstlenmiştir. Bakanlığın Acil Durum Hazırlıklı Olma ve Müdahale Bölümü (Directorate of Emergency Preparedness and Response - EP&R) afetlere ilk müdahaleyi koordine etmenin yanı sıra ülkenin doğal afetlere ya da terörist saldırılara karşı hazırlıklı olmasını sağlamaya çalışmaktadır. Bu bölüm, merkezi hükümetin müdahale ve iyileştirme stratejilerini de gözden geçirmektedir.

Bakanlık, acil durum yönetiminde yıllarca başarılı hizmetler vermiş bulunan FEMA (Federal Emergency Management Agency) ile çalışmaya devam etmektedir. EP&R ulusal bir eğitim ve değerlendirme sistemi geliştirmek ve yönetmek, standartlar koymak, değerlendirmek ve yerel, eyalet ve merkezi ölçekteki eğitim faaliyetlerini teşvik etmeye dayalı bir sistem kurmayı amaçlamaktadır.

EP&R, FEMA'nın zarar azaltmaya yönelik faaliyetlerini destekleyecek olup ayrıca sigorta sektörü, konut sektörü, konut müteahhitleri, kredi kurumları gibi özel sektör kuruluşlarını koordine etmek yoluyla yüksek riskli bölgelerde model topluluklar (communities) oluşturmayı amaçlamaktadır. 1979'dan bu yana ABD'de merkezi afet yönetimini sağlayan FEMA, bu yeni Bakanlığın çatısı altında çalışmalarına devam etmektedir.

Öte yandan, Bütünleşik Acil Durum Yönetimi Sistemi (Integrated Emergency Management System – IEMS), ABD’de acil durum yönetimi ile ilgili genel yaklaşımdır. Her bir acil durum ayrı planlar yapmak yerine, tüm afetleri ele alan bir yaklaşımla olaya bakılmaktadır. IEMS yerel belediyelerden ulusal hükümete kadar tüm idari düzeyleri bir araya getirmekte ve özel sektörü de işin içine katmaktadır. Bu sistem, yerel, eyaletlere ait ve merkezi kaynakların yanısıra, gönüllü kuruluşlar ile ticari kaynakları biraraya getirerek kullanmayı hedeflemektedir.

2.3.1.3. Afet Yönetiminin Yasal Çerçevesi

ABD’de afet yönetiminin yasal çerçevesi, özellikle deprem açısından aşağıda kısaca verilmektedir.

- **Robert T. Stafford Afet ve Acil Durum Yardımı Yasası** (The Robert T. Stafford Disaster Relief and Emergency Assistance Act): Bu yasa, ulusal afet ilan edilen olaylarda eyalet ve yerel idarelere, ayrıca kar amacı gütmeyen kuruluşlara ve afetzedelere yardım sağlanması konusunda ABD Başkanına yetki vermektedir. Bu yasanın uygulanış yetkileri FEMA Direktörüne aktarılmıştır. FEMA’nın rol ve sorumluluklarının belirlendiği bu yasada ayrıca, her türlü ulusal ölçekte afetlere hazırlıklı olma faaliyetleri ile müdahale programları düzenlenmiştir.
- **Deprem Zararlarını Azaltma Yasası** (The Earthquake Hazards Reduction Act): Deprem Zararlarını Azaltma Yasası, ABD Jeolojik Araştırma (United States Geological Survey), Ulusal Bilim Vakfı (National Science Foundation) ve Ulusal Standartlar ve Teknoloji Enstitüsü (National Institute of Standards and Technology) gibi kuruluşlarla koordinasyon halinde Ulusal Deprem Zararlarını Azaltma Programının [National Earthquake Hazard Reduction Program (NEHRP)] yönetilmesi konusundaki yetkiyi FEMA’ya vermektedir. Bu yasa çerçevesinde FEMA, depreme hazırlıklı olma ve müdahale planları geliştirilmesinde teknik destek ve bağış sağlamaktadır. Ayrıca, bu projeye bağlantılı diğer kurumlar da deprem konulu araştırmalara parasal destek sağlamaktadır.

Ayrıca, Savunma Yasası (The Defense Production Act) ve Merkezi Yangın Önleme ve Kontrolü Yasası (The Federal Fire Prevention and Control Act) gibi iki yasanın görevlendirdiği kurum da FEMA’dır. Merkezi Yangın Önleme ve Kontrolü Yasası ile FEMA bünyesinde ABD Yangın İdaresinin kuruluşu sağlanmıştır.

2.3.1.4. Merkezi (Federal) Acil Durum Yönetimi Kurumu - FEMA

FEMA, Washington DC’de bulunan merkezinde 2500 tam zamanlı ve ülke sathına yayılmış yaklaşık 4000 afet yardım çalışanı olan bağımsız, ulusal bir kurumdur. FEMA merkez ve 10 Bölge Teşkilatı ile tüm ABD üzerinde yaygın bir ağ kurmuştur. ^{[2.8] [2.6]}

Stafford Yasasına göre, FEMA afet yönetiminde en üstteki koordinasyon kurumudur. Kurum, risk azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirmeyi içeren geniş kapsamlı bir acil durum yönetimi programı ile meydana gelebilecek her

türlü afette yaşam ve mal kayıplarını azaltmak, ülkenin kritik sayılan üstyapılarının korunmasını hedeflemiştir. Bu çerçevede, merkezi kurumlar, eyaletler, yerel idareler, gönüllü kuruluşlar, özel sektör, endüstri ve bireylerle birlikte çalışmaktadır. FEMA ülkeyi her türlü afetten korumak üzere hazırlıklı kılmakla yükümlü kılınmıştır. Bu çerçevede, afet müdahalesi yerel ve eyalet idarelerine bırakılmıştır. **Bu, FEMA'nın ABD'de meydana gelen tüm afetlere müdahale etmediği anlamına gelmektedir.** Eğer yerel ya da eyalet kapasitesinin üzerinde bir afet meydana gelirse, eyalet valisi merkezi yardım talebi ile ABD Başkanına başvurabilmekte ve FEMA afete müdahale etmektedir.

1979'da kurulan FEMA, bugün tüm ABD toprakları ile Porto Riko, Guam, the Pasific Island Trust Territories ve ABD Virgin Adalarında da meydana gelen afetlere müdahale etmektedir.

FEMA'nın faaliyetleri:

- Eyalet ya da yerel idarelerle çalışarak afet bölgesinin gereksinimlerini belirlemek,
- Ulusal/Eyalet Afet Bölgesi Merkezlerini kurmak ve Ulusal Müdahale Planı çerçevesinde diğer ulusal kurumlarla koordinasyonu sağlamak,
- Afet yardımını hazırlamak,
- Kamuoyunu afete karşı hazırlıklı olmaya ve riskleri azaltmaya karşı eğitmek,
- ABD çapında 50 eyaletin acil durum planlamasını finanse etmek,
- Acil durum hazırlık tatbikatlarını düzenlemek.

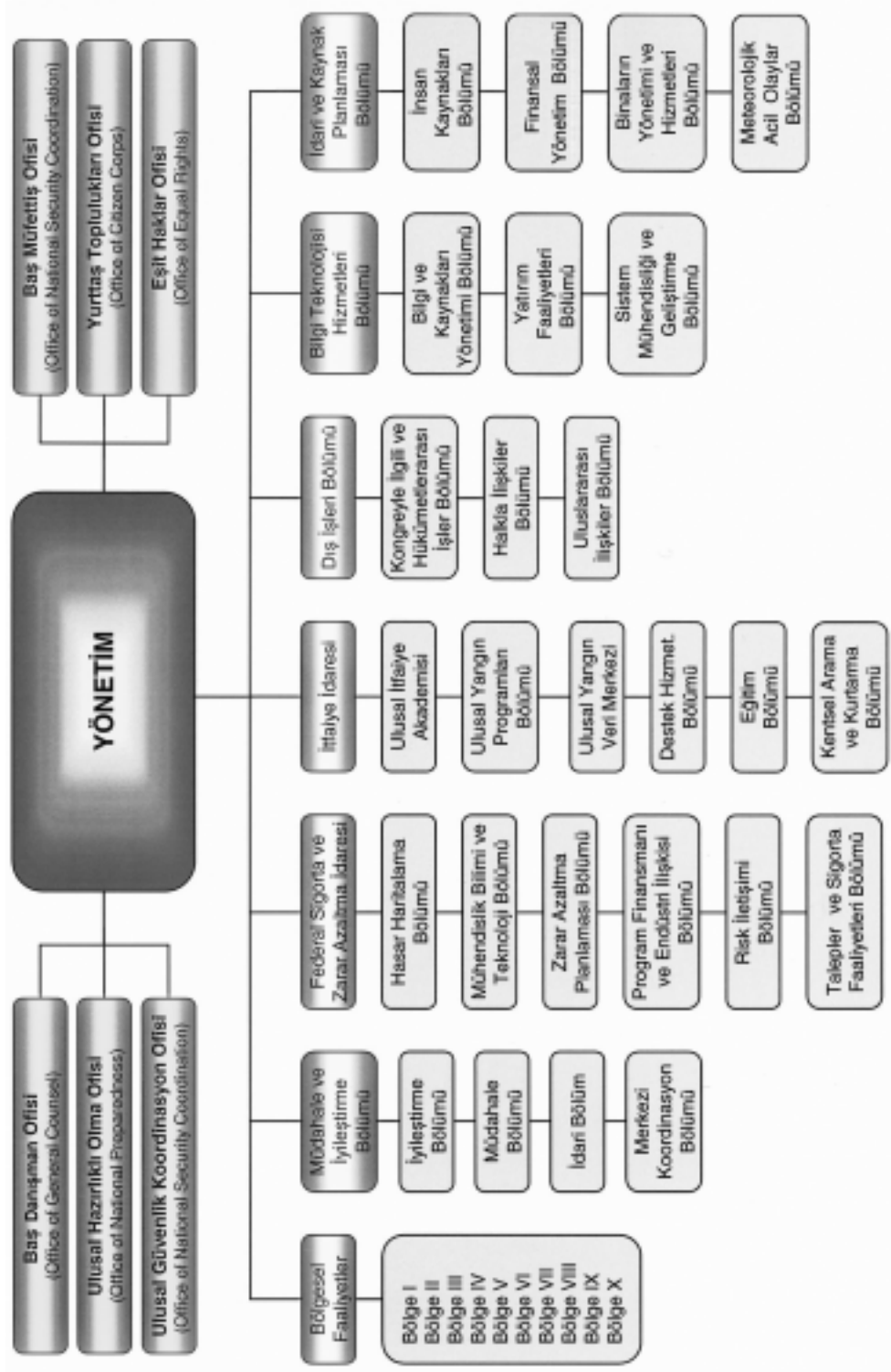
Bunların yanısıra, yangın ve sel afetlerine hazırlık tatbikatları düzenlemek de FEMA'nın görevleri arasındadır. FEMA'nın organizasyon şeması Şekil 2.2.'de görülmektedir.

2.3.1.5. Merkezi Temel Müdahale Planı (Basic Plan of the Federal Response Plan-FRP)

Merkezi Müdahale Planı (FRP), Robert T. Stafford Afet ve Acil Yardım Yasası uyarınca "Büyük Afet" ilanı ile afet bölgesine yapılacak merkezi yardımların yöntemi, sistematığı, koordinasyonu ve etkinliğini belirlemek üzere, FEMA tarafından hazırlanan plandır. Temel politikaları, planlama yaklaşımlarını, operasyonların çerçevesini, müdahale ve iyileştirme faaliyetlerini ve merkezi kurumların sorumluluklarını tanımlayan bu plan ayrıca, merkezi müdahale yardımlarını organize etmektedir. Bunun yanısıra, merkezi iyileştirme ve zarar azaltma programlarının yönetimi ve geliştirilmesi için yöntemleri tanımlayıp bunlarla ilgili kaynak kullanım alanlarını belirlemektedir.

Öte yandan, acil durum planlarının detaylandırılmasına ve merkezi idarenin müdahale ve iyileştirme faaliyetlerine temel oluşturan bu plan, kuruluşlar ve merkezi ve yerel hükümetler arası hazırlık, planlama, eğitim, tatbikat, koordinasyon ve bilgi alışverişine odaklanmayı sağlamaktadır.

Şekil 2.2. Federal Emergency Management Agency (FEMA) Organizasyon Şeması

2.3.1.6. Yerel, Eyalet ve Merkezi Yapılanma

ABD’de merkezi yapılanma, FEMA çatısı altında kurulmuş olup ülke sahinında 10 adet bölge teşkilatına sahiptir. Her bölge birden fazla eyalete hizmet vermekte olup bu bölgelerde çalışan FEMA elemanları afet planları, zarar azaltma programları geliştirilmesi konularında eyaletlere yardımcı olmaktadır. Ayrıca, bölgelerinde bir “Büyük Afet” meydana gelirse afet yönetimine aktif olarak katılmaktadırlar.

Merkezi yapılanmanın dışında eyaletlerde de değişik yapılanmalar bulunmaktadır. Eyalet düzeyindeki acil durum yönetim birimlerinin görev ve sorumlulukları, eyalet yasaları tarafından belirlenmektedir. Ülke bütününde tek bir tip organizasyon ve örgüt yapısı bulunmamaktadır. Eyalet acil durum yönetimi, Ulusal Muhafız, Valilik Makamı, Kamu Güvenliği Kurumu vb. kurum ya da kurumların sorumluluğunda yürütülebilmektedir.

Bununla birlikte, genelde Eyalet Valisine bağlı Acil Hizmetler Ofisleri aracılığıyla, her eyalette afetlere karşı bir yapılanma oluşturulmuştur. Eyaletteki herhangi bir afet, bu ofisler önderliğinde yönetilmektedir. Ayrıca, afetlere hazırlık, iyileştirme, zarar azaltma çalışmaları da yine bu ofisler tarafından yürütülmektedir. Ayrıca, her eyaletin afet yönetimi planları ve programları bulunmaktadır. Öte yandan, birçok eyalette Eyalet Acil Durum Müdahale Ekipleri (State Emergency Response Team - SERT) bulunmaktadır. SERT, eyalet birimleri ve gönüllü birimlerden oluşmaktadır. Ayrıca, eyaletler afet durumunda Acil Durum Yönetimi Destek Birimi (The Emergency Management Association Compact - EMAC) aracılığıyla diğer eyaletlerden yardım sağlayabilmektedir.

Örnek olarak, deprem afetiyle daha yakından ilgili bulunan Kaliforniya Eyaletindeki yapılanma kısaca şöyle şekillenmektedir:

Kaliforniya’da 1996’da itfaiye kurumunda kullanılagelen “Olay Kumanda Sisteminin (Incident Command System - ICS)” acil durum yönetimine uygulanışıyla geliştirilen “Standartlaştırılmış Acil Durum Yönetimi Sistemi (Standardized Emergency Management System - SEMS)” uygulanmaya başlanmıştır. Bu sistemle, Kaliforniya’daki tüm müdahale kurumlarının organizasyon yapıları ve kullanılan terminoloji standartlaştırılmıştır. Eyalet kurumları ve yerel idarelerin ilgili kurumları bu sistemi kullanmakla yükümlü kılınmıştır. Buna göre:

- **Vali:** Sistemin başında Eyalet Valisi yer almaktadır.
- **Acil Durum Konseyi:** Valiye özel, hazırlıklı olma faaliyetleri konusunda danışman niteliğinde bir Acil Durum Konseyi bulunmaktadır.
- **Acil Hizmetler Ofisi:** Acil Hizmetler Ofisi müdürü, eyaletin afete hazırlık, müdahale, iyileştirme ve zarar azaltma faaliyetlerinin ilgili eyalet kurumlarının temsilcileriyle eşgüdümlü bir biçimde koordinasyonundan sorumludur.
- **Eyalet Kurumları:** Valinin talebi üzerine, tüm eyalet kurumları eleman ve kaynak sağlar.

- **Bölge Acil Hizmetler Ofisi:** Kaliforniya üç bölgeye ayrılmış olup her birinde bir bölge ofisi kurulmuştur. Ayrıca, kaynak kullanımı ve karşılıklı yardımlaşma sistemi için de eyalet altı bölgeye ayrılmış bulunmaktadır.^[2.7]

Yerel idarelerde de Acil Hizmetler Ofisi bulunmakta ve yerel ölçekteki afetlerle mücadele, Belediye Başkanının başkanlığında bu ofisler önderliğinde yürütülmektedir.

2.3.1.7. Afet Süreci

ABD’de afet süreci içinde gerçekleştirilen çalışmalar ve sistemin işleyiş biçimi, Müdahale ve Yaşamı Normale Döndürme, Afetlere Hazırlıklı Olma ve Afet Zararlarını Azaltma grupları altında aşağıda verilmektedir.

A) Müdahale ve Yaşamı Normale Döndürme :

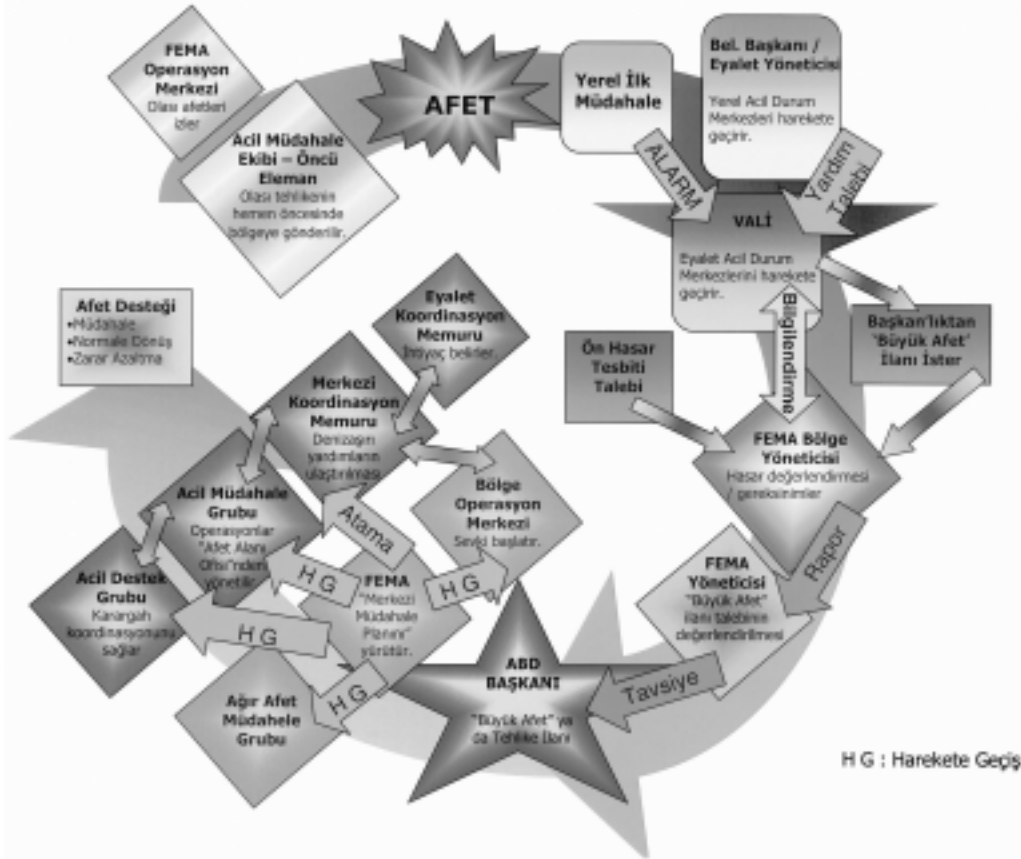
ABD’de meydana gelen herhangi bir afete müdahale ve daha sonra yapılagelen yaşamı normale döndürme ve yeniden yapılanma faaliyetleri, afetin boyutuna göre yerel, eyalet ya da merkezi ölçekte yürütülmektedir. Ancak, afetlere müdahalede temel prensip tüm afetlerin yerel olduğudur. Bu çerçevede, olaya ilk müdahaleden ve olayın yönetiminden yerel otoriteler sorumludur. Eğer afetin boyutu yerel idarenin gücünü aşıyorsa, sırayla eyalet ve merkezi idare devreye girmektedir. Dolayısıyla, yerelden başlayıp merkeze kadar giden tüm idari düzeylerde afet planlaması ve yönetimi organizasyonları mevcuttur. Merkezi yönetimin afetlere müdahale etmesi için Eyalet Valisinin talebi üzerine FEMA’nın görüşü de alınarak ABD Başkanı tarafından “Büyük Afet (Major Disaster)” ilanı gerekmektedir. Bu çerçevede, ABD’deki genel işleyiş mekanizması Şekil 2.3’te görülmektedir.

Afetlere ilk müdahale, komşu belediyelerin, eyaletin ve gönüllü kuruluşların da yardımıyla yerel idarelerin acil durum servislerinin görevidir. Büyük ölçekli afetlerde, eğer vali talep ederse arama ve kurtarma, elektrik enerjisi, gıda, su, barınma ve diğer temel insani gereksinimler merkezi kaynakların FEMA aracılığıyla seferber edilmesiyle karşılanabilir.

Uzun vadede, yaraların sarılması ve normal sosyo-ekonomik yaşama dönüş süreci, yerel ya da eyalet yönetimine büyük ve ciddi ekonomik zorluklar getiren bir dönemdir. Kamu binaları ve yol, köprü, viyadük vb. üstyapılar genellikle sigorta edilmemiştir. Bu, büyük bir şehir için bile bunaltıcı bir durumdur. Dolayısıyla, Vali’nin “büyük afet” ilanı talebi merkezi fonlardan para akışı anlamına gelmektedir. Ancak, bu kaynakların harekete geçirilmesi için Vali’nin eyaletin fonları ve kaynaklarının önemli bir bölümünü yaşamı normale döndürme operasyonu için faaliyete geçireceğini taahhüt etmesi gerekmektedir. Öte yandan, ABD Başkanının ilave merkezi yardımları harekete geçirmesi için, afetin boyutunun gerçekten yerel ya da eyalet yönetimlerinin karşılanamayacak ölçüde hasara neden olmuş olması gerekmektedir. Deprem, sel, fırtına ya da büyük yangınlardan

kaynaklanabilen büyük afetlerde, para FEMA'nın yönetiminde olan Başkanlık Afet Yardım Fonundan (President's Disaster Relief Fund) verilmektedir. Ayrıca, diğer bazı merkezi idarelerin afet yardım fonlarından da yardım yapılmaktadır.

Şekil 2.3. ABD'de Afet Yönetimi [2.5]

Büyük afet ilanı genellikle aşağıda tanımlanan süreçle mümkün olmaktadır:

- Yerel idare komşu idareler ve gönüllü kuruluşlarla birlikte afete müdahale eder. Eğer olayın boyutu kendi olanaklarıyla başedilemez ölçüde ise eyaletten yardım ister. Eyalet bütün kaynaklarını seferber eder.
- Yerel, eyalet ve gönüllü kuruluşlar tarafından hasar tespiti, kayıplar ve yaşamı normale döndürme gereksinimleri belirlenir. Bu arada, Vali FEMA'nın Bölgesel Ofisinden ön hasar değerlendirmesine katılmasını isteyebilir. Bu çerçevede FEMA ve Eyalet ön hasar tespiti tamamlanır. Eyalet Valisi, yapılan tespitlere göre, eyalet kaynaklarının afetle mücadelede yeterli olmadığı görüşüne varırsa, hasar tespiti ve uzun dönemdeki yaşamı normale döndürme için

eyalet kaynaklarının kullanılacağını taahhüt eden bir anlaşma ile FEMA Bölge Ofisi aracılığıyla “büyük afet” ilanı talep eder.

- FEMA Bölge Ofisi bu talebi değerlendirip FEMA Merkezine gönderir. FEMA Müdahale ve İyileştirme Yönetimi gerekli ilanı ve bu isteğin kabul ya da red edilmesini tavsiye eden bir paketi hazırlar ve onay için ABD Başkanına gönderir. ABD Başkanı ya bu talebi onaylar ve ilan eder ya da onaylamadığını FEMA aracılığıyla Valiye bildirir. Bu karar verme aşaması, afetin niteliğine bağlı olarak birkaç saatte sonuçlanabildiği gibi haftalarca da sürebilmektedir.

ABD Başkanı tarafından afet ilan edilmiş ise; FEMA 28 civarında ulusal kurum ile çalışabilmekte ve Amerikan Kızıl Haç'ından destek almaktadır. Bu kurumlar eyalet ve yerel idarelere personel, teknik destek, ekipman ve diğer gerekli kaynakları sağlamaktadır. Ayrıca, müdahale aşamasının yönetiminde de aktif rol oynamaktadırlar.

Merkezi kurumların desteklerinin koordine edilmesi için FEMA'nın tavsiyesi ile Başkan afetten etkilenmiş her eyalete bir Ulusal Koordinatör (Federal Coordinating Officer – FCO) atamaktadır. Ulusal Koordinatör ve eyalet müdahale ekibi, afet bölgesinde bir Afet Merkezi (Disaster Field Office – DFO) kurarlar. Bu noktadan sonra merkezi ve eyalet personeli müdahale ve yaşamı normale döndürme faaliyetlerini birlikte yürütürler. Söz konusu bu faaliyetler 12 acil destek faaliyeti (Emergency Support Functions – ESF's) olarak gruplandırılmıştır. Her bir grup belirli bir kurum tarafından yönetilmekte, ilgili diğer kurumlar gerekli desteği sağlamaktadır. Bu faaliyetler ve öncü kuruluşlar, Tablo 2.2.'de görülmektedir.

Öte yandan, Tarım Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Savunma Bakanlığı, Eğitim Bakanlığı, Enerji Bakanlığı, Sağlık ve İnsan Hizmetleri Bakanlığı, Konut ve Şehir Geliştirme Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Eyalet Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, İşgücü Bakanlığı, Hazine Bakanlığı, İç Gelir Hizmetleri, Amerikan Kızılhaç Örgütü, Çevre Koruma Kurumu, FEMA, Genel Hizmetler İdaresi, Merkezi İletişim Komisyonu vb. kurumlar da destek sağlamaktadır.

B) Afetlere Hazırlıklı Olma :

Etkili bir acil durum yönetiminin anahtarı hızlı, iyi planlanmış müdahaledir. FEMA ulusal, eyalet ve yerel bazda eğitim, tatbikat ve müdahale planlarını koordine etmekle yükümlü kılınmıştır.

FEMA Ulusal Acil Durum Eğitimi Merkezi (FEMA'S National Emergency Training Center) bünyesinde bulundurduğu Acil Durum Yönetimi Enstitüsü (Emergency Management Institute) ve Ulusal İtfaiye Akademisi (National Fire Academy) ile bir yandan bu konuda uzman yetiştirmekte diğer yandan da kamuoyuna yönelik eğitim faaliyetleri sürdürmektedir. Bu çerçevede bazı eğitsel programlar Acil Durum Eğitimi Kanalında (Emergency Education Network) yayınlanmaktadır.

Tablo 2.2. Acil Destek Faaliyetleri

ESF 1	Ulaşım	Ulaştırma Bakanlığı	Sivil ve askeri ulaşımın sağlanması
ESF 2	Haberleşme	Ulusal Haberleşme Sistemi	Telekomünikasyon desteğinin sağlanması
ESF 3	Mühendislik	Savunma Bakanlığı	Önemli yapıların restorasyonu
ESF 4	Yangın	Tarım Bakanlığı	Yangınla mücadele
ESF 5	Bilgi ve Planlama	FEMA	Ulusal müdahale ve yaşamı normale döndürme operasyonları için kritik bilgilerin toplanması, analiz edilmesi ve ilgili kurumlara bildirilmesi
ESF 6	Toplu Destek	American Kızıl Haç Örgütü	Afetzedeler için yiyecek, barınma ve ilk yardım operasyonlarının yönetimi ve koordinasyonu; kurtarma malzemelerinin dağıtımı; ailelerin birleştirilmesine yardım etmek üzere bir sistemin işletilmesi
ESF 7	Kaynak Desteği	Genel Hizmetler İdaresi	Müdahale safhasında araç, gereç, malzeme ve personel sağlanması
ESF 8	Sağlık ve Tıbbi Servisler	ABD Toplum Sağlığı Servisi, Sağlık ve İnsan Hizmetleri Bölümü	Toplum sağlığı ve tıbbi bakım gereksinimlerinin sağlanması
ESF 9	Arama Kurtarma	FEMA	Yerini belirleme, kurtarma ve ilk yardım müdahalelerinin yapılması
ESF 10	Tehlikeli Maddeler	Çevre Koruma Kurumu	Meydana gelen ya da olası tehlikeli madde sızıntılarına karşı ulusal müdahaleye destek sağlamak
ESF 11	Yiyecek	Yiyecek ve Besin Hizmetleri, Tarım Bakanlığı	Yiyecek gereksiniminin belirlenmesi ve afet bölgesi dışından yiyecek temini
ESF 12	Enerji	Enerji Bakanlığı	Enerji sistemleri ve yakıt kaynaklarının onarılması

FEMA aynı zamanda, acil durum aşamaları ve planlaması konularında merkezi, eyalet ve yerel idarelerin de katılımıyla geniş çaplı tatbikatlar da organize etmektedir.

FEMA'nın Afetlere Hazırlıklı Olma Bölümü, itfaiye hizmetleri, acil durum yönetimi ve ön müdahaleciler için bağış, eğitim, tatbikat vb. destekler vermektedir.

C) Afet Zararlarını Azaltma:

Afet Zararlarını Azaltma Yasası 2000 yılında çıkartılmış ve temel yasalardan Stafford ve Acil Yardım Yasalarına "Zarar Azaltma Planlaması" bölümleri eklenmiştir. **Kasım 2004'ten itibaren geçerli olacak bir zarar azaltma planı ise FEMA tarafından onaylanmıştır.** FEMA, yerel ya da eyalet idarelerinin "Büyük Afet" ilanı sonrasında, uzun vadeli afet zararlarını azaltmaya yönelik faaliyetleri için bağış ve maddi destek sağlayabilmektedir.

Afetzedeler ve toplum gelecek afetlerin yol açabileceği can ve mal kaybı risklerini azaltma yönünde teşvik edilir. Sel bölgesinden başka güvenli bir bölgeye taşınma, yapıların depreme ve kuvvetli rüzgarlara karşı güçlendirilmesi, yerel, eyalet ya da merkezi yönetim tarafından güvenli standart ve kodların uygulanmasının zorunlu kılınması vb. önlemler zarar azaltmaya yönelik olarak yapılan bazı faaliyetlerdir. FEMA afetten zarar görmüş yapıların zarar azaltma önlemleri kullanılarak onarımını teşvik eder ve ayrıca para desteğinde bulunabilir.

FEMA'nın Deprem Programı doğrudan deprem zararlarını azaltmayla ilgili dört temel amacı içermektedir. Bunlar:

- Depremi ve etkilerini anlamak,
- Deprem riskini daha iyi tanımlamak,
- Depreme dayanıklı yapı tasarımı ve yapım teknikleri geliştirmek,
- Depreme hazırlıklı ve dayanıklı olma politikaları ve planlamalarını teşvik etmek.

2.3.1.8. Afet Yardım ve Mali Destek Programları

ABD'de afet sonrası yardımlar ve destekler iki grupta toplanabilmektedir. Bunlardan biri, bireysel diğeri de genel anlamda yapılan yardımlardır. Bu yardımların alınabilme koşulları ve yardım türleri şunlardır:

A) Afetzedeye Birey Olarak Yardımlar ve Destekler:

Afet ilanının hemen sonrasında, yaşamı normale döndürme çalışmalarının koordinasyonu için kurulan merkez ofis aracılığıyla afetten etkilenmiş yurttaşların ve işyeri sahiplerinin yardım almak amacıyla kayıt olabilmesi için ücretsiz arama hattı açıklanır. Ayrıca, afetzedelerin yardım programları ve iyileştirme aşamaları hakkında bilgi alabilecekleri Afet İyileştirme Merkezi (Disaster Recovery Center) açılır.

Bireylere yönelik yardımlar, genel olarak aşağıda tanımlanan kategorilerde yapılmaktadır.

- **Afet Evleri:** Yerel kaynaklar kullanılarak, konutları yıkılan ya da ağır hasar gören afetzedelere en fazla 18 aya kadar tahsis edilir. Ayrıca, hasar görmüş evlerini tamir etmek isteyenlere de kredi verilebilir.
- **Afet Bağışı:** Afet nedeniyle oluşabilen ciddi ve acil ihtiyaçlara yönelik olarak yapılır (Tıbbi ihtiyaçlar, cenaze masrafları ya da ulaşım vb).
- **Düşük Faizli Afet Kredisi:** Sigortalanmamış mal kayıplarını karşılamak üzere ABD Küçük İşletmeler İdaresi tarafından verilir.
- **Diğer Afet Yardım Programları:** Krizden dolayı psikolojik yardımlar, afet ilişkili işsizlik yardımı, yasal yardımlar, gelir vergisi yardımları vb. yardımları kapsamaktadır.

Yardım başvurusu, hasarın incelenmesi sonucunda, onaylanırsa; başvuran kişiye yardım çeki hemen gönderilmekte, kredi başvuruları ise daha fazla bilgi ve inceleme gerektirmekte olup sonuçlanması başvurudan sonra birkaç hafta sürebilmektedir. Bireysel yardım başvuruları için son tarih Başkanlık makamının büyük afet ilanını izleyen 60. gündür. Öte yandan, afet yardımlarının doğru biçimde kullanılıp kullanılmadığı daha sonra izlemeye alınır. Bunun yanısıra, merkezi yardım programlarından yapılan yardımlar diğer kaynaklardan yapılan yardımlar ya da sigorta kaynakları ile çakışamaz.

Büyük bir afet sonrasında, FEMA tüm afetzedeleri mevcut yardım programları hakkında bilgilendirir ve başvuru için uyarır. Ayrıca, medya yardım programlarının ve ücretsiz tele-kayıt numaralarının duyurulmasına yardımcı olur.

B) Genel Yardımlar:

Genel yardımlar hasarlı üst yapıların onarımının bir bölümünün karşılanması için yerel ya da eyalet yönetimine yapılmaktadır. Bu yardımlar, genellikle, onaylı proje maliyetinin %75'ini kapsar. Öte yandan, bu yardımlar enkaz kaldırma, afetten korunma önlemleri, kamu binalarının onarımı, gerekli yönetim faaliyetleri için alınan kredilerin karşılanması ve kamu okulları için bağışları içermektedir.

2.3.2. Japonya

2.3.2.1. Genel

Japonya, sismik ve volkanik faaliyeti yüksek Pasifik Kuşağı (Circum-Pasific) bölgesinde yer almaktadır. Ayrıca, sıklıkla tayfun, şiddetli yağmur ve kar gibi afetlere maruz kalmaktadır. Dolayısıyla, doğal afetler nedeniyle her yıl kayıplar veregelmiştir. Bununla birlikte, afet yönetim sistemi geliştirilmesi, hava tahmin teknolojilerindeki ve afet bilgi iletişim sistemlerindeki gelişimler ile afetlerde can ve mal kayıplarında azalış eğilimi gözlenmektedir.

Japonya'da afet yönetiminin dönüm noktasını 1959 yılında yaşanan ve büyük kayıplara yol açan Ise-Wan Tayfunu oluşturmuştur. Bu olay, ülkede kapsamlı bir afet yönetim sistemi oluşturulması düşüncesini gündeme getirmiş ve bu amaçla çalışmalar başlatılmıştır. Söz konusu çalışmaların sonucunda, 1961 yılında "Afet Önleme Temel Yasası" yürürlüğe girmiştir. Daha sonra yaşanan afetlerden edinilen deneyimlerle de afet yönetim sistemi daha da geliştirilmiştir.

2.3.2.2. Yasal Çerçeve

Afet Önleme Temel Yasası

(Disaster Countermeasures Basic Act)

Afet Önleme Temel Yasası, Japonya afet yönetim sisteminin temelini oluşturmaktadır. Yasa, bu konuda yetki alanı tanımı ve afet yönetim sorumlulukları, afet yönetim sisteminin çerçevesi, afet yönetim planı, afete hazırlık (disaster preparedness), acil durum müdahalesi (disaster emergency

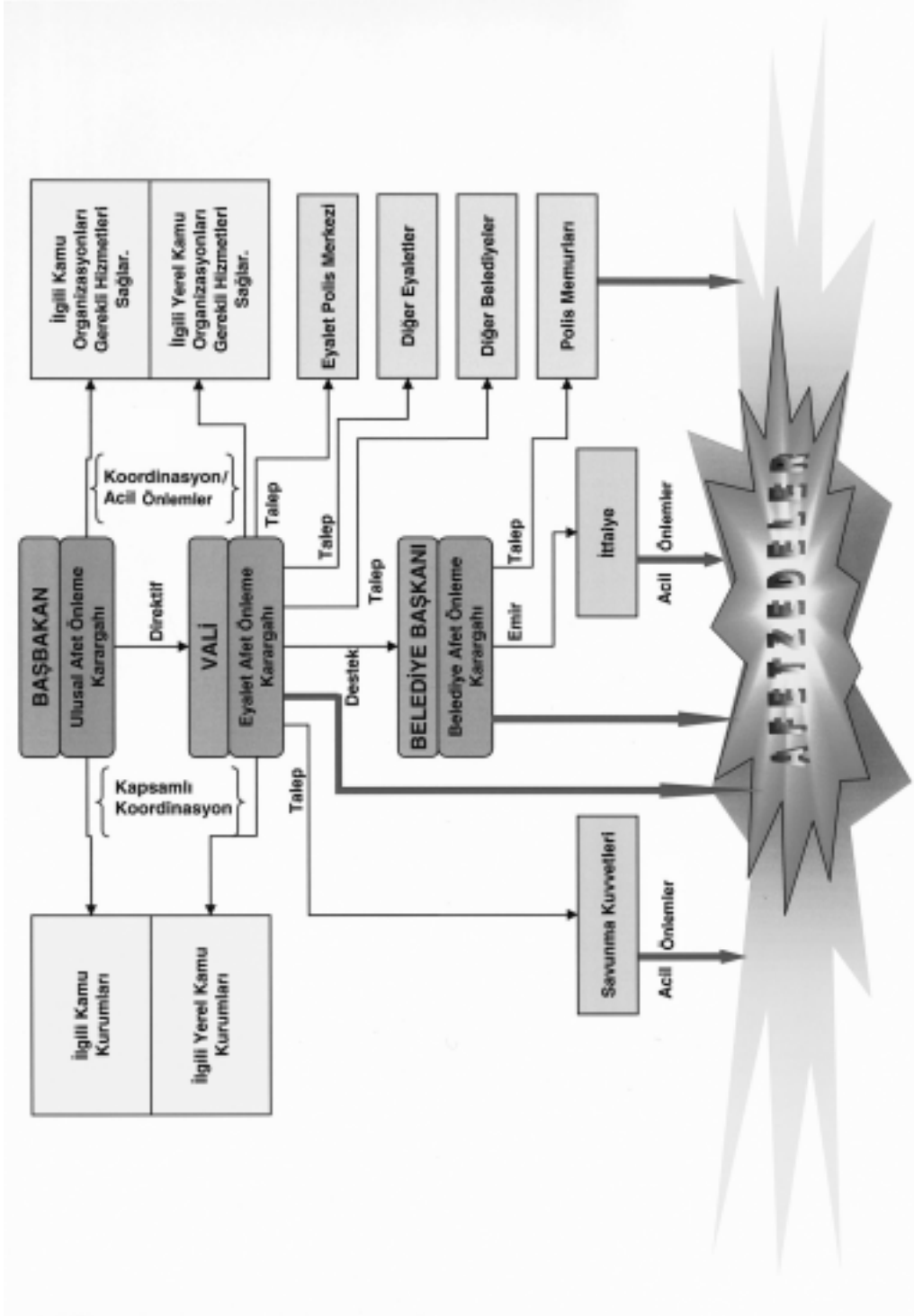
response), afet iyileştirmesi (disaster recovery), ekonomik önlemler ve kriz durumunu kapsamakta ve ayrıntılı tanımlamalar getirmektedir. [2.9]

- **Afet Yönetim Sistemi** : Afet Önleme Temel Yasasına göre, etkili bir afet yönetim sisteminde merkezi yönetim, yerel yönetimler ve belirlenmiş özel kuruluşların birlikte afet yönetim planları hazırlaması ve uygulaması öngörülmüştür. Bu çerçevede, Bakanlar Kurulu ve 24 bakanlık ve kurum “Tayin Edilmiş İdari Organlar (Designated Administrative Organs)” olarak belirlenmiş olup ulusal afet yönetimi organizasyonunun yürütülmesinden sorumludurlar. Ayrıca, aralarında Nippon Telgraf ve Telefon ile Nippon Broadcasting Corporation’un da bulunduğu ulaştırma, elektrik, gaz vb. alanlardaki 60 kuruluş afet yönetimi için belirlenen “Tayin Edilmiş Özel Kuruluşlar (Designated Public Corporations)”dır.
- **Afet Yönetimi İdari Yapısı** : 17 Ocak 1995 yılında meydana gelen ve yaklaşık olarak 6500 kişinin yaşamını yitirdiği, 44 bin kişinin yaralandığı ve 458 bin konuttan 250 bininde ağır hasara neden olan “Büyük Hanshin-Awaji Depremi”nden sonra büyük afetler, ciddi kazalar gibi acil durumlar için risk yönetimini geliştirmek ve güçlendirmek üzere, Kabine Bilgi Toplama Merkezi, Kriz Yönetimi Kabine Sekreterliği gibi birimlerin kurulmasıyla devlet yapısı güçlendirilmiştir.

2001 yılında merkezi yönetimin yeniden düzenlenmesiyle Bakanlar Kurulu afet yönetiminin idari işlerini yükümlenmiş bulunmaktadır. Afet Yönetimi Genel Müdürü (The Director General for Disaster Management) büyük boyutlu afetlere karşı politika üretmek, planlamak ve yürütmek, diğer bakanlıkların ve kurumların faaliyetlerini koordine etmek ve afete müdahale etmekle yükümlüdür. Öte yandan, yapılan bu son reorganizasyonla Afet Yönetimi için bir Devlet Bakanlığı kurulmuştur.

Japonya’da özellikle büyük boyutlu afetlerin ülke insanına ve malına en az kayıpla atlatılması düşüncesinden hareketle oluşturulan “Merkezi Afet Yönetimi Konseyi” afet yönetimiyle ilgili geniş kapsamlı önlemler geliştirmek amacıyla kurulmuş olup, Başbakanın başkanlığında diğer bakanların katılımıyla oluşturulmuştur. Merkezi Afet Yönetimi Konseyi, “Temel Afet Yönetimi Planı” ve “Deprem Afet Yönetim Planı” taslağını hazırlamak ve uygulanmasını sağlamak, büyük afetlere ilişkin acil önlemleri hazırlamak ve uygulanmasını sağlamak, Başbakan ve/veya afet yönetiminden sorumlu Devlet Bakanının isteği üzerine afet yönetimine ilişkin önemli konuları tartışmak, afet yönetimine ilişkin önemli konular üzerine görüşleri Başbakan ve/veya afet yönetiminden sorumlu Devlet Bakanının dikkatlerine sunmakla yükümlü kılınmıştır. Japonya’da uygulanagelen afet yönetim sisteminin şematik bir akışı Şekil 2.4.’te görülmektedir.

Şekil 2.4. Japonya Afet Yönetim Sistemi

- **Afet Yönetimi Planlaması:** Japonya'da yürürlükte bulunan Afet Önleme Temel Yasası, afet yönetiminde planlamanın önemini ve gereğini vurgulamaktadır. Bu çerçevede, çeşitli kademelerde hazırlanması gereken yönetim planları aşağıda tanımlanmaktadır.
 - **Temel Afet Yönetim Planı:** Ulusal afet yönetiminin önlemlerinin temelini oluşturan bu plan, her türlü afet yönetim planı için temel çalışmaları belirler. Afet yönetimi disiplini içinde, Merkezi Afet Yönetimi Konseyinin Afet Önleme Temel Yasasına göre hazırladığı master plandır. Temel Afet Yönetimi Planı Büyük Hanshin-Awaji Depremi deneyimleri ışığında, 1995 yılında tümüyle gözden geçirilmiş ve geliştirilmiştir. Plan, afet yönetiminin, özel kurum ve kuruluşlar ile yerel yönetimlerin yetki ve sorumluluklarını belirlemekte olup ayrıca afetin cinsine göre hazırlık, acil müdahale, yaşamı normale döndürme ve yeniden yapılanma safhalarında gösterilecek faaliyetleri tanımlamaktadır.
 - **Afet Yönetim Operasyon Planı:** Temel Afet Yönetim Planı çerçevesinde ilgili idari kurum ve belirlenmiş özel kuruluşlar tarafından hazırlanır.
 - **Yerel Afet Yönetimi Planı:** Temel Afet Yönetim Planı çerçevesinde ilgili Eyalet (Prefecture) ve Belediye Afet Yönetim Konseyi tarafından hazırlanır.

2.3.2.3. Afet Yönetimi Bütçesi

Doğal afetlerin çok sıkça yaşandığı bir coğrafyada yer alışı dolayısıyla, Japon ülke kaynaklarının bir bölümü her yıl afetlerin yol açtığı kayıpları gidermeye ve afet zararlarını azaltmaya yönelik çalışma ve önlemlere gitmektedir. **Bu çerçevede, Merkezi Yönetim tarafından afet yönetimine 2001 yılı için ayrılan ödenek, toplam genel bütçenin yaklaşık yüzde beşini (%5) oluşturmuştur.** Söz konusu bütçe, Araştırma ve Geliştirme (Research and Development), Afete Hazırlık (Disaster Preparedness), Normal Yaşama Döndürme ve Yeniden Yapılanma (Disaster Recovery and Reconstruction) kategorilerinde yürütülen faaliyetlere harcanmış bulunmaktadır.

2.3.2.4. Japonya'da Uygulanan Afet Yönetim Sisteminin Genel Çerçevesi ve Uygulamaları

Afet yönetimi, afetin öncesi ve sonrasıyla bütüncül bir yaklaşımla ele alınması, yönetim biliminden teknolojiye, mühendislikten ekonomiye kadar geniş bir alanda ele alınıp yürütülmesi gereken faaliyetler zinciri olup Japonya'daki uygulama kendini aşağıdaki gibi göstermektedir. ^[2.10]

- **Araştırma ve Geliştirme:** Afet zararlarının azaltılmasına yönelik çalışmalar Japonya'da oldukça önemsenmekte ve teşvik edilmektedir. Bu çerçevede, Japonya'nın bilim ve teknoloji politikasını belirleyen "Temel Bilimler ve Teknoloji Planı – İkinci Dönem", afet yönetimi çerçevesinde araştırma ve geliştirme yapılması teşvik edilen alanlardan bazıları şunlardır:
 - Anormal doğal olayların oluş mekanizmalarının araştırılması,

- Hızlı müdahale sistemleri,
 - Büyük afetlerin kalabalık kentlerde yapacağı hasarları azaltmaya yönelik önlemler,
 - Tarihi, kültürel ve bilimsel yapıların korunması,
 - Çok gelişmiş afet yönetim destek sistemi,
 - Eskimiş bozulmuş üstyapılar için önlemler.
- **Afete Hazırlık:** Hemen her yıl büyüklü küçüklü pek çok doğal afeti yaşamak zorunda olan Japonya, “Afete Hazırlıklı Olma” düşüncesine sahip olan ve bu kapsamda politikalar üreten bir ülke olma özelliğini taşımaktadır. Ülkede bu alanda öne çıkan ve teşvik edilen görüş ve çalışmalar şunlardır:
 - Afet önleme tesislerinin geliştirilmesi,
 - Afet yönetim bilincinin artırılması ve afet yönetimi bilgilendirmesinin yaygınlaştırılması,
 - Afet yönetim tatbikatı yapılması,
 - Yerel gönüllü afet yönetimi kuruluşları ve gönüllü faaliyetlerin desteklenmesi.
 - **Acil Durum Müdahalesi:** Japonya’da acil bir durum söz konusu olduğunda, merkezi hükümet oluşan hasarın derecesi ile ilgili bilgileri süratle toplayıp, analiz etmek ve bu bilgileri ilgili kişi ve kurumlara ivedilikle iletmek zorundadır. Afetin meydana geldiği bölgede ilgili eyalet (prefecture) ya da belediye tüm kaynaklarını kullanarak acil durum karargahını kurar. Afetin boyutunun büyük olması durumunda ise, hükümet Afet Yönetiminden Sorumlu Devlet Bakanı başkanlığında “Afet Yönetim Karargahı” ya da Başbakanın başkanlığında “Acil Afet Yönetim Karargahı” kurabilir ve afeti bu merkezlerden yönetebilir. ^[2.11]

Afetin oluşuyla, tüm bakanlıkların ve ilgili kurumların genel müdürleri Başbakanlıkta ivedilikle toplanırlar. Savunma ve Ulusal Polis Kurumlarının da aralarında bulunduğu bazı kurumlar ile Erken Değerlendirme Sistemi (Early Evaluation System-EES) yoluyla elde edilen bilgilerle afetin boyutu ve hasar durumuyla ilgili bilgiler değerlendirilir. Yerel yönetimlerin müdahale kapasitelerini aşan büyük afetlerde, Eyalet Hükümetinin isteği üzerine Ulusal Polis Ajansı, Yangın ve Afet Yönetim Ajansı ve/veya Japonya Kıyı Koruma afetle mücadeleye dahil olabilirler. Ayrıca Hükümet afet bölgesinde afet yönetim merkezleri kurabilir ve böylece araştırma ekipleri bilgiye mahallinde ulaşım gerekli önlemleri alabilirler.
 - **Yaşamı Normale Döndürme ve Yeniden Yapılanma :** Yaşamı normale döndürme ve yeniden yapılandırmaya dönük faaliyetler, afetten sonra halkın psikolojik, ekonomik ve sosyal yaşamındaki düşüşü, mümkün olduğunca çabuk ve düzgün bir biçimde yeniden canlandırmaya yöneliktir.

Büyük 1995 Depreminin hemen ardından Başbakanın başkanlığında ilgili bakanlıklar ve kurumlar tarafından “Hansin-Awaji Bölgesi Yeniden Yapılanma Koordinasyon Komitesi” kurulmuş ve yerel toplumun düşünceleri de gözönüne alınarak, ilgili bakanlıklar, kurum ve kuruluşların katılımıyla iyileştirme ve yeniden yapılanmaya yönelik çeşitli faaliyetler gerçekleştirilmiştir.

Bu çerçevede, Japonya’da yaşamı normale döndürme ve yeniden yapılanma faaliyetleri çerçevesinde planlanan faaliyetler kısaca aşağıda özetlenmektedir.

- **Afet İyileştirme Projesi:** Hasar görmüş mühendislik yapıları, eğitim yapıları, sağlık yapıları, tarım, orman ve balıkçılık yapıları ya doğrudan merkezi yönetim ya da merkezi yönetimin denetiminde yerel idareler tarafından iyileştirilir.
- **Afet Yardım Kredileri:** Afetten etkilenmiş tarım, orman ve balıkçılıkla uğraşan afetzedeler, küçük girişimciler ve düşük gelirli bu kapsamda olmayanlara oranla daha düşük faizli çeşitli krediler almaya hak kazanırlar.
- **Afet Tazminatı ve Sigorta:** Zarar görmüş girişimciler ve tarım, orman ve balıkçılık alanında çalışan insanlar ekonomik kayıpları için tazminat elde edebilirler. Ayrıca, merkezi idare tarafından deprem sigortası karşılanır.
- **Vergi İndirimi ve Muafiyeti:** Afetten etkilenenler için gelir vergisi ve konut vergisi indirimi, muafiyeti ve ertelenmesi yapılır.
- **Yerel Yönetimlere Vergi Tahsisatı ve Yerel Tahviller:** Afetten etkilenen yerel yönetimlere özel vergi tahsis ve toplama ile yerel tahvil çıkarma izni gibi yetkiler verilir.
- **Olağanüstü Büyük Afet Tanımı:** Afetin olağanüstü hasara neden olduğu durumlarda çeşitli özel önlemler alınır.
- **Yeniden Yapılanma Planına Destek:** Yerel yönetimlerin yeniden yapılanma planlarının bir an önce ve titizlikle oluşması ve uygulanması için destek verilir.
- **Afetzedelerin Geçinmesine Yönelik Destekler:** Afetzedelerin yaşamlarının iyileştirilmesine yönelik destekler sağlanır. Afette hayatını kaybedenler ve sakat kalanlar için para yardımı, afetzedelerin yaşamlarının düzelmesi için para desteği ve afet destek fonları gibi fonlar mevcuttur.
- **Bilgi ve Telekomünikasyon Sistemi:** Afete hazırlıklı olma önlemleri, afet ve onarım önlemlerinin yürütülmesi için, afetle ilgili bilgiye ivedilikle ve doğru olarak ulaşma, toplama, analiz etme ve ilgili yerlere aktarma, birbirilerini tamamlayan faaliyetlerdir.

Japonya’da afetle ilgili bilgilere ulaşmada ve analiz etmede meteorolojik afet yönetim bilgileri, nehir/havza bilgileri, ya da yol afet bilgileri sisteminin dışında ulusal organizasyonları bağlayan “Merkezi

Afet Yönetimi Radyo İletişim Sistemi”, itfaiye organizasyonları arasındaki iletişimi sağlayan “Yangın Afeti Yönetimi Radyo Ağı” , yerel yönetim organizasyonlarının yanısıra bölge sakinleri arasındaki iletişimi sağlayan “Eyalet ve Belediye Afet Yönetim Radyo İletişim Ağı” kurulmuştur. Ayrıca, tüm sistemlerin çökmesi durumunda kullanılacak uydu bağlantılı iletişim ağı da kurulmuş bulunmaktadır.

- **Deprem Afeti Önlemleri** : Bir deprem ülkesi olarak Japonya, deprem afetinin yönetilmesi konusuna ayrı bir önem vermektedir. Bu amaçla “Deprem Afeti Yönetimi Özel Önlemleri Yasası” uygulanmakta ve bu çerçevede çeşitli programlar yürütülmektedir. Bunlardan bazılarını aşağıda kısaca yer verilmektedir.

- **Deprem Afeti Önlemlerinin Mevcut Durumu ve Gelecekteki Gelişmeler:** Japonya’daki deprem afeti yönetimi programları, eyaletler tarafından oluşturulan Deprem Afeti Yönetimi Projesi ve bu plan kapsamında Ulusal Bütçe için Özel Önlemlerin beş yıllık planları çerçevesinde yürütülür. Bu planlar 1995 yılında yürürlüğe giren ve Büyük Hanshin-Awaji Depreminden edinilen deneyimler ışığında hazırlanan Deprem Afeti Yönetimi için Özel Önlemler Yasası çerçevesinde hazırlanır. Bunun yanısıra, yapıların depreme dayanıklı olması ve bir deprem afeti olduğunda çabuk ve uygun müdahaleyi sağlayacak bir deprem afeti yönetimi sisteminin kurulması gerekli görülmektedir.

Öte yandan, “Uygulanabilir Risk Yönetimi Sistemi”nin kurulması gereği görülmüş ve bu çerçevede:

- Merkezi yönetim ile yerel yönetimlerin rolleri ve amaçlarının belirlenmesi ve aralarında etkili bir iletişim ağının kurulması,
- Yaygın afet yönetim sisteminin kurulması,
- Çeşitli kurum ve kuruluşlar, özel sektör ve yurttaşların katılımıyla sağlanan yerel afet yönetimi önlemlerinin teşvik edilmesi,
- Afet yönetimindeki çeşitli grup ve organizasyonların bir bütün halinde hareket etmeleri,

konularında çeşitli faaliyetler gerçekleştirilmektedir.

Afet yönetiminin kamuoyuna anlatılması, bütçe sınırları içinde gerekli donanımların sağlanması ve enformasyon teknolojisi gibi son teknolojilerin kullanılması, afet yönetim sistemi için önemli unsurlar olarak belirlenmiş bulunmaktadır.

- **Rasat Sistemi:** Japonya’da deprem olayları Meteoroloji Kurumu tarafından izlenmekte ve kaydedilmektedir. Öte yandan, deprem konusundaki araştırmalar ve çalışmalar, Deprem Afeti Yönetimi Özel Önlemler Yasası çerçevesinde, üniversiteler ile ilgili idari organizasyonların yardımıyla Deprem Araştırma Teşvik Kurumu (Eğitim, Kültür, Spor, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı) tarafından belirlenir. Buna ek olarak, deprem tahmini

üzerine değişik kurumlar tarafından yürütülen araştırmalar, Bilim ve Teknoloji Konseyi gözetimindeki “Deprem Tahmini için Yeni Gözlem Araştırma Planı”nın çerçevesinde yürütülür. Deprem tahminine yönelik bilimsel araştırma yapan çeşitli kuruluşlar arasındaki bilgi alışverişi ise, “Deprem Tahmini Koordinasyon Komitesi”nce gerçekleştirilir.

- **Deprem Afeti Yönetimi Bilgi Sistemi** : Japonya’nın geçirmiş olduğu büyük depremler, deprem sonrasında hasar tahmininin hızla yapılması, uygun önlemlerin hemen alınması ve elde edilen bilgilerin ilgili birimlere hızla ulaştırılması ve bu birimler arasındaki koordinasyonun sağlanmasının önemini ortaya koymuştur. Bu çerçevede, Bakanlar Kurulunun Afet Yönetim Bürosu hasarın büyüklüğünü hızla ortaya koyan, ilgili birimler arasındaki bilgi paylaşımını sağlayan ve acil önlemlerin yürütülmesinde doğru ve hızlı karar alınmasına destek olabilecek Afet Bilgi Sistemini (Disaster Information System – DIS) geliştirmektedir.
- **Erken Tahmin Sistemi (Early Estimation System – EES)** : Erken Tahmin Sistemi deprem sonrasında hasar boyutunun kısa bir süre içinde değerlendirilmesine olanak sağlar. Sistem 4 veya daha büyük şiddetteki depremlerde otomatik olarak devreye girmekte ve 30 dakika içinde bir değerlendirme raporu hazırlamaktadır.
- **Acil Önlem Destek Sistemi (Emergency Measure Support System - EMS)** : Acil Önlem Destek Sisteminin amacı; acil durumda ilgili kurum ve kuruluşlar arasında bilgi alışverişini mümkün kılmak ve idare tarafından alınan önlemlerin yürütülmesine destek sağlamaktır. Afet durumunda hasar bilgileriyle birlikte alınan önlemler bir harita üzerinde gösterilmektedir. Bu harita, ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından görülebilir.

2.3.3. YENİ ZELANDA

2.3.3.1. Genel Tanımlar

Yeni Zelanda, “Pasifik Ateş Kuşağı (Circum-Pacific Ring of Fire)” hattında yer alan, aktif sismik ve volkanik olayların sıkça meydana geldiği bir ülkedir. Ayrıca, konumu nedeniyle en çok görülen afet, seldir. Bununla birlikte, deprem ülke için en önemli potansiyel tehlike olarak görülmektedir. Ülkenin 150 yıllık geçmişinde, yıllık ortalama yalnızca “üç” insanının yitirilmiş olmasına karşın, afetler nedeniyle ortalama yıllık ekonomik kaybı yaklaşık 100 Milyon ABD Doları civarındadır. Bu, ülkenin gayrisafi milli hasılası içinde binde iki’lik bir orana karşılık gelmektedir. Bu çerçevede, Yeni Zelanda Devleti 1990’lı yılların başında, geçmiş yıllarda yaşadıkları deneyimlerden yola çıkarak, afet yönetimi konusunda da ciddi bir reform arayışına girmiştir. Bu konuda 1996 yılında önemli bir aşama kaydedilmiş ve hükümet afet yönetimi ile ilgili sorumluluğunu “afet yönetimi çerçevesini çizmek” ve “bu sektördeki tüm kurumların görev ve

sorumluluklarını tayin ilkelerini belirlemek” olarak tekrar tanımlamıştır. Ayrıca, bu sektörde bir ilkeler paketi oluşturulmuştur. Bu ilkelerden bazılarında aşağıda kısaca yer verilmektedir. ^[2.13]

- Bireysel ve toplumsal sorumluluk ve özgüven,
- Alışılmış olaylar ve tehlikelerin yerinde çözümü,
- Afetlerde risk azaltma, hazırlıklı olma ve müdahale ile iyileştirme faaliyetleri süreklilik göstermeli,
- Yatay (kurumlararası) ve dikey (hükümet hiyerarşisi içinde) bütüncül bir afet yönetim sisteminin getirilmesi,
- Gönüllü kuruluşları tanıma ve onlarla birlikte hareket etme,
- Acil durum yönetimi yapısı, uygun teknik bilgi ve uzmanlık görüşüyle desteklenmeli,
- Risk yönetimi, acil durum yönetimi aşamaları ve uygulamalarının temelini oluşturmalı,
- Acil durum yönetimi çerçevesi, desteklenebilir ve risk durumlarına göre uzun soluklu çözümler üretmeye yatkın olmalıdır.

Bu ilkelerin geliştirilmesi ve uygulanabilmesi için 1999 yılında Sivil Savunma ve Acil Durum Yönetimi Bakanlığı (The Ministry of Civil Defence and Emergency Management) kurulmuştur. Bakanlığın kurulmasıyla birlikte yasal ve yapısal çalışmalar hızlanmış ve 2002 yılında yasa değişikliği gerçekleştirilerek, bu konudaki en önemli aşama tamamlanmıştır. 2002 tarihli Sivil Savunma Acil Durum Yönetimi Yasası (Civil Defense Emergency Management Act– CDEM), 1983 tarihli Sivil Savunma Yasası yerine yürürlüğe girmiştir. ^{[2.13][2.14]}

Yeni Zelanda'nın acil durum yönetimi reformları, afet yönetimi prensipleri ve uluslararası örneklere dayalı olarak oluşturulmuştur. Bununla birlikte, tüm bu veriler Yeni Zelanda'nın risk durumu, sosyal, politik, ekonomik ve kültürel şartlarına uygun olarak yeni bir şekillenmeye gidilmiştir. Ayrıca, acil durum yönetimi de sorumluluk ve karar verme gücünün büyük bir bölümünü, merkezi hükümetten yerel idarelere ve kuruluşlara aktarma kararını almıştır.

Öte yandan, Yeni Zelanda'daki bu yönetim reformunun 2005 yılı sonunda tamamlanacak uzun soluklu bir yapılanmalar zinciri olduğu ve bugün itibarıyla sistemin ancak yukarıda sözü edilen yasanın çerçeve tanımlarıyla irdelenebileceği hatırlanmalıdır.

Yeni Zelanda'daki afet yönetim sisteminin anlaşılabilmesi için, ülkenin genel idari yapısını tanımlamak gerekmektedir. Yeni Zelanda anayasal monarşi ile yönetilmekte olup, devletin başı Kraliçe Elizabeth II'dir. Kraliçeyi ülkede Genel Vali temsil etmekte olup, hem Kraliçe hem de Genel Vali politika ile uğraşmamaktadırlar. Onların altında hükümet ve parlamento yer alır. Bunların dışında, çevresel konular, kaynak yönetimi ve toplu ulaşım konularını yönetmek üzere, ülke çapında 10 Bölge Konseyi bulunmaktadır. Diğer yerel hizmetler şehir konseyleri tarafından yürütülmektedir. Bölge konseyi, başkanını kendi içinden seçerken, şehirler Belediye Başkanı ve Konsey

üyeleri tarafından idare edilir. Bunların dışında, Yeni Zelanda'da dört bölge bağımsız bir statüye sahip olup merkezi ve bölge idareleriyle yalnızca tek bir organizasyonda birleşmektedirler.

2.3.3.2. Yasal Çerçeve

Sivil Savunma Acil Durum Yönetimi Yasası 2002, bazı geçici koşullarla Sivil Savunma Yasası 1983'ün yerine 1 Aralık 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu yasal düzenleme afet planlaması ve yönetiminin temelinde ve sorumluluk dağılımında temel değişiklikler getirmiştir. Ayrıca, bu düzenlemeyle sivil savunma acil durum yönetimine tüm tehlikeleri kapsayan (all-hazards) bir yaklaşım sağlanmakta ve ilgili birimlerin risk azaltma, hazırlıklı olma, müdahale ve iyileştirme konularına odaklanmalarını gerektirmektedir. Yeni yasa aracılığıyla, CDEM'in amaçları ve etkinlikleri şöyle tanımlanmaktadır:

- Afet yönetimindeki ilerlemeleri teşvik etmek,
- Toplumun kabul edilebilir seviyelerdeki riskin üstesinden gelebilmesi için cesaretlendirmek ve yetkilendirmek,
- Acil durumlar, müdahale ve iyileştirme için hazırlık ve planlama yapılmasını sağlamak,
- Planlama ve faaliyetlerin yerel idareler tarafından koordine edilmesini sağlamak,
- Ulusal ve yerel sivil savunma acil durum yönetiminin şekillenmesi için ana ilkeleri belirlemek,
- Acil durumları, çok kurumlu olaylar olarak nitelendirerek, bunlar arasında koordinasyon sağlanmasını teşvik etmek.

Yasa, risk yönetimi yaklaşımından hareketle sivil savunma acil durum yönetimine yalnızca doğal afetler için değil, tüm tehlikeleri de içine alacak şekilde bütüncül bir yaklaşım içermektedir. Bu çerçevede, toplumun afetlerin darbesini azaltmayı hedeflemesi, afetlere karşı hazırlıklı olması ve başarılı bir biçimde müdahale etmek için acil olayları kendi olayları gibi algılaması gereği vurgulanmıştır. Bunu başarmak üzere, bölgesel yapılanma ve koordinasyon ana ilke olarak benimsenmiş ve Yasanın önemli bir unsurunu oluşturmuştur.

Söz konusu yasa, anahtar kurumların rolleri ve sorumluluklarını açık bir biçimde belirlemektedir. Bu kurumların acil durumda ve hatta tehlikenin düşük seviyede olduğu durumlarda bile, görevlerini yerine getirmeye yeterli olmaları gereğini ortaya koymaktadır. Öte yandan, Sivil Savunma Acil Durum Yönetimi Yasası bir bölgedeki her bir bölgesel konseyin ve ilgili idari otoritenin birleşmesi ve bir Sivil Savunma Acil Durum Yönetimi Grubu kurmasını gerekli kılmaktadır.

2.3.3.3. Sivil Savunma Acil Durum Yönetimi Yasasına Göre Afet Yönetim Sistemi

Sivil Savunma Acil Durum Yönetimi Yasası, önceki bölümde de belirtildiği gibi, sistemde görev alan kurumları, görev ve sorumluluklarını belirlemektedir. Bu çerçevede, Yeni Zelanda'daki acil durum yönetiminde yer alan grupların görev ve sorumlulukları aşağıda tanımlanmaktadır.

- **Merkezi Yönetim Kurumları:**

Merkezi yönetimin rolü, yerel yönetimlerin, toplulukların ve kendi iyilikleri ve geleceklerini sağlama sorumluluğu olan bireylerin rol ve sorumluluklarını tamamlamaktır. Hükümete ve kurumlara yol gösterir, toplum değerlerini teşvik eder. Bu çerçevede, merkezi idarenin her türlü acil durumda görevlerini yerine getirebilme kapasitesine sahip olması istenir. Ayrıca, CDEM Planıyla belirlenmiş faaliyetlerin yürütülmesi ve Ulusal Strateji ve CDEM planlarının ulusal ve yerel bazda hazırlanmasında CDEM'den yol göstericilik beklenir.

- **Yerel İdareler:**

CDEM grubunun bir üyesi olarak afetle ilgili görev ve yükümlülüklerini yerine getirmekle sorumlu olan yerel idarelerden, her türlü acil durumda bütün gücüyle görevlerini yerine getirebilme kapasitesine sahip olması ve kendi bölgesi içinde sivil savunma acil yönetim planlarını hazırlayıp uygulayabilmesi beklenir.

- **Acil Servisler:**

Yeni Zelanda Polis Kurumu, İtfaiye Kurumu, Bölge İtfaiye Kurumu, hastane ve sağlık merkezlerinin de CDEM planları ve Ulusal Stratejinin geliştirilmesinde rol almaları ve CDEM gruplarında yönetici düzeyinde temsil edilmeleri istenir.

- **Yaşamsal Altyapı (Lifeline Utilities) Sorumlusu Kurum ve Kuruluşlar:**

Bir afet durumunda, müdahale ve iyileştirme safhalarında "ulaşım üstyapısı", "içmesuyu şebekesi", "atık su ve kanalizasyon şebekesi", "enerji üretim ve dağıtım şebekesi", "iletişim ağı" gibi yaşamsal hizmet veren kurumlardan, acil durum anında ve sonrasında görevlerini yerine getirebilme kapasitesine sahip olmaları; talep edildiğinde, ulusal veya bölgesel bazda ulusal strateji ve CDEM planlarının geliştirilmesinde rol almaları ve Sivil Savunma Acil Durum Yönetimi Direktörüne ve CDEM Gruplarına teknik danışmanlık yapmaları istenir.

- **Bireyler ve Özel Sektör:**

Bireyler ve özel sektör şirketleri CDEM yasasına uymakla yükümlü olup yasayla belirlenen sorumluluk ve görevleri sergilemelidirler. CDEM grup planları altında da bu sorumluluklarını yerine getirebilirler.

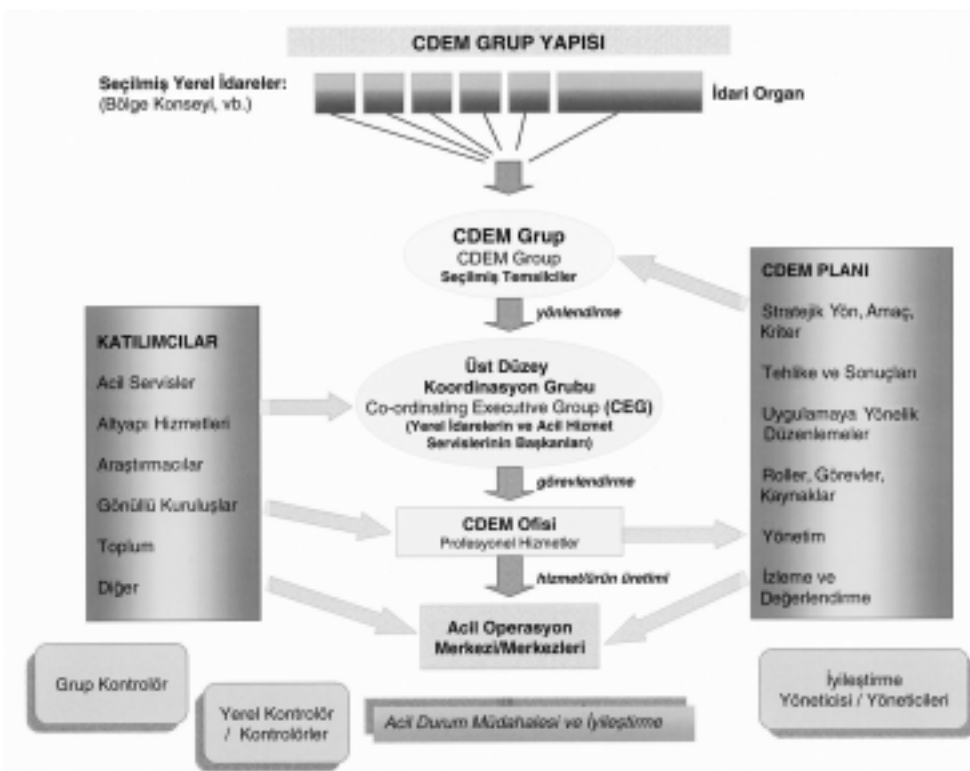
- **Yerel CDEM Grupları ve CEG:**

Bölgesel koordinasyon ve yardımlaşmayı teşvik etmek üzere, her bir bölge konseyi 1 Haziran 2003 tarihi itibarıyla, bölgelerindeki tüm yönetsel birimleri birleştirerek bir CDEM Grubu kurmakla yükümlü kılınmıştır. Yerel idare, başkan ya da seçilmiş görevli aracılığıyla CDEM grubunda temsil edilir. CDEM grupları Koordinasyondan Sorumlu Yönetici Grupları (Coordinating Executive Group – CEG) kurmakla yükümlüdür. Her konseyin üst yöneticisi ve acil servislerin temsilcileri CEG'de görev alırlar. Kurulduktan sonra iki yıl içinde CDEM

grupları CDEM grup planlarını hazırlamakla yükümlüdürler. Afetlerle mücadelede, kamuoyu desteğinin öneminden hareketle, grupların oluşumundan başlayıp planlamaya kadar giden bu süreçte halka danışmak ve görüş almak gerekli kılınmıştır. [2.15] [2.16]

CDEM gruplarının görevleri; afet yönetimi, kaynak sağlama ve acil müdahale ve iyileştirme çalışmaları olarak özetlenebilir. CDEM Gruplarının yapılanması Şekil 2.5.'te görülmektedir.

Şekil 2.5. CDEM Gruplarının Yapılanması

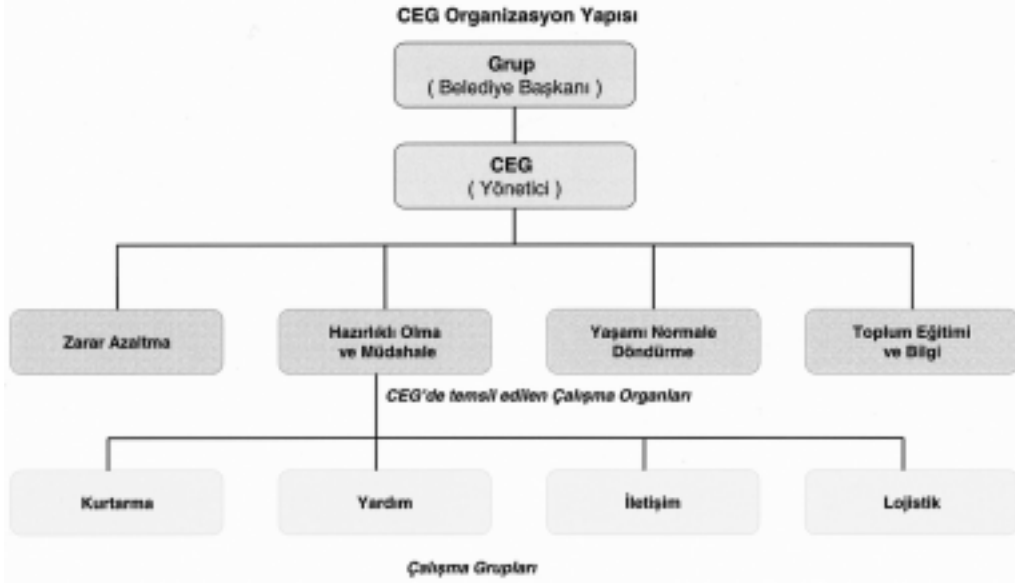

CEG birimleri ise; CDEM grubuna tavsiyelerde bulunmak, CDEM grup kararlarını Sivil Savunma Acil Yönetim Yasası 2002 çerçevesinde yürütmek ve CDEM grup planlarını ve yürütülüşünü denetlemek görevlerini üstlenmiştir. Bölgesel CEG gruplarının organizasyon şeması ise, Şekil 2.6.'da görülmektedir.

2.3.3.4. Ulusal Sivil Savunma Acil Durum Yönetimi Planlaması

Yeni Zelanda sivil savunma acil durum yönetimi sisteminin çerçevesini belirleyen yasa, üç ayrı ulusal planlama unsuru tanımlamaktadır. [2.17]

Şekil 2.6. Bölgesel CEG Gruplarının Organizasyon Şeması

- **Ulusal Sivil Savunma Acil Durum Yönetimi (CDEM) Stratejisi:**

Ulusal CDEM Stratejisi merkezi idarenin sivil savunma acil durum yönetimine ilişkin amaç ve hedeflerini açık bir biçimde ortaya koyar. Stratejinin hazırlanmasında, özellikle savunma acil durum yönetiminde rol alan birçok birim görev almaktadır.

2003 Ağustos ayında önerilen CDEM Strateji Planının amacı, dört faaliyetiyle Yeni Zelanda'nın kraliyet görüşünü yansıtmaktır. Bu faaliyetler Ulusal Stratejinin dört hedefi olarak nitelendirilmektedir. Hedefler gelecek on yıl için Kraliyetin CDEM üzerindeki önceliklerini belirlemektedir. Bu öncelikler yılların görüşü, politika gelişimi ve CDEM araştırmaları sonucu ortaya konmuştur. Aynı zamanda CDEM Yasasının prensiplerini de ortaya koymaktadır.

HEDEF 1: Toplumun CDEM konusundaki duyarlılık ve katılımının geliştirilmesi

HEDEF 2: Yeni Zelanda'da tehlike risklerinin azaltılması

HEDEF 3: Acil durumları yönetme kabiliyetinin artırılması

HEDEF 4: Afetlerden sonra iyileştirme ve rehabilitasyon kapasitesinin artırılması

- **Ulusal Sivil Savunma Acil Durum Yönetimi (CDEM) Planı:**

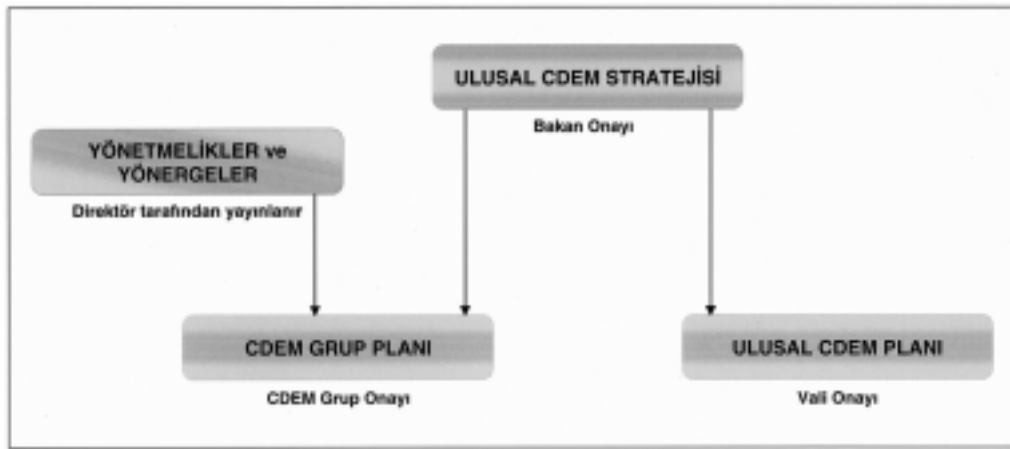
Ulusal CDEM planı ulusal bir acil durum anındaki operasyonların düzenlemeleriyle ilgili olup 1 Aralık 2005 tarihi itibarıyla tamamlanacaktır. Bu planda da merkezi idarenin kurumları, acil servisler ve kamu hizmeti yapan kurum ve kuruluşlar görev almaktadır.

- **Kurum İçi Yönetmelikler ve Yönergeler :**

Yasa, Sivil Savunma Acil Durum Yönetimi üst yöneticisine bazı konularda yönetmelik veya yönergeler yayınlama yetkisi vermektedir. Öncelikle yasanın yürürlüğe girişini izleyen bir yıl içinde CDEM gruplarının oluşumu ve planlamasıyla ilgili konularda iç yönetmelik hazırlanması beklenmektedir.

Sivil Savunma Acil Durum Yönetimi Yasası tarafından tanımlanan ulusal planlama unsurları ve onay mekanizması Şekil 2.7.'de görülmektedir.

Şekil 2.7. Ulusal Planlama Unsurları ve Onay Mekanizması

2.3.3.5. Ulusal ve Yerel Acil Durum İlanı

Ulusal boyutta acil bir durumda, Sivil Savunma Acil Durum Yönetimi Bakanı ülke çapında ya da bir bölümünde acil durum ilan eder. Bu ilanın ardından Sivil Savunma Acil Durum Yönetimi Başkanı ya da temsilcisi Ulusal Kontrolör görevini üstlenerek acil müdahale faaliyetlerinin koordinasyonunu sağlar.

2.3.3.6. Acil Durum Yönetimi ve Sivil Savunma Bakanlığı Teşkilat Yapısı

Acil Durum Yönetimi ve Sivil Savunma Bakanlığı (The Ministry of Civil Defence and Emergency Management), İçişleri Bölümü (Department of Internal Affairs) içinde yarı bağımsız bir yapıya sahiptir. Sivil Savunma Bakanı (aynı zamanda İçişleri Bakanı) Sivil Savunma Acil Durum Yönetimi Yasasının (2002) uygulanmasından sorumludur. Sivil Savunma ve Acil Durum Yönetimi, sivil savunmaya yönelik faaliyetlerde Bakana tavsiyelerde bulunmakla yükümlü olup, Bakana karşı sorumlu olan bir yönetici tarafından idare edilmektedir.

Sivil Savunma ve Acil Durum Yönetimi teşkilat yapısı ve birimlerin işlevleri aşağıda verilmektedir.

- **DİREKTÖR** : Direktör acil bir durumda Bakanlığın şef yöneticisi olarak hareket eder. Ulusal çapta bir afette, yasalarca belirlenmiş özel güce sahiptir.

- **STRATEJİ BELİRLEME BİRİMİ:** Bu birim, Sivil Savunma ve Acil Durum Yönetimi Direktörüne tavsiye niteliğinde politikalar üretir. Birim, ayrıca, sivil savunma acil durum yönetimi önlemlerinin etkililiğini değerlendirmekten sorumludur.
- **İLETİŞİM BİRİMİ :** Bakanlığın iletişim programlarından sorumlu olan bu birim, ayrıca acil bir durumda kamuoyu bilgilendirilmesinin yönetimi, yerel idarelerle halka yönelik eğitim programlarının koordinasyonu ve Bakanlık web sitesinin yönetiminden de sorumludur.
- **YÖNETİM ve GELİŞTİRME BİRİMİ :** İnsan kaynakları politikaları ve tavsiyelerini de içerecek biçimde içişleri destek hizmetleri veren bu birim ayrıca, Bakanlığın planlama çalışmalarını yönetir. Bunun yanı sıra, sektör için gelişme programlarının yönetilmesi de birimin sorumlulukları arasındadır.
- **HAZIRLIKLI OLMA BİRİMİ :** Ulusal Plandan ve önemli bir olayın idare edilmesinde Bakanlığın ve Ulusal Acil Durum Operasyon Merkezinin yeterliliğinin sağlanmasından sorumludur. Bu çerçevede, ulusal ikaz sistemi, 24 saat acil iletişim sistemi ve Yeni Zelanda çapında alternatif iletişim sistemlerinden sorumludur.
- **GÜÇ KULLANIM BİRİMİ :** Bu birim merkezi yönetim, yerel yönetimler, acil servisler, bilimsel ve özel kurumların da dahil olduğu geniş kapsamlı katılımcıların organizasyonundan sorumludur. Yerel, bölgesel ve ulusal ölçekte bir acil durum anında müdahale ve planlama kapasitesinin uygulanması ve geliştirilmesinde rol oynar.

Ayrıca Bakanlığın ülke çapındaki yaygınlığını artırmak üzere, çeşitli bölgelerde de (Wellington, Auckland ve Christchurch) yerel bürolar bulunmaktadır.

2.3.4. Diğer Örnekler

Yukarıda incelenmiş olan afet riski yüksek üç ülkedeki kadar belirgin olmamakla birlikte dünyada pek çok ülkede daha afet olayına kapsamlı ve planlı yaklaşımlar geliştirildiği bilinmektedir. Bu çalışmalarda, geçirilen ve büyük zararlara yol açmış büyük afetlerden alınan derslerin dışında, varolan sistemler geliştirilmekte ve mükemmelleştirilmesine çalışılmaktadır. Sel afeti, epeyce bir ülkede depremden daha büyük bir risk olarak görülmüştür. Meteorolojik koşulların ve nehir yataklarıyla onları çevreleyen doğanın geometrik özellikleri bazı ülkelerde selleri daha sık rastlanan bir afet konumuna getirmiştir. Güney ve Güneydoğu Asya ülkelerinde ve bu arada daha kuzeyde kalan Çin'de sellerin büyük tahribat yaptığı bilinegelmektedir.

Bunlara ek olarak, Fransa ve Almanya gibi gelişmiş iki Batı ülkesinde de son on yıl içinde büyük zararlara yol açan sel afetleri yaşandığı bilinmektedir. Sellerin oluşmasına değil, ancak zararlarının azaltılmasına yönelik önlemlerle her iki ülkede de afet yönetimi konusunda yeni gelişmeler yaşanmaktadır.

Öte yandan, afet zararlarını ve hasarlarını azaltma yolunda bölgesel işbirliği programlarının geliştirilmeye başlandığı da gözlenmektedir. Balkan ülkelerinde deprem afetiyle ilgili yönetsel bölgesel programlar üzerinde bir süredir

çalışılmaktadır. Ayrıca, Orta Amerika'nın deprem riskine kuvvetle maruz ülkelerinde de anlamlı ve verimli bir işbirliği sistemi kurulması yolunda gayretler olduğu bilinmektedir.

İtalya çok önde gelen bir deprem ülkesi olmamakla birlikte, tarihsel yapı kalıntısı bolluğunun da işaret ettiği gibi, öteden beri hasarlı depremler yaşamış bölgelere sahiptir. Bu ülkede de yaygın araştırma faaliyeti dahil, afet yönetiminin çeşitli alt dallarına önem verildiği bilinmektedir.

KAYNAKLAR

- [2.1] Karaesmen, E., *Deprem ve Sonrası*, Türkiye Mühendisler Birliği Yayını, Ankara, 1996, sf. 130-136, sf. 383
- [2.2] Ivata, T., Nakane, H., Tazo, T., Shimizu, K., Kataoka, S., "Demonstrative Evaluation of Variables Indicating Severity of Earthquake Applicable to Earthquake Sensors for Control" *Proceedings of the Tenth World Conference on Earthquake Engineering*, sf. 381-386, 1992, Madrid.
- [2.3] University of Wisconsin, Disaster Management Center
<<<http://dmc.engr.wisc.edu/courses/aimscope/AA02-02.html>>>
- [2.4] <<http://www.dhs.gov/dhspublic/theme_home2.jsp>>
- [2.5] <<<http://166.112.200.141/r-n-r/frp/frpfigd.htm>>>
- [2.6] <<<http://www.fema.gov/>>>
- [2.7] <<<http://www.oes.ca.gov/Operational/OESHome.nsf/1?OpenForm>>>
- [2.8] ABD'de Acil Durum Yönetimi , Ellis M. Stanley, Richard M. Cheek, Uluslararası Acil Durum Sempozyumu, Kasım 2002
- [2.9] Country Report, 2002 The Asian Disaster Reduction Center(ADRC) web sitesi (<http://www.adrc.or.jp/>)
- [2.10] Government of Japan web sitesi <<<http://www.kantei.go.jp/>>>
- [2.11] Japonya'da Acil Durum Yönetimi , M. Nakagawa, T. Shirasaki, R. Aota, T. Sugiyama, S. Fujiwara, Y. Nakagoshi, Uluslararası Acil Durum Sempozyumu, Kasım 2002
- [2.12] Country Report, 1999 The Asian Disaster Reduction Center(ADRC) web sitesi (<http://www.adrc.or.jp/>)
- [2.13] Ministry of Civil Defence web sitesi
<<<http://www.civildefence.govt.nz/memwebsite.nsf>>>
- [2.14] CIVIL DEFENCE EMERGENCY MANAGEMENT ACT 2002
- [2.15] <<<http://www.cdemg.org.nz>>>
- [2.16] <<<http://www.horizons.govt.nz/images/Chapter%204%20-%20Administrative%20Arrangements.pdf>>>
- [2.17] Yeni Zelanda'da Acil Durum Yönetimi, J.Norton, P. Davey, P. Clifford, D. Middleton, T. Pham, Uluslararası Acil Durum Sempozyumu, Kasım 2002

BÖLÜM 3

KURUMSAL YAPILANMA

AÇISINDAN TÜRKİYE'DEKİ İŞLEYİŞ

3.1. AFET KONUSUYLA İLGİLİ KURUMSALLAŞMANIN TARİHÇESİ

3.1.1. Yasal ve Kurumsal Gelişim

3.1.1.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Afetlerle ilgili bilinen ilk yasal düzenlemeler, Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki padişah fermanları ile afetlerde evleri yıkılan vatandaşlara acil yardım ve konut yardımı yapılacağına ilişkin yazılı belgelerdir. Bu belgelerden, 13 bin insanın hayatını kaybettiği rivayet edilen, 1509 İstanbul Depremi sonrasında evleri yıkılanlara yeniden ev yapmaları için 20 altın verildiği, ayrıca deniz kenarındaki **dolgu zemin üzerine inşaat yasağı getirildiği ve ahşap karkas ev inşaatının teşvik edildiği** de anlaşılmaktadır. Bu büyük afet sonrasında 50 bin ustanın kentin imarı için görevlendirildiği de yazılı kaynaklarda yer almaktadır. Öte yandan, bilinen ilk inşaat yönetmeliği, II. Mahmut döneminde, önce yalnızca İstanbul'daki yapılaşmaya bazı esaslar getiren ve daha sonra tüm imparatorluk sınırlarını kapsayacak biçimde uygulamaya konulan, 1848 tarihli "**Ebniye Nizamnamesi**"dir. 1882 yılında ise, belediye teşkilatı olan yerlerde, yapılarla birlikte altyapı ve yolların da düzenlenmesini birtakım esaslara bağlayan "**Ebniye Kanunu**" çıkarılmıştır. ^[3.1] ^[3.2]

3.1.1.2. Cumhuriyet Dönemi

1923 yılında Cumhuriyetin ilanı ile birlikte yasal ve kurumsal anlamda yepyeni bir devlet anlayışı başlamıştır. İlk hükümetle birlikte, o yıllardaki göçmen mübadelesiyle gelenlerin iskan sorunlarını çözmek amacıyla, "**İmar ve İskan Bakanlığı**" kurulmuş, ancak bir yıl sonra kaldırılmıştır. Daha sonra, 1928 yılında Ankara'nın imar sorununu çözmek amacıyla, "**Ankara İmar Müdürlüğü**"nın kurulduğu bilinmektedir. Bu yıllardaki en önemli yasal uygulamalardan biri, 1580 sayılı "**Belediye Kanunu**"dur. 1930 yılında yürürlüğe giren bu kanunla, belediyelere, ihtiyaç sahiplerine konut yapma ile yerleşme ve yapılaşmalarla ilgili denetim görevleri verilmiştir. Aynı yıl yürürlüğe giren bir diğer önemli yasal düzenleme de "**Mimarlık Mühendislik Kanunu**"dur. İmar

planlarının hazırlanması, yeni yapılacak yollar, yapılar, ruhsat verilmesi, fenni mesullük ve yapı denetimi konularını düzenleyen 2290 sayılı **“Belediye Yapı ve Yollar Kanunu”** 1933'te yürürlüğe girmiş ve Osmanlı İmparatorluğu döneminden beri uygulanagelen “Ebniye Kanunu” dört-beş maddesi dışında tamamen değişmiştir. Bu kanun, daha sonra yürürlüğe giren imar kanunlarının temelini oluşturmuştur. ^[3.8]

1939 yılına gelindiğinde, yaklaşık 40.000 kişinin hayatını kaybettiği Erzincan Depremi, mevcut mevzuat ve kurumların, özellikle “Belediye Yapı ve Yollar Kanunu”nun doğal afetlerde yetersiz kaldığını göstermiştir. Bunun yanı sıra, afetlerde etkin rol alan Kızılay ve İçişleri Bakanlığının da faaliyetlerinin bir esasa bağlanması gereği ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede, 1939'da 3611 sayılı Kanunla, Bayındırlık Bakanlığı Kuruluş Kanununda bazı değişikliklere gidilmiş ve sözü edilen konulardan sorumlu olmak üzere **“Yapı ve İmar İşleri Reisliği”** adıyla yeni bir birim oluşturulmuştur. Afetin açtığı yaraları acilen sarmak üzere de 1940 yılında 3773 sayılı **“Erzincan'da ve Erzincan Depreminden Müteessir Olan Mıntikalarda Zarar Görenlere Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanun”** çıkartılarak, evi yıkılanlara avans, ücretsiz arsa ve yapı malzemesi yardımı yapılması, esaslara bağlanmıştır. Bunun yanı sıra, çıkarılan bir başka kanunla da Erzincan Belediyesine yeni yerleşim alanları için kamulaştırma yetkisi verilmiş ve deprem hasarlarını onarmak üzere bütçeye ciddi bir ödenek eklenmiştir. Sonraki yıllarda, ülkede yaşanan sel ve su baskını afetlerinden sonra, 1943 yılında 4373 sayılı **“Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Koruma Kanunu”** yürürlüğe girmiştir.

1939 - 1944 yılları, ülkemizde, büyük hasarlara yol açan deprem afetlerinin damgasını vurduğu bir dönem olmuştur. Kayıtlara göre, 43.319 kişinin hayatını kaybettiği, yaklaşık 75 bin kişinin yaralandığı ve 200 bin civarında yapının yıkıldığı bu dönem, afetlere bakış açısının değiştiği, zarar azaltma çalışmalarının ilk kez telaffuz edildiği bir dönem olarak kendini göstermiştir. Deprem sonrasında yıkılanın yerine yenisinin yapılmasının sorunun çözümü olmadığı ve bu çerçevede, afet zararlarının önceden alınan önlemlerle azaltılması gereğinden hareketle, 1944 yılında, 4623 sayılı **“Yer Sarsıntılarında Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun”** yürürlüğe girmiştir. O dönemler için dünya ülkeleri örnekleri arasında oldukça ileri düzeyde düzenlemeleri uygulamaya koyan bu yasayla Türkiye'nin ilk deprem haritası hazırlanmıştır (Sonradan birkaç kez yeniden yapılacak harita düzenlemelerinde, bu ilk haritanın genel hatlarıyla muhafaza edildiği bilinmektedir.). Bunun yanı sıra, il ve ilçelerde acil yardım ve kurtarma programlarının önceden hazırlanması, gelişme alanları için jeolojik etüdler yaptırılması zorunluluğu da yine bu kanun kapsamında öngörülmüştür. Ayrıca, bu kanun ile depremler sırasında yapılacak işlemler konusunda, yönetici ve halkın görev ve sorumlulukları da esasa bağlanmıştır. 4623 sayılı Kanun çerçevesinde hazırlanan ve deprem bölgelerinde yapılacak yapılara ilişkin bazı esaslar getiren **“Türkiye'de Yer Sarsıntısı Bölgeleri Yapı Yönetmeliği”** de ardından yürürlüğe girmiştir.

Öte yandan, afetlerde evsiz kalan vatandaşlar için yapılacak kalıcı konutlara ilişkin yasal düzenlemeler, yalnızca afete uğrayan bölgeye özgü, sınırları çizilmiş özel kanunlar şeklinde uzun yıllar devam etmiştir. Bu çerçevede, 1948

yılında “Erzincan’da Yaptırılacak Meskenler Hakkında Kanun”, 1950’de “Eskişehir Sel Baskınından Zarar Görenler için Yaptırılacak Meskenler Hakkında Kanun”, 1956 yılında “Aydın, Balıkesir, Bilecik, Edirne, Eskişehir, Konya ve Denizli Vilayetlerinde 1955-1956 Yıllarında Tabii Afetlerden Zarar Görenlere Yapılacak Yardım Hakkında Kanun” yürürlüğe girmiştir.

Bunun yanı sıra, bu dönemde bir yandan yasal çalışmalar yürütülürken, diğer yandan da kurumsal bazı yeni yapılanmalara gidilmiştir. 1953 yılında Bayındırlık Bakanlığı, **Yapı ve İmar İşleri Reisliği** bünyesinde bir **deprem bürosunun** kurulduğu ve daha sonra 1955 yılında bu büronun deprem zararlarının azaltılmasına yönelik çalışmalardan sorumlu, **DE-SE-YA (Deprem-Sel-Yangın) Şubesi** haline getirildiği bilinmektedir. Aynı yıl, **Su İşleri Reisliği** de 6200 sayılı Kanun ile **Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü**’ne dönüştürülmüştür.

1950’li yılların ortalarına gelindiğinde, sanayileşme ve bunun bir sonucu olarak, büyük kentlere göç, hızlı kentleşme ve kentsel nüfusun hızla artması, 2290 sayılı “Belediye Yapı ve Yollar Kanunu”nun yetersiz kalmasına neden olmuştur. Bu nedenle, 1956 yılında 6785 sayılı yeni bir “**İmar Kanunu**” hazırlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Bu yeni kanun, **ilk kez yeni yerleşim yerlerinin belirlenmesinde doğal afet tehlikesinin göz önüne alınmasını fenni mesuliyet ve yapı denetimine önem ve öncelik verilmesini öngörmüştür**. Söz konusu kanun şehircilik, imar vb. işlerden sorumlu olacak İmar ve İskan Bakanlığının kuruluşuyla da desteklenmiş, imar, konut ve afet konularıyla ilgili olarak Bayındırlık Bakanlığından ayrı bir kurumsal yapılanmanın hazırlıklarına da başlanmıştır. ^[3.5]

1958 -1959 yılları, doğal afet zararlarının azaltılmasına yönelik önemli politika değişikliklerinin yaşandığı ve bunun yasal ve kurumsal yapılanma bazında yansıtıldığı bir dönem olmuştur. 1958 Mayıs’ında 7116 sayılı Kanun ile “**İmar ve İskan Bakanlığı**” yeniden kurulmuştur. Bakanlık, afet öncesi ve sonrası önlemleri almak, ülkenin bölge, şehir ve diğer yerleşimlerinin planlamasını yapmak, konut ve iskan sorununu çözmek, ülkedeki yapı malzemelerini geliştirmek ve standartlarını belirlemekle yükümlü kılınmıştır.

Öte yandan, aynı yıl doğal afetlerin hemen sonrasındaki ilk yardım çalışmalarına ilişkin esasları belirleyen **7126** sayılı “**Sivil Savunma Kanunu**” yürürlüğe girmiştir. Ancak, bu dönemdeki en önemli yasal gelişme, 15 Mayıs 1959 tarihinde çıkarılan ve bazı değişikliklerle halen yürürlükte olan **7269** sayılı “**Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun**”dur. “**Muhtemel Afet**” kavramının yasa dilinde ilk kez kullanıldığı bu kanunla su baskınları, heyelan, kaya düşmesi, çığ, yangın, fırtına vb. olaylar afet kavramı içine alınmış ve tüm doğal afet zararlarının azaltılması amacıyla afet öncesi, anı ve sonrasında yapılması gereken çalışmalar bir esasa bağlanmıştır. Cumhuriyet Döneminde çıkarılmış afetle ilgili tüm yasal düzenlemelerin geliştirilerek tek bir yasa içinde toplanmış hali olan bu yasa ayrıca, o güne kadar Genel Bütçeden “**Fevkalade Tahsisat**” adı altında yapılagelen ek ödeneklerle her afet için ayrı bir yardım kanununun çıkarılmasına son vermiş ve bu amaçla **Genel Bütçe dışında bir “Afetler Fonu”nun oluşturulmasını öngörmüştür**. Dönemine göre oldukça kapsamlı ve çağdaş olarak nitelendirilebilen bu yasa, 1960’lar boyunca ve 1970’lerde yoğun bir biçimde yaşanan doğal afetlerde ortaya çıkan yeni gereksinimler ve

edinilen deneyimler doğrultusunda, önce 1968 yılında **1051 sayılı Kanunla** ve daha sonra 1981, 1985 ve 1995 yıllarında önemli ölçüde revize edilmiş ve çeşitli maddeler eklenmiştir.

Öte yandan, yine 1959'da 4/11715 karar sayılı "**Sivil Müdafaa Bakımından Şehir ve Kasaba Planlarıyla Mühim Bina ve Tesislerde Tatbik Olunacak Esas Hakkında Nizamname**" yürürlüğe girmiştir. Bu nizamnameyle, şehir ve kasabalar için yapılacak imar planlarında dikkate alınacak tertip, tanzim ve tahditlere açıklık getirilmesi amaçlanmıştır.

1968 - 1971 yılları arasında meydana gelen doğal afetlerde 27 bin binanın yıkılması ya da ağır hasar görmesi üzerine yetersiz kalan "Afetler Fonu"na yeni gelir imkanları aranmaya başlanmış ve 1972 yılında **1571 sayılı "Bazı Tekel Maddeleri Fiyatlarına Yapılan Zamlardan Elde Edilen Hasılatın T.C. Merkez Bankasında Açılacak Bir Deprem Fonu Hesabında Toplanmasına Dair Kanun"** çıkarılmıştır. İlk çıktığı yıllarda önemli bir kaynak yaratan bu fon, bir dönem deprem hasarlarının onarılması için kullanılmış, ancak sonraki yıllarda zamların sabit kalması, paranın değer yitirmesi ve inşaat maliyetlerinin yükselmesi nedeniyle, günümüzde önemini yitirmiş bulunmaktadır.

1971'de ayrıca, yine yardım amaçlı 2090 sayılı "**Tabii Afetlerden Zarar Gören Çiftçilere Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanun**" çıkartılmıştır.

1985 yılında, **ülkedeki imar mevzuatını yeniden şekillendiren 3194 sayılı "İmar Kanunu"** yürürlüğe girmiştir. Ancak, yaşanan bunca afet deneyiminden sonra uygulamaya konulan bu kanunun, afet olgusunu bir ölçüde gözardı eden bir yaklaşımla hazırlanmış olması da ülkemiz adına bir talihsizlik olarak nitelendirilebilir.

Bunun yanı sıra, 1988 yılında, "**88/12777 Karar Sayılı Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik**" hazırlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelikle, afet sonrasında yapılması gereken ilk ve acil yardım hizmetlerini sağlamak amacıyla, merkezi ve yerel acil yardım teşkilatlarının kuruluş ve görevleri düzenlenmiştir.

1992 yılındaki Erzincan Depremi, yalnızca büyük kayıpları değil göç, işsizlik, üretim kaybı gibi büyük ölçekli sosyo-ekonomik sorunları da beraberinde getirmiştir. Ancak, yürürlükteki 7269 sayılı "Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun", bu tür kayıplara çözüm getiremediğinden dolayı, 3838 sayılı "**Erzincan, Gümüşhane ve Tunceli İllerinde Vuku Bulan Deprem Afeti ile Şırnak ve Çukurca'da Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesi Hakkında Kanun**" çıkarılmıştır. Bunun yanı sıra, Dünya Bankası ve Avrupa Yatırım Bankasından alınan kredilerle bölgenin yeniden yapılandırılmasına çalışılmıştır. Bunu izleyen yıllarda meydana gelen afetlerden etkilenen her bölge için de benzer bir kanun çıkarılması gereği ortaya çıkmış ve 23.07.1995 yılında 4123 sayılı "**Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun**" yürürlüğe girmiştir. Ancak, aceleyle hazırlanması nedeniyle, 3838 sayılı Kanunun bütün maddelerini kapsamayan 4123 sayılı Kanun, 16.11.1995 Dinar Depreminden sonra **4133 sayılı Kanun** ile değiştirilmiş ve bazı yeni maddeler eklenmiştir.

1997 yılında, 1580 sayılı “Belediyeler Kanunu”nun 15. maddesinin 79. fıkrası, **572 sayılı Kanun Hükmünde Kararname** ile yapılan bir değişiklikle, yapıların yapım ve ruhsat aşamalarında Türk Standartları Enstitüsü’nün ilgili standartlarına uygunluk sağlaması, uygulamaların denetlenmesi ve bütünlüğü sağlayıcı önlemlerin alınması konularında Belediyeleri yetkili kılacak şekilde yeniden düzenlenmiştir.

Bunun yanısıra, kriz durumlarında faaliyet gösterecek olan Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezinin, teşkilatlanmasını, tertiplenmesini, çalışma usüllerini, görev ve sorumluluklarını belirleyen 96/8716 karar sayılı “**Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği**”, 9 Ocak 1997 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

1999 yılında yaşanan büyük felaketler, devleti acil olarak bir şeyler yapmaya zorunlu kılmıştır. Bu çerçevede, 27.08.1999 tarih ve **4452** sayılı “**Doğal Afetlere Karşı Alınacak Önlemler ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğan Zararların Giderilmesi için Yapılacak Düzenlemeler Hakkında Yetki Kanunu**” düzenlenmiştir. Bu yasa çerçevesinde, **yapı denetimi kavramı ilk kez yasa diline geçmiş ve 595 sayılı “Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”** hazırlanarak **10.04.2000 tarihinde yürürlüğe girmiştir**. Ancak, bilindiği gibi, bu kararnamenin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi nedeniyle, gerekli yeni düzenlemeler yapılmış ve 2001 tarih ve **4708** sayılı “**Yapı Denetimi Hakkında Kanun**” yürürlüğe girmiştir. Bunun yanısıra, yine 4452 sayılı Kanun çerçevesinde düzenlenen **601** sayılı “**Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun ile Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname**” Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir.

Öte yandan, afetlerde oluşan zararların giderilmesine yönelik olarak, 1999 tarih ve **587** sayılı “**Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname**” yürürlüğe girmiş bulunmaktaydı. Bu çerçevede kamu tüzel kişiliğini haiz “**Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK)**” kurulmuştur. DASK, Eylül 2000 tarihinden itibaren teminat satışına başlamıştır. Devletin artık afetten evi yıkılanlara deprem konutu yapmayacağı, kredi vermeyeceği gibi hükümler taşıyan bu kanun, önce 2002 Afyon Depremi ve ardından da 2003 Bingöl Depreminde uygulanmamış ve Devlet yine deprem konutları ve kredileri vermeye devam etmiştir.

Bunun yanısıra, 1999 depremlerinden sonra Dünya Bankasının bölgenin rehabilitasyonu amacıyla verdiği kredinin kullanılmasının ön koşulu olarak, 1999 tarih ve **583** sayılı “**Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname**” ile “**Türkiye Acil Durum Yönetimi Başkanlığı**” kurulmuştur. Afetlerde koordinasyonu sağlamak üzere oluşturulan bu kurumun, biraz daha üst düzeyde kurulması gerektiği düşüncesi ortaya çıkmış ve Haziran 2000 tarihli ve 600 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurumun Başbakanlık merkez örgütlenmesine bağlı bir genel müdürlük olarak yapılandırılmasına karar verilmiştir. Söz konusu kararnamede ayrıca, “Başbakanlık, acil durumlara ilişkin olarak bilimsel, teknik ve idari çalışmalarda bulunmak üzere sürekli ve geçici kurullar oluşturabilir.” ifadesine yer verilmiştir. Bu anlayıştan hareketle Türkiye Bilimsel ve Teknik

Araştırma Kurumunun (TÜBİTAK) koordinatörlüğünde “Ulusal Deprem Konseyi” adlı bir istişari yönlendirme birimi oluşturulmuştur.

21 Temmuz 2000 tarihinde yürürlüğe giren “**Sivil Savunma Arama ve Kurtarma Birimleri ve Ekipleri, Sorumlulukları, Çalışma Prensipleri ve Temelleri Hakkında Yönetmelik**” ile Sivil Savunma Genel Müdürlüğüne bağlı arama ve kurtarma ekiplerinin sorumluluk, koordinasyon, operasyon, iletişim ve oluşumu ile ilgili temel ilke ve yöntemler belirlenmiştir. Afetlere ilişkin başlıca yasal düzenlemelerin tarihsel gelişimini özetleyen bir çizelge Tablo 3.1.'de yer almaktadır. Çizelgede, yasal düzenlemeler hizmet amacına göre gruplandırılmıştır.

3.1.2. Kalkınma Planları Açısından Tarihsel Gelişim

Türkiye 1960'lı yılların ortalarına doğru planlama dönemine geçmiş, beşer yıllık kalkınma planlarıyla ülkenin genel sektörlerine ilişkin temel politikalar belirlemeye başlamıştır. Büyük can ve mal kayıplarının yaşandığı bu yıllarda, ülkenin afetle mücadelesine ilişkin temel politikaların ne yazık ki bu planlara yansıtılmadığı görülmektedir.

Afet kavramı ilk kez 1979-1983 dönemini kapsayan “Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı”nda yer almıştır. Planda, imar planlarının yetersizliği nedeniyle, sağlıklı kentleşmenin gelişemediği ve üstelik düzensiz yapılaşmayı yasallaştırdığı vurgulanmıştır. Ayrıca, özellikle depreme dayanıklı yapılaşmayı sağlayacak yönetmelik ve standartlara uyulması ve mevcut yapı stokunun güçlendirilmesi gereğinin belirtildiği bu plan, uygulamaya konulamamıştır.

1985-1989 dönemini kapsayan “Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı”nda ise, afet hasarlarının yalnızca kırsal alan ve köy konutlarını etkilediği belirtilmiş ve bu çerçevede köylere ve köy konutlarının ıslahına yönelik bir yaklaşım sergilenmiştir. Ancak, bu plan da uygulamadaki yerini alamamıştır.

1990-1994 dönemi “Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı”, deprem ve diğer afet zararlarının azaltılması konusunda ilke ve politikaların açık bir biçimde ortaya konulduğu ilk plan olma özelliğini taşımaktadır. Yapı denetimi, malzeme standartları, prefabrikasyonun teşviki, depreme dayanıklı yapım teknolojilerinin ve araştırma-geliştirme faaliyetlerinde bulunan kamu ve özel sektör kurumlarının teşviki gibi kapsamlı politikaların öne çıktığı bu plan, prefabrikasyonun ve tünel kalıp sistemlerinin teşviki ile hazır beton kullanımının yaygınlaştırılması dışında yine kağıt üzerinde kalmıştır.

Bu dönemdeki bir diğer gelişme, Birleşmiş Milletler'in 1990-2000 yılları arasını “Doğal Afet Zararlarının Azaltılması Uluslararası 10 Yılı” ilan etmesi ve bu kapsamda üye ülkelerden istenen onar yıllık ulusal afet planları çerçevesinde hazırlanan “Milli Plan” olmuştur. Bu planın da etkin bir uygulama alanı bulduğu, ne yazık ki söylenememektedir.

Tablo 3.1. Afetlere İlişkin Yasal Düzenlemelerin Tarihsel Gelişimi

KURUMSAL	AFET	BELEDİY E VE İMAR	YARDIM	AFETLERLE DE İLİŞKİLİ GENEL
88/12777 Karar Sayılı Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik (1988)	4373 sayılı - Taşkın Suları ve Su Baskınlarına Karşı Koruma Kanunu (1943)	Ebniye Nizamnamesi (1848)	3773 sayılı - Erzincan'da ve Erzincan Depreminden Müteessir Olan Mıntikalarda Zarar Görenlere Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanun (1940)	Mimarlık Mühendislik Kanunu (1930)
96/8716 sayılı Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği (1997)	4623 sayılı - Yer Sarsıntılarında Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun (1944)	Ebniye Kanunu (1882)	Erzincan'da Yapıtırılacak Meskenler Hakkında Kanun (1948)	595 sayılı "Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (2000) (IPTAL)
583 sayılı "Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair KHK (1999)	Türkiye'de Yer Sarsıntısı Bölgeleri Yapı Yönetmeliği (1944)	1580 sayılı Belediye Kanunu (1930)	Eskişehir Sel Baskınından Zarar Görenler için Yapıtırılacak Meskenler Hakkında Kanun (1950)	601 sayılı "Mühendislik ve Mimarlık Hakkında kanun ile Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair KHK (2000) (IPTAL)
600 sayılı Türkiye Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın Başbakanlığa bağlı Genel Müdürlük olmasını düzenleyen KHK (2000)	7126 sayılı - Sivil Savunma Kanunu	2290 sayılı Belediye Yapı ve Yollar Kanunu (1933)	Aydın, Balıkesir, Bilecik, Edirne, Eskişehir, Kırklareli, Konya ve Denizli Vilayetlerinde 1955-1956 Yıllarında Tabii Afetlerden Zarar Görenlere Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanun (1956)	4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun (2001)
Sivil Savunma Arama ve Kurtarma Birimleri ve Ekipleri, Sorumlulukları, Çalışma Prensipleri ve Temelleri Hakkında Yönetmelik (2000)	7269 sayılı - Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun (1959)	6785 sayılı İmar Kanunu (1956)	Tabii Afetlerden Zarar Gören Çiftçilere Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanun (1971)	
	Sivil Müdafaa Bakımından Şehir ve Kasaba Planlarıyla Mühim Bina ve Tesislerde Tatbik Olunacak Esas Hakkında Nizamname (1959)	3194 sayılı İmar Kanunu (1985)	Erzincan, Gümüşhane ve Tunceli İllerinde Vuku Bulan Deprem Afeti ile Şırnak ve Çukurca'da Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesi Hakkında Kanun (1992)	
	Bazı Tekel Maddeleri Fiyatlarına Yapılan Zamlardan Elde Edilen Hasılatın T.C. Merkez Bankası'nda açılacak Bir Deprem Fonu Hesabında Toplanmasına Dair Kanun (1972)	1580 sayılı "Belediyeler Kanunu"nda 572 sayılı KHK ile değişiklik (1992)		
	4123 sayılı "Tabii Afet Nedeniyle Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesine Dair Kanun (1995) Değişiklik-4133 sayılı Kanun			
	Doğal Afetlere Karşı Alınacak Önlemler ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğan Zararların Giderilmesi için Yapılacak Düzenlemeler Hakkında Yetki Kanunu (1999)			
	587 sayılı - Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname (1999)			

Öte yandan, 1996-2000 dönemini kapsayan “Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı”, afet zararlarının önlenmesine yönelik en kapsamlı ve ciddi yaklaşımların yer aldığı plandır. Planda yasal ve kurumsal düzenlemelerle ilgili olarak, 3194 sayılı İmar Kanunu ile 7269 sayılı “Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun”da değişiklik yapılması gereği vurgulanmış, sorumluluk ve cezai müeyyidelerin daha açık bir biçimde tanımlanması gereği belirtilmiştir. Ayrıca, “bölgesel gelişme” başlığı altında, ülke genelinde arazi kullanımı ve yerel deprem riski haritalarının çıkartılması öngörülmüştür. Afet zararlarının azaltılmasına yönelik çalışmalarla afet öncesi ve sırasında kurumlararası koordinasyonun sağlanmasına ilişkin düzenlemelerin yapılmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Bu çerçevede, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı yeni bir deprem tehlike haritası ve deprem yönetmeliği hazırlamış, ayrıca yeni bir yapı denetim sistemi ile afetten sorumlu kuruluşlar arasındaki koordinasyonu sağlamaya yönelik yeni bir yapılanmaya gitmiştir. Ancak, bu planın uygulanmasında, 1999 Marmara Depreminin büyük etkisi olduğu tartışılmaz.

3.2. MEVCUT YASAL DURUM

3.2.1. Genel Çerçeve

Ülkemizde afetler ve sivil savunma ile ilgili yürürlükte olan yasal durumu, yasaların niteliğine göre üç ayrı grupta incelemek mümkündür. Bu gruplardan ilki, afet yönetimine ilişkin kanun, kararname ve yönetmelikler, ikinci grup; sivil savunmaya yönelik düzenlemeler ve üçüncü grubu da afet zararlarını azaltmaya yönelik düzenlemeler oluşturmaktadır. Bir dördüncü grup olarak da mevcut yasal çerçevede afetlerle ilgili bir katkı sağlamasa da, aslında afetle mücadelede temel yasalardan biri olması gereken İmar Kanunu eklenmiştir.

1958 yılından başlayıp çeşitli tarihlerde yürürlüğe giren başlıca kanun, kanun hükmünde kararname ve yönetmeliklerle ilgili bilgilere aşağıda yer verilmektedir.

3.2.2. Afet Yönetimine İlişkin Genel Yasal Düzenlemeler

Afet Yönetiminin daha çok müdahale, yapılanma, yardım yönlerine yönelik kanun, kanun hükmünde kararname ve yönetmeliklere aşağıda yer verilmektedir.

- **7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun:** 25 Mayıs 1959 tarihinde yürürlüğe giren kanun kapsamındaki konular, İmar ve İskan Bakanlığı'nın sorumluluğundadır. Kanunun yürürlüğe girişini izleyen yıllarda yaşanan yoğun deprem ve sel felaketleri sonrasında, 1968 yılında 1051 sayılı kanunla önemli değişiklikler yapılmıştır.

Kanunun amacı, deprem, yangın, sel, toprak kayması, kaya düşmesi, çığ ve benzeri afetlerde, yapıları ve kamu tesisleri genel hayata etkili

olacak derecede zarar gören ya da görmesi muhtemel olan yerlerde alınacak önlemlerle, afet sonrasında yapılacak yardımlara ilişkin usul ve esaslarla, yetki ve sorumlulukların belirlenmesidir.

- **2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kanunu:** 9 Temmuz 1982 yılında yürürlüğe giren kanun kapsamındaki konular, Başbakanlık Atom Enerjisi Kurumunun sorumluluğu altındadır.

Bu kanunun amacı, Başbakanlık Türkiye Atom Enerjisi Kurumunun teşkilat yapısı ve sorumluluklarının belirlenmesidir. Bu kanunla, Türkiye'deki nükleer enerji kullanımı ve nükleer madde dolaşımı, radyasyon güvenliğinin sağlanması, nükleer santrallerin korunması ve nükleer atıklardan kaçınma ile ilgili tüm planlama ve denetim konuları, Kurumun sorumluluğuna verilmiştir.

- **88/12777 Karar Sayılı Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik:** 8 Mayıs 1988 tarihinde yürürlüğe giren Yönetmeliğin amacı; Devletin tüm güç ve kaynaklarını afetten önce planlayarak, afetin meydana gelmesi halinde Devlet güçlerinin afet bölgesine en hızlı şekilde ulaşması ile afetzede vatandaşlara en etkin ilk ve acil yardım yapılmasını sağlamak için merkezi ve yerel acil yardım teşkilatlarının kuruluş ve görevlerini düzenlemektir.
- **96/8716 karar sayılı Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği:** 9 Ocak 1997'de yürürlüğe giren Yönetmeliğin amacı kriz durumlarında faaliyet gösterecek olan Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi'nin, teşkilatlanmasını, tertiplenmesini, çalışma usüllerini, görev ve sorumluluklarını belirlemektir.
- **99/583 karar sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve daha sonra yeniden düzenlenen 600 karar sayılı Türkiye Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, kurulmasına dair Kanun Hükmünde Kararname:** 22 Kasım 1999 tarih ve 583 sayılı genelgeyle kurulan Türkiye Acil Durum Birimi, 14 Haziran 2000 tarih ve 600 sayılı genelgeyle Genel Müdürlük olarak teşkilatlandırılmıştır.

Bu karamnamenin amacı, her türlü doğal ve teknolojik afetlerle (göç hareketleri dahil) ilgili acil durum yönetiminin ülke düzeyinde etkin olmasını sağlayacak teşkilatı kurmaktır. Ana esaslar çıkarılacak yönetmelikle belirlenecektir.

3.2.3. Sivil Savunmaya Yönelik Yasal Düzenlemeler

Afetin hemen sonrasında yapılacak arama-kurtarma, ilk yardım vb. faaliyetlerle ilgili yasal çerçeve de aşağıdaki gibi ortaya çıkmaktadır.

- **7126 sayılı Sivil Savunma Kanunu:** 13 Haziran 1958 tarihinde yürürlüğe giren kanun üzerinde, duyulan ihtiyaçlara paralel olarak, zaman içerisinde değişik tarihlerde birtakım değişikliklere gidilmiştir. Kanun kapsamında öngörülen görevlere ilişkin sorumluluklar, İçişleri Bakanlığı'na aittir.

Kanunun amacı, düşman taarruzlarında, tabii afetlerde ve büyük yangınlarda halkın can ve mal kaybının en aza indirilmesi, önemli tesislerin korunması ve faaliyetlerinin sürdürülmesi ve cephe gerisi moralin muhafazası için alınacak her türlü silahsız, koruyucu ve kurtarıcı faaliyetler anlamına gelen sivil savunmayla ilgili teşkilat, yetki ve sorumlulukları belirlemektir. Bu isimle kurulmuş olan genel müdürlüğün bünyesinde, afetlerde arama ve kurtarma faaliyetinden sorumlu olan birimler bulunmaktadır.

- **4/11715 karar sayılı Sivil Müdafaa Bakımından Şehir ve Kasaba Planlarıyla Mühim Bina ve Tesislerde Tatbik Olunacak Esas Hakkında Nizamname:** 6 Temmuz 1959 tarihinde yürürlüğe giren bu nizamnamenin amacı: şehir ve kasabalar için yapılacak imar planlarında dikkate alınacak tertip, tanzim ve tahditlere açıklık getirmektir .
- **Sivil Savunma Arama ve Kurtarma Birimleri ve Ekipleri, Sorumlulukları, Çalışma Prensipleri ve Temelleri Hakkında Yönetmelik:** 21 Temmuz 2000 tarihinde 24116 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren bu düzenlemenin amacı, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü'ne bağlı arama ve kurtarma ekiplerinin sorumluluk, koordinasyon, operasyon, iletişim ve oluşumu ile ilgili temel ve yöntemleri belirlemektir.

3.2.4. Afet Zararlarını Azaltmaya Yönelik Yasal Düzenlemeler

Afetlerin yaratabileceği hasarların azaltılması yolundaki yasal düzenlemeler de aşağıda verilmektedir.

- **Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik:** Resmi Gazete'nin 2 Eylül 1997 tarih ve 23098 sayılı nüshasında yayınlanarak 1 Ocak 1998 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlüğe giren bu yönetmelik, ilk kez 1944 yılında, 4623 sayılı "Yer Sarsıntılarından Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun" kapsamında hazırlanan "Türkiye'de Yer Sarsıntısı Bölgeleri Yapı Yönetmeliği" adı altında çıkarılmıştı.

Yönetmelik, afet (çoğunlukla deprem) riski taşıyan bölgelerde inşa edilecek yapıların malzeme ve işçilik bakımından Türk standartlarına ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Genel Teknik Şartnamesi kurallarına ve ayrıca içerisinde tarif edilen şartlara uygun olarak inşa edilmesini öngörmektedir.

- **4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun:** 29 Mayıs 2001 tarihinde, 595 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname yerine yürürlüğe girmiştir. Kanunun amacı; can ve mal güvenliğini teminen, imar planına, fen, sanat ve sağlık kurallarına, standartlara uygun kaliteli yapı yapılması için proje ve yapı denetimini sağlamak ve yapı denetimine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kanun; 3194 sayılı İmar Kanununun 26'ncı maddesinde belirtilen kamuya ait yapı ve tesisler ile 27'nci maddesinde belirtilen ruhsata tâbi

olmayan yapılar hariç, belediye ve mücavir alan sınırları içinde ve dışında kalan yerlerde yapılacak yapıların denetimini kapsamaktadır.

- **587 sayılı Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname:** 25 Kasım 1999 tarihinde yürürlüğe giren bu kanun hükmündeki kararname, meydana gelecek deprem afeti sonucu bina maliklerinin veya intifa hakkı sahiplerinin, binaların tamamen yıkılması veya hasar görmesi nedeniyle uğrayacakları maddi zararların karşılanmasını teminen zorunlu deprem sigortası yaptırmalarına ilişkin usul ve esasları belirlemektedir.

Kamu kuruluşlarına ait binalar ile köy yerleşik alanlarında yapılan binalar, bu kararnamenin kapsamı dışında bırakılmıştır. Sigorta yapmak ve bu Kanun Hükmünde Kararname ile kendisine verilen diğer görevleri yerine getirmek üzere, Bakanlık nezdinde kamu tüzel kişiliğine sahip “Doğal Afet Sigortaları Kurumu-DASK” kurulmuştur.

3.2.5. 3194 Sayılı İmar Kanunu

Afetlerle mücadele etmenin birincil ve en etkin yöntemi yerleşim planlarının, doğal afet riski haritalarına göre hazırlanmasıdır. Böylece, yüksek riskli bölgelerdeki yapılaşma kontrol altına alınarak, yapılarda uygulanacak standartlar belirlenerek risk azaltılabilir. Bu da İmar Kanununun bu yönde bir yaklaşımıyla mümkün olabilmektedir. Ülkemizde, maalesef, bu kanunun afeti gözardı eden bir yaklaşımla hazırlanması nedeniyle bu mümkün olamamaktadır. Ne var ki, afet yönetiminin mevcut yasal durumu ortaya konulurken, afeti içermemesi nedeniyle İmar Kanununun bu yasal çerçeveye dahil edilmemesi düşünülemez.

3 Mayıs 1985 tarihinde yürürlüğe giren bu yasa, yerleşme yerleri ile bu yerlerdeki yapılaşmaların; plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun oluşmasını sağlamak amacıyla düzenlenmiştir. Belediye ve mücavir alan sınırları içinde ve dışında kalan yerlerde yapılacak planlar ile inşa edilecek resmi ve özel bütün yapılar bu kanun hükümlerine tabidir. Bu kanun 1956 yılında çıkarılmış olan 6785 sayılı Kanunun yerine yürürlüğe girmiştir.

Bu kanun kapsamında, kapsadıkları alan ve amaçlar açısından; Bölge Planları, Nazım İmar Planları ve Uygulama İmar Planlarının hazırlanması öngörülmektedir. Bölge planlarının, sosyo-ekonomik gelişme eğilimleri, yerleşmelerin gelişme potansiyeli, sektörel hedefleri, faaliyetlerin ve altyapının dağılımını belirlemek üzere hazırlanacağı ve gerekli görüldüğü hallerde Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yapılacağı ya da yaptırılacağı belirtilmiştir. Nazım ve Uygulama Planlarının hazırlanması ve uygulanması yetkisi ise, belediye sınırları içinde kalan bölgelerde, belediyelere verilmiştir.

Yasada afetlerle ilgili tek hüküm Madde 9'da aşağıdaki şekliyle yer almaktadır.

“Bakanlık gerekli görülen hallerde, kamu yapıları ile ilgili imar planı ve değişikliklerinin, umumi hayata müessir âfetler dolayısıyla veya toplu konut uygulaması veya Gecekondu Kanununun uygulanması amacıyla yapılması gereken planların ve plan değişikliklerinin, birden fazla belediyeyi ilgilendiren metropoliten imar planlarının veya içerisinden veya civarından demiryolu veya

karayolu geçen, hava meydanı bulunan veya havayolu veya denizyolu bağlantısı bulunan yerlerdeki imar ve yerleşme planlarının tamamını veya bir kısmını, ilgili belediyelere veya diğer idarelere bu yolda bilgi vererek ve gerektiğinde işbirliği sağlayarak yapmaya, yaptırmaya, değiştirmeye ve re'sen onaylamaya yetkilidir.”

Bu çerçevede, İmar Kanununun afet konusuna yaklaşımı, yalnızca afet dolayısıyla imar planının değiştirilebileceği ya da yeniden yaptırılabilmesi ile sınırlı kalmaktadır. 3194 sayılı İmar Kanunu, ayrıca yapı ruhsatı şartları, fenni mesullerin sorumlulukları ve müteahhitlik sicillerine ilişkin hükümler içermektedir. Kanunla ilgili bazı değişiklik önerilerine raporun ilerleyen bölümlerinde yer verilecektir.

3.3. AFET YÖNETİMİNDE KURUMSAL YAPILANMA

3.3.1. Afet Yönetiminde Görevli Temel Kurumlar

Ülkemizde afet yönetiminde görev alan temel kurumlar, başta Başbakanlık ve bağlı kuruluşlarından bazıları olmak üzere, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın bazı birimleri, İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü ve Kızılay Genel Müdürlüğü'dür. Ayrıca, Ulusal Deprem Konseyi ile Doğal Afet Sigortaları Kurumu da 1999 depremlerinden sonra afet yönetiminin temel kurumları arasında sıralanabilmektedir. ^{[3.3] [3.4] [3.9]}

3.3.1.1. T.C. Başbakanlık

Türkiye'de acil durum yönetiminin çerçevesi, **583** sayılı Kanun ile T.C. Başbakanlığının görevlerine, aşağıdaki ifadede belirtildiği biçimiyle eklenmiştir: *“Ulusal güvenliği tehdit eden büyüklükte deprem, sel, toprak kayması, erozyon, yangın, meteorolojik afetler, nükleer ve kimyasal maddelerin yol açtığı kazalar ile nüfus hareketlerinin meydana gelmesi durumunda, ulusal çapta etkin bir acil durum yönetimi sağlamak ve acil durum öncesindeki önlem durumlarında, acil durum süresince arama ve kurtarma çalışmalarında veya acil durum sonrasında iyileştirme ve yeniden yapılanma faaliyetlerinde etkin olarak yer alan ve acil durum yönetiminin bir parçası olan kurumlar arasında gerekli koordinasyonu sağlamak için gerekli önlemleri almak.”*

Diğer ilgili yasaların da verdiği yetki ve sorumluluklar çerçevesinde Başbakanlığın, merkez ünitelerini, Devlet Bakanlıklarını, bağlı ve ilgili kuruluşları kapsayacak biçimde görevleri aşağıdaki gibi özetlenebilir.

96/8716 sayılı “Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği”nin 3. Maddesi gereğince, bu yönetmeliğin uygulamasından Başbakan veya görevlendireceği bir devlet bakanı yükümlü kılınmıştır. Ayrıca, krizi yöneten “Başbakanlık Kriz Merkezi”nin üst organı olan “Kriz Koordinasyon Kurulu”na da yine Başbakan ya da görevlendireceği bir devlet bakanının başkanlık edeceği hükme bağlanmıştır. Raporun ilerleyen bölümlerinde belirtileceği üzere, kriz yönetiminde, krizin cinsine

göre, bazı kurumlara koordinasyon görevi verilmiştir. Buna göre, “ağır ekonomik bunalımlar”dan doğan kriz durumlarında, ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı, “doğal afet”lerden dolayı oluşan krizlerde ise, Başbakanlığa bağlı Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü koordinasyondan sorumlu kılınmıştır.

88/12777 sayılı yönetmelik gereğince, Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi'nin afetlere ilişkin acil yardım teşkilatlanması ve planlamasına yönelik görevleri aşağıdaki maddelerde tanımlandığı gibi öngörülmüştür.

- Afetler Merkez Koordinasyon Kurulu'na gereken talimatları vermek,
- Afetler Merkez Koordinasyon Kurulu'nca üstesinden gelinemeyen sorunları çözüme kavuşturmak,
- Afet bölgesi için gerekli olan malzemelerin kotalara bağlı olmaksızın ivedilikle ithaline izin vermek, bu hususları afetten önce düzenleyen prensipler koymak ve ilgili kuruluşlara duyurmak,
- Afet bölgesindeki hizmetlerin aksamadan yürütülmesini sağlamak amacıyla bölgeye akaryakıt sevki ve takviyesi hususunda gerekli önlemleri almak,
- Meteoroloji rasathanelerinin afet olaylarında kullanılmasını ve afet haberlerinin ilgili ve yetkili makamlara en kısa sürede iletilmesini sağlayıcı önlemler almak,
- Vakıflar bünyesinde mevcut yurt ve benzeri sosyal tesislerden afetzedelerin de yararlandırılması için gerekli önlemleri almak ve bu konuda direktifler düzenlemek,
- Gerekli direktifleri vermek ve izlemek.

Bu genel görev ve sorumluluklar çerçevesinde Başbakanlığa bağlı birimlerin özelde üstlenmiş bulunduğu yükümlülükler aşağıda yer verilmektedir.

A) Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü

27.09.1984 tarih ve 3056 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin (e) bendinde 1999/583 ve 2000/600 sayılı Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü (TAY) Kurulmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamelerle yapılan değişiklikle, Başbakanlık Merkez Teşkilatı bünyesinde kurulan Acil Durum Genel Müdürlüğü'nün görevleri ilgili yasada aşağıdaki gibi öngörülmektedir.

- Acil durum yönetiminin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi amacıyla kamu kurum ve kuruluşlarında acil durum yönetimi merkezlerinin kurulmasını sağlamak, çalışma esaslarını belirlemek ve bu merkezler arasında koordinasyonu sağlamak,
- Acil durum yönetimini gerektirecek olayların önlenmesi ve zararlarının azaltılması için kurum ve kuruluşlarca gerekli önlemlerin

alınmasını, kısa ve uzun vadeli planların hazırlanmasını ve bilgi bankalarının kurulmasını izlemek ve değerlendirmek,

- Acil durum yönetimine geçilen hallerde kamu ve özel sektöre ait her türlü kara, deniz ve hava taşıtları ile kurtarma ve yardım araç ve gereçlerinden yararlanılmasında koordinasyon hizmetlerini yürütmek,
- Acil durumlarda yardım sağlayan gönüllü kuruluş ve kişiler için teşvik edici düzenlemeler yapmak, yardım malzemelerinin teslim alınmasını, korunmasını ve ihtiyaç noktalarına sevk edilmesinde koordinasyonu sağlamak,
- Başbakan tarafından verilen diğer görevleri yapmak.

Öte yandan, 96/8716 sayılı Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği gereğince, kriz hallerinde Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü aşağıda verilen durumlarda Başbakan adına krizi koordine etmekle yükümlü kılınmıştır. Bunlar:

- Tabii afetler: Deprem, sel baskını, çığ düşmesi, toprak kayması ve kaya düşmesi, büyük ölçekteki kazalar (kara, deniz ve havada meydana gelen), diğer meteorolojik afetler,
- İltica ve büyük nüfus hareketleri,
- Büyük yangınlar: Bina ve tesis yangınları, orman yangınları, gemi yangınları,
- Nükleer ve kimyasal madde kazaları,
- Diğer haller.

Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü, kuruluşundan bu yana üç yıl gibi bir süre geçmesine rağmen henüz teşkilatlanmasını tamamlayamamış, dolayısıyla tam olarak faaliyete geçememiştir.

B) Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu

29.5.1986 tarih ve **3294** sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlar ile gerektiğinde her ne suretle olursa olsun Türkiye'ye kabul edilmiş veya gelmiş olan kişilere yardım etmek, sosyal adaleti pekiştirici önlemler olarak gelir dağılımının adilane bir şekilde olmasını sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmeyi öngörmektedir. Bu Kanunda öngörülen hizmetlerin gerçekleştirilmesi için Başbakanlığa bağlı ve T.C. Merkez Bankası nezdinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kurulmuştur.

Fonun gelirleri, kanun ve kararnamelerle kurulu bulunan ve kurulacak olan fonlardan Bakanlar Kurulu kararıyla % 10'a kadar aktarılacak miktardan, bütçeye konulacak ödeneklerden, trafik para cezası hasılatının yarısından, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu reklam gelirleri hasılatından aktarılacak %15'lik miktardan, her nevi bağış ve yardımlardan ve diğer gelirlere oluşmaktadır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunda toplanan kaynağın ülke çapında ihtiyaç sahibi vatandaşlara nakdi ve ayni olarak dağıtılmak ve bu Kanunun amacına uygun faaliyet ve çalışmalarda bulunmak üzere her il ve ilçede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma vakıfları kurulmuştur. Mülki idare amirleri vakfın tabii başkanı olup, il ve ilçelerde yasayla belirlenen kişilerden oluşan mütevelli heyetleri tarafından yönetilmektedir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun denetimi Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu'nca yapılır.

Bu fon, afet halinde örneğin **1992/3838** sayılı Erzincan, Gümüşhane ve Tunceli İllerinde Vuku Bulan Deprem ile Şırnak ve Çukurca'da Meydana Gelen Hasar ve Tahribata ilişkin Hizmetlerin Yürütülmesi Hakkında Kanunda olduğu gibi yardım amaçlı kullanılabilir. Bu kanunla, deprem öncesinde ticaretle iştigal eden kiracı konumundaki işletmecilere, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Vakıfları aracılığıyla proje üzerinden işyeri edindirme yardımı yapılması öngörülmüştür. Yine aynı Kanun kapsamına giren yörelerde depremde hayatını kaybeden yurttaşların birinci derecedeki yakınlarına, sakat kalanlara nakdi yardım yapılması ve bu yardımların Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Vakıfları aracılığıyla yapılacağı hükme bağlanmıştır. Öte yandan, 1999-2002 sonu itibariyle deprem için harcanan yaklaşık 3.9 katrilyon TL.'nin % 6.4'lük bölümü Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ile 3418 sayılı Kanun gelirinden yapılan harcamalardan karşılanmıştır. Ayrıca, % 21.9'lük dilimi ise, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu tarafından Dünya Bankası'ndan sağlanan kredi ile deprem bölgesindeki kalıcı konut ve altyapılar için kullanılmıştır.

3.3.1.2. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, **13.12.1983** tarih ve **180** sayılı "Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile "*ülkenin altyapı ihtiyacını karşılamak üzere, kamu yapılarının inşaatı ile esaslı onarımlarının yapılması veya yaptırılması, yapı malzemesi, deprem araştırma, afet uygulaması hizmetleri ile inşaatlarının ve bağlı ve ilgili kuruluşlara kendi kuruluş kanunları ile verilmiş iş ve hizmetlerin yürütülebilmesi için Bayındırlık ve İskan Bakanlığının kurulması*" öngörülmüştür. Kuruluş, teşkilat ve görevlerine ait esasların belirlendiği bu kararnameden sonra **8.6.1984** tarih ve **209** sayılı ile **19.11.1986** tarih ve **3322** sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerle teşkilat ve görevlerine ilişkin bazı değişiklikler yapılmıştır. Öte yandan, **7269** sayılı "Afet Kanunu", **775** sayılı "Gecekondu Kanunu" ve **3194** sayılı "İmar Kanunu" başta olmak üzere, ilgili diğer kanunlar çerçevesinde Bakanlığın görevleri düzenlenmiştir.

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde "Nafia Vekaleti" adıyla prestijli bir sosyo-politik konuma sahip olan bir temel yapılanmanın olduğu son nokta, bugünkü Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'dır. Afet bakış açısından, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın afetlere ilişkin temel görevleri aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Çeşitli özellik ve ölçekteki imar planlarının, şehir altyapı tesislerinin ve sığınakların projeye esas standartlarını hazırlamak,
- Konut politikası ilkelerine göre konut yapmak, yaptırmak,
- Ülkenin şart ve imkanlarına göre, en gerekli ve faydalı yapı malzemesinin ekonomik ve standartlara uygun imalini ve kullanılmasını sağlayacak önlemleri almak, aldirmek,
- Deprem, yangın, su baskını, yer kayması, kaya düşmesi, çığ ve benzeri afetlerden evvel ve sonra meskûn alanlarda alınacak önlemlerle yapılacak yardımları saptamak ve bunların uygulanmasını sağlamak, bu konularda ilgili bakanlıklar ve kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği yapmak,
- Gerekli görülen hallerde, kamu yapıları ile ilgili imar planı ve değişikliklerinin; umumi hayata müessir afetler dolayısıyla veya toplu konut uygulaması veya Gecekondu Kanununun uygulanması amacıyla yapılması gereken planların ve plan değişikliklerinin; birden fazla belediyeyi ilgilendiren metropoliten imar planlarının veya içerisinde veya civarından demiryolu veya karayolu geçen, hava meydanı bulunan veya havayolu veya denizyolu bağlantısı bulunan yerlerdeki imar ve yerleşme planlarının tamamını veya bir kısmını, ilgili belediyelere veya diğer idarelere bu yolda bilgi verilerek ve gerektiğinde işbirliği sağlanarak yapmak, yaptırmak, değiştirmek ve re'sen onaylamak,
- Bu işlerle ilgili tüzük, yönetmelik, tip sözleşme, şartname, rayiç, fiyat analizleri ve birim fiyatları hazırlamak ve yayınlamak.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, yasalarca kendisine verilen bu görevleri, merkezde ana hizmet birimleri olan "Yapı İşleri Genel Müdürlüğü", "Afet İşleri Genel Müdürlüğü" ve "Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü" ile başta "Yüksek Fen Kurulu" olmak üzere, danışma ve denetleme birimleri ve sürekli bir kurul niteliği taşıyan "Bayındırlık Kurulu"; illerde ise Bayındırlık ve İskan Müdürlükleri eliyle yürütmektedir. Öte yandan, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın bağlı kuruluşları, Karayolları Genel Müdürlüğü ile Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü'dür. Bu birimlerin afetlerle ilişkili görev ve sorumluluk tanımlarına aşağıda yer verilmektedir.

A) Ana Hizmet Birimleri

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı afete ilişkin görevlerinin bir bölümünü, merkezde ana hizmet birimleri olan "Yapı İşleri Genel Müdürlüğü", "Afet İşleri Genel Müdürlüğü" ve "Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü" eliyle yerine getirmektedir. Bu birimlerin yetki ve sorumlulukları aşağıda tanımlanmaktadır.

a) Afet İşleri Genel Müdürlüğü

- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın ana hizmet birimlerinden biri olan Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün yasalarca öngörülen görevleri, ilk altı görev "Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile kuruma

verilen görevler ve diğerleri de diğer yasalarca öngörülenler olmak kaydıyla, şunlardır:

- Afet olduğunda acil yardım uygulaması ve koordinasyonunu yapmak,
- Afete uğramış bölgelerde süratle geçici yerleşme ve barınmayı sağlayıcı kısa ve uzun süreli önlemleri alıp uygulamak ve uygulatmak, bu bölgelere götürülmesi uygun görülen hizmetler için gerekenleri yapmak, ilgili bakanlıklar ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla koordinasyon ve işbirliğini sağlamak,
- Afete uğramış ve uğraması muhtemel yerlerin imar ve geçici yerleşmeleriyle ilgili hazırlık, her türlü plan, proje, uygulama, yönetim ve denetim işlerini yapmak ve yaptırmak,
- Doğal afete uğrayabilecek bölgeleri belirlemek, afetlerin önlenmesi için gerekli önlemleri almak,
- Afete uğrayabilecek bölgelerde afetlerden en az can ve mal kaybı ile kurtulmayı sağlayacak önlem ve esasları ilgili bakanlıklar ve kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği içinde belirleyip uygulanmasını sağlamak,
- Bakanlıkça verilecek benzeri görevleri yapmak
- Afet haberlerinin alınmasından sonra bölgeye ihtiyaca göre acil yardım ödeneği göndermek,
- Afetler Merkez Koordinasyon Kurulu'nu göreve çağırmak, yapılacak ön hasar tespitine yardımcı olmak,
- Kızılay tarafından sağlanacak çadırlı geçici iskan dışında, prefabrikte ile kiralama veya resmi kuruluşlardan bina tahsisi yaptırmak suretiyle afet bölgesi içinde ve dışında geçici iskanı sağlamak,
- Afet nedeniyle yapılacak yurt içi ve yurt dışı bağışlar için ilgili bankalarda hesap açtırmak ve bu konuda gerekli koordinasyonu sağlamak,
- Özel ve resmi binaların hasar tespitlerini yaptırmak, bu saptama sonuçlarını ilgili kuruluşlara duyurmak, can ve mal kaybına neden olabilecek, yıktırılması gereken binalara ilişkin raporlar düzenlemek ve ilgili kuruluşlara bildirmek,
- Afet nedeniyle bölgedeki belediyelerin içme suyu, elektrik ve kanalizasyon tesislerinde hasar tespitini yapmak, onarıma yardımcı olmak,
- Karayolları Genel Müdürlüğü işbirliğinde afet bölgesindeki il ve devlet yollarında ve sanat yapılarında meydana gelen hasarları süratle giderip, kısa sürede ulaşımı sağlamak,
- Baraj, nehir ve gölet taşması sonucu su baskınından etkilenebilecek bölgeleri belirlemek, askeri ve sivil makamlar aracılığı ile

halkın uyarılmasını sağlamak ve gerekli önlemleri ilgili kuruluşlarla işbirliği yaparak almak.

Bu görevleri yerine getirmek üzere, Afet İşleri Genel Müdürlüğü teşkilatı; Acil Yardım Haberleşme ve Makina Dairesi Başkanlığı, Planlama Hak Sahipliği ve Borçlandırma Dairesi Başkanlığı, Afet Etüt ve Hasar Saptama Dairesi Başkanlığı, Geçici İskan Dairesi Başkanlığı, Prefabrik İmalat ve Montaj Dairesi Başkanlığı, Deprem Araştırma Dairesi Başkanlığı, Fon Yönetim ve İkmal Dairesi Başkanlığı olmak üzere yedi (7) Daire Başkanlığından oluşmaktadır. Bu yapılanma içinde, özellikle yakından incelenen Deprem Araştırma Dairesi Başkanlığı ise üç şube müdürlüğünden oluşmaktadır. Bunlar:

- 1. Deprem Şube Müdürlüğü:** Mühendislik yapılarının depreme dayanıklı olarak inşası için gerekli önlemleri alma, depremlerden hasar gören yapıların takviye ve onarım yöntemlerinin esaslarını hazırlama ve geliştirme bu şubenin başlıca görevleridir. Türkiye'nin farklı bölgelerindeki 140 ayrı noktada yerleştirilmiş bulunan kuvvetli yer hareketi ölçüm cihazları ile deprem kayıtları Deprem Şube Müdürlüğü tarafından alınmaktadır.
- 2. Sismoloji Şube Müdürlüğü:** Ulusal bir deprem kayıt şebekesinin kurulması, işletilmesi, geliştirilmesi ve bakımını sağlamaktan başka deprem veri-işlem sisteminin geliştirilmesi için çalışmalar yapmak, ayrıca deprem sonrasında artçı şokların araştırma ve inceleme çalışmalarını da yerine getirmektedir. Bu çerçevede, Ülke genelinde, Ulusal Deprem Gözlem ve Kayıt Ağı'nın kurulması, geliştirilmesi ve işletilmesine yönelik TÜRKNET (Türkiye Ulusal Deprem Gözlem ve Kayıt Ağı) Grubu ile SABONET (Sakarya – Bolu Mikrodeprem Ağı) Grubu, ATAG (Aktif Tektonik Araştırma) Grubu, ve TKYH (Türkiye Kuvvetli Yer Hareketi) Grubu hizmet vermektedir.
- 3. Laboratuvarlar Şube Müdürlüğü:** Kuvvetli Yer Hareketi Kayıt Şebekesini geliştirme, işletme ve bakımını sağlamaktadır. Depremlerin önceden belirlenmesi ve deprem zararlarının azaltılması konularındaki uluslararası projelerde görev yapmaktadır. Ayrıca ülke ölçeğinde deprem ve diğer verileri kapsayan bir Coğrafi Bilgi Sistemi oluşturmakta ve bu veri tabanını sürekli güncelleştirmektedir.

Öte yandan, afet yönetiminin araştırma dışında kalan müdahale, geçici iskan gibi diğer alanlarında da Genel Müdürlüğün yürüte geldiği faaliyetler, Acil Yardım Haberleşme ve Makina Dairesi Başkanlığı, Planlama Hak Sahipliği ve Borçlandırma Dairesi Başkanlığı, Afet Etüt ve Hasar Saptama Dairesi Başkanlığı, Geçici İskan Dairesi Başkanlığı, Prefabrik İmalat ve Montaj Dairesi Başkanlığı, Fon Yönetim ve İkmal Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Bunlardan Afet Etüt ve Hasar Saptama Dairesi Başkanlığı, afetin hemen sonrasında bakanlık personeli ve diğer kamu kurum ve kuruluşlardan gelen destek ekiplerle birlikte yürüttüğü ön hasar tespiti işlemi ile geçici iskan için gereken

verileri oluşturmaktadır. Bunu izleyen günlerde de hasar tespitlerini detaylı olarak çıkartmakta olup bu çerçevede hak sahiplerine kalıcı konutların yapılmasına baz oluşturan veriler elde edilmektedir. Ayrıca, yine bu tespitler ışığında yıkılması, güçlendirilmesi gereken yapılar da belirlenmekte ve ilgili birimlere iletilmektedir. Afet Etüt ve Hasar Tespit Daire Başkanlığı, bu konuda yetişmiş uzman personele sahip olmakla birlikte, afet olayında kurum dışı personelle çalışma zorunluluğu bulunmaktadır. Dolayısıyla, özellikle büyük çaplı afetler sonrasında, hasar tespiti çalışmalarına başlanmadan, çalışmalara katılanları eğitmek görevini de söz konusu Daire Başkanlığı üstlenmiş bulunmaktadır.

b) Yapı İşleri Genel Müdürlüğü

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın ana hizmet birimlerinden biri olan Yapı İşleri Genel Müdürlüğü, devlete ait bina ve tesislerin ihtiyaç programlarının hazırlanması, proje ve keşiflerinin, bina inşaatlarının ve büyük onarımlarının yapılması veya yaptırılması ile yükümlü kılınmıştır. Bunların yanısıra, İl Özel İdareleri, Katma Bütçeli İdareler veya Belediyeler tarafından yaptırılan bina ve tesisler de gerektiğinde Yapı İşleri Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, kamu konutları ve afetle ilgili daimi iskana ait her türlü yapı ve konutların da programlanması, yapılması veya yaptırılması da Yapı İşleri Genel Müdürlüğü'nün görevi olarak öngörülmüştür .

Yapı İşleri Genel Müdürlüğü'nün görevleri 8.6.1984 tarih ve 209 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Değişik 13.12.1983 tarih ve 180 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 9'uncu maddesinde yer almakta olup, afetlerle ilişkili olanları şunlardır:

- Kamu konutları ve afetle ilgili daimi iskana ait Genel Bütçeye dahil kuruluşlarca yaptırılacak her türlü yapıların ve konutların, etüt, proje ve keşiflerini yapmak veya yaptırmak, onaylamak veya onaylanmasını sağlamak, inşaatını, bakım ve küçük onarımları dışında esaslı büyük onarımlarını yapmak veya yaptırmak, proje standartlarını belirlemek, uygulama konusunda gerekli önlemleri almak, gerçekleşmeyi izlemek, denetlemek, gereğinde teknik yardımda bulunmak,
- Afetle ilgili daimi iskan yerleşmelerinde imar planlarını ve altyapı tesisleri planlarını ve bunlara ait etüt, harita, proje ve keşifleri yapmak veya yaptırmak, re'sen onaylamak veya onaylanmasını sağlamak, inşaat işlerini yapmak veya yaptırmak.

Yapı İşleri Genel Müdürlüğü, bu görevleri, Genel Müdür ve dört genel müdür yardımcısının yönetiminde, Plan Proje Dairesi Başkanlığı, Mimari Proje Dairesi Başkanlığı, Tesisat Dairesi Başkanlığı, Teknik Daire Başkanlığı, Yapım Proje Dairesi Başkanlığı, Uygulama ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığından oluşan bir yapılanma çerçevesinde yerine getirmektedir.

c) Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü

Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü'nün görevleri 209 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Değişik 180 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 12'nci maddesine göre şunlardır;

- Ülkenin farklı yöre, şart ve özellikleri dikkate alınarak inşaat malzemeleri ile sistemleri ve teknolojilerine ilişkin tespitler ve araştırmalar yapmak ve yaptırmak, yapılarda enerji tasarrufunu sağlayıcı ve maliyeti düşürücü önlemler üzerinde çalışmak, sonuçlarının mevzuatta yer almasını ve uygulamaya konulmasını sağlamak ve istendiğinde yapı malzemesi sanayi tesislerinin projeleri hakkında ilgili kuruluşlara görüş vermek,
- Deprem zararlarının azaltılması konusunda araştırmalar yapmak, depremleri ve etkilerini incelemek, elde edilen sonuçlara göre Türkiye'nin deprem durumunu gösteren yayınları ve haritaları hazırlamak, geliştirmek, deprem bölgelerinde inşa edilecek yapılarla ilgili önlemleri, inşaat tekniklerini ve bu yapıların projelendirme esaslarını belirlemek,
- Türkiye'de kurulu bulunan deprem kayıt şebekesi ve kuvvetli yer hareketi kayıt şebekelerinin ülke ihtiyacına cevap verecek şekilde geliştirilmesini sağlamak, mevcut şebekelerinin bakım ve onarımı ile bu şebekelerde kullanılan cihazların geliştirilmesi, yaptırılması için çalışmalar yapmak ve yaptırmak,
- Çeşitli özellik ve ölçekteki imar planlarının ve şehir altyapı tesislerinin projeye esas standartlarını hazırlamak,
- Sivil savunma bakımından çeşitli harp silahı ve vasıtaların tesirlerine karşı hangi yer, tesis ve binalarda, ne tip ve nitelikte sığınak yapılacağına ilişkin esasları saptamak ve bu esasların belediye imar planlarına konulmasını sağlamak ve uygulamanın izlemesini yaptırmak,
- Bakanlık merkez ve taşra teşkilatının eğitim planını hazırlamak, yayınlamak ve uygulamasını izlemek; hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanmasında, personelin yurt içinde ve yurt dışında yetiştirilmesi amacıyla seminerlerin, kursların düzenlenmesinde yardımcı olmak, eğitim merkezleri açmak ve onları yönetmek, burs işlerini yürütmek,
- Bakanlık hizmetlerine ilişkin bilgilerin bir sistem içinde toplanıp kullanılması amacıyla bilgi işlem ve değerlendirme çalışmaları yapmak, elde edilen bilgilerin dağıtımını sağlamak,
- Gerçek ve tüzel kişilere yapılan işler dışında, kamu kurum ve kuruluşlarına her türlü etüt, proje, kontrollük, inşaat, tesisat alanlarında iş yapan ve gerekli nitelikleri taşıyan müteahhitlere belge vermek ve gizli sicillerini tutmak,

Genel Müdürlük ayrıca, **3194** sayılı İmar Kanunu gereğince Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na verilen;

- Gerekli görülen hallerde, kamu yapıları ile ilgili imar planı ve değişikliklerinin, umumi hayata müessir afetler dolayısıyla veya toplu konut uygulaması veya Gecekondu Kanununun uygulanması amacıyla yapılması gereken imar planları ve plan değişikliklerinin, birden fazla belediyeyi ilgilendiren metropoliten imar planlarının, içerisinden veya civarından demiryolu veya karayolu geçen, hava meydanı bulunan yerlerdeki imar ve yerleşme planlarının tamamını veya bir kısmını, ilgili belediyelere veya diğer idarelere bu yolda bilgi vererek ve gerektiğinde işbirliği sağlayarak yapmak, yaptırmak, değiştirmek ve re'sen onaylamak,
- Çeşitli özellik ve ölçekteki imar planlarının norm ve standartlarını hazırlamak ve yayınlamak görevlerini de yerine getirmek.
- Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü bu görevlerini Genel Müdür ve üç yardımcısının yönetiminde; Belediye İlişkileri ve Fonlar Dairesi Başkanlığı, İmar Uygulama Dairesi Başkanlığı, İmar Proje Dairesi Başkanlığı, Mesken İşleri Dairesi Başkanlığı, Müteahhitlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, Mesleki Eğitim ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Yatırım Projeleri ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı olmak üzere 8 daire başkanlığı kanalıyla yürütmektedir.
- Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü tarafından afetzedelerin yeniden iskanına yönelik olarak ele alınan çevre düzeni planları, kentin mekansal ve toplumsal gerekleri göz ardı edilmeksizin, jeolojik/jeoteknik zemin etütlerinin temel alınması öngörülmektedir. Bu amaçla, ilk olarak Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü, Jeoloji Etütleri Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan "Yerbilim Verileri Açısından Ön Değerlendirilmesi ve Alternatif Yeni Kentsel Yerleşim Alanları" çalışmasında belirlenen alanlar, diğer planlama verileri ile birlikte irdelenerek "Kentsel Gelişme Alanları" belirlenmiştir. Ayrıca, belirlenen bu "Kentsel Gelişme Alanları"nda, Afet İşleri Genel Müdürlüğü tarafından jeolojik/jeoteknik etütler yapılmıştır. Bu çalışma sonucunda belirlenen gelişme alanları, yer bilim verileri açısından ikinci bir süzgeçten geçirilerek yerleşime uygun olmayan alanlar, yeşil alan olarak bırakılmış veya planlamaya dahil edilmemiştir.

B) Danışma ve Denetim Birimleri

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın merkez örgütlenmesinde yer alan Teftiş Kurulu Başkanlığı, Yüksek Fen Kurulu Başkanlığı, Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği, Bakanlık Müşavirleri ve Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği, Danışma ve Denetim Birimleri olarak yapılandırılmıştır. Bu birimlerden, "Yüksek Fen Kurulu Başkanlığı", bayındırlık ve iskan işleri ile ilgili şartname, tip sözleşme, yıllık rayiç fiyat analizleri ve birim fiyatlarının hazırlanmasından sorumlu bir birimdir. Ayrıca, Bakanlık kuruluşları arasında teknik koordinasyon ve işbirliği gerektiren ortak konuları inceleyerek görüşlerini Makama sunmak ve Bakanlık birimlerince ve diğer bakanlıklarca hazırlanmış olan kanun, tüzük ve yönetmelik tasarıları üzerinde görüş bildirmek, yasama organı üyelerince düzenlenen kanun tekliflerine ilişkin

Bakanlık görüşünün belirlenmesine yardımcı olmak, Kurulun diğer görevleri arasında sıralanabilir. Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı ise, Bakanlığa Hükümet programı, kalkınma planları, yıllık programlar, Bakanlar Kurulu Kararları ve milli güvenlik siyaseti çerçevesinde verilen emir ve görevlerin yerine getirilmesi için çalışma esaslarını saptamak, bu esaslara uygun olarak bakanlığın ana hizmet politikasının ve planlarının hazırlanmasında yardımcı olmak başta olmak üzere daha çok planlama konularında hizmet vermektedir.

C) Taşra Teşkilatı (Bayındırlık ve İskan Müdürlükleri)

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, **209** sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişik **180** Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve İller İdaresi Kanununun ilgili hükümleri uyarınca planlama, yapı ve afetler konusundaki çeşitli görevlerini, illerde kurulan Bayındırlık ve İskan Müdürlükleri eliyle yürütmektedir. Valiliklerin de planlama ve afet yönetimine ilişkin görevlerinin yerine getirilmesinde, Bayındırlık ve İskan Müdürlüklerinin hizmetleri önemli bir rol oynamaktadır. Bu müdürlükler, **Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik** gereğince il acil yardım teşkilatları içinde görevlendirilmiş ve acil durum yönetiminin özellikle müdahale ve iyileştirme faaliyetlerinde aktif katkıları öngörülmüştür.

D) Bağlı Kuruluşlar: Karayolları Genel Müdürlüğü

11.2.1950 tarih ve **5539** sayılı “Karayolları Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun” uyarınca o dönemdeki Bayındırlık Bakanlığı'na bağlı, tüzel kişiliği haiz olmak ve katma bütçe ile idare edilmek üzere kurulan Karayolları Genel Müdürlüğü'nün teşkilat ve görevlerine ilişkin hükümler, çeşitli tarihlerde yürürlüğe giren kanun ve kanun hükmünde kararnamelerle, son şeklini 1978 tarihinde almıştır. Merkez ve bölge teşkilatları eliyle tüm ülke çapında karayolları ağının projelerinin hazırlanmasını, onarım ve bakımını sağlayan bu kuruma, yasalarca afetlerle doğrudan ilgili bir görev, açık bir şekilde verilmemiştir. Ancak, özellikle otoyol ve köprü, tünel, viyadük gibi sanat yapılarının depreme karşı dayanıklı olarak inşa edilmesi, afetlerde zarar gören yapıların onarımı vb. görevleri doğal olarak bulunmaktadır. Bu çerçevede, olası bir depreme karşı İstanbul ve çevresi ile Bolu Tüneli ve yaklaşım viyadüklerinin incelenmesi ve güçlendirilmesi çalışmalarını yürütmektedir. Merkez teşkilatı ile 17. Bölge Müdürlüğü tarafından yürütülen bu çalışmalarda, dış kredi ve teknik destekten yararlanılmaktadır.

Öte yandan, **1.4.1988** tarih ve **88/12777** sayılı “**Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik**” gereğince öngörülen “Ulaşım Hizmetleri Grubu”, “Kurtarma ve Yıkıntıları Kaldırma Hizmetleri Grubu”, “Ön Hasar Saptama ve Geçici İskan Hizmetleri Grubu” gibi afetlere müdahale çerçevesinde yapılagelen faaliyet gruplarında yer almaktadır.

E) İlgili Kuruluşlar: İller Bankası Genel Müdürlüğü

Kurtuluş Savaşından sonra başlatılan kalkınma hamlesi çerçevesinde, şehir ve kasabalarımızın yeniden imar ve inşası konusunda önemli görev ve sorumluluklar üstlenen İller Bankası'nın temeli, belediyelerin imar faaliyetlerini finanse etmek üzere, **11 Haziran 1933** tarihinde **2301** sayılı Kanunla, "Belediyeler Bankası" adıyla kurulmuştur.

Bankanın Kuruluş Kanunu uyarınca yalnızca belediyelere yönelik faaliyetlerde bulunması, kuruluş sermayesinin, hızlı nüfus artışı ve şehirleşmeye paralel olarak artan kredi ihtiyacını karşılayamaması ayrıca mali kaynağa ve teknik yardıma muhtaç İl Özel İdareleri ile köylerin bu yardım dışında bırakılması ve faaliyet sahasının daha genişletilmesi gibi hususlar göz önünde bulundurularak, Belediyeler Bankası'nın değişik bir bünyeye sahip kılınması düşünülmüş ve bu düşünceyle, kurulan "Belediyeler Bankası"nın, Mahalli İdareler İmar Bankası'na dönüştürülmesi için 29.07.1944 tarihinde T.B.M.M.'ye sunulan kanun tasarısı hazırlanmıştır. Bu tasarının Bütçe Komisyonunda görüşülmesi sırasında Bankanın adı "İller Bankası" olarak değiştirilmiştir.

Daha sonra Bankanın faaliyet alanı ve kapsamının İl Özel İdareleri, belediyeler ve köyleri de içine alacak biçimde genişletilmesiyle birlikte İller Bankası, 13.06.1945 tarihinde kabul edilen ve 23.06.1945 tarihinde de Resmi Gazete'de yayınlanan **4759** sayılı kanunun yürürlüğe girmesiyle Belediyeler Bankası'nın görevlerini üstlenerek resmen kurulmuştur.

Yerel yönetimlerin imar hizmetleri ve teknik altyapı yatırımlarına mali ve teknik destek sağlayan İller Bankası, yerleşmelere ilişkin temel hizmetlerin plan, proje, inşaat ve finansman boyutları ile bütüncül bir çerçevede ele alınmasını sağlayabilecek bir yapıda örgütlenmiştir. **4759** sayılı İller Bankası Kanununa göre, il özel idareleri, belediyeler ve köy idareleri, bu idarelerin kuracakları birlikler ve bu idarelere bağlı tüzel kişilere sahip olan veya olmayan katma bütçeli idare ve kurumlar, sermayedarlık yolu ile bankanın ortağıdır.

İller Bankası, ayrıca "**2380** Belediye ve İl Özel İdarelerine Pay Verilmesi Hakkındaki Kanun" gereğince genel bütçe vergi gelirlerinden sağlanan pay ve fonların tahsis ve dağıtım işlemlerinin yapılması ve Banka "safı karı"ndan ayrılan köy kalkınma paylarının, köy gelirlerini artırıcı tesisler için dağıtım işlemlerinden de sorumludur.

Bankanın 18 bölge müdürlüğü mevcut olup, bunlardan İstanbul ve İzmir, yerinde planlama çalışmaları yürütmek üzere örgütlenmiştir.

İller Bankasının afetler bakış açısından temel bir rol üstlenmediği, ancak **88/12777** sayılı "Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik" çerçevesinde, afet sonrası müdahale ve yaşamı normale döndürüş faaliyetlerinde il acil yardım teşkilatlarının üstlendiği çalışma gruplarından biri olan "Elektrik, Su ve Kanalizasyon Hizmetleri Grubu"nda görev alması öngörülmüştür.

3.3.1.3. İçişleri Bakanlığı

1.4.1988 tarih ve 88/12777 sayılı “Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik” gereğince, “Afetler Merkez Koordinasyon Kurulu” üyesi bakanlıklardan biri olan İçişleri Bakanlığı'nın görevleri:

- Bölgenin emniyet ve güvenliğini sağlamak, yağmacılığı önlemek amacıyla bölgeye giriş ve çıkışları denetim altına almak,
- Bölge içerisindeki trafik düzenini kontrol altına almak,
- Afet nedeniyle meydana gelen ölüm ve kayıplarla ilgili nüfus hareketlerini izlemek,
- Toplu geçici iskan nakillerinde, can ve mal güvenliğini sağlamak,
- Her türlü haberleşme sistemleri ile afet haberleşmesine yardımcı olmak,
- İl ve ilçelere ait afet planlarının yapılmasında mahalli Sivil Savunma Teşkilatının, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın ilgili birimleri ile işbirliği içinde bulunmasını sağlamak,
- Afet acil yardım ve kurtarma hizmetleri ile sivil savunma servislerinde görevli personel ve yükümlülerin eğitimlerini yaptırmak,
- Genel emniyet ve asayiş planlarında, muhtemel afetlerin tür ve çaplarına göre alınacak önlemlerin yer almasını sağlamak,
- Bu görevleri eksiksiz ve süratle yerine getirmeyi sağlayıcı planları hazırlayıp, gerekli yönlendirmeleri yapmak ve izlemek.

İçişleri Bakanlığı, bu görevlerini merkez ve taşra teşkilatı ile Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı gibi bağlı kuruluşları aracılığıyla yürütmektedir. İl acil yardım teşkilatlarında yer alan emniyet müdürlükleri ve Jandarma Komutanlıkları, acil afet müdahalesi ve sonraki iyileştirme aşamalarında, emniyet, asayiş, haberleşme gibi temel işlevlerin yerine getirilmesini sağlamaktadır. Ayrıca, Jandarma Özel Asayiş Komutanlığı Dağcılık Timleri (JAK) afet sonrası arama kurtarma faaliyetlerinde bulunmaktadır.

Öte yandan, yasalarca acil durum yönetiminde il ve ilçe düzeyindeki örgütlenmenin, vali ve kaymakamların yöneticiliğinde olması öngörülmekte ve dolayısıyla İçişleri Bakanlığı afet yönetiminin tam merkezinde bir kurum olarak görev yapmaktadır.

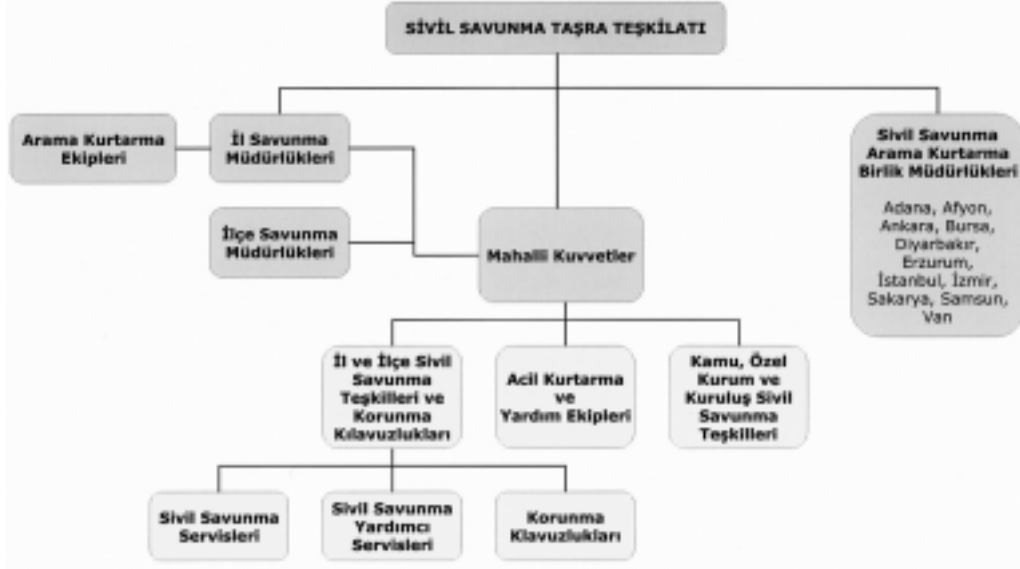
İçişleri Bakanlığı bünyesinde yer alan Sivil Savunma Genel Müdürlüğü'nün yapılanması, görev ve yetkileri aşağıdadır.

Sivil Savunma Genel Müdürlüğü:

1959 yılında yürürlüğe giren ve sivil savunma teşkilat ve faaliyetlerini düzenleyen 7126 sayılı "**Sivil Savunma Kanunu**" gereğince kurulan Sivil Savunma Genel Müdürlüğü'nün merkez teşkilatı, "Arama, Kurtarma ve Harekat Dairesi", "Plan ve Teknik İşler Dairesi", "Teşkilat ve Eğitim Dairesi", "Donatım ve Mali İşler Dairesi" ve "Savunma Sekreterliği

Dairesi” olmak üzere beş ayrı daire başkanlığından oluşmaktadır. Ayrıca, doğrudan Genel Müdürlük makamına bağlı olarak çalışan “Planlama ve Değerlendirme Kurulu” mevcuttur. Taşra Teşkilatı ise il ve ilçe düzeyinde örgütlenmiş olup, teşkilat şeması Şekil 3.1.’de görülmektedir.

Şekil 3.1. Sivil Savunma Genel Müdürlüğü Teşkilat Şeması

Sivil Savunma Genel Müdürlüğü'nün görevleri, **7126** sayılı Sivil Savunma Kanunu ile **3152** sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda yer almaktadır. Bunlar:

- Sivil savunma hizmetlerini yurt düzeyinde teşkilatlandırmak, kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşlarda bu hizmetlerin planlanmasını, uygulanmasını ve koordinasyonunu sağlamak ve denetimini yapmak,
- Yangından korunma ve önleme tedbirlerini, itfaiyenin standartlarını belirlemek, personeli eğitmek, denetlemek ve koordinasyonu sağlamak,
- Sivil savunma personelini eğitmek ve halka sivil savunma bilgileri vermek,
- Sivil savunma arama ve kurtarma birlikleri ile ekiplerini hazır halde bulundurmak, gerektiğinde göreve sevk etmek,
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile binalardaki sığınakların kontrolünü yapmak, kayıtlarını tutmak, şehir içindeki genel sığınak olabilecek yerleri belirlemek ve buralarda gerekli düzenlemeyi yaptırmak,

- Afetlerde kurtarma, ilk yardım, acil iâşe ve geçici barındırma hizmetleri vermek,
- Düşman saldırılarına karşı halkın önceden uyarılması için erken haber alma, ikaz ve alarm sistemlerini kurmak ve işletmek,
- Barış dönemlerinde halktan seçilmiş ve eğitilmiş sivil savunma yükümlülerini göreve sevk etmek.

Öte yandan, İçişleri Bakanlığı'nca belirlenecek ve tebliğ edilecek esaslar çerçevesinde kendi mülki hudutları içinde sivil savunma teşkilatı ve tesisatının kurulmasından, donatılmasından, sevk ve idaresinden, denetiminden ve bölgelerine yöneltilecek düşman saldırılarına, doğal afetlere ve büyük yangınlara karşı barıştan itibaren sivil savunmayı fiilen gerçekleştirmekten bizzat mülki idare amirleri sorumludurlar.

Sivil Savunma Genel Müdürlüğü bünyesinde yer alan Sivil Savunma Birliği ilk defa 1986 yılında Silahlı Kuvvetler'den temin edilen ihtiyaç fazlası erlerden oluşturulmuş, ancak zaman içerisinde Silahlı Kuvvetler'in ihtiyacı nedeniyle birlik emrine yükümlü er verilmediğinden birliğin kadrolu personelden kurulması çalışmalarına başlanmış ve 1993 yılında 63 personel ile Ankara'da, 1996 yılında da İstanbul ve Erzurum'da Sivil Savunma Birlikleri kurulmuştur.

27.12.1999 tarihinde yürürlüğe konulan **586** sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 17 Ağustos Marmara ve 12 Kasım 1999 Düzce depremlerinden sonra; afetlerde, savaşta, önemli kaza ve yangınlarda arama, kurtarma ve yardım hizmetleri yapmak üzere; ülkemizin coğrafi konumu, ulaştırma imkanları, afete uğraması muhtemel bölgeleri dikkate alınarak 11 merkezde (Adana, Afyon, Ankara, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, İstanbul, İzmir, Sakarya, Samsun ve Van) 120'şer personelden oluşan çağdaş araç ve gereçlerle donatılmış sivil savunma arama kurtarma birlikleri ile birlik kurulmayan diğer illerde ise ilin büyüklüğüne göre 10, 20 ve 30'ar personelden oluşan sivil savunma arama ve kurtarma ekipleri kurulmuştur. Bu kararname gereği Ankara, İstanbul ve Erzurum'da kurulmuş bulunan birliklerin geliştirilmesi ve diğer illerdeki sivil savunma arama ve kurtarma birlikleri ile ekiplerin kuruluş çalışmaları sürdürülmektedir.

Aynı Kararname ile afetlerde kurtarma ve yardım faaliyetlerine katılmak isteyen gönüllü kişi ve kuruluşların İçişleri Bakanlığının eşgüdümünde çalışmalara katılmaları için "Gönüllüler Yönergesi" hazırlanılarak 05.05.2000 tarihinde yürürlüğe konmuştur. Ayrıca, kurulan birlik ve ekiplerin kuruluşu, görevleri, çalışma usul ve esaslarına dair yönetmelik de 21.07.2000 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik gereğince, söz konusu birlik ve ekiplerin görevleri:

- Savaşta, afetlerde, büyük yangınlarda ve önemli kazalarda; arama, kurtarma, ilk yardım ve sosyal yardım hizmetlerini yürütmek,
- Savaşta, afetlerde ve kazalarda; nükleer, biyolojik, kimyasal (NBC) maddelerin ölçüm hizmetlerini imkanlar ölçüsünde

yürütmek, ilgili birimlere ulaştırmak, NBC maddelerinin temizlenmesine yardım etmek,

- Ülkemize gelen sığınmacılara sosyal yardım hizmeti vermek, bunların geçici barındırılma hizmetlerine yardım etmek,
- Arama ve kurtarma faaliyetlerine katılan yerli ve yabancı, kamu ve özel kuruluşların arama ve kurtarma ekipleri ile gönüllü kişi ve kuruluşların çalışmalarını koordine etmek,
- Birlik ve ekip personelinin kuramsal ve uygulamaya dönük bilgi ve becerileri ile fiziki yeteneklerini artırmak ve göreve her an hazırlıklı bulunmaları için haftalık, aylık, yıllık eğitim programları hazırlamak ve uygulanmasını sağlamak,
- Kamu ve özel kuruluşların arama ve kurtarma hizmetlerinde görevlendirilen ekipleri ile gönüllü kuruluş ve kişilerin eğitimlerini Bakanlık veya Valiliğin uygun görüşü ile yapmak,
- Gece ve gündüz tatbikatları planlamak ve uygulamak,
- Eğitim amacı ile yurt içi ve yurt dışında yapılacak eğitim ve tatbikatlara, istek yapılması halinde veya gerektiğinde yurt dışında meydana gelecek afetlerde de kurtarma ve yardım faaliyetlerine katılmak,
- Sivil Savunma Koleji ve valiliklerce açılan kursların kurtarma, ilk yardım ve sosyal yardım konularındaki uygulamalı bölümlerine yardımcı olmak,
- Afet bölgesine en hızlı şekilde ulaşabilmek için haberleşme, toplanma, yükleme ve intikal tatbikatları yapmak,
- Bakanlık ve Valiliklerce verilecek diğer görevleri yapmak.

Öte yandan, Ankara'da bulunan ve Sivil Savunma Genel Müdürlüğü bünyesinde yer alan **Sivil Savunma Koleji**, sivil savunmanın amacına uygun, çağdaş bilim ve teknoloji gereklerine paralel, sivil savunma mesleğiyle ilgili teorik ve pratik bilgi ve becerileri kazanmış personel ve eğitici yetiştirmek; Sivil Savunma teşkilatına giren aday memurları, idari ve teknik personeli yetiştirmek; yüksek kademedeki devlet memurlarına sivil savunma politikası ve sivil savunma problemleri üzerine brifingler ve konferanslar düzenlemek; eğitim ve öğretimle ilgili araştırma, geliştirme ve planlama çalışmaları yapmak ve itfaiye personelini eğitmek amacıyla 1960 yılında kurulmuştur. Sivil Savunma Kolejinde 1960 - 2002 yılları arasında açılan 26 değişik Kursta toplam 18.266 personel eğitilmiştir.

3.3.1.4. Türkiye Kızılay Derneği

11 Haziran 1868 tarihinde "Mecruhin ve Marda-yı Askeriyeye İmdat ve Muavenet Cemiyeti " adıyla kurulan Kızılay, **1947** tarihinde "Türkiye Kızılay Derneği" adını almıştır. Tüzel kişiliğe sahip ve özel hukuk hükümlerine tabi bir kurum olan Türkiye Kızılay Derneği, uluslararası Kızılay-Kızıllaç temel ilkeleri olan; insanîyetçilik, ayırım gözetmemek, tarafsızlık, bağımsızlık, hayır

kurumu niteliği, birlik ve evrensellik ilkelerine bağlı olarak faaliyet göstermektedir.

Türkiye Kızılay Derneği, savaşta felakete uğrayanları koruyan **12 Ağustos 1949** tarihli Cenevre Sözleşmeleri ile Türkiye Cumhuriyeti Devletinin taraf bulunduğu uluslararası anlaşmaların kendisine yüklediği hizmetleri görmek, bunların yerine getirilmesine yardımcı olmayı, barışta yurt içinde ve yurt dışında vukua gelen her türlü afet ve felaketlere karşı tüzük dahilinde üzerine düşen hizmetleri yerine getirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, insaniyetçi hukuk ilkelerine bağlı kalmak, sağlık ve sosyal dayanışmayı desteklemek, sosyal refahın geliştirilmesine yardımcı olmak ile Uluslararası Kızılhaç Komitesi, Kızılay-Kızılhaç Dernekleri Federasyonu ve bu federasyona dahil ulusal kuruluşlarla amaç ve işbirliği yapmak da Kızılay'ın amaçları arasında sıralanabilir.

Türkiye Kızılay Derneği, savaşta ve barışta amacının gerektirdiği hizmetlerle kanunların yüklediği pek çok görev üstlenmiştir. Afetler açısından, Kızılay, afetlere hazırlık ve müdahale süreçlerinde, bağlı bulunduğu Uluslararası Kızılay ve Kızılhaç Dernekleri Federasyonunun belirlediği kriterlere ve Türkiye Cumhuriyetinin ilgili kanunlarına göre hareket eder. Kızılay Derneğinin, afetlere hazırlık ve müdahale safhalarında, afetzedelerin ihtiyaçlarını, aciliyet derecesi dikkate alınarak, yerinde, zamanında, doğru ve etkili bir şekilde karşılaması hedeflenmektedir. 6/4/1993 tarih ve 93/4397 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe giren ve daha sonra 28/11/2000 tarih ve 2000/1726 sayılı kararla ek ve değişiklik getirilen "Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü"ne göre Kızılay'ın görev ve sorumlulukları:

A) Merkezi Düzeyde: Merkezi düzeyde aşağıda tanımlanan hizmetleri yerine getirir.

- Afet hizmetlerinin gereğine uygun olarak gerek Genel Merkezde, gerekse afet bölgesinde yapılacak çadır, battaniye, yiyecek, giyecek gibi yardımların en süratli şekilde ulaştırılmasını organize eder ve dağıtımını yapar.
- Komite kararları doğrultusunda, ilgili kuruluşlarla işbirliği içerisinde afetin yaygınlık ve şiddet derecesini göz önünde tutarak afetzedelerin geçici barınma, iaşe, giyim-kuşam ve acil ihtiyaç malzemelerini geçici süreyle karşılar.
- Afet bölgesinin acil yardım ihtiyaçları konusunda Uluslararası Kızılay ve Kızılhaç Federasyonu ile temasa geçer ve yurt dışından gelecek yardımlar konusunda Dışişleri Bakanlığı ile işbirliği yaparak, gelen yardım malzemelerini teslim alır, depolar ve komitenin tahsis edeceği yerlere dağıtımını sağlar.
- Gerekli görüldüğü takdirde sağlık hizmetlerinde yardımcı olmak üzere ihtiyaç duyulan yerlere sağlık ekibi ile kan ve kan ürünleri ve tıbbi malzeme gönderir. Bu konularda Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve kuruluşlar ile işbirliği yapar. Gerektiğinde, kan bağıışı için kampanya açar ve ihtiyaca göre sevkini yapar.

- Bu görevleri eksiksiz ve süratle yerine getirmeyi sağlayıcı planları hazırlar, gerekli direktifleri verir ve izler.

B) İl ve İlçe Düzeyinde: İl ve ilçelerde, aşağıda tanımlanan gruplar çerçevesinde hizmet vermektedir.

- İlk Yardım ve Sağlık Hizmetleri Grubu: İlk Yardım ve Ambulans Servisi, Hastane Servisi, Temel Sağlık Hizmetleri Servisi, Ölülerin Saptama ve Gömme Servisi
- Ön Hasar Tespiti ve Geçici İskan Grubu: Geçici İskan Servisi
- Satın Alma, Kiralama, El Koyma ve Dağıtım Hizmetleri Grubu: Dağıtım Servisi

Kızılay'ın ülke çapında ve gerektiğinde uluslararası platformdaki faaliyetlerini yürüten teşkilat yapısı, yine yukarıda verilen tüzük gereğince oluşturulmuştur. Buna göre; Genel Merkezi Ankara'da olan Kızılay'ın teşkilat yapısı Genel Merkez ve Şubeler olmak üzere iki kısımda düzenlenmiştir. Genel Merkez ve şube organları seçimle oluşmakta olup bu yetkili organlara seçilenler görevlerini fahri olarak yürütmektedirler. Kızılay'ın yurt ölçüsünde il, ilçe ve belde merkezlerinde 648 şubesi bulunmaktadır.

Genel Merkez hizmetlerini Kızılay'ın amaç ve ilkeleri yönünde, ilgili mevzuat ve yetkili organların kararları uyarınca düzenlemek ve yürütmek üzere Genel Müdürlük teşkilatı kurulmuştur. Genel Müdürlük, ücretle çalışan deneyimli uzman kadrolardan oluşmaktadır. Genel Müdürlüğün, merkezde 18 müdürlüğü ve taşrada da bunlara bağlı çeşitli birimleri vardır.

Öte yandan, Kızılay bünyesinde bir "Kızılay Afet Operasyon Merkezi (AFOM)" oluşturulmuştur. Aşağıda, Kızılay'ın özellikle afetlere ilişkin kurduğu bu merkezle ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmektedir.

Kızılay Afet Operasyon Merkezi (AFOM):

Kızılay Afet Operasyon Merkezi (AFOM), afet sırasında ilgili tüm Kızılay bölümlerinin bir araya gelerek, afete doğru, hızlı ve etkin müdahale edebilmelerini sağlamak amacıyla oluşturulmuş bir operasyon merkezidir. Günde 24 saat faaliyette olan AFOM, bir yandan afet izleme çalışmaları yaparken diğer yandan da afete hazır olabilmek ve afet sırasında ve sonrasında ihtiyaç duyulabilecek insani yardımları belirlemek amacıyla, sürekli bilgi toplamakta ve yardım ekiplerini eğitmektedir. AFOM, afete hazırlıklı olmak için:

- Diğer kuruluşlarla birlikte ülkemizin coğrafi koşulları, bina türleri, nüfusu, ekonomik ve kültürel yapısı ile ilgili verileri değerlendirmekte ve "risk ve etki analizleri" yapmaktadır.
- Geçmiş deneyimlerden elde edilen verilere dayanarak "afet senaryoları" hazırlamaktadır.
- Bu çalışmaların sonuçlarından yerel, bölgesel ve ulusal "afete hazırlık ve müdahale planları" geliştirmektedir.

- Bu planları sürekli yenilemekte ve afet yardım malzeme stoklarının ihtiyaca göre yeniden düzenlenmesinde kullanmaktadır.
- Afete hazırlık ve müdahale eğitimleri verilmesini sağlamak ve nitelikli afet operasyon ekipleri oluşturmaktadır.
- Afet müdahale planlarını test etmek amacıyla tatbikatlar ve eğitimler düzenlemektedir.

AFOM, kriz ve afetler sırasında, Başbakanlık Kriz Merkezi ile, Kızılay'ın afet bölgesindeki yardım ekipleri ve uluslararası yardım kuruluşları arasında koordinasyon ve işbirliğini sağlar. Ayrıca Türkiye'nin dört bir yanındaki Kızılay şubeleri, yardım depoları, kan ve sağlık merkezleri, yerel veya bölgesel kriz merkezleri ile de koordinasyon içindedir.

a) AFOM'un Yapılanması: AFOM, Genel Müdür Yardımcısı seviyesinde sevk ve idare edilmekte ve Kızılay'ın afetler ve krizlerle ilgili araştırma, planlama, hazırlık ve müdahale ile lojistik destek faaliyetlerini yönetmektedir. İki müdürlükten oluşur:

- **Afet Planlama ve Hazırlık Müdürlüğü:** Kızılay'ın, afetlerde etkin müdahalesini sağlamak amacıyla;
 - Deprem ve diğer afetlerle ilgili olarak risk analizi çalışmaları yapar ve senaryolar oluşturur,
 - Senaryolara bağlı olarak afet ve acil durum planlaması yapar,
 - Tatbikat ve eğitimler düzenleyerek planların uygulanabilir olmasına çalışır,
 - Kızılay şubeleri ve yerel yetkililere, afet sonrası doğabilecek ihtiyaçları karşılayabilmeleri için acil durum planlamasında destek sağlar ve rehberlik eder.
- **Afet Müdahale ve Yardım Müdürlüğü:**
 - Olağan durumlarda:
 - Müdahaleleri etkin kılacak çalışmaları yürütür,
 - Kızılay'ın yurt içi ve yurtdışı insani yardımlarını organize eder.
 - Afet ve krizler sırasında:
 - Müdahaleleri etkin kılacak çalışmaları yürütür,
 - Kızılay'ın afet müdahale sisteminin yürütülmesini sağlar,
 - Afet haberlerini ulusal ve uluslararası merkezlere en kısa sürede ulaştırır,
 - Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi üyesi diğer ulusal derneklerle işbirliği yapar.

b) Afet Sırasında ve Sonrasında AFOM: Kızılay Afet Operasyon Merkezi'nin afet sırası ve sonrasında gösterdiği faaliyetler aşağıda kısaca tanımlanmaktadır.

- Afet sırasında AFOM:
 - İleri teknolojiye dayalı “Acil Haberleşme Sistemi” sayesinde afetlerden ve afetlerin yol açtığı zarar ve kayıplardan anında haberdar olur.
 - En kısa sürede öncü ekipleri, acil yardım ekiplerini afet bölgesine gönderir.
 - “Acil Haberleşme Sistemi” sayesinde afet bölgesindeki ekiplerle kesintisiz haberleşme sağlar. Yardım ekiplerinin afetten etkilenenlere olanaklar ölçüsünde çadır, sıcak yemek, destek sağlık hizmetleri, psiko-sosyal hizmetler sunmasını koordine eder.
 - Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi bünyesinde yer alan pek çok yardım kuruluşu ve gönüllü kuruluş ile işbirliği yapar.
 - Acil yardım çalışmalarına katılan gönüllüleri koordine eder.
- Afet sonrasında AFOM:
 - Afetten zarar görenlerin barınma, beslenme gibi acil ihtiyaçlarını afetten etkilenme derecelerine göre ve olanakları ölçüsünde karşılamayı sürdürür.
 - Yerel ve merkezi afet yardım çalışmalarına imkanları ölçüsünde destek olur.
 - Gönüllü kuruluşların yardım çalışmalarının koordinasyonunu sağlar.
 - Afetten zarar görenlerin barınma, beslenme gibi acil ihtiyaçlarını afetten etkilenme derecelerine göre ve olanakları ölçüsünde karşılamayı sürdürür.
 - Yerel ve merkezi afet yardım çalışmalarına imkanları ölçüsünde destek olur.
 - Gönüllü kuruluşların yardım çalışmalarının koordinasyonunu sağlar.

Öte yandan, AFOM afetlere hazırlık çerçevesinde somut bazı çalışmalar yürütmektedir. Bunlardan ilki, Kızılay'ın kendi afet yönetim sistemi içerisindeki tüm faaliyetleri, diğer çalışma alanlarına bağlı olarak hazırlamış olduğu Kızılay Derneği Strateji Planı 2004-2006'dır. Bir diğer çalışma, acil durum planlarıdır. Hazırlanan bu planlar, genel olarak,

- Senaryo,
- Kurumlararası yapılanma,

- Kurum içi yapılanma,
- Kızılay'ın acil durumdaki yapılanması ve durum sırasında rol, yetki, sorumlulukların tanımlanması,
- Senaryoya göre ortaya çıkması muhtemel ihtiyaçlar ve Kızılay'ın mevcut kapasitesi ile karşılayabileceği ihtiyaçlar,
- İhtiyaçların karşılanmasında izlenebilecek alternatifler ve bunların harekete geçirilmesi için gerekli yapılanma,
- Kızılay'ın sorumluluklarını yerine getirmesini sağlarken, müdahalede yetki ve sorumluluk sahibi diğer kurum – kuruluşlar ile birlikte yürütülecek hazırlık faaliyetlerini içerir.

AFOM'da günümüze kadar, İstanbul'da olması muhtemel deprem (İstanbul Acil Durum Planı) ve Irak Krizi için acil durum planları hazırlanmıştır. Bunlar dışında kurum içi ve kamuoyuna yönelik eğitim faaliyetleri de sürdürülmektedir.

3.3.1.5. Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK)

Ülkemiz topraklarının %96'sının farklı oranlarda tehlikeye sahip deprem bölgeleri içerisinde olduğu ve nüfusumuzun %98'inin bu bölgelerde yaşadığı, son 60 yıl içerisinde doğal afetlerin yol açtığı yapısal hasar istatistikleri dikkate alındığında, bu tür hasarın 2/3'ünün deprem nedeniyle meydana geldiği görülmektedir. Afetlerin, başta afetin vuku bulduğu bölge olmak üzere, tüm ülke bazında maddi ve manevi olumsuz etkileri de birlikte getirdiği bir gerçektir. Özellikle 1999 depremlerinden sonra, afetlerin ülke ekonomisi üzerindeki bu olumsuz etkilerini bir ölçüde azaltma düşüncesinden hareketle, deprem sigortası kavramı gündeme gelmiştir.

27.08.1999 tarih ve **4452** sayılı Doğal Afetlere Karşı Alınacak Önlemler ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğan Zararların Giderilmesi İçin Yapılacak Düzenlemeler Hakkında Yetki Kanununun verdiği yetkiye dayanılarak hazırlanan **587** sayılı "Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname" **27.12.1999** tarih ve **23919** (mükerrer) sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

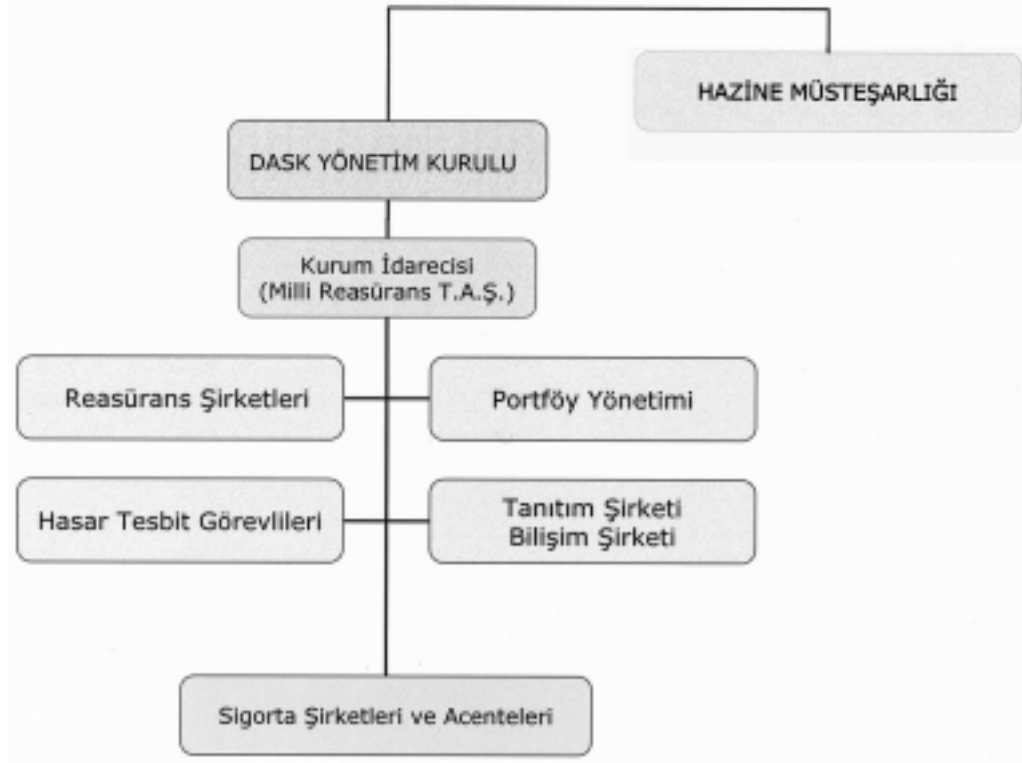
587 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile gelecek deprem afeti sonucu bina maliklerinin veya intifa hakkı sahiplerinin, binaların ziyayı veya hasar görmesi nedeniyle uğrayacakları maddî zararlarının karşılanmasını teminen zorunlu deprem sigortası yaptırmalarına ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

Bu çerçevede, sigorta yapmak ve söz konusu Kararname ile kendisine verilen diğer görevleri yerine getirmek üzere, Bakanlık nezdinde kamu tüzel kişiliğini haiz "Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK)" kurulmuştur.

DASK, deprem gibi katastrofik riskler, çok büyük boyutlarda teminat sunumunu ve bunu karşılamak üzere büyük kaynak birikimini gerektirdiği için, dünyadaki bazı örneklerde olduğu gibi, sigortacılık terimiyle sigorta havuzu adı verilen teşkilatlanma çerçevesinde kurulmuş bir kurumdur. Kar amacı gütmeyen bir kurum olan DASK, yönetim kurulu dışında bir personel istihdam etmemekte, bunun yerine etkinliğin artırılması ve maliyetlerin asgari düzeyde

tutulması amacıyla tüm işlerini dışarıdan hizmet satın alımı şeklinde yürütmektedir. Kurumun organizasyon şeması Şekil 3.2.'de görülmektedir.

Şekil 3.2. Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) Teşkilat Şeması

DASK, biri başkan olmak üzere toplam yedi üyeden oluşan "Doğal Afet Sigortaları Kurumu Yönetim Kurulu" tarafından yönetilmektedir. Yönetim Kurulu; Başbakanlık, Hazine Müsteşarlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Sermaye Piyasası Kurulu, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Milli Reasürans T.A.Ş.'nin temsilcilerinden oluşmaktadır.

Kurumun teknik ve operasyonel işlerinin yürütülmesi, dış kaynak kullanımı yoluyla sağlanmakta olup halen bu işler, Kurum İdarecisi sıfatıyla Milli Reasürans T.A.Ş. tarafından yerine getirilmektedir. 587 sayılı KHK hükümleri çerçevesinde, Hazine Müsteşarlığı ile söz konusu şirket arasında bu amaçla 2000 yılında bir sözleşme imzalanmıştır. Mevzuatta, Kurum İdarecisi ile sözleşmenin beşer yıllık sürelerle yenilenmesi öngörülmektedir.

Öte yandan, Zorunlu Deprem Sigortası poliçeleri, DASK nam ve hesabına yetkili özel sigorta şirketleri ve bu şirketlerin acenteleri tarafından düzenlenmektedir. Sigorta şirketleri burada yalnızca aracılık fonksiyonu yüklenmekte olup teminat DASK tarafından sunulmakta ve sigorta şirketleri kendi üzerlerinde hiçbir risk tutmadan riski ve primi kuruma devretmektedir. Buna karşılık sigorta şirketlerine, Zorunlu Deprem Sigortası primi tutarı üzerinden İstanbul ili dahilinde bulunan rizikolar için %12.5 oranında, diğer

illerde bulunan rizikolar için %17.5 oranında komisyon ödenmektedir. Halen 30 yetkili sigorta şirketi ve bu şirketlerin acenteleri DASK nam ve hesabına Zorunlu Deprem Sigortası yapmaktadır.

Hasar saptama işlemleri ise, deprem durumunda DASK adına görevlendirilen bağımsız hasar saptama görevlilerince yerine getirilmektedir. Bu amaçla, öncelikle, sigortacılık sektöründe ilgili branşta çalışma ruhsatı bulunan deneyimli hasar uzmanları istihdam edilmektedir. Söz konusu uzmanların deprem hasarlarını standart bir yaklaşımla ve sigortacılık tekniğinin gerektirdiği şekilde saptamaları için bu kişilere DASK tarafından ayrıca eğitimler verilmektedir.

Kurum, iç kaynakları yeterli bir düzeye gelene kadar riskin önemli bir kısmını reasürans yoluyla uluslararası piyasalara plase etmektedir. İhtiyaç duyulan reasürans koruması, her yıl, doğrudan veya reasürans brokerleri vasıtasıyla önde gelen uluslararası reasürörlerden temin edilmektedir. Ayrıca, Zorunlu Deprem Sigortasının tanıtımı ve toplumun bu konuda bilinçlendirilmesine yönelik olarak düzenlenen tanıtım kampanyalarında, bu konularda tecrübeli ajanslar istihdam edilmektedir. Benzer şekilde, bilişim sistemi ve profesyonel fon yönetimi konularında da dış kaynak kullanımı yöntemi uygulanmaktadır.

DASK'ın ve kurulan yeni sigorta sisteminin sağlıklı bir şekilde ve amaçlanan hususları temin edecek biçimde çalışmasını sağlamak, Hazine Müsteşarlığının görev alanı içerisinde bulunmaktadır. İlgili mevzuat bu konuda Hazine Müsteşarlığına önemli görevler yüklemektedir. DASK'ın tüm hesap, işlem ve harcamaları Hazine Müsteşarlığına her yıl denetlenmektedir. Kurumun yıllık hesapları ayrıca, bağımsız bir dış denetim firması tarafından da incelenmektedir.

DASK'ın olası bir deprem durumunda muhtemel yükümlülükleri ile ilgili olarak yeterli kaynağı bulunmaktadır. Bu kaynaklar temel olarak; toplanan prim gelirlerinden, reasürans korumasından ve hasar durumunda Dünya Bankasınca sağlanacak ek finansmandan oluşmaktadır. 2004 yılı için toplam 740 milyon ABD Doları tutarında reasürans koruması temin edilmiştir. Bu itibarla, DASK'ın 2004 yılı için toplam ödeme gücü 1 milyar ABD Dolarının üzerinde bulunmaktadır. Bu miktar DASK'ın 2004 yılındaki tahmini yükümlülüklerini fazlasıyla karşılayacak düzeydedir. Ayrıca, poliçe sayısının beklenenden daha fazla olması ve dolayısıyla muhtemel yükümlülüklerin artması durumunda yıl içinde ilave reasürans teminatı almak da mümkün bulunmaktadır.

DASK kaynaklarının hangi harcamalarda kullanılabileceği hususu 587 sayılı KHK'de ayrıntılı olarak belirlenmiştir. Buna göre, Kurum kaynaklarının, Kurum tarafından temel olarak şu amaçlar doğrultusunda kullanılabileceği hüküm altına alınmıştır:

- Kurumun yönetimi ve işleyişi için gerekli olan masraflar,
- Deprem durumunda, kurum tarafından sigorta edilen binalara ait tazminat ödemeleri,
- Hasar belirleme işlemlerine ilişkin ödemeler,

- Reasürans, sermaye ve benzeri piyasalardan sağlanan korumaya ilişkin ödemeler.

Öte yandan, Kurumun biriken kaynakları, Yönetim Kurulunca belirlenen ilkeler ve kısıtlar çerçevesinde; Likidite (hızla nakite çevrilebilme), anapara güvenliği ve getiri oranı gibi unsurlar göz önüne alınarak profesyonel bir yaklaşımla yatırıma yönlendirilmektedir. Bu unsurlardan likidite ile anapara güvenliğine birinci derecede önem verilmekte ve böylece DASK'ın olası bir depremde yükümlülüklerini hızla yerine getirebilmesi sağlanmaktadır. Yatırım araçları içinde; vadeli TL mevduatı, vadeli döviz mevduatı, Hazine bonosu ve tahvili, repo, yatırım fonları ve benzeri enstrümanlar bulunmaktadır. Tamamen müstakil hesaplarda tutulan Kurum kaynaklarının, belirtilen amaçlar dışında kullanılması veya başka hesaplarla birleştirilmesi hem hukuken hem de sigorta tekniği açısından mümkün bulunmamaktadır.

Öte yandan, 2004 başı itibariyle bölgelerimize göre poliçe dağılımı Tablo 3.2.'de görülmektedir. Türkiye ortalamasının %15.61 olmasının yanısıra 1999'da yaşanan acı deneyim ve sonrasında gündemi hala meşgul eden olası İstanbul Depremi senaryolarına rağmen İstanbul'da sigortalanma oranının % 29.89 olması da düşündürücüdür. Ülkemizdeki en düşük sigortalanma oranlarının % 0.67 ile Şırnak, %1.72 ile Mardin ve % 1.75 ile Siirt, buna karşılık en yüksek oranların %34.18 ile Bolu, % 33,98 ile Yalova ve % 29.89 olarak İstanbul'da olduğu görülmektedir. Ayrıca, DASK'ın kuruluşundan sonra yaşanan Afyon ve Bingöl Depremleri bakış açısından, bu iki ilimizdeki oranların sırasıyla % 11.76 ve % 6.42 olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 3.2. 2004 yılı Ocak Ayı İtibariyle Bölgelere Göre Poliçe Dağılımı

BÖLGELER	KONUT SAYISI	POLİÇE SAYISI	%
Marmara Bölgesi	4,143,469	1,085,421	26.20
İç Anadolu Bölgesi	2,227,056	343,701	15.43
Ege Bölgesi	2,318,262	332,062	14.32
Akdeniz Bölgesi	1,663,126	120,908	7.27
Karadeniz Bölgesi	1,282,098	91,879	7.17
Doğu Anadolu Bölgesi	611,788	29,972	4.90
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	742,866	23,884	3.22
TOPLAM	12,998,665	2,027,827	15.61

Bunun yanısıra, yıllara göre Kurum tarafından yapılan hasar ödemeleri ise Tablo 3.3.'te görülmektedir.

Tablo 3.3. DASK Tarafından Gerçekleştirilen Hasar Ödemeleri

YIL	DEPREM SAYISI	DOSYA SAYISI	ÖDEME (Milyar TL.)
2000	1	6	23
2001	17	340	128
2002	21	1,558	2,278
2003	15	2,470	5,095
TOPLAM	54	4,374	7,524

3.3.1.6. Ulusal Deprem Konseyi

17 Ağustos 1999 tarihli Marmara ve 12 Kasım 1999 tarihli Düzce depremleri sonrasında yaşanan acı deneyimlerin ardından yazılı ve özellikle görsel yayın kuruluşlarının gündeminde geniş bir biçimde yer alan deprem sorunu ve özellikle İstanbul'da vuku bulması muhtemel depremin etkileri hakkında; yetkililer ve bilim adamlarınca çeşitli doğrulukta ve inanılabilirlikte açıklamalar yapılmıştır. Ancak, henüz uzlaşmaya varılmamış konularda kişisel yaklaşımların, kuramların ve hatta hipotezlerin kamuoyu önünde sergilenmesi ve savunulması sonucu ortaya çıkan karmaşa, başta deprem bölgelerinde yaşayanlar olmak üzere vatandaşlarımızın kaygı, telaş ve gelecek korkusu içine düşmesine yol açmıştır. Ayrıca, bilimsel ortamda tartışılması doğal olan farklı görüşlerin yayın kuruluşlarında açıklanması, kamuoyunun bilime duyduğu güveni, bilim adamına duyduğu saygıyı sarsmıştır.

Öte yandan, deprem sorununun yaşandığı bazı ülkelerde de bu amaçla bazı düzenlemelere gidildiği bilinmektedir. Avrupa Konseyi'nce kabul edilen "Deprem Önceden Tahminiyle İlgili Etik Kurallar", sorunu tanımlayarak çeşitli kurallar getirmekte ve her ülkede bir "Ulusal Değerlendirme Komitesi" kurulmasını önermektedir. Bu çerçevede, özellikle deprem tahminlerinin değerlendirilmesinde bir süzgeç vazifesi yapmak üzere, ülkemizde de Başbakanlığın **21 Mart 2000/9** sayılı genelgesi ile bir "Ulusal Deprem Konseyi" oluşturulmuştur. Söz konusu Genelge ile Konseyin görevleri aşağıdaki gibi tanımlanmıştır.

- Bilim adamlarınca yapılan deprem tahminlerini bilimsel açıdan değerlendirerek sağlıklı sonuçlar üretmek ve kamuoyunun bu konuda en güvenilir bilgiyi edinebilmesini sağlayacak açıklamalar yapmak,
- Ülkemizin ihtiyaçlarını göz önüne alarak deprem zararlarının azaltılmasına yönelik araştırma çalışmaları için öncelikli alanlar belirlemek,

- Deprem meselelerine ilişkin konularda kamu yetkililerine danışmanlık yapmak, gerekli görülen alanlarda politika ve stratejiler üreterek uygulamaya yardımcı olmak,
- Deprem tahminleriyle ilgili ahlak bilimi bağlamına sahip problemler içeren başvuruları değerlendirerek Avrupa Konseyi ve benzer kuruluşların deprem tahminiyle ilgili etik kurallarının esas alındığı yol gösterici kararları vermek.

Konseyin, 8'i yer bilimci, 8'i inşaat mühendisi, 4'ü de diğer alanlardan (mimarlık, kent planlaması, sosyal bilimler, tıp, çevre mühendisliği v.b.) olmak üzere 20 uzmandan oluşması, bağımsız olarak görev yapması ve sekreteryası işlerinin de TÜBİTAK tarafından yürütülmesi öngörülmüştür.

Ulusal Deprem Konseyi 2002 Nisan ayında yukarıda tanımlanan görev anlayışı içinde "Ulusal Deprem Stratejisi" adlı kapsamlı bir rapor hazırlamış ve bunu kamu kuruluşları, hükümet dışı kuruluşlar ve akademik kurumlara sunmuştur. Genel kamuoyu oluşturmada istişari bir koordinasyon görevi üstlenmişe benzeyen bu konseyin işlevsel bir sürekliliğe sahip olup olamayacağı henüz belirsiz gibidir.

3.3.2. Afet Sonrası Faaliyete Geçen Geçici Merkezi Yapılanmalar

3.3.2.1. Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi

Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi, 1996 tarih ve **8716** sayılı yönetmelik uyarınca; kriz dönemlerinde, krize neden olan olayların başlangıcından bitimine değin geçen süre içinde faaliyet göstermek üzere oluşturulması öngörülen ve krizle ilgili hususları çözümlenmek ve krizi sona erdirmek üzere Başbakanlık sorumluluğunda Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği bünyesinde oluşturulan bir özel merkezdir. Söz konusu yönetmelik çerçevesinde, bu merkezin kuruluş amacı şöyle tanımlanmıştır:

- Krizi yaratan olayın önlenmesi, ortadan kaldırılması ya da ulusal çıkarlar doğrultusunda sona erdirilmesi amacıyla gereken hazırlık ve faaliyetlerin yönlendirilmesi,
- Hizmet ve faaliyetlerin yürütülmesinde; Genelkurmay Başkanlığı, ilgili Bakanlık, kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon, işbirliği, sürat ve etkinlik sağlayarak krizin en az zararla ve ulusal çıkarlar doğrultusunda atlatılmasının sağlanması,

Bu Yönetmeliğin uygulanmasından, Başbakan veya görevlendireceği bir Devlet Bakanı; hizmetlerin yürütülmesinden Genelkurmay Başkanı, Bakanlar, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile kamu kurum ve kuruluşlarının en üst düzey yöneticileri sorumlu kılınmıştır. Kriz halinde, faaliyetleri Başbakan adına koordine etmekten sorumlu kurum ve kuruluşlar ile sorumluluk alanları, söz konusu yönetmelikte aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezinin devamlı faal halde tutulmasından, sistem içerisinde yer alan birimlerin bilgilendirilmesinden Milli Güvenlik

Kurulu Genel Sekreterliği sorumlu kılınmıştır. Ayrıca, yurt dışında; Türkiye'nin toprak bütünlüğüne, egemenlik haklarına, ulusal hedef ve çıkarlarına yönelik tehdit emarelerinin belirmesi ve gelişme göstermesi, yurt içinde; Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini, temel hak ve hürriyetlerini ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları nedeniyle kamu düzeninin bozulması hallerinde gerçekleştirilecek faaliyetlerin koordinasyonu görevini yükümlenmiştir.

Yönetmelikte, 2002 tarihinde yapılan değişiklikle (4/7/2002 tarih ve 2002/4518 K) daha önce Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği'nin koordinasyonu ile yürütülen doğal afetler, iltica ve büyük nüfus hareketleri, büyük yangınlar, nükleer ve kimyasal madde kazaları nedeniyle oluşan kriz durumları, Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü'nün koordinasyonuna verilmiştir. Aynı şekilde, bu değişiklikle ağır ekonomik bunalımlardan doğan kriz hallerinde ekonomiden sorumlu Devlet Bakanlığı, tehlikeli ve salgın hastalıklardan doğan hallerde ise Sağlık Bakanlığı koordinasyon görevini üstlenmektedir.

Öte yandan, kriz yönetimi için; kriz durumlarının zamanında teşhisi, takip edilecek usullerin önceden belirlenmesi ve kriz önlemlerinin gecikmeden uygulamaya konması esastır. Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi; kriz emarelerinin belirmesi ve başlaması ile birlikte ilgili organlardan birinin (MGK, Bakanlar Kurulu, ilgili Bakanlar, MGK Genel Sekreteri ve Başbakanlık Müsteşarı) önerisi ve Başbakanın direktifi ile faaliyete geçmektedir. Ancak, Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Sekreteryası, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Topyekün Savunma Hizmetleri Başkanı başkanlığında çekirdek olarak Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği nezdinde kurulmakta ve çalıştırılmaktadır. Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi faaliyete geçirildiğinde personeli tamamlanmaktadır. Ayrıca, krizin şiddeti ve gereksinimlerine dayalı olarak çeşitli kurum ve kuruluşlardan da temsilciler alınabilir.

Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezinin organları; "Kriz Koordinasyon Kurulu", "Kriz Değerlendirme ve Takip Kurulu" ve "Sekreteryadan oluşmaktadır.

- **Kriz Koordinasyon Kurulu:** Başbakan veya yetki vereceği bir Devlet Bakanı başkanlığında krizin cinsine göre belirlenmiş yetkililerden oluşan Kurul, kriz ile ilgili sorunların çözüme kavuşturulacağı en üst kuruldur. Kurul, Kurul Başkanının veya Kurul üyelerinin isteği üzerine toplanmakta olup gerektiğinde Kriz Değerlendirme ve Takip Kurulu tarafından da olağanüstü toplantıya çağrılabilir. Çeşitli kaynaklarla, Kriz Değerlendirme ve Takip Kurulu'ndan gelen bilgi ve öneriler doğrultusunda politik direktif esaslarını belirlemek, gerekli kararları alıp uygulamak, gerekli görülen il ve ilçelerde "Kriz Merkezleri" kurulmasına ve krizden etkilenen bölgede (muhtemel kriz alanında) "Bölge Kriz Yönetim Merkezi" oluşturulmasına karar vermek, olağanüstü hal, sıkıyönetim, seferberlik ve savaş hali ilan edilmesini önermek ve

kriz yönetimi için gerekli koordinasyonu sağlamak gibi görevleri bulunmaktadır.

- **Kriz Değerlendirme ve Takip Kurulu:** Başbakanlık Müsteşarının başkanlığında, krizin cinsine göre belirlenmiş yetkililerden oluşmakta olup krizin şiddetine göre Koordinatörün önerisi, Kurulun kararı ile uygun görülecek periyotlarda toplanmaktadır. Ayrıca, gerektiğinde Sekreteryaya tarafından da olağanüstü toplantıya çağrılmaktadır. Kurul, kriz yaratan olayların önlenmesi, ortadan kaldırılması ve ulusal çıkarlar doğrultusunda yönlendirilmesi için Kriz Koordinasyon Kurulu tarafından verilen yetkiler çerçevesinde teknik ve bürokratik çalışmaları yürütmektedir.
- **Sekreteryaya:** Başbakanlık Müsteşar Yardımcısının başkanlığında krizin cinsine göre belirlenmiş yetkililerden oluşmaktadır. Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği nezdinde çekirdek olarak kurulup, faaliyetlerini yürüten Sekreteryaya, krizin başlaması ile birlikte gerekli personeli tamamlamaktadır. Seferberlik ve Savaş Hali ilan edildiğinde ise Hükümet Harekât Merkezi Sekreteriyasına dönüştürülür. Sekreteryanın çekirdek kadrosu ve personeli Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterinin teklifi ve Başbakanın onayı ile ihdas edilir ve görevlendirilir. Sekreteriyada Başbakanlık Merkez Teşkilatından (Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü), Genelkurmay Başkanlığı, bakanlıklar, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği ve diğer kurum ve kuruluşlardan, kurumun görev özelliklerini iyi bilen, güvenilirliği tam, kendi alanında başarılı uzman personel görevlendirilir.

Normal durumlarda çekirdek kadro ile Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi'ndeki elektronik ve mekanik donanımların faal halde tutulmasını sağlamak; il kriz merkezlerinde görev alacak personeli eğitmek ve bununla ilgili tatbikatları planlamak ve uygulamak; ilgili mevzuatı takip etmek gibi görevler üstlenmiştir. Kriz durumunda ise, bilgi toplamak ve ilgili makama iletmek; uygulamaları izleyip değerlendirmek ve gerektiğinde alternatif çözümler üretmek ve uygulamak; koordine etmek; verilen yetkiler dahilinde, kamuoyunu aydınlatmak üzere basın, yayın, radyo ve televizyon aracılığıyla gerekli görülen bilgilerin yayımlanmasını sağlamak gibi görevleri bulunmaktadır.

Öte yandan, kriz halinde diğer kurum ve kuruluşlar ile il ve ilçelerde de kriz merkezleri kurulmaktadır. Yönetmelikte öngörülen biçimiyle, bu merkezlerin oluşumu ve görevlerine aşağıda yer verilmektedir.

- **Kriz Merkezleri ve Görevleri:** Genelkurmay Başkanlığı, ilgili bakanlık, kurum ve kuruluşlar ile il ve ilçelerde kurulan bu merkezler, en üst düzey yöneticilerin başkanlığında kurulur. İl ve ilçelerde var ise ilgili kuruluş amirleri de Kriz Merkezine dahil edilir. Kriz Merkezlerinin görevleri şunlardır;

- Krizle ilgili durumları izler ve değerlendirir, değerlendirme sonuçlarına göre kararlar alır ve uygular,
- Sorumluluk alanındaki ihtiyaçları belirler, imkan dahilindeki ihtiyaçları karşılar, imkan dışındaki ihtiyaçları bir üst merkeze bildirir,
- Birimler arası koordinasyonu sağlar,
- Gelişme ve uygulamalarla ilgili hususları Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi'ne bildirir,
- Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi'nin düzenleyeceği tatbikatlara katılır.
- **Bölge Kriz Yönetim Merkezi:** Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi'nin kriz bölgesindeki birimi olarak, bölgedeki uygulamaları takip ve kontrol etmek, birimler arası hizmetlerin koordinasyonunu sağlamak, problemlerin çözümlenmesinde ve merkezden yapılan yardım ve desteğin zamanında ve yerinde kullanılmasında mülki amirlere yardımcı olmak bu merkezlerin görevleri arasındadır.

3.3.2.2. Doğal Afetler Koordinasyon Kurulu

Başbakanlık bünyesinde Başbakan adına bir Devlet Bakanının başkanlığında kurulan ve Bayındırlık ve İskân Bakanı, İçişleri Bakanı, Maliye Bakanı ve Sağlık Bakanından oluşan Doğal Afetler Koordinasyon Kurulu, gerek mevzuat gerekse mevcut işleyişin iyileştirilmesi konularında çalışmalar yapmaktadır.

Öte yandan, kriz yönetimi ile ilgili çalışmalarını koordine etmek ve gerekli kararları almak üzere, Vali Yardımcısının başkanlığında çeşitli kurum ve kuruluşların üyelerinin katılımları ile "**Doğal Afetler II Koordinasyon Kurulu**" oluşturulmaktadır. Örnek olarak, İzmir ilinde kurulu oluşturan kurum ve kuruluş temsilcilerinin sayısı 14'ü bulmaktadır.

3.3.2.3. Afetler Merkez Koordinasyon Kurulu

1959 tarih ve **7269** sayılı Kanun kapsamında getirilen **88/12777** sayılı "Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik" in 51. maddesi gereğince, genel hayatı geniş ölçüde etkileyen afetlerde Afetler Merkez Koordinasyon Kurulu'nun oluşturulması öngörülmektedir. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Müsteşarının başkanlığında;

- Milli Savunma Bakanlığı,
- Dışişleri Bakanlığı,
- İçişleri Bakanlığı,
- Maliye Bakanlığı,
- Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı,
- Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı,
- Ulaştırma Bakanlığı,

-
- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı,
 - Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,
 - Sanayi ve Ticaret Bakanlığı,
 - Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı,

müşteşarları ile Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı veya Genel Müdüründen oluşturulan bu kurula Genelkurmay Başkanlığı'nın görev ve sorumlulukları ile ilgili konularda Genelkurmay Başkanlığı temsilcisi de katılmaktadır.

Kurulun görevleri, yine yönetmeliğin aynı maddesinde aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır.

- Başbakanlıktan alacağı talimatların uygulanmasını sağlar,
- Afet bölgesi valilerinden ve diğer kaynaklardan alınan bilgilerden valilik ihtiyaçlarının giderilmesi ve varsa sorunlarının çözümlenmesi için kararlar alır. Bu kararlar doğrultusunda bakanlıklar, kurum ve kuruluşlar ile afet bölgeleri arasında işbirliğini ve koordinasyonu sağlar, çözümlenemeyen sorunlar varsa Başbakanlığa sunar,
- Dış ve iç yardımlarla ilgili koordinasyonu sağlar,
- Alınan bilgi ve raporların değerlendirilmesi sonucunda Başbakanlığa sürekli bilgi verir,
- Bakanlık, kurum ve kuruluşların illeri takviye ve destek planları gereğince yapılması gereken işlemleri her safhada izler, aksamalar varsa tedbirler alır veya aldırır.

Afetler Merkez Koordinasyon Kurulu, büyük bir afet halinde Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Müsteşarının çağrısı üzerine toplanmaktadır. Kararları oy çokluğu ile alan Kurulun toplanma yeri Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na önceden belirlenerek Kurul üyelerine duyurulmaktadır. Kurulun sekreteryası görevinin ise Afet İşleri Genel Müdürlüğü tarafından 24 saat çalışma esasına göre yürütülmesi öngörülmektedir.

Öte yandan, Afetler Merkez Koordinasyon Kurulu üyesi olan Bakanlıklar, kendi görevleri ile ilgili acil yardım planlama, uygulama ve diğer bakanlıklarla koordinasyonu ve işbirliğini yürütmek üzere; Müsteşar yardımcısının başkanlığında gerekli tertip ve tedbirleri almakla yükümlü kılınmıştır. Alınan bu tertip ve görevleri ile ilgili yapılan planların Bayındırlık ve İskan Bakanlığına gönderilmesi ve sonradan yapılacak değişikliklerin de bildirilmesi öngörülmüştür.

88/12777 sayılı "Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik" gereğince oluşturulan Afetler Merkez Koordinasyon Kurulu'nda yer alan kurumlardan T.C. Başbakanlık, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Kızılay Genel Müdürlüğü'nün görev ve sorumlulukları önceki bölümlerde tanımlanmıştır. Kurulda yer alan diğer bakanlıklar için söz konusu yönetmelik çerçevesinde öngörülen görevler ise şunlardır:

• **Adalet Bakanlığı**

- Afet bölgesinde ailelerini kaybeden ve reşit olmayan kimselerin vasi tayinlerinin yapılması, adliye dairelerinde zayi olan dosyaların yenilenmesi ile hasar gören ceza, infaz kurumlarındaki hükümlü ve tutukluların nakillerinin sağlanması ve hükümlü tasarruf akçesinden zarar gören hükümlü ailesine yapılacak yardımın yerine getirilmesi yönünden gerekli tedbirleri almak,
- Gerekli direktifleri vermek ve izlemek.

• **Milli Savunma Bakanlığı**

- Afet bölgesinden askere alınacak yükümlüler ile halen silah altında bulunanların erteleme, izin ve erken terhisine dair işlemlerin çözümlenmesini sağlamak,
- İlaçe ve sağlık hizmetleri yönünden yardımcı olmak,
- Gerekli direktifleri vermek ve izlemek.

• **Dışişleri Bakanlığı**

- Yurtdışından yardım talebinde bulunulması kararının alınması üzerine ihtiyaç duyulan yardım malzemelerinin cins ve miktarını uluslararası ilgili kuruluşlar aracılığı ile veya doğrudan duyurmak,
- Yabancı ülkelerden çeşitli yardım kuruluşu ve kişilerce yapılacak yardımların ivedilikle ülkeye ulaşması konusunda gerekli koordinasyonu sağlamak,
- Yurt dışından afet nedeniyle gelecek olan resmi ve özel kişilerle ilgili koordinasyonu sağlamak,
- Afet nedeniyle yurt dışı haberleşmelerinde yardımcı olmak,
- Afet nedeniyle dış ilişkiler açısından tavsiyelerde bulunmak,
- Yurt dışında çalışan afet bölgesi vatandaşlarımızın afetle ilgili problemlerinin çözümünde yardımcı olmak,
- Yabancı ülkelerden ve uluslararası kuruluşlardan istenecek yardımların belirlenmesi, gelen yardımların koordine edilmesi ve izlenmesi konularında esasların belirlenmesine katılmak,
- Gerekli direktifleri vermek ve izlemek.

• **Maliye Bakanlığı**

- Afetler Fonunda para bulunmadığı veya yeterli olmadığı takdirde gerekli ödeneğin sağlanması için önlem almak,
- Hazineye ait arazi ve gayri menkullerin geçici veya daimi olarak tahsisini sağlamak,
- Yurt dışından yapılan bağış ve yardım malzemeleri ile afet anında lüzum duyulacak ithal mallarının yurt içine girmesinde gerekli kolaylığı öncelikle sağlamak,

-
- Afet acil yardım hizmetlerinden sorumlu resmi kuruluşların Devlet Malzeme Ofisi'nden karşılayacakları ihtiyaçlarını aksamadan ve öncelikle almaları için gereken tedbirleri almak,
 - Afet bölgesi halkının tekel maddelerine olan ihtiyaçlarının karşılanması için bu bölgelere dağıtımda öncelik tanımak,
 - Gerekli direktifleri vermek ve izlemek.

• **Milli Eğitim Bakanlığı**

- Afet bölgesinde zarar gören okulların ivedilikle onarımını yaptırarak hizmete sokulmasını sağlamak,
- Gerekli olduğunda, okul ve yurtların geçici iskana tahsisini sağlamak,
- Eğitim ve öğretimin aksamaması için gerekli tertip ve tedbirleri almak,
- Yurt içi ve yurt dışından afet bölgesi için yardım amacı ile gelen eğitim malzemelerinin okullara dağıtımını sağlamak,
- Eğitim ve öğretimle ilgili şartlı yardımların yerine getirilmesinde gerekli işlemleri yapmak,
- Gerekli direktifleri vermek ve izlemek.

• **Sağlık Bakanlığı**

- İlk yardım ve tedavi hizmetlerinin hızlı, etkili ve ihtiyaca cevap verecek şekilde yürütülmesini sağlamak,
- Çevre ve toplum sağlığını ilgilendiren her türlü koruyucu sağlık hizmetlerinin yürütülmesini ve gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak,
- Bulaşıcı hastalıklarla mücadele ve aşılama hizmetlerinin yürütülmesini sağlamak,
- Çevre ve toplum sağlığını ilgilendiren konularda sağlık düzenlemelerini yapmak,
- Personel, araç, gereç, tıbbi malzeme, ilaç, kan gibi ihtiyaçların zamanında karşılanmasını ve kontrollerinin yapılmasını sağlamak,
- Afette kimsesiz kalan korunmaya ve bakıma muhtaç çocuk, sakat ve yaşlıların bakımını sağlamak,
- Bu görevleri eksiksiz ve süratle yerine getirmeyi sağlayıcı planları hazırlamak, gerekli direktifleri vermek ve izlemek.

• **Ulaştırma Bakanlığı:** Afetlerde iletişimin ve ulaştırmanın ne denli önemli olduğu açıktır. Bu çerçevede, Ulaştırma Bakanlığı'na da çeşitli görevler öngörülmüştür. Bunlar:

- Afetin vukuunu ihbar veya yardım talepleri için yapılacak telgraf, telefon, telsiz gibi muhaberelelerin parasız kabul edilip, muhataplarına ulaştırılmasını sağlamak,

- Afet bölgesinin yurdun her yöresi ile acil haberleşmesini sağlamak için gerekli tedbirleri almak, afetten etkilenen haberleşme araçları, tesis ve şebekelerini en kısa zamanda hizmete sokmak,
 - Afet muhaberatına öncelik tanımak,
 - Gerekli görülen afet ve geçici iskan bölgelerinde haberleşme tesis ve şebekesini öncelikle kurmak,
 - Afetler Merkez Koordinasyon Kurulu'nca uygun görülen, yurt içi ve yurt dışından çeşitli kuruluş ve müesseseler tarafından gönderilecek kurtarma ve yardım ekipleri ile her türlü malzeme, makina, alet, yiyecek, giyecek, barınmaya ait eşya ve maddelerin, kara, deniz, demiryolu ve hava vasıtaları ile gerekirse bedeli sonradan ödenmek üzere sevkini sağlamak,
 - Afet bölgesine veya afet bölgesinden başka bölgeye yapılacak ikmal ve nakillerde demiryolları, denizyolları, karayolları ve havayolları bakımından gerekli tedbirleri almak, takviyeleri yapmak, afetle ilgili nakliye öncelik vermek,
 - Afet bölgesi ile yurt içi büyük merkezler ve yurt dışı arasında hava köprüsü kurmak, bölgedeki hava alanlarına hangi tip uçakların hangi şartlarda inmesinin uygun olacağını Dışişleri Bakanlığı'na bildirmek,
 - Yurt içi veya yurt dışından yapılacak olan afetle ilgili nakliyelerde asgari ücret tarifelerini tatbik etmek, (Afetler Merkez Koordinasyon Kurulu'nun aksine bir kararı olmadıkça, bu nakliye ücretleri ilgili kuruluşlarca ödenir.)
 - Gönüllü başvuru halinde özel kesime ait kara, deniz ve hava taşıma araçlarından ücretsiz yararlanılması için gerekli her türlü tertip ve tedbirleri almak,
 - Afet bölgesindeki demiryollarında, hava meydanlarında, liman, iskele ve barınaklarda meydana gelen hasarları süratle gidermek ve kısa sürede hizmete açmak, veya gerekli görülen yerlerde yenilerini yapmak,
 - Bu görevleri eksiksiz ve süratle yerine getirmeyi sağlayıcı planlar hazırlamak, gerekli direktifleri vermek ve izlemek.
- **Tarım ve Köyişleri Bakanlığı**
 - Hayvan zayıatını önlemek amacıyla, hayvanları kasaplık ve damızlık olarak saptamak, kesim için Et ve Balık Kurumu kombinalarına, bakımları için de tarımsal işletmelere süratle naklini sağlamak,
 - Afet bölgesindeki yem ihtiyacının karşılanması için gerekli önlemleri almak,

-
- Ölen hayvanların sağlığa zararsız hale getirilmesini ilgili kuruluşlarla birlikte sağlamak,
 - Afet bölgesinde her türlü salgın ve paraziter hayvan hastalıklarına karşı gerekli tedbirleri almak,
 - Afetzedelerin yakacak ihtiyacını karşılamak üzere odun, evlerinin onarımı için kereste, konut, ahır ve samanlık ihtiyaçları için de tomruk tahsis etmek,
 - Afet bölgesinin tohum ve gübre ihtiyaçlarını belirleyerek gerekli tedbirleri almak,
 - Yardımların afet bölgesine nakline yardımcı olmak,
 - Afet bölgesinde hasar gören köy yolları ile köy içme suyu arıtma ve dezenfeksiyon tesislerinin onarımını sağlamak, geçici iskan yerlerinin arıtma ve dezenfeksiyon tesisleri ile birlikte içme suyu ve yol ihtiyaçlarını karşılamak,
 - Geçici iskanın sağlanmasına altyapı, araç, gereç, kısa süreli aydınlatma hizmetleri yönünde yardımcı olmak,
 - Afetlerden zarar gören çiftçilerin tarım ürünlerinin canlı ve cansız üretim araçları ve tesislerinin hasar durumlarını saptamak,
 - Bu görevleri eksiksiz ve süratle yerine getirmeyi sağlayıcı planları hazırlamak, gerekli direktifleri vermek ve izlemek.
- **Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı**
 - Afet bölgesindeki çalışmak isteyen afetzedelerin öncelikle işe alınmalarını sağlamak,
 - Yurt dışına işçi göndermede afetzede ailelere öncelik tanımak,
 - Afet bölgesindeki afetzedelerin tedavisi amacıyla bu bölgedeki veya civar bölgelerdeki sağlık tesislerini görevlendirmek, bu konuda Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve Kızılay ile koordineli çalışmak,
 - Yurt dışında çalışan afet bölgesi işçilerinin afetle ilgili problemlerinin çözümüne yardımcı olmak,
 - Gerekli direktifleri vermek ve izlemek.
 - **Sanayi ve Ticaret Bakanlığı**
 - Kuruluşlarınca üretimi yapılan çeşitli malzemelerden afet bölgesi için ihtiyaç duyulanların öncelikle ve ivedilikle tahsis edilip verilmesini sağlamak,
 - Afet bölgesindeki kritik sanayi tesislerini saptamak ve en kısa zamanda devreye girmesi için Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile müşterek tedbirler almak,
 - Afette hasar gören kamu ve özel sanayi tesislerinin yeniden devreye sokulması için kredi desteklemesi yapmak,
-

- Gerekli direktifleri vermek ve izlemek.
- **Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı**
 - Kış şartlarını da dikkate alarak afet bölgesinin yakacak ihtiyaçlarını karşılamak üzere gerekli tedbirleri almak,
 - Afet bölgesinde hasar gören elektrik tesislerini onarmak,
 - Afet bölgesindeki iskan alanları ile geçici iskan bölgelerinin aydınlanmasını sağlamak,
 - Geçici iskan için görev sahasına giren konularda gerekli yardımları sağlamak,
 - Afet bölgesinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nca tespit edilen kritik sanayi tesislerinin en kısa zamanda devreye girmesi için enerji yönünden gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak,
 - Gerekli direktifleri vermek ve izlemek.

3.3.2.4. Başbakanlık Olağanüstü Hal Koordinasyon Kurulu

88/12777 sayılı "Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik" gereğince hükümet tarafından tabii afetler nedeniyle olağanüstü hal ilan edildiğinde, afetlerle ilgili koordinasyonun, Başbakanlık Olağanüstü Hal Koordinasyon Kurulu ve Olağanüstü Hal Alt Komisyonunca yürütülmesi öngörülmektedir. Bu çerçevede, 25/10/1983 tarihli ve **2935** sayılı Olağanüstü Hal Kanununun 12, 13, 16 ve 17 nci maddeleri hükümlerine dayanılarak aynı Kanunun 34'üncü maddesine göre hazırlanan **84/7778** sayılı "Olağanüstü Hal Kurulu ve Bürolarının Kuruluş ve Görevleri ile Yükümlülüklerinin Saptama ve Ödenmesi Hakkında Yönetmelik" gereğince ve doğal afetler nedeniyle olağanüstü hal ilanı çerçevesinde Başbakanlık Olağanüstü Hal Koordinasyon Kurulu, Başbakanının görevlendireceği bir Bakanın başkanlığında Başbakanlık, Adalet, Milli Savunma, İçişleri, Dışişleri, Maliye, Ulaştırma, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlıkları Müsteşarları ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile; Bayındırlık ve İskan, Sağlık, Tarım ve Köyişleri, Sanayi ve Ticaret, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Orman ve Çevre Bakanlıkları müsteşarları ve Türkiye Kızılay Derneği Genel Başkanı veya Genel Müdürü ile Olağanüstü Hal Koordinasyon Kurulunun sekreteryaya hizmetlerini yürütmekle görevlendirilen Validen oluşmaktadır.

Kurul, Bakanlar Kurulunca olağanüstü hale ilişkin olarak verilecek görevlerin yerine getirilmesi, olağanüstü hal ilanını gerektiren olayların izlenmesi, değerlendirilmesi ve uygulamaya ilişkin olarak bölge ve il valilerine gerekli emir ve direktifler verilmesi, ihtiyaçların giderilmesi ve sorunların çözülmesi için gerekli gördüğü kararların alınması, Bakanlıklar, kuruluşlar ve bölgeler arasında koordinasyon ve işbirliğinin sağlanması, konuyla ilgili Bakanlar Kurulunca çıkarılacak kanun hükmünde kararnameler hakkında Başbakanlığa teklifte bulunulması gibi yetki ve sorumluluklarla yükümlü kılınmıştır.

Öte yandan, Başkanın çağrısı üzerine salt çoğunlukla toplanması öngörülen Kurulda kararların oy çokluğu ile alınması ve ilgili bakanlıklara, kuruluşlara,

bölge ve il valiliklerine derhal duyurulması öngörülmektedir. Bunun yanısıra, kararlar gerekli görülürse, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu aracılığıyla ve Resmi Gazete ile ilan olunur.

Ayrıca, yine aynı yönetmelik çerçevesinde bölge olağanüstü hal kurulunun ve il ve ilçe olağanüstü hal bürolarının kurulması öngörülmektedir.

3.3.3. Afet Yönetimiyle İlgili Kurumlar

3.3.3.1. Türk Silahlı Kuvvetleri

Türk Silahlı Kuvvetleri, görev ve yetkileri Anayasa ve yasalarla belirlenmiş olup, ülkemizi ve Cumhuriyetimizi iç ve dış tehditlerden koruma, ayrıca bölgemizde ve dünyada barış ve istikrara katkıda bulunma temel görevlerinin yanısıra doğal afetlerde yardım, kriz yönetiminin desteklenmesi, insani yardım, göçü önleme gibi diğer bazı konularda da aktif görevler üstlenmiştir. TSK, Kara, Hava ve Deniz Kuvvet Komutanlıkları ve Jandarma Genel Komutanlığı aracılığıyla, ülkemizde yaşanan hemen her tür afette belki de öncü kuvvet diye nitelendirilebilecek biçimde baş rolde yer alması, yurttaş gözünde son derece haklı bir güvenilirlik kazanmasına neden olagelmış ve afetlerde gerçekten çok büyük yükler taşımıştır.

Krizi yaratan olayın önlenmesi, ortadan kaldırılması veya ulusal çıkarlar doğrultusunda sona erdirilmesi amacı ile gereken hazırlık ve faaliyetlerin yönlendirilmesi için oluşturulması öngörülen Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi'nin teşkilatlanmasını, tertiplenmesini, çalışma usullerini, görev ve sorumluluklarını belirleyen **96/8716** sayılı "Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği"nin uygulanmasından Başbakan veya görevlendireceği bir Devlet Bakanı; hizmetlerin yürütülmesinden ise Genelkurmay Başkanı, Bakanlar, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile kamu kurum ve kuruluşlarının en üst düzey yöneticileri sorumlu kılınmıştır. Bu çerçevede Türk Silahlı Kuvvetleri, Başbakanlık Kriz Merkezi organlarından "Kriz Koordinasyon Kurulu", "Kriz Değerlendirme ve Takip Kurulu" ve "Sekretarya" da yer almaktadır.

1959 tarih ve **7269** sayılı "Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun" ile afet bölgelerinde veya civarında bulunan ordu, jandarma, kıta birlik ve müessese kumandanları, hazırda, kendilerinden vali veya kaymakamlar tarafından istenilecek yardımları üstlerinden emir beklemeksizin yapmaya mecbur kılınmıştır.

Öte yandan, **88/12777** sayılı "Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik" uyarınca da Türk Silahlı Kuvvetleri, başta Afetler Merkez Koordinasyon Kurulu olmak üzere, İl ve İlçe Kurtarma ve Yardım Komitelerinde çeşitli düzeylerde temsil edilmekte olup, ayrıca afet bölgesinde oluşturulan Haberleşme Hizmetleri Grubu, Kurtarma ve Yıkıntıları Kaldırma Hizmetleri Grubu ve Güvenlik Hizmetleri Grubunda yer almaktadır. Söz konusu yönetmeliğe göre Genelkurmayın görevleri şunlardır:

- Afetlerle ilgili kanun, tüzük ve yönetmeliklerde, Türk Silahlı Kuvvetleri'nce yapılacağı belirtilen görevlerin yapılmasını sağlar,

- Afetlerde Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından yapılacak acil yardımlara ilişkin esasları belirler,
- Afetle ilgili askeri acil yardım planlarının mülki amirlikler ile koordineli olarak hazırlanmasını sağlar,
- Gerekli direktifleri verir ve izler.

Bunun yanısıra, söz konusu yönetmelikte Askeri Acil Yardım Planları da tanımlanmaktadır. Buna göre:

- Askeri acil yardım planlarının yapılmasında, yönetmeliğin ilgili maddelerinde (10 ve 12) belirtilen işbirliği, koordinasyon ve planlama temel esasları dikkate alınır. Buna göre, il ve ilçelerin afet acil yardım planları, yardım sağlamaktan sorumlu garnizon ve askeri birlik komutanlıklarının planları ile askeri acil yardım planları da vali ve kaymakamlar ile koordineli olarak hazırlanır.
- İllerde mahallin en büyük askeri birlik veya garnizon komutanlığınca hazırlanan askeri acil yardım planları bölgeden sorumlu komutanlığa gönderilir. Buradan birleştirilerek Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nın onayı alınan planlar, değişen durum ve şartlara uyum sağlayacak şekilde her yıl değiştirilir ve geliştirilir.

Yönetmelik öte yandan, büyük afetlerde vali ve kaymakamların en yakın askeri birliklerden yardım isteyebileceğini hükme bağlamıştır. Bu çerçevede;

- İl/ilçe komitesinin imkan ve kabiliyetlerinde yetersizlik, durumun ivediliği, ilave güvenlik ve asayiş ihtiyaçlarının ortaya çıkması hallerinde, mülki amirlerce afet bölgesinde veya civarında bulunan garnizon komutanlıklarına yapılacak yardım talepleri, üstlerinden emir beklemeksizin ve gecikmeksizin yerine getirilir.
- Askeri birlikler, mülki amirlerden gelecek yardım taleplerini kendi komutanlıklarının sevk ve idaresinde Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununda belirtilen yetkiler ile kolluk kuvvetlerinin genel güvenliği sağlamada sahip olduğu yetkileri kullanarak TSK Tabii Afetler Yönergesi esasları çerçevesinde yerine getirirler.
- Garnizon dışına birlik görevlendirilmesinde bu birliklerin görev bölgesine nakli için öncelikle askeri imkanlar kullanılır, zorunlu olduğunda ildeki kamu kuruluşlarından yardım sağlanır.
- Askeri birlikler ilk ve acil yardım safhalarında görev alacağından, asıl sorumlu sivil kuruluşlar afet bölgesine geldiğinde mülki amirin de görüşü alınarak askeri birlikler kendi görevlerine iade edilir.

Türk Silahlı Kuvvetleri, 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi sonrasında deprem, yangın, çığ, kimyasal/biyolojik sızıntı ve benzeri doğal afetlerde, afet bölgesinde arama-kurtarma faaliyetleri icra etmek üzere, uluslararası standartlarda teçhiz edilmiş ve eğitilmiş, tabur seviyesinde **"TSK Doğal Afetler Arama/Kurtarma (DAK) Birliği"**nin oluşturulması çalışmalarına derhal başlamış ve DAK'ı kurmuş bulunmaktadır. Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlıkları ile Jandarma Genel Komutanlığına mensup subay, astsubay ve uzman

erbaşlardan oluşan bu tabur; Tabur Karargahı ve 3 DAK Birliğinden, her Dak Birliği ise, Birlik Karargahı, Kurtarma Köpek Kısmı ve 6 DAK Timinden oluşmaktadır.

3.3.3.2. Yerel Yönetimler

Ülkemizde yerel yönetim birimleri, il özel idareleri, büyükşehir belediyeleri, belediyeler (ilçe belediyeleri, alt kademe belediyeleri ile diğer belediyeler) ve köylerden oluşmaktadır. İl Özel İdareleri, 1913 tarihli “İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanun-u Muvakkati” uyarınca kurulmuş yerel yönetim birimleridir. Büyükşehir belediyeleri **84/3030** sayılı, belediyeler **30/1580** sayılı Belediye Kanununda, köyler ise **1924** tarihli **442** sayılı Köy Kanununda tanımlanan çerçevede görev yapan yerel yönetim birimleridir.

Öte yandan, 1985 yılında yürürlüğe giren 3194 sayılı İmar Kanunu, belediye ve mücavir alan sınırları içindeki yerlerde imar planlarının belediyeler tarafından yaptırılıp onanacağını, bunun dışındaki yerlerde planların valilikler ve ilgililerince yaptırılacağını ve valilikler tarafından onaylanacağını öngörmektedir. Ancak, bu yetki, hazırlanacak nazım ve uygulama planlarının (varsa) merkezi yönetimce hazırlanan bölge veya çevre düzeni planlarına uymak zorunluluğu ile sınırlandırılmıştır.

1984 yılında çıkartılan **3030** sayılı “Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun” ile ülkemiz yerel yönetim sistemine ‘Büyükşehir Belediyesi’ adıyla yeni bir birim daha katılmıştır. İmar yetkileriyle ilgili olarak, **3030** sayılı yasanın **6-A/c** maddesi, ‘Büyükşehir nazım imar planlarını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak, ilçe belediyelerinin nazım plana uygun olarak hazırlayacakları tatbikat imar planlarını onaylamak ve uygulanmasını denetlemek’ yetki ve sorumluluğunu Büyükşehir yönetimine vermektedir. Bir başka deyişle, üst ölçek planlar Büyükşehir belediyesi tarafından hazırlanıp onanmakta, uygulama planları ise, bu plana göre ilçe ya da alt kademe belediyeleri tarafından hazırlanmaktadır.

Yerel yönetim hiyerarşisinin en alt basamağında köyler yer alır. Köy muhtarlıklarına **1924** tarihli **442** sayılı Köy Kanunu ile tüzel kişilik tanınmıştır. Gerçekte Köy Kanunu, küçük yerleşme birimleri için çıkartılmış bir Belediye Kanunu niteliğindedir. Köylerde imarla ilgili işleri yaptırmak (içme suyu getirmek; köy yolu, köy camii, köy konuk odası yapmak, taşınmaz malların tescilini sağlamak gibi) görevleri köy idaresine (muhtar ve ihtiyar heyeti) verilmiştir. Köy muhtarı, ihtiyar meclisinin olumlu kararını aldıktan sonra köy yerleşme planının yapılmasını, bağlı bulunduğu mülki amirden isteyebilir. Köy yerleşme planı, köyün yerleşik ve gelişme alanlarını içerir. Değişik Bakanlık temsilcilerinden oluşan Köy Yerleşme Alanı Tespit Komisyonunca yürürlükteki imar mevzuatına bağlı olmaksızın hazırlanan yerleşme planı valilikçe onaylanarak kesinleştirilir ve yürürlüğe girer.

1959 tarih ve **7269** sayılı “Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun” uyarınca afet bölgelerinde yeniden yapılacak, değiştirilecek, büyütülecek veya esaslı tamir görececek resmi ve özel bütün yapıların tabi olacağı teknik şartlar, Bayındırlık Bakanlığı’nın mütalaası da alınarak İmar ve İskan Bakanlığı’nca hazırlanacak bir

yönetmelikle saptanır. Belediye hudutları ve varsa mücavir sahalarda dahilinde ilgili belediyeler, bunun dışında kalan yerlerde vali ve kaymakamlar bu yönetmelik esaslarının uygulanmasını sağlamakla yükümlüdürler.

Yine aynı yasa gereğince, afet bölgelerine dahil şehir, kasaba ve köylerde bina ve mesken yapımı, fen kurullarınca tehlikeli görülen ve sınırları krokilerle saptanan yerler, İmar ve İskan Bakanlığı'nca yapı ve ikamet için yasaklanmış afet bölgeleri sayılır ve durum, belediyesi olan yerlerde belediyesince, köylerde ise ihtiyar meclislerince hemen ilan edilir. Belediye olan yerlerde belediyeler, olmayan yerlerde ihtiyar meclisleri bu yasaklanmış afet bölgesi hükmünü uygulamakla görevlidir.

1930 tarih ve 1580 sayılı Belediye Kanunu ile Belediye, "beldenin ve belde sakinlerinin mahalli mahiyette müşterek ve medeni ihtiyaçlarını tanzim ve tesviye ile mükellef hükmi bir şahsiyettir" olarak tanımlanmıştır. Bu çerçevede hükme bağlanan görevler arasında, afetlerle ilgili olanlardan birkaçına aşağıda yer verilmektedir.

- Alelumum inşaat tamir ve ilaveler için kanun mucibince ruhsat vermek, kanunsuz veya ruhsatsız başlanan ve yapılmakta olan inşaatı men ile hususi kanunların hükümlerini tatbik etmek ve kazalı binaları, baca ve duvarları yıktırmak, arsalarla yangın yerlerindeki kuyu ve çukurları kapattırmak veya tehlikelerini ortadan kaldırmak,
- Kazaya ve afete uğrayanları koruyup gözetmek,
- Yangın yerlerini ve mahalle haline getirilecek yerleri kanun dairesinde tanzim ve imar etmek ve alelumum inşaat, tamirat ve ilavat planlarını kanuna tevfikane tetkik ve tatbik etmek,
- Kanunun mecburi tuttuğu ahvalde veya ihtiyari olarak müracaat olduğu takdirde her türlü inşaat ve tesisat için muayenei fenniye raporları ve şahadetnameleri vermek ve yahut mezkûr tetkikatı yapacak müesseseye malik değilse en yakın bir müessese vasıtasıyla bu işleri temin etmek,
- **(Ek:8/10/1999 - KHK 586/7 md.)** Afetlerde mülki idare amirinin emriyle gerek kendi görev sahası içinde gerekse diğer il, ilçe, belde ve köylerde kurtarma ve yardım hizmetlerinde bulunmak, afetzedelere yardımcı olmak, (Bu görev büyükşehir statüsündeki yerlerde; büyükşehir belediyeleri tarafından yerine getirilir.)
- **(Ek: 30/5/1997-KHK-572/4 md.)** İmar planlarının yapımı ve uygulanması ile yapıların inşaat ve iskan ruhsatı aşamasında, Türk Standartları Enstitüsü'nün ilgili standardına uygunluk sağlamak, uygulamaları denetlemek ve bütünlüğü sağlayıcı tedbirleri almak,

84/3030 sayılı yasa çerçevesinde oluşturulan büyükşehir belediyelerinin afetler açısından görevleri:

- **(Ek:8/10/1999 - KHK 586/7 md.)** Afetlerde mülki idare amirinin emriyle gerek kendi görev sahası içinde gerekse diğer il, ilçe, belde ve köylerde kurtarma ve yardım hizmetlerinde bulunmak, afetzedelere yardımcı olmak,

- Büyük şehir nazım imar planlarını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak ilçe belediyelerinin nazım plana uygun olarak hazırlayacakları tatbikat imar planlarını onaylamak ve uygulanmasını denetlemek,
- İtfaiye hizmetlerini yürütmek, patlayıcı ve yanıcı maddeler üreten ve depolayan yerleri saptamak, fabrikalar ve sanayi kuruluşlarının bulundurmaları zorunlu olan yangın söndürme ve çevre sağlığına ilişkin araç, gereç ve tesisleri saptamak ve bu kuruluşları denetlemek.

Öte yandan, **88/12777** sayılı “Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik” uyarınca belediye başkanının İl Kurtarma ve Yardım Komitesinde yer alması öngörülmekte, böylece belediye başkanı afet sonrası çalışmalarda aktif olarak görevlendirilmektedir. Ayrıca, bu Komiteye bağlı olan hizmet veren Kurtarma ve Yıkıntıları Kaldırma Hizmetleri Grubu (Afet mahalline gelen mahalli ve diğer resmi-özel tüm kuruluşlara ait itfaiye ekiplerinin belediye itfaiyesiyle eşgüdümlü bir grup halinde), “İlk Yardım ve Sağlık Hizmetleri Grubu”, “Ön Hasar Saptama ve Geçici İskan Hizmetleri Grubu”, “Satınalma, Kiralama, El Koyma ve Dağıtım Hizmetleri Grubu”, “Tarım Hizmetleri Grubu” ile “Elektrik, Su ve Kanalizasyon Hizmetleri Grubu”nda yer almaktadır.

Bunun yanı sıra, son yıllarda yaşanan acı deneyimler sonrasında belediyelerin de afet sonrasında kriz merkezleri oluşturdukları ve bağlı kuruluşları arasındaki koordinasyonu sağlamaya yönelik bu merkezler aracılığıyla afetzedelere hizmet verdikleri görülmektedir. Öte yandan, 1999 depremlerinden sonra İstanbul Büyükşehir Belediyesi bu konuda daha büyük bir adım atmış ve depremi beklemeden “İstanbul Büyükşehir Belediyesi Afet Koordinasyon Merkezi (AKOM)” adında bir merkezi hizmete sokmuştur. Bu merkez ile ilgili bilgi ve görüşlere ilerleyen bölümlerde yer verilecektir.

3.3.3.3. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı

1984 yılında Genel İdare dışında kurulan Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı, bu tarihte yürürlüğe giren **2985** sayılı Toplu Konut Kanunu ile özerk Toplu Konut Fonu oluşturulmuştur. Türkiye’de konut üretim sektörünün teşvik edilerek hızlı artan konut talebinin planlı bir şekilde karşılanmasını sağlamak amacıyla kurulan kurum, 1990 yılında **412** ve **414** sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı şeklinde iki ayrı idare olarak örgütlenmiştir. Toplu Konu Fonu, 20.6.2001 tarih ve 4684 sayılı Kanunla da tamamen yürürlükten kaldırılmıştır.

İdarenin kuruluşundan bugüne kadar olan süreçte konut ve kentleşme sorunlarının çözümüne yönelik önceliklerde değişiklikler olmuş ve İdarenin konut ve kentleşme olayının tüm boyutlarında faaliyette bulunmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu çerçevede, **06/08/2003** tarih ve **4966** sayılı kanunla yapılan değişikliklerle, Toplu Konut İdaresinin 2985 sayılı Kanunla tanımlanan görevleri arasına yeni görevler eklenmiştir. Bu görevlerden biri de afetlerle ilgili olup, yasada “*Doğal afet meydana gelen bölgelerde gerek görüldüğü takdirde konut ve sosyal donatıları, altyapıları ile birlikte inşaa etmek, teşvik etmek ve desteklemek*” olarak yer almıştır.

3.3.4. Afet Yönetiminin İl ve İlçe Düzeyindeki Örgütlenmesi

3.3.4.1. Genel Çerçeve

1.4.1988 tarih ve 12777 sayılı “Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik” ülkemizdeki acil durum teşkilatlanmasını ve planlamasını belirleyen bir düzenlemedir. Bu çerçevede, afet yönetiminin merkezde planlama ve koordinasyonu sağlayan “Afetler Merkez Koordinasyon Kurulu” ile il ve ilçelerdeki örgütlenme bu düzenlemeyle oluşmaktadır. Merkezi planlama ve koordinasyonu sağlayan Afetler Merkez Koordinasyon Kurulu’na ayrıntılı bir biçimde önceki bölümlerde yer verilmiştir. Bu bölümde daha çok il ve ilçe düzeyindeki teşkilatlanma ele alınacak ve bir akış mekanizması oluşturulacaktır.

Ülkemizde yerel bazda afet yönetimini oluşturan temel ilkeler şunlardır:

- Acil yardım hizmetlerini yürütmek üzere, illerde valinin başkanlığında il kurtarma ve yardım komitesi, ilçelerde kaymakamın başkanlığında ilçe kurtarma ve yardım komitesi kurulur,
- İl ve ilçe acil yardım planlarının yapılmasından, icrasından ve güncelliğinin korunmasından birinci derecede vali ve kaymakamlar sorumludur. Bakanlıklar ve merkezi kurum ve kuruluşlar ile askeri birlikler bu planların yapılmasına ve icrasına yardımcı olur,
- Bakanlık, kurum ve kuruluşların taşra teşkilatları il ve ilçe planları içinde yer alır,
- Bakanlık, kurum ve kuruluşların merkez teşkilatları ile bölgedeki askeri garnizon komutanlıkları, il ve ilçelere yardımcı olmak üzere kendi görevleri ile ilgili takviye ve destek planları yaparlar,
- Acil yardım hizmetlerinin planlanmasında, öncelikle ilçe ve/veya il hudutları içindeki kamu kurum ve kuruluşlarının güç ve kaynaklarının kullanılması esas alınır.
- İhtiyaçların bu kaynaklardan zamanında ve yeterince karşılanamaması halinde sırasıyla:
 - Bölgedeki askeri birliklerden, komşu vali ve kaymakamlardan yardım istenir,
 - Bölgedeki özel kuruluşlardan ve gerçek kişilerden yükümlülükler yolu ile karşılanır.

Bu ilkeler çerçevesinde, olmuş veya olması muhtemel afet hallerinde vali ve kaymakamlar, asker ve hakim sınıfından olanlar hariç, 18 - 65 yaş arasındaki bütün erkeklere görev vermeye, bedeli, ücreti veya kirası sonradan ödenmek üzere resmi ve özel, her türlü taşıt aracına ve gerekli makina, alet ve edevatına el koymaya yetkili kılınmışlardır. Ayrıca, resmi ve özel kuruluşlara, tüzel ve gerçek kişilere ait arazi, arsa, bina, tesis, yiyecek, giyecek, ilaç ve tıbbi malzeme ile halkın ihtiyacı olan diğer her türlü maddeye el koyabilir ve

geçici işgal edebilirler. Bunun yanısıra, il dahilindeki kamu kurum ve kuruluşlarına ve bunlara bağlı kuruluşlara afetle ilgili görevler vermeye, acil yardımları ve harcamalarını, afetin genel hayata etkili olabileceği intibasını uyandırması halinde yapmaya ve mahalli sivil savunma teşkillerinin bölgelerindeki afetlerde, sivil savunma planlama esaslarına göre acil yardım hizmetlerine katılmalarını sağlamaya yetkilidirler.

3.3.4.2. Acil Yardım Planlaması Genel Esasları

Afetlere ilişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik Devletin tüm güç ve kaynaklarını afetten önce planlayarak, afetin meydana gelmesi halinde Devlet güçlerinin afet bölgesine en hızlı şekilde ulaşması ile afetzede vatandaşlara en etkin ilk ve acil yardım yapılmasını amaçlamaktadır. Dolayısıyla, afet yönetiminin planlama boyutu da bu yönetmelik çerçevesinde ele alınmak durumundadır.

Yönetmeliğe göre planlamanın temel esasları şunlardır:

- Resmi kurum ve kuruluşlar ile tüzel ve gerçek kişiler afet sırasında kendilerine verilen görevleri öncelikle yapmaktan, komitece kendilerinden istenen her türlü personel, araç, gereç ve teçhizatı zamanında vermekten sorumludurlar.
- İl acil yardım planları, il hudutları içinde geçmiş yıllarda meydana gelmiş afet türleri ve büyüklükleri göz önünde bulundurularak o ilde meydana gelmesi muhtemel en ağır şartları dikkate alacak ve ilin hudutları içinde bulunan tüm kurum ve kuruluşları kapsayacak biçimde düzenlenir.
- Askeri birlik takviye ve destek planlarının yapılmasında ve uygulanmasında, 7269 sayılı Afetler Kanunu, 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu ve bu kanunlara dayalı olarak çıkarılan yönetmelik esasları dikkate alınır.
- Kurum ve kuruluşlar ile askeri birlikler, yapacakları acil yardım planlarında, acil yardım hizmet gruplarının her birine katkılarının ne olacağını açıkça belirtirler.
- Acil yardım hizmetlerini destekleme amacıyla il ve ilçelere gönderilecek asker dışındaki ekipler komitenin emrine girerler.
- Acil yardım hizmet grupları planlamasında, hizmet gruplarında görevlendirilecek kuruluşların kabiliyetleri, güç ve imkanları dikkate alınır.
- İl ve ilçe planlarında hizmet gruplarının görevleri ve çalışma esasları, servislerin yerel imkan ve ihtiyaçlara göre teşkili, servis başkanlarının yetki ve sorumlulukları açık ve kesin bir ifade ile belirtilir.
- Komite üyelerinin toplantılara bizzat katılmaları esastır. Ancak, zorunlu hallerde komite başkanının bilgisi dahilinde yerlerine tam yetkili bir temsilci görevlendirebilirler.
- Hizmet gruplarının başkanları vali tarafından, servis başkanları ise, bağlı olduğu grup tarafından belirlenir.

- Hizmet grupları komitenin verdiği talimat ve prensip kararlarını uygular, bu uygulama için aldığı detay kararları yerine getirir. Bunların sonucunu belirleyen raporlar valinin onayına sunulur.
- Servis başkanları kendilerine bağlı olarak kurulan ekip başlarına ve ekiplerine görev vermeye yetkili olup, ekip başkanı veya ekipler verilen görevleri kendi müessese amirlerinden ve üstlerinden emir beklemeksizin ve gecikmeksizin yapmaktan sorumludurlar. Acil durumlarda sözlü yapılacak istekler sonradan yazılı şekle dönüştürülür. Servisler, emrindeki ekipleri, hizmetin gereğine göre arttırıp, azaltabilir.
- Komite, acil yardım hizmet gruplarında görevlendirilecek personeli, araç ve gereç listesine göre kuruluşlardan ister ve hizmet gruplarının ihtiyacını dikkate alarak görevlendirilmesini yapar.
- Gruplar, komitece bildirilen personel, araç ve gereci servislerinde görevlendirir.
- Görevlendirilen personel, araç ve gerecin görevleri ve görev yerleri, personeline tebliğ edilmek üzere ilgili kuruluşa bildirilir.
- Her hizmet grubu, ilgili diğer hizmet gruplarıyla koordinasyon ve işbirliği yaparak kendi görevleri ile ilgili plan tasarisını hazırladıktan sonra afet bürosuna verir. Bu planlar komitece incelenip son şeklini aldığı anda valinin onayı ile kesinleşir.
- İlçedeki plan çalışmaları yukarıdaki esaslar dahilinde ilçe komitesince yürütülür.
- İl ve ilçe planları valinin onayı ile kesinleştikten sonra birer örneği planda görev alan kuruluşlar ile Bayındırlık ve İskan, İçişleri, Sağlık ve Sosyal Yardım, Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlıklarına gönderilir.
- Plan üzerinde yapılan değişiklikler de ilgili kuruluşlara ve belirtilen bakanlıklara zamanında bildirilir.
- İl ve ilçe planlarının kapsamı ve tertibi bu esaslara göre düzenlenir. Bu genel esaslar yol gösterici olup plana, mahalli şart ve ihtiyaçlara göre eklemeler yapılabilir.

3.3.4.3. İl Ve İlçe Acil Yardım Teşkilatı ve Görevleri

Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik gereğince oluşturulması öngörülen İl ve İlçe Acil Yardım Teşkilatlarının yapılanması, görev ve sorumlulukları, aşağıda tanımlanmaktadır.

A) İl Acil Yardım Teşkilatı ve Görevleri:

Söz konusu Yönetmelik uyarınca, İl Acil Yardım Teşkilatının oluşumu, görev ve sorumlulukları, aşağıdaki gibi öngörülmektedir.

- **İl Kurtarma ve Yardım Komitesi** : İl Kurtarma ve Yardım Komitesi, afetin meydana geldiği ilin Valisi ya da görevlendireceği Vali Yardımcısının başkanlığında;
- Belediye Başkanı,

-
- İl Jandarma Alay Komutanı,
 - Emniyet Müdürü,
 - Sivil Savunma Müdürü,
 - Milli Eğitim Gençlik ve Spor Müdürü,
 - Bayındırlık ve İskan Müdürü,
 - Sağlık ve Sosyal Yardım Müdürü,
 - Çevre ve Orman İl Müdürü,
 - Kızılay Temsilcisi,
 - Garnizon komutanı veya mahallin en büyük askeri birlik temsilcisinden

oluşur. Komite, başkanının çağrısı üzerine, büyük afetlerde ise çağrısız toplanmakta olup, afetin büyüklüğüne göre, 24 saat çalışma esasına göre görev yapabilmektedir. Öte yandan, Komitenin sekreteryaya görevini "İl Afet Bürosu" yürütmekte ve bu büro, afet halinde beliren ihtiyaçları Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na iletmekle yükümlüdür.

Afetle ilgili faaliyetlerin yönetildiği ve yönlendirildiği bu komitenin görevleri de söz konusu yönetmelikte aşağıdaki gibi öngörülmüştür.

- İl acil yardım planlarının yapılmasını ve uygulanmasını sağlamak,
- İlçelere ait planları inceleyerek valinin onayına sunmak,
- Planda öngörülen teşkilatı kurmak ve burada görev alacakları belirleyerek kendilerine duyurmak. Eğitim ve tatbikatlar düzenleyerek grupların hizmete hazır olmasını sağlamak,
- Hizmet gruplarını göreve çağırmak, gerekli kararları almak ve kararların uygulanmasını sağlamak,
- Yapılacak yardımın prensiplerini belirlemek ve belirlenen ihtiyaçların teminini sağlamak,
- Hizmet gruplarının toplanma ve çalışma esaslarını belirlemek ve bu konularda talimatlar düzenlemek, çalışmalarını koordine ederek sonuçlarını izlemek,
- Acil yardım hizmetlerinin yürütülmesinde, görevli kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak,
- Acil yardım, geçici iskan ve onarım için afetzedelere nakdi ödemede bulunulması gerekli olduğu hallerde, Bayındırlık ve İskan Bakanlığından izin almak,
- Yapılan çalışmalar ile uygulama sonuçlarını değerlendirmek,

- Hizmet gruplarının görevlerini yapabilmesi için gerekli personel, araç ve gerecin temini ve ikmali ile görevlendirilmelerini takip ve koordine etmek,
- Acil yardım çalışmalarının aşağıdaki öncelik sırasına göre yapılmasını sağlamak.
 - Haberleşmenin temini,
 - Ulaştırmanın sağlanması ve trafiğin düzenlenmesi,
 - Kurtarma,
 - Tıbbi ilk yardım,
 - Hasta ve yaralıların hastaneye nakli,
 - Yangın söndürme,
 - Emniyet ve asayiş sağlama,
 - Yedirme, giydirme, ısıtma ve aydınlatma,
 - Geçici barındırmayı sağlama,
 - Ölülerin defni,
 - Enkaz kaldırma ve temizleme,
 - Elektrik, su ve kanalizasyon tesislerinin onarımı ve hizmete sokulması,
 - Karantina tedbirlerinin alınması,

Afetin türüne göre bu sırada değişiklik yapılabilir.

- Acil yardım süresi içerisinde harcanamayan ödeneği merkez fon hesabına iade etmek,
- Harcamalara ait ayniyat ve sarf evrakının aslını dizi listesine bağlı olarak Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü'ne teslim etmek. Bu evrakın bir örneğini de Afet İşleri Genel Müdürlüğü'ne göndermek,
- Acil yardım malzemelerinden arta kalanları Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca hazırlanan yönergeye göre tasfiye etmek,
- Gerekliğinde, afetzedelerin borçlarının tecili ve yeni kredi açılması konusunda saptama ve tekliflerde bulunmak.
- **İl Afet Bürosu:** Bayındırlık ve İskan Müdürlüklerinde "afet büroları" kurulur. Bu bürolar sürekli olup aynı zamanda İl Kurtarma ve Yardım Komitesinin büro hizmetlerini de yürütmektedirler. Valilik tarafından gerekli görüldüğü durumlarda, Sivil Savunma Müdürlüğü ve diğer kuruluşlardan personel, araç ve gereç takviyesi sağlanabilmektedir. Afet büroları, valinin gerekli gördüğü hallerde 24 saat çalışma esasına göre görev yapmaktadır. Bu büroların görevleri:
- İl ve ilçe acil yardım planlarının onaylanmasını, çoğaltılmasını, bu planların ilgili yerlere gönderilmesini ve saklanmasını sağlamak,

-
- Planlarda olabilecek değişiklikleri izlemek ve ilgili yerlere bildirmek,
 - Hizmet gruplarında görev alacak kimselere afetten önce verilmesi gereken bilgileri ulaştırmak,
 - Komite ile her hizmet grubunun üye ve servis başkanlarının ev ve iş adres ve telefon numaralarını gösterir cetvelleri hazırlamak, ilgililere vermek ve onları dosyasında saklamak,
 - Acil Yardım Teşkilat şemasının, komitenin uygun göreceği yerlere asılmasını sağlamak.
 - **Acil Yardım Hizmet Grupları:** Acil yardım hizmetlerini yürütmekten sorumlu İl Kurtarma ve Yardım Komitesi, bu hizmetleri çeşitli hizmet grupları aracılığıyla yürütmektedir. Bu gruplarda görevli kuruluşların temsilcileri ve toplanma yeri daha önceden belirlenmektedir. Söz konusu Hizmet Grupları ve görevli kuruluşlar şunlardır:
 - **Haberleşme Hizmetleri Grubu:** Haberleşmenin sağlanması ile tesislerinin yapım, onarım ve bakımının yapılmasından sorumludurlar. Bu grup:
 - PTT Müdürlüğü,
 - Emniyet Müdürlüğü,
 - İl Jandarma Alay Komutanlığı,
 - Diğer ilgili kuruluşlar,yetkili temsilcilerinden oluşmaktadır.
 - **Ulaşım Hizmetleri Grubu:** Ulaştırma ve Nakliye Servisi, Köy Yolları Yapım ve Onarım Servisi, Devlet ve İl Yolları Yapım ve Onarım Servisi, Demiryolları, Limanlar ve Hava Meydanları Yapım ve Onarım Servisi olmak üzere dört ayrı servis grubu olarak hizmet veren bu grup aşağıdaki kurum ve kuruluşların temsilcilerinden oluşmaktadır.
 - Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü,
 - Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü,
 - TCK yerel kuruluşu,
 - DSİ yerel kuruluşu,
 - DLH yerel kuruluşu,
 - TCDD yerel kuruluşu,
 - THY yerel kuruluşu,
 - Deniz yolları,
 - Diğer ilgili kuruluşlar.
 - **Kurtarma ve Yıkıntıları Kaldırma Hizmetleri Grubu:** Kurtarma ve Yıkıntıları Kaldırma Servisi ile İtfaiye Servisinden oluşan bu grup:
-

- Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü,
 - Sivil Savunma Müdürlüğü,
 - Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü,
 - TCK yerel kuruluşu,
 - DSİ yerel kuruluşu,
 - DLH yerel kuruluşu,
 - TCDD yerel kuruluşu,
 - THY yerel kuruluşu,
 - Belediye,
 - Askeri birlikler,
 - Diğer ilgili kuruluşlar,
- yetkili temsilcilerinden oluşmaktadır.
- **İlk Yardım ve Sağlık Hizmetleri Grubu:** İlk Yardım ve Ambulans Servisi, Hastaneler Servisi, Temel Sağlık Hizmetleri Servisi, Ölülerini Tespit ve Gömme Servisi olmak üzere dört ayrı servis grubundan oluşmaktadır. Hizmet grubunda yer alan kurum ve kuruluş temsilcileri ise şunlardır:
 - Sağlık ve Sosyal Yardım Müdürlüğü,
 - Askeri sağlık kurumları,
 - Sosyal Sigortalar Kurumu sağlık kuruluşu,
 - Belediye başkanlığı,
 - Nüfus müdürlüğü,
 - Müftülük,
 - Diğer ilgili kuruluşlar.
 - **Ön Hasar Tespit ve Geçici İskan Hizmetleri Grubu:** Ön Hasar Tespit Servisi ile Geçici İskan Servisinden oluşan bu hizmet grubu aşağıdaki kurum ve kuruluşların temsilcilerinden oluşmaktadır.
 - Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü,
 - Milli Eğitim Gençlik ve Spor Müdürlüğü,
 - Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü,
 - DSİ yerel kuruluşu,
 - TCK yerel kuruluşu,
 - TEK,
 - Belediye,
 - İl Özel İdaresi,

-
- Kızılay,
 - Diğer ilgili kuruluşlar.
 - **Güvenlik Hizmetleri Grubu: Emniyet** Güvenlik ve Trafik Ekipleri, Jandarma Güvenlik ve Trafik Ekipleri ve Askeri Birlik Güvenlik ve Trafik Ekiplerinden oluşan bu hizmet grubunun amacı afet bölgesinde güvenlik, düzen ve trafiği sağlamak, çapulculuğu önlemek ve menfi propagandalara mani olmaktır. Grup, aşağıda belirtilen kurum ve kuruluşların temsilcilerinden oluşmaktadır.
 - Emniyet Müdürlüğü,
 - İl Jandarma Alay Komutanlığı,
 - Askeri Birlikler,
 - **Satın alma, Kiralama, El Koyma ve Dağıtım Hizmetleri Grubu:** Satın Alma, Kiralama ve El Koyma Servisi ve Dağıtım Servisi ile hizmet veren bu grup:
 - Valinin ita amiri olarak görevlendireceği kişi,
 - Sivil Savunma Müdürlüğü Temsilcisi,
 - Emniyet Müdürlüğü Temsilcisi,
 - Defterdar,
 - Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü Fon Saymanı,
 - Milli Eğitim Gençlik ve Spor Müdürlüğü Temsilcisi,
 - Müftülük Temsilcisi,
 - Özel İdare Müdürlüğü Temsilcisi,
 - Belediye Temsilcisi,
 - Kızılay Temsilcisindenoluşmaktadır.
 - **Tarım Hizmetleri Grubu:** Afet bölgesindeki hayvancılık ve tarım alanlarıyla ilgili faaliyet gösteren bu grubu oluşturan kurum ve kuruluşlar şunlardır:
 - Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı'nın ilgili taşra kuruluşları,
 - Ziraat Bankası,
 - Ziraat Odası,
 - Belediyeler,
 - Diğer ilgili kuruluşlar.
 - **Elektrik, Su ve Kanalizasyon Hizmetleri Grubu:** Elektrik Tesisleri Yapım ve Onarım Servisi, Köy İçme Suyu Yapım ve Onarım Servisi, Belediyeler İçme Suyu Tesisleri Yapım ve Onarım Servisi
-

ve Kanalizasyon Tesisleri Yapım ve Onarım Servisinden oluşan bu grup aşağıdaki kurum ve kuruluşların yetkili temsilcilerinden oluşmaktadır.

- Belediyeler,
- İller Bankası,
- Köy Hizmetleri İl Müdürlüğü,
- DSİ yerel kuruluşu,
- TEK yerel kuruluşu,
- Bu amaçla yararlanılabilecek diğer kuruluşlar.

B) İlçe Acil Yardım Teşkilatı ve Görevleri:

1.4.1988 tarih ve 12777 sayılı “Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik”, ilçe bazındaki afet örgütlenmesinde, “İlçe Kurtarma ve Yardım Komitesi”nin oluşturulmasını öngörmektedir. Bu çerçevede oluşturulan İlçe Kurtarma ve Yardım Komitesi, kaymakamın başkanlığında ve aşağıda sıralanan kurum ve kuruluşlarının temsilcilerinden oluşmaktadır.

- Belediye Başkanı,
- İlçe Jandarma Bölük Komutanı,
- Emniyet Amiri/Başkomiseri,
- İlçe Sivil Savunma Müdürü/Memuru,
- Mal Müdürü,
- İlçe Milli Eğitim Gençlik ve Spor Müdürü,
- Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü temsilcisi,
- İlçedeki sağlık kuruluşlarından kaymakamlarca belirlenen birinin amiri,
- Kızılay Başkanı,
- Garnizon Komutanı veya mahallin en büyük askeri birlik temsilcisi.

88/12777 sayılı yönetmelikte İlçe Kurtarma ve Yardım Komitesinin görevleri ve çalışma esaslarının, İl Kurtarma ve Yardım Komitesinin görevleri ve çalışma esasları dikkate alınıp, kaymakamlıkça saptanarak ilçe afet planlarında belirtilmesi öngörülmektedir. Kaymakamlar, ilçe acil yardım hizmetleri grup ve servislerini, il acil yardım grup ve servislerine paralel olarak teşkil edebilecekleri gibi ilçenin özelliklerine ve olanaklarına göre grup ve servislerde birleştirme yaparak ya da bunlardan bir kısmını teşkil etmeyerek grup ve servis sayısında azaltma yapabilirler.

Öte yandan, İlçe Acil Yardım Teşkilatı, ilçe merkez ve köylerinde meydana gelebilecek küçük çaplı ve münferit afetlerde ilden yardım beklemeksizin afetzedelere gerekli yardımları tam olarak yapacak güçte ve kapasitede olur.

C) Afetlerde Çevre İl ve İlçelerden Yardım İsteme:

İl ya da ilçenin kendi olanaklarıyla halledemeyeceği ölçekteki büyük afet durumlarında, vali ve kaymakamlar civar il ve ilçelerden yardım isteyebilirler. Kendilerinden yardım istenilen vali ve kaymakamlar 7269 sayılı Kanundaki tüm yetkilerini kullanarak bütün imkan ve vasıtalarla yardıma mecburdurlar. Yardımda bulunan vali ve kaymakamlar görevlendirdikleri ekiplerin en kısa zamanda afet bölgesinde olmasını sağlamakla yükümlüdürler. Bu ekipler il/ilçe komitesi emrine girmek yoluyla hizmet verirler. Öte yandan, İl/ilçe komitesinin imkan ve kabiliyetlerinde yetersizlik, durumun ivediliği, ilave güvenlik ve asayiş ihtiyaçlarının ortaya çıkması hallerinde, mülki amirlerce en yakın askeri birliklerden de yardım isteyebilirler. Askeri birlikler, mülki amirlerden gelecek yardım taleplerini kendi komutanlıklarının sevk ve idaresinde Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununda belirtilen yetkiler ile kolluk kuvvetlerinin genel güvenliği sağlamada sahip olduğu yetkileri kullanarak TSK Tabii Afetler Yönergesi esasları çerçevesinde yerine getirirler.

3.4. AFET YÖNETİMİNDE YER ALAN DİĞER BAZI ÖNEMLİ KURUM VE YAPILANMALAR

3.4.1. TÜBİTAK

24.7.1963 tarihinde yürürlüğe giren 278 sayılı Kanun çerçevesinde kurulan Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumunun (TÜBİTAK), amacı:

"Türkiye'de müsbet bilimlerde araştırma ve geliştirme faaliyetlerini ülke kalkınmasındaki önceliklerine göre geliştirmek, özendirmek, düzenlemek ve koordine etmek; mevcut bilimsel ve teknik bilgilere erişmek ve erişilmesini sağlamak"

olarak tanımlanmıştır.

278 sayılı Kanun uyarınca, TÜBİTAK aşağıda sıralanan görevleri üstlenmiş bulunmaktadır.

- Üniversite, kamu ve özel sektör kurum ve kuruluşlarınca yürütülen araştırma-geliştirme faaliyetlerine destek vermek ve onları teşvik etmek,
- Kendi bünyesindeki araştırma merkez, enstitü ve birimlerinde kalkınma hedefleri doğrultusunda doğrudan araştırma yapmak,

- Bilim kültürünü yaymak, bilim ve teknolojiyle barışık bir toplum yaratmak ve bilim insanlığını, araştırmacılığı teşvik etmek için yayınlar yapmak, yarışmalar düzenlemek ve ödüller vermek,
- Araştırmacı yetiştirilmesine katkıda bulunmak, bu amaçla burs vermek,
- Enformasyon, dokümantasyon hizmetleri vermek,
- Faaliyet alanlarına giren konularda yerli ve yabancı kuruluşlarla işbirliği yapmak,
- Türkiye'nin Ulusal Bilim ve Teknoloji Politikalarını saptamak ve bu konuda karar alıcı en üst organ olan Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu'na sekreteryaya görevi yapmak.

Bu çerçevede, TÜBİTAK ülkemizdeki bilim ve araştırma politikalarını belirleyen ve yön veren bir kurum niteliği taşımaktadır. Ayrıca, bizzat kendi bünyesinde araştırma ve geliştirme faaliyetleri de yürütmektedir.

TÜBİTAK'ın bir bilimsel ve teknolojik üst kurum olmasının dışında, afetlerle ve özellikle deprem afetiyle, kuruma bağlı Marmara Araştırma Merkezi (MAM) bünyesinde oluşturulan Yer ve Deniz Bilimleri Enstitüsü aracılığıyla yakından ilgili olduğu bilinmektedir.

TÜBİTAK'a bağlı araştırma geliştirme (AR-GE) birimlerinden biri olan TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi (MAM), 1972 yılında kurulmuştur. TÜBİTAK-MAM, Başkanlık birimleri ve 5 Enstitüden oluşmakta olup, 400'ü araştırmacı personelden oluşan yaklaşık 700 kişilik eğitimli ve deneyimli kadrosuyla çalışmalarını sürdürmektedir.

Söz konusu enstitülerden biri olan Yer ve Deniz Bilimleri Enstitüsü ise 1983 yılında Temel Bilimler Araştırma Enstitüsü'nün bünyesinde Yer Bilimleri Bölümü olarak kurulmuş ve faaliyetlerine 1984 yılında başlamış bulunmaktadır. TÜBİTAK-MAM Başkanlığına doğrudan bağlı olduğu 1996 yılından sonra MAM'ın yeniden yapılanma misyonuna paralel olarak görev, hedef ve faaliyet konuları yeniden tanımlanmış ve buna uygun çalışmalar başlatılmıştır. 1998 yılından itibaren TÜBİTAK-MAM Başkanlığına bağlı bir Araştırma Enstitüsü statüsünü kazanmış olup sismoloji, kantitatif jeoloji, yer kabuğu ve deformasyonları çalışma alanlarında araştırmalarını sürdürmektedir. 2000 yılının sonlarına doğru bünyesine Deniz Kirliliği ve Ekotoksikoloji, Uzaktan Algılama konularında çalışan bir grup araştırmacının katılması ile Yer ve Deniz Bilimleri Araştırma Enstitüsü olarak yeniden yapılanmış bulunmaktadır. Enstitüde, aşağıda verilen, 3 ayrı çalışma grubu oluşturulmuş bulunmaktadır.

- 1. Deprem Araştırmaları Çalışma Grubu:** Yer ve Deniz Bilimleri Araştırma Enstitüsü'nün çalışma gruplarından biri olan Deprem Araştırma Çalışma Grubu, tüm deprem çalışmaları alanlarındaki araştırma faaliyetlerini kapsamaktadır. Ölçmeye dayalı çok disiplinli bir araştırma alanı olan Deprem Araştırma Çalışma grubu, projelerinde; jeofizik, jeodezi ve uzaktan algılamadaki mevcut son teknolojileri kullandığı gibi elektronik ve bilgisayar teknolojilerindeki yeni gelişmeleri de hızlıca projelerine

adapte etmektedir. Bu çalışma grubunun ana faaliyetleri aşağıda sıralanmıştır:

- Depremsellik ve Artçı Sarsıntı Çalışmaları
- Mühendislik Sismolojisi,
- Deprem Riski ve Sismik Tehlike Değerlendirmesi
- Uzay Jeodezisi Yardımıyla Tektonik Deformasyonun Gözlenmesi (GPS, InSAR)
- Uzaktan Algılama Yardımıyla Deprem Faylarının Haritalanması ve CBS Uygulamaları
- Yerinde Ölçümler Yardımıyla Deformasyon Gözlenmesi (strainmetre, mikro-gravite)
- Kontrollü Kaynak Sismolojisi ve Kabuk Yapısının Görüntülenmesi
- Sismik Veri İşlenmesi, Modellenmesi ve Ters Çözümü
- Sismik Alet ve Ağ Tasarlanması ve Geliştirilmesi
- Tüm Faaliyet Alanlarında Danışmanlık Servisleri

2. Deniz Araştırma ve Çevre Jeolojisi Çalışma Grubu : Deniz jeolojisi ve jeofiziği, deniz kirliliği ve ekotoksikoloji, çevre jeolojisi ve jeokimya ve petrol ve organik jeokimya konularında araştırmalar yapmaktadır.

3. GPS-Duyarlı Konumlandırma Uygulamaları Çalışma Grubu: Küçük ve büyük ölçekli deformasyonların yüksek duyarlılıkla GPS teknolojisi kullanılarak gözlenmesi, bu çalışma grubunun ana uygulamalarından biridir. Uzaktan Algılama ve CBS teknolojileri de GPS uygulamalarında kullanılır. Bu çalışma grubunun ana faaliyetleri aşağıda sıralanmıştır:

- Yapısal Deformasyon Gözlenmesi (Köprüler, barajlar, gökdelenler)
- GPS Destekli Yöntemlerle Araç Takibi
- Sürekli Heyelan Deformasyon Gözlenmesi
- Dinamik Uygulamalar için Gerçek Zamanlı GPS/INS Konumlandırma ve Haritalanması
- Uydu Görüntülerinin İşlenmesi
- Uydu Görüntülerinin Toplanması ve Arşivlenmesi
- Uzaktan Algılama ve CBS Uygulamaları (görüntü işleme, uydular aracılığıyla tematik haritalama)

Enstitüde 40 adet 3 bileşenli sayısal sismik kayıtçı, 35 adet sayısal sismik kayıtçı, 84 adet sayısal sismik kayıtçı, 15 geniş bant sismometre ve 60 adet kısa periyot sismometre ile çeşitli ölçümler yapılmakta ve bu bilgiler gerek kendi kullanımının gerekse üniversitelerce yürütülen bilimsel çalışmaların emrine sunulmaktadır.

Bunun dışında, Başbakanlığın 21 Mart 2000/9 sayılı genelgesi ile oluşturulan "Ulusal Deprem Konseyi"nin sekreteryaya görevi de yine aynı genelge ile TÜBİTAK'a verilmiştir. Ulusal Deprem Konseyi ile ilgili ayrıntılı bilgilere önceki bölümlerde yer verilmiştir.

3.4.2. Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü - MTA

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu izleyen yıllarda yaşanan yoğun kalkınma faaliyetleri içerisinde madencilik konusu da ele alınmış olup bu çerçevede, yeraltı kaynaklarımızın devlet eliyle çıkarılması ve değerlendirilmesi amacıyla, 1933 yılında Ekonomi Bakanlığına bağlı "Petrol Arama ve İşletme" ile "Altın Arama ve İşletme İdaresi" adıyla iki bağımsız kurum kurulmuştur. Daha sonra madenlerimizin gerekli jeoloji ve madencilik yöntemleriyle sistemli olarak araştırılması ve işletilmesi amacıyla 22 Haziran 1935 tarih ve 2804 sayılı Kanun ile Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü kurulmuştur. Söz konusu kanunla, Enstitü yurduumuzun maden ve taş ocakları kaynaklarını aramak, onları bulmak ve onların işletmeye uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla gerekli etütleri, kimyasal ve teknolojik analizleri yapmak ve sektöre mühendis, yardımcı personel ve kalifiye işçi yetiştirmekle görevlendirilmiştir.

13.12.1983 tarih ve 186 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin geçici 5 inci maddesiyle Enstitünün adı "Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü" olarak değiştirilmiştir. Zaman içinde büyüyen ve gelişen kurum bugün merkez ve sayısı 12'ye ulaşan bölge müdürlükleri ile hizmet vermektedir.

Öte yandan, kurum maden aramacılığının yanısıra, kuruluşundan başlayarak ülke jeolojisinin ortaya konulmasında önderlik etmiş bulunmaktadır.

Genel Müdürlüğün çalışmaları; maden arama projeleri, jeoloji, jeofizik haritaları ve bilimsel araştırmalar, harita envanter ve veri bankaları, hidrojeoloji etütleri, jeotermal etütler, jeokimya, yer kabuğu araştırmaları, MTA Sismik-1, diri fay sismotektonik etütleri, metropoliten alanların jeoloji etütleri, tip mukaveleli etütler ve organize sanayi bölgeleri yer seçimi, sondaj karot bankası araştırmaları, laboratuvar ve teknolojik araştırmalar ile ilgili bilimsel etütler, ücretli işler, yurt içi ve uluslararası teknik işbirliği projeleri olarak sayılabilir.

Bu temel konu ve alanlara yönelik olarak:

- Jeoloji Araştırmaları
 - Değişik ölçekli Jeoloji, Mühendislik Jeolojisi, Tektonik, Jeomorfoloji, Kentleşme ve Altyapı, Doğal Afet Haritaları yapım çalışmaları,
 - Deniz Araştırmaları,
 - Uzaktan Algılama Araştırmaları,
- Maden Aramaları
- Jeofizik Araştırmaları

- Maden Aramaları, Jeotermal Enerji ve Yeraltı Suyu araştırmaları, Kabuk Yapısı Araştırmaları gibi konularda Jeoelektrik, Sismik, Manyetik ve Gravimetrik Etütler ve Kuyu Ölçümleri,
- Değişik ölçeklerde Jeofizik Harita yapım çalışmaları
- Fizibilite Etüdüleri
- Jeoteknik Araştırmalar
 - Şev Stabilitesi,
 - Zemin Araştırmaları
- Teknolojik Araştırmalar

yürütülmektedir.

Başbakanlığa bağlı olan MTA Genel Müdürlüğü, 13/01/1999 tarih ve 23582 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan, Cumhurbaşkanlığının 12/01/1999 tarih ve 39-08/D-4-99-20 sayılı onayı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’na bağlanmıştır.

3.4.3. Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü

3.4.3.1. Tarihçe

Türkiye’nin en eski ve köklü kuruluşlarından biri olan “**Kandilli Rasathanesi**”, 28.03.1983 tarih ve 2809 sayılı yasayla kanunlaşan 41 sayılı kararnameyle Boğaziçi Üniversitesine bağlanıp “**Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü (KRDAE)**” adıyla bir Enstitü statüsüne dönüştürülmüştür. Enstitünün tarihi, 1868-1909, 1911-1982 ve 1982’den günümüze, olmak üzere, üç ayrı dönem olarak aşağıda özetlenmektedir.

- **1868-1909 RASATHANE-I AMİRE:** 1868 yılında Rasathane-i Amire adıyla kurulan kurum, faaliyetlerine imparatorluk içinde kendisine bağlı meteoroloji istasyonlarından telgraf ile ulaşan gözlem sonuçlarının değerlendirilmesine dayanan hava tahminleriyle başlamıştır.

Kurumun merkezi, o dönemde Pera tepesi olarak anılan bugünkü Tünel civarında yer almakta olup, ilk müdürü 1863 yılında Osmanlı imparatorluğu telgraf şebekesini yenilemek amacıyla Fransa’dan getirilmiş, "Kumbari Efendi" adıyla tanınan Aristidi Coumbary'dir.

Kurulan Rasathane önceleri bir astronomi rasathanesi olmayıp, bir meteoroloji merkez bürosu idi. Bu gözlemler 74 metre yükseklikte Pera tepesi üzerinde yapılmaktaydı. Ancak daha sonraları Astronomi Rasathanesi olma çabaları içine girdiği anlaşılmaktadır.

Rasathanenin arşivi incelendiğinde, zamanın tam olarak tespiti, mühendisler ve denizciler için zorunlu olan o zamanın ifadesiyle “mıknatıs iğnesinin deklinasyonu” gibi elemanların ölçüldüğü anlaşılmaktadır.

Bu rasathanedeki aletler daha sonra Maçka Topçu okulunun karşısındaki binaya nakledilmiştir. Bu binada E.Lecoin tarafından kurulmuş sismograflar mevcuttur. Ancak 12 Nisan 1909 (31 Mart) ihtilalinde şeriatçı askerler tarafından Rasathane tüm aletleri ile beraber tahrip edilmiştir.

- **1911-1982 RASATHANE-I AMİRE'DEN KANDILLI RASATHANESİNE:** 12 Nisan 1909 ihtilalinden sonra kurulan Hükümetin Milli Eğitim Bakanı Emrullah Efendi, 21 Haziran 1910 tarih ve 1076 sayılı yazısı ile Fatin Hocayı (Gökmen) yeni kurulacak olan Rasathane Müdürlüğüne tayin etmiştir. Fatin Gökmen yaptığı incelemeler sonucunda, İcadiye Tepesini (bugünün Rasathane yeri) rasathane yeri olarak seçmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığınca verilen bütçe ile orada bulunan topçu birliğinin ayrılmasıyla boşalan mevcut binanın düzenleme işine başlanmış ve birinci sınıf meteoroloji istasyonu için gerekli aletlerin siparişine gidilmiştir. Kısa bir sürede sağlanan aletler ve Fransız Meteoroloji Birliğinin başkanı Prof. Dr. Angot ile kurulan işbirliği ile 1 Temmuz 1911' den itibaren sürekli ve sistematik meteoroloji faktörlerinin ölçümüne ve kaydına başlanmıştır.

Kuruluş yıllarında yapılan meteoroloji gözlemlerinden de yararlanılarak, her gün İstanbul için hava tahmini raporu hazırlanmış, sekstant ile yapılan gözlemlerle kronometreler ayarlanarak doğru saat ayarı telefonla PTT ve DDY idarelerine verilmiştir.

1912 yılında askeri uçakların hareketini düzenleyecek meteorolojik bilgilerin elde edilmesi amacı ile bir "Umumi Havaiye Müfettişliği" kurulmuştur. Birinci Dünya Savaşının sona ermesi üzerine Milli Eğitim Bakanlığı bu örgütü sivil ihtiyaçları karşılamak amacıyla "Tetkikatı İklimiye Müfettişliği" adı ile bir daire kurmuş ve Rasathane-i Amire'ye bağlamıştır.

Cumhuriyeti izleyen yıllarda, resmi yazışmalarda bir süre Rasathane-i Amire adı kullanılmıştır. Harf devrimini izleyen yıllarda Rasathanenin adı "**Maarif Vekaleti Hey'et ve Fiziki Arzi İstanbul Rasathanesi**" adını almıştır. Rasathane arşivinde yapılan araştırmada, ilk defa 1936 yılında resmi olarak Kandilli Rasathanesi adının kullanıldığı görülmüş, 1940 yılından sonra da "KANDİLLİ RASATHANESİ, Astronomi ve Jeofizik" adını almıştır.

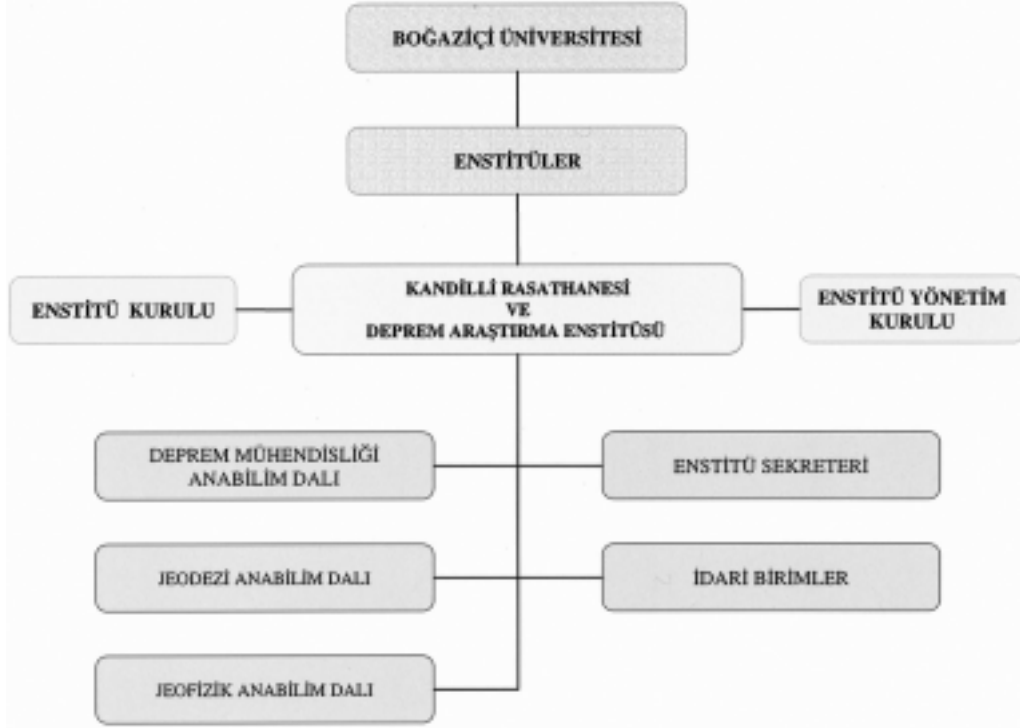
1926 yılında ilk deprem kayıt sistemi kurulmuş, bu sistem 1948 yılında geliştirilerek yenilenmiştir.

- **1982'DEN GÜNÜMÜZE:** Faaliyetlerini 1982 yılına kadar Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak yürüten Kandilli Rasathanesi, 28.3.1983 tarih ve 2809 sayılı kanunla yasalaşan 41 sayılı kanun hükmünde kararnameyle Boğaziçi Üniversitesi bünyesine bir enstitü statüsüyle dahil edilmiştir.

Ülkemizin bu en köklü bilimsel kuruluşu, enstitü haline dönüşünce, görevlerinde genişleme, organizasyonunda yenilenme olmuştur. Depreme dönük çalışmalar ilk hedef olmuş, araştırma ve uygulama

çalışmaları üç anabilim dalında (Deprem Mühendisliği, Jeodezi ve Jeofizik) yüksek lisans ve doktora eğitimiyle bütünleştirilmiştir. Bu şekilde deprem konusunda gözlem, eğitim, araştırma ve uygulama faaliyetlerini tek bir bünye altında toplayan ilk kuruluş özelliğini kazanmıştır. Enstitünün yapılanmasına Şekil 4.4'te görülmektedir.

Şekil 3.3. Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü Teşkilat Şeması

3.4.3.2. Ülkemiz Afet Yönetimi Bakış Açısından Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü'nün (KRDAE) Yeri

Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü, günümüzde, ülkemizdeki yer hareketi ölçümlerinde, Afet İşleri Genel Müdürlüğü ile birlikte en önemli kurumlardan biridir. Bu çerçevede; Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü (KRDAE) Türkiye'nin her bölgesinde yeni deprem istasyonları kurmakta ve Türkiye Deprem Şebekesini sürekli geliştirmektedir. Bu deprem şebekesinden KRDAE'ye gelen sürekli bilgi vasıtasıyla yurdun herhangi bir bölgesinde meydana gelen bir depremin yerini ve büyüklüğünü çok kısa bir sürede belirleyip gerekli mercilere bildirmektedir. Halihazırda, ikisi Kıbrıs'ta olmak üzere, on-line, leased-line, radio-link, dial-up ve sabit deprem istasyonu sayısını 50' ye ulaştırmıştır.

KRDAE, İstanbul ve civarında 60'a yakın kuvvetli yer hareketi kayıtçısı çalıştırmaktadır. Kuzey Kıbrıs' ta Yakın Doğu Üniversitesi ile işbirliği yaparak 5

istasyonlu bir dizin kurmuştur. İstanbul'da Ayasofya Müzesi, Süleymaniye Camii ve yüksek bir binaya deprem aletleri yerleştirilerek binaların deprem esnasındaki davranışları gözlenmektedir. Artçı sarsıntı ve bazı özel amaçlı projeler için 12 adet kuvvetli yer hareketi kayıtçısından yararlanmaktadır. Birçok önemli köprü ve barajlara da kayıtçıların konması için gerekli hazırlıklar yapılmaktadır.

Ayrıca, KRDAE'deki Astronomi, Meteoroloji ve Manyetizma Gözlem Birimlerine güncel teknoloji getirilmiştir.

KRDAE'nin yürüttüğü bazı önemli projeler şunlardır:

- Kuzey Anadolu Fay Kuşağının Batı Uzantısında Depremleri Önceden Belirleme Projesi: Yer manyetik ve elektrik alanlarını, radon yayılımını, yer çekim alanını, mikrosismik etkinliği, güncel yer hareketlerini ve tarihsel yer hareketlerini gözlemek için gerekli bütün donanımları kullanmaktadır.
- Tarihi Binaların Deprem Davranışları Projesi: Princeton Üniversitesi, (ABD) ile işbirliği yaparak Ayasofya Müzesi ve Süleymaniye Camiinin depreme karşı gösterdiği davranışları araştırmaktadır. Yapılan dinamik testlerin yanında yapılar tamamen aletlerle donatılmış ve binaların deprem davranışı sürekli gözlenmektedir. Ölçülen tepkiler doğrusal ve doğrusal olmayan bilgisayar modelleri ile geliştirilerek simule edilmektedir. Binaların temellerini araştırmak için sismik ve gravimetri çalışmaları yapılmıştır.

3.4.4 Belediyelerde Oluşan Yeni Yapılanmalar

3.4.4.1. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Afet Koordinasyon Merkezi (AKOM)

17 Ağustos 1999 depremi sonrasında, yerel yönetimlere de afet yönetiminin çeşitli aşamalarında önemli görevler düştüğü, bu görevleri yerine getirebilmek için de araştırma, planlama ve koordinasyon görevini yerine getirebilecek bir oluşumun gereği ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığının 22 Şubat 2000 tarih ve 821 Hs sayılı onayı ile "İstanbul Büyükşehir Belediyesi Afet Koordinasyon Merkezi (AKOM)" kurulmuştur. Büyükşehir Belediye Meclisinin 12.12.2000 tarih ve 686 sayılı Meclis kararı ile kuruluşu tamamlanmış bulunan AKOM, aslında, 14 Ağustos 2000 tarihinde fiilen göreve başlamış bulunmaktadır.

AKOM Kuruluş aşamasını izleyen 1 yıl boyunca çalışmalarını geçici İtfaiye Daire Başkanlığı Merkez Binasının en üst katında sürdürmüş, 2002 yılı başından itibaren de Kağıthane'de İski Arıtma Tesisleri içerisinde inşa edilen yeni binasında faaliyetlerini sürdürmektedir.

"İstanbul Büyükşehir Belediyesi Afet Koordinasyon Merkezi", afet öncesi ve sonrasında, afetin zararlarını en aza indirmek üzere gereken çalışmaları yapmak, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığına bağlı kurumlar arası iş bölümünü, koordinasyonu ve işbirliği sağlamak amacıyla kurulmuş olup,

faaliyetlerini "İstanbul İl Kriz Merkezi" nin çalışmalarına paralel ve koordineli olarak yürütmektedir.

Afet Koordinasyon Merkezi, 24 saat çalışacak şekilde planlanmış ve bu çerçevede, gerekli donanım ve personel sağlanmış bulunmaktadır.

AKOM tarafından yürütülen bazı çalışmalara aşağıda yer verilmektedir:

- 17 Ağustos, Marmara Depremi yıldönümü nedeniyle, kamuoyunun deprem afetini unutmaması ve bu çerçevede bilinçlenmesi ve eğitilmesi gereğinden hareketle, bir "AKOM TIRI" hazırlanarak bir ay boyunca İstanbul'un değişik ilçelerinde bilgilendirme çalışmalarında bulunulmuştur. 12-17 Kasım 2002 Tarihinde CNR Uluslararası Fuar Merkezinde, İstanbul Valiliği, ilgili kamu kurumları ve İstanbul Büyükşehir Belediyesinin katılımı ile S.O.S 2002 'Afet Öncesi Hazırlık Fuarı ve Deprem Tatbikatı' gerçekleştirilmiştir.
- İstanbul'un bina envanterinin çıkarılması, binaların depreme dayanıklılık noktasında incelemelerin yapılması ve deprem güvenliği açısından tasnif edilmesi, imar planı ve altyapının rehabilitasyonu, yeni yerleşim alanlarının belirlenmesi, güçlendirilmesi gereken yapıların saptanması gibi deprem için çok yönlü plan yapılması, idari ve hukuki mevzuatın iyileştirilmesine yönelik öneriler geliştirilmesi amacıyla, "Deprem Master Planı" hazırlanmıştır. Bu projede İTÜ, ODTÜ, Yıldız ve Boğaziçi Üniversiteleri ile birlikte çalışılmış ve Plan kamuoyunun dikkatine sunulmuştur.
- Acil Yardım Cankurtarma Müdürlüğü tarafından, olası bir afet anında tıbbi malzemelerin daha verimli kullanılabilmesi için biri Avrupa yakasında, (Gaziosmanpaşa itfaiye binası içerisinde) diğeri de Anadolu yakasında (Zeynep Kamil Hastanesi Bahçesinde) Üsküdar Acil İstasyonunda olmak üzere iki ayrı depo oluşturulmuş ve malzemeler buralara yerleştirilmiştir. Ayrıca, günde 20.000 kişiye iki çeşit yemek verebilecek "seyyar mutfak" hizmete sunularak her an göreve hazır durumda bekletilmektedir.
- Afet anında kalorisini, besin değeri yüksek ve vitaminlerle güçlendirilmiş ekmek üretilmesi, bu gıdaların üretimi, depolanması ve dağıtımını konularındaki çalışmalar tamamlanarak istenildiği anda üretim yapılabilecek duruma getirilmiştir. Olası bir afet durumunda kurtarma birliklerindeki görevli personele ve afete uğrayan vatandaşlara verilmek üzere 25 bin adet gıda paketi alınmış olup ayrıca, üç büyük ekmek üretim tesisinde doğalgaz kesilmesi halinde üretimin aksamaması için LPG ile 1 hafta çalışabilecek sistem tamamlanmıştır.
- İstanbul dahilinde kritik durumda olan ve acil durum arz eden 39 adet yolun genişletilerek bakımı yapılmış ve harita ortamına işlenmiştir.
- İstanbul'un 3 bölgesinde olası bir afet durumunda kullanılmak üzere büyük mezarlık yeri hazırlanmıştır.
- Afet bazlı GIS (Coğrafi Bilgi Sistemi) ile ilgili çalışmalar büyük ölçüde tamamlanmış bulunmaktadır.

- İstanbul'daki yapı güvenliği çalışmalarına yönelik olarak il genelindeki uzman ve akademisyenlerin katılımı ile 'İstanbul'daki Binaların Rehabilitasyonu' semineri yapılmıştır.
- Afete hazırlık çalışmaları kapsamında oluşturulan lojistik depo yerleri belirlenmiştir.
- Deprem Master Planı kapsamında İstanbul'un bina envanterinin çıkarılması, binaların depreme dayanıklılık noktasında incelemelerin yapılması ve deprem güvenliği açısından tasnif edilmesine yönelik çalışma, pilot ilçe olarak belirlenen Zeytinburnu ilçesinde başlatılmıştır.
- TÜBİTAK – MAM ile Halk Ekmek Genel Müdürlüğü'nün dayanıklı gıda üretimi konusunda iş birliği çalışması sonucunda, özelliğini 10 gün süreyle koruyabilen bayatlamayan ekmek üretimi yapılmış bulunmaktadır.
- Sivil toplum kuruluşları ile olası bir afet durumunda müşterek çalışma yürütülmesi için çeşitli toplantılar yapılmıştır.

3.4.4.2. İzmir Büyükşehir Belediyesi

İzmir kentinde afetler, diğer illere de örnek olacak biçimde, Valinin başkanlığında Belediye Başkanı ve Ege Ordu Komutanından oluşan üçlü bir üst yönetim tarafından idare ve koordine edilmektedir. Diğer bir deyişle, merkezi idare, yerel idare ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nden oluşan bir yönetim, afet yönetimini üstlenmiş bulunmaktadır. Bu çerçevede, İzmir Büyükşehir Belediyesi bünyesinde İstanbul benzeri bir yapılanmaya gidilmesi gerekli görülmemiştir. İlin olduğu gibi belediyelerin de tüm afet yönetimi ve planlaması ile ilgili faaliyetleri, yukarıda sözü edildiği biçimiyle yönetilen "İl Kriz Komisyonu" tarafından yönlendirilmekte ve koordine edilmektedir.

Buna karşılık, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin geçmiş yıllarda kenti kapsayacak biçimde bir "Deprem Raporu" hazırladığı bilinmektedir. Bunun yanısıra, afetlerle ilgili birtakım çalışmaları da yürütmüş bir kentimizdir. Bu çerçevede gerçekleştirilen faaliyetlerden bazılarını aşağıda yer verilmektedir.

- **İzmir Büyükşehir Belediyesi Arama Kurtarma Acil Hizmetler Merkezi:** Merkez, 25.09.1998 tarihinde kurulmuştur. Merkezi İzmir'dir ve öncelikle İzmir bölgesi olmak üzere, gerektiği zaman Türkiye'nin her yerindeki afetler, su baskınları, toprak kaymaları, dağda arama, yangın, trafik kazaları, deniz kazaları vb. durumlarda gerekli ilk yardımı yapacak eğitimli elemanları yetiştirmek, tıbbi teçhizatı sağlayarak ihtiyaç halindeki kişilere zamanında ulaştırmak, bilgi ve teknolojiyi bir arada kullanarak hayat kurtarmakla yükümlü bir ünedir.
- **Acil Kurtarma ve Sağlık Hizmetleri (AKS 110):** İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından, deprem ve doğal afetler ile acil olaylara anında müdahale edebilecek, yardım ve sağlık hizmeti vermek için İtfaiye Daire Başkanlığı bünyesinde 2000 yılı Ocak ayında AKS 110 (Acil Kurtarma ve Sağlık Hizmetleri) kurulmuştur. Gerçekleştirilen eğitim ve tatbikatlar ile personelin bilgi ve yetenekleri geliştirilmiş olup, ayrıca gerekli teknik ekipman ve cihaz ile donatılmıştır. Böylece İzmir, her yönüyle doğal

afetlere karşı hazırlıklı ve donanımlı hale getirilmiş bulunmaktadır. Kurulduğu tarihten itibaren başarılı çalışmalara imza atan AKS 110, modern teknik donanım ve eğitilmiş personeli, doktorları ile karada ve denizde kurtarma faaliyetlerini sürdürmektedir.

- **500 Okulda "AKS 110" Kolu Oluşturulması Projesi:** Doğal afetlere hazırlanmanın küçük yaşlarda başlaması gerektiğinden hareketle, eğitim çalışmalarına ağırlık veren İzmir Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı, bugüne kadar 500 okulda AKS - 110 kolunun kurulmasına öncülük etmiş bulunmaktadır. 2001 yılında başlayan çalışmalarla bugüne kadar 500 ilköğretim okulu öğretmeni 3 aylık eğitimden geçirilmiş olup, bu eğitimi tamamlayan öğretmenlere sertifika verilmiştir. İlk yardım, kurtulma, kurtarma ve doğal afetlere hazırlık konusunda kurs alan öğretmenler daha sonra öğrencilerini eğiterek okullarında AKS 110 kolunu oluşturmuşlardır. Ayrıca İtfaiye Daire Başkanlığı tarafından 200'ün üzerinde okulda da tatbikat gerçekleştirilmiş olup, ilk yardım ve kurtulma konusunda öğrenciler eğitilmiştir. İzmir Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı, diğer okullarda da eğitim çalışmalarını aralıksız olarak sürdürmektedir.
- **Muhtarlarla El Ele Vatandaşlara Afet Eğitimi Projesi:** İzmir Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı doğal afetler, yangın ve ilk yardım konularında vatandaşların bilinçlenmesini sağlamak amacıyla, muhtarlarla işbirliği içinde bir başka proje daha başlatmış bulunmaktadır. Bu proje kapsamında, muhtarlar mahalle sakinlerini örgütleyerek belirlenen okullarda tahsis edilecek sınıflarda eğitim çalışmasının gerçekleşmesini sağlayacaktır. Proje doğrultusunda Toros'taki mahalle sakinlerine belediye olarak gerekli dokümanlar sağlanarak ilk yardım, yangınlarda hareket tarzı, doğal afet davranışları bilgisi verilmiştir. Proje tüm semtlerde sürdürülecektir.
- **İtfaiyeye Modern Eğitim Merkezi Projesi:** Ülkemizin ve İzmir'in deprem kuşağında bulunduğu bilinci ile hareket eden İzmir Büyükşehir Belediyesi, Avrupa standartlarında itfaiyeci yetiştirebilmek için harekete geçerek çalışmalara başlamış bulunmaktadır. Belediye, toplam 6 trilyon liraya mal olacak; deprem ve sel gibi doğal afetler, yangın ve trafik kazalarına müdahale ile her türlü arama - kurtarma yöntemlerinin öğretileceği tesiste, diğer illerin itfaiye erlerine de eğitim verilebilecektir. Tesisin inşaatına başlanmış olup yapımının bir yıl içinde tamamlanması planlanmaktadır. Deprem yangın ve kaza eğitim alanı ile dağcılık eğitim alanlarının bulunacağı tesislerde itfaiye erlerinin Avrupa standartlarında yetiştirilmesinin sağlanması hedeflenmektedir.
- **Gönüllü İtfaiyecilik Projesi:** Dünyada deprem açısından en riskli kentler arasında yer alan İzmir için; yurt dışındaki organizasyon yapıları da incelenerek İzmir kentine uygun "gönüllü itfaiyeci" teşkilatı oluşturulmaktadır. Olası bir deprem öncesi gerekli hazırlıkları yapmak, rasyonel organizasyon yapısıyla deprem sonrasında hızlı bir müdahale ile sorunların çözümünde kolaylık sağlamak amacıyla gönüllü itfaiyeci teşkilatı yetiştirme çalışmaları sürdürülmektedir.

Muhtarlar, üniversiteler ve sanayi sitelerinin işbirliğinde; İzmir İtfaiyesi bünyesinde oluşturulan **“Gönüllü İtfaiyeciler Birliği”**nin İzmir İtfaiyesindeki profesyonel kadrolara lojistik destek sağlaması amaçlanmaktadır. Eğitimler 2004 yılının ilk aylarından başlamak üzere Toros İtfaiye Eğitim Merkezinde gerçekleşecektir.

- **Yerel Gündem 21 Sekreterliği:** Büyükşehir Belediyesi İmar Müdürlüğü bünyesinde kurulan bu sekreterlik, 1992 yılında Rio de Janeiro'da Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansında hayata geçirilen Yerel Gündem kavramı; tüm insanların temel gereksinimlerinin karşılanması, yaşam standartlarının iyileştirilmesi, eko sistemlerin daha iyi korunması yönündeki çalışmaları küresel ortaklık bilinci içinde, hiyerarşik yönetim anlayışını terkederek, ulusal hükümetler, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ile uluslararası topluluk arasındaki işbirliğini yaratarak çok aktörlü yönetimin uygulanması amacıyla oluşturulmuştur. İzmir Yerel Gündem 21, Kentine Sahip Çıkma, Aktif Katılım Davranışı, Çözümde Ortaklık anlayışı içinde çalışma grupları ve eylem planlarının oluşturulması yönündeki faaliyetleri yürütmektedir.

3.4.5. Sivil Toplum Kuruluşları

3.4.5.1. TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası

7303 sayılı yasayla değişik 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Yasası ve Yönetmeliği hükümlerine uygun olarak (yol, köprü, su, demiryolu, liman ve bina inşaatı gibi yer altı ve yer üstü) sivil ve askeri inşaat mühendislerini örgütü içinde toplayan, tüzel kişiliğe sahip İnşaat Mühendisleri Odası, kamu ve ülke yararı, mesleğin gelişmesi, meslek mensuplarının şeref ve onur, yetki ve çıkarlarını korumak bakımından gerekli görülen tüm çaba ve çalışmalarda bulunmak amacı ile kurulmuştur. Bu amaca ulaşmak üzere üstlendiği görev ve faaliyetler, İnşaat Mühendisleri Odası Yönetmeliğinde aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- İnşaat mühendisliği alanındaki gelişmeleri ülke çıkarlarına uygun bir biçimde yaygınlaştırmaya çalışmak, gerekirse ülke dışındaki ilgili meslek örgütleriyle ilişki kurmak, üyelerinin okul sonrası eğitimine önem vermek, teorik pratik olarak bilgi birikimlerini artırma çabasına girmek,
- İnşaat mühendisliği öğreniminin ülkenin gereksinimine göre geliştirilmesini ve örgütlenmesini gerçekleştirmek için ilgili bakanlıklar ve kuruluşlarla ilişki kurmak, gerekirse ortak çalışma yapmak,
- İnşaat mühendisliği ile ilgili yasa, kararname, şartname ve yönetmeliklerin hazırlanma sürecinde etkin çalışma yapmak ve bu doğrultuda ilgili kamusal ve akademik kurumlarla işbirliği içinde bulunmak,
- Ülke koşullarına uygun teknoloji ve ham madde kullanarak kamu eliyle inşaat malzemesi üretiminin sağlanması doğrultusunda çaba sarf etmek, ülkemizde üretilen yapı malzemelerinin standartlarının yapılması konusunda katkıda bulunmak, üretilen yapı malzemelerinin ilgili

standartlara uygunluğunu denetlemek amacı ile kalite kontrolü uygulamasını yapmak, gerekirse bu konuda ilgili kamu kuruluşları ve üniversitelerle ortak çalışma yapmak,

- Halkın barınma sorununun kamu eliyle çözümü doğrultusunda, bölgelerin sosyo-ekonomik yapısına uygun, yapı tiplerinin geliştirilmesi ve üretimlerinin sağlanması için kamu kuruluşlarına öneri götürmek, gerekirse onlarla ortak çalışma yapmak,
- İnşaat malzemelerinin sağlanması ve dağıtım sürecinde kamu kuruluşları ile işbirliği yapmak,
- İnşaat mühendisliği ile ilgili projelerin, şartname, yönetmelik ve standartlar açısından uygunluğunu denetlemek ve proje yapım sürecinde meslektaşlar arasında haksız rekabeti önlemek, emeğin en iyi biçimde değerlendirilmesi amacıyla ilgili yönetmelik hükümlerini uygulamak,
- Yapı üretiminin projelere uygunluğunu denetlemek, üretimin iş güvenliği ve işçi sağlığı tüzüğüne uygun olarak gerçekleşmesini sağlamak amacıyla gerekli girişimlerde bulunmak,
- İhale yasalarının ülke ve kamu çıkarları doğrultusunda günün koşullarına uygun olarak yeniden düzenlenmesi için kamu kuruluşlarına öneri götürmek,
- İnşaat mühendisliği konusundaki gelişmeleri tartışmaya açarak, kamu ve meslektaşların ilgisine sunmak,
- İnşaat mühendisliği ile ilgili teknik kitapların, şartname, yönetmelik ve standartların yayın ve satış yoluyla üyelere aktarılmasını sağlamak, Oda çalışmalarını periyodik yayınlarla üyelere ve kamuya duyurmak,
- Serbest proje bürolarının ilgili yönetmelik hükümlerinde çalışmasını sağlamak,
- İnşaat mühendislerinin mesleki çalışmaları ve yetkilerini kullanma sürecinde karşılaştıkları her türlü yasa ve yönetmelik dışı haksızlık, şeref ve onur dışı davranışlara karşı bütün girişimleri yapmak ve üyeler arasındaki mesleki dayanışmayı güçlendirmek,
- İnşaat mühendislerinin mesleklerini uygulaması sırasında Oda yasası, yönetmelikleri ve yasalara uygun davranmalarını sağlamak, aksi davranışlarda bulunanları yönetmelikler çerçevesinde uyarmak ve gerekirse cezalandırmak,
- Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, bağlı odaları ve diğer meslek kuruluşları ile amaçları doğrultusunda ortak çalışmalar yapmak,
- Üye kitlesinin emeğinin değerlendirilmesi ve yaşam standardının yükseltilmesi amacıyla çalışma yapmak,
- İnşaat mühendislerinin istihdam olanaklarının artırılması doğrultusunda mesleğin etkin ve yaygın olarak kullanılmasının sağlanması amacıyla kamu kuruluşları ve diğer kuruluşlarla ilişki kurmak, öte yandan inşaat

mühendisliği arz-talep dengesinin rasyonel bir baza oturtulması doğrultusunda eğitim kurumlarının niceliksel programlanmasının yapılması için gerekli girişimlerde bulunmak,

- Ülkedeki tüm inşaat mühendisliği hizmetlerinin yerli teknik gücümüz tarafından yapılması doğrultusunda uğraş vermek, yabancı teknik güç ithaline karşı çıkmak,
- Bütün bu amaçların gerçekleştirilmesi sürecinde oda ve üye ilişkilerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi amacı ile yurt düzeyinde şube ve temsilcilikler kurmak, mesleki denetim görevlileri atamak,
- İnşaat ihalelerinde sözleşme ve şartnamelerde yazılı teknik kadroların tam olarak kurulmasını sağlamak, yetki ve sorumluluklarını belirleyen çalışmalar yapmak,
- İnşaat mühendisliği ile ilgili yardımcı teknik eleman kadrosunun yetiştirilmesi için ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmak.

Bu amaçlara ulaşmak üzere, Odanın yapılanması ise Genel Kurul, Yönetim Kurulu, Haysiyet Divanı, Denetleme Kurulu, Danışma Kurulu, Genel Sekreterlik ve diğer Yardımcı Organlardan oluşmaktadır.

Öte yandan, bir bölgede Oda Yönetim Kurulunun önerisi ve Oda Genel Kurulunun kararıyla bölge esasına göre şubeler açılabilir. Şubelerde ise, Genel Kurul ve Yönetim Kurulu idari organlardır.

Afet yönetiminde, özellikle deprem afetinde inşaat mühendislerinin zarar azaltma bakış açısından önemli rol üstlendiği bilinciyle, İnşaat Mühendisleri Odası da üzerine düşen görevi yapmakta ve bu konuda üyelerine ve bir adım daha atarak ustalara eğitim vermektedir. Odanın üyelerine, inşaat sektörü ile ilgili diğer meslek disiplinlerine yönelik olarak verdiği meslek içi eğitimler üç düzeyde sürdürülmektedir.

- Kongre, sempozyum, seminer, paneller aracılığı ile kamuoyuna açık eğitim çalışmaları
- Merkez ve şubelerde verilen özel konulara ilişkin kısa kurslar (prefabrikasyon, Deprem Yönetmeliği eğitimleri, statik, betonarme proje düzenleme kursları, hesap yöntemleri, onarım / güçlendirme kursları, hakediş düzenleme esasları vb)
- Sektörde çalışan teknik ara elemanlara yönelik sertifikalı kurslar (kalıpçı, demirci ustalarına verilen kurslar vb.)

Öte yandan, İnşaat Mühendisleri Odası yapım sürecinde denetimin önemini vurgulamakta olup ayrıca, bununla ilgili yasal değişikliklere ilişkin çalışmalarını tamamlamış ve yapıda denetim, sorumlulukla ilgili bir tasarımı ilgili makamlara iletmış bulunmaktadır. Bunun yanısıra, "yetkin mühendislik" kavramının ülkemizde ciddi bir biçimde bir ihtiyaç haline geldiği görüşünden hareketle, bir diğer yasa tasarısı daha hazırlanmış ve bu tasarı da ilgili makamlara iletilmiştir.

3.4.5.2. Arama Kurtarma Derneği (AKUT)

“Arama Kurtarma Derneği (AKUT)”, dağ ve doğa koşullarında meydana gelen kaybolma ve kaza olaylarında, deprem, sel gibi doğal afetlerde ve büyük kazalarda, tamamen gönüllü olarak, başı dertte olan kişilere en kısa sürede ulaşmak, yardım için gereken en uygun koşulları yaratmak, doğru arama ve kurtarma çalışması yaparak, kazazedelere temel ilk yardım desteğini sağladıktan sonra emniyetli ortam koşullarına nakillerini sağlamak ve bu tür olaylarda can kaybını en aza indirmek temel amacı ile 1999 yılında kamu yararına dernek statüsünde kurulmuştur.

AKUT’un kuruluş süreci, doksanlı yılların başlarında doğa sporlarına artan ilgi ile birlikte doğa ortamında artan kazalar, mahsur kalma ve kaybolma olaylarındaki artışla birlikte başlamıştır. Söz konusu olaylarda çoğunlukla ilgili kurumlar ve sivil toplum örgütleri yetersiz kalmıştır.

1994 yılında Bolkarlar’da iki dağcının ölümü ile sonuçlanan bir olayda yaşanan eksiklik ve problemlerden yola çıkarak, organize bir arama kurtarma birimi oluşturma doğrultusunda fikirler üretilmeye ve şekillenmeye başlamıştır. 1995 yılında, bir yandan, yedi kurucu üyenin başvurusu ile AKUT arama kurtarma derneğinin kurulması yolunda ilk adımlar atılırken, diğer yandan da biri mağaracı diğerleri dağcı 20 kişi, Aralık ayında Uludağ Keşiştepe’de yapılan bir arama kurtarma operasyonunda, AKUT adı altında ilk defa yer alınmıştır.

İlk başta dağda oluşabilecek olaylarda kurtarma fikrinden yola çıkan AKUT, daha sonra tüzüğünde de belirtildiği gibi, yalnızca dağda değil, tüm doğada ve doğal afetlerde arama kurtarma yapmayı hedeflerine eklemiştir. AKUT, örgüt olarak demokratik yapı, operasyonel olarak da hiyerarşi üçgeni dar, disiplinli, acil durumlarda dar bir kadro ile çabuk karar alabilen bir örgütlenmeyi yeğlemiştir.

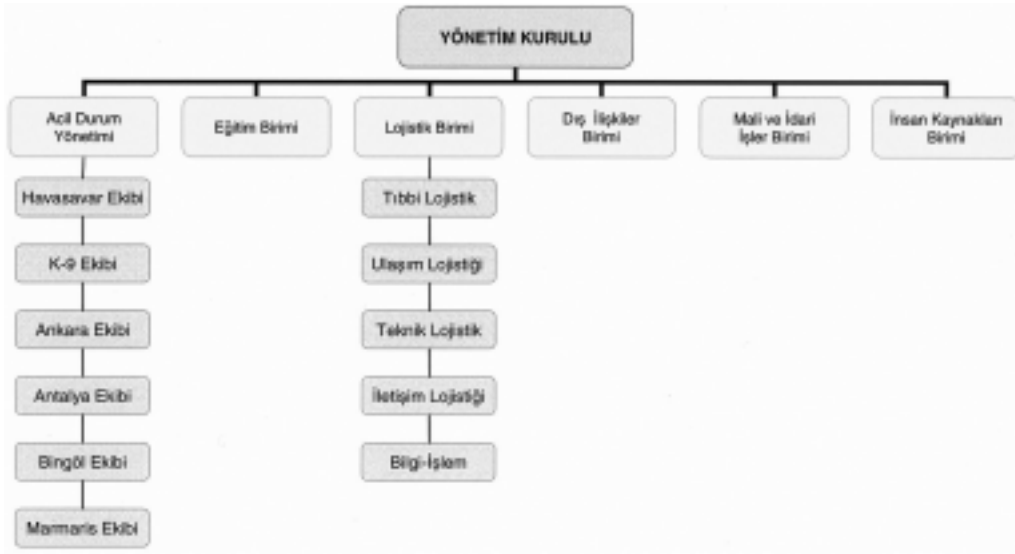
1997 yılında AKUT kamu yararına dernek olmak için başvurmuş, 08.02.1999 itibarıyla kamu yararına dernek olmuştur. AKUT’un kamuoyunun dikkatini çeken ilk önemli çalışması, 1998 Adana-Ceyhan depreminde yaptığı kurtarma faaliyetleri olmuştur. Ardından gelen Marmara ve Düzce Depremlerinde AKUT, anında felaket bölgesine ulaşmış ve yaklaşık 150 asil ve aday üyeyle çalışmıştır. Bunun yanı sıra, binin üzerinde insanın çalışmasını organize etmiş ve 200’ün üzerinde insanın göçük altından canlı çıkartılmasında görev almıştır. Ayrıca, yurt içi ve yurt dışından gönderilen çok fazla miktarda tıbbi malzeme ve diğer yardım malzemesinin felaketedelere doğrudan ya da Kızılay, Ordu ve Kriz Masaları ile koordineli ulaştırılmasını sağlamıştır.

Felaketin büyüklüğü, deprem konusunda eğitilmiş insan sayısının azlığı gibi bazı eksikliklere karşın, önceden yaptığı hazırlıklar ve en önemlisi, felaket anında insan hayatı kurtarmaya yönelik psikolojik olarak hazır olmanın verdiği güçle, AKUT başarılı ve inisiyatifli bir arama kurtarma örgütü örneği vermiştir. Sonuç olarak AKUT, birçok sivil toplum örgütü ile kamu ve özel sektör kuruluşlarının arama kurtarmaya bakış açılarının değişmesine katkı sağlamıştır. Arama kurtarmanın yanında, felaket öncesi ve sonrası ile ilgili toplumun yoğun bilinçlenme taleplerini karşılayacak çalışmalara da yönelen AKUT’a bir arama kurtarma derneği olarak öngördüğünden daha büyük bir misyon yüklenmiştir.

AKUT, yurt içinde olduğu kadar yurt dışındaki olaylara da tepkisiz kalmamış, hemen harekete geçmiştir. Yunanistan-Atina depremi, Tayvan depremindeki çalışmalarıyla da uluslararası süreçte geldiği konumu daha da geliştirmiş bulunmaktadır.

AKUT, bugün 200'e yakın asil ve 1000'e yakın gönüllü üyeden oluşan bir sivil toplum örgütüdür. Üyeler için ciddi eğitim programları hazırlayan ve uygulayan AKUT'un organizasyon şeması Şekil 3.4.'te görülmektedir.

Şekil 3.4. AKUT Organizasyon Şeması

Derneğin üyelerine uyguladığı eğitimin afetlerle ilişkili olan konu başlıkları ve kısa tanımlamaları ise aşağıdaki gibidir.

- **TAMT –Toplum Afet Müdahale Takımları:** Belli bir bölge insanların (kurum site, mahalle, sokak vb.) bir afetten korunmak ve bir afete hazırlanmak için yapabilecekleri hakkında bilgi sahibi olmaları, olası bir afet durumunda en uygun ekip formatını oluşturarak doğru ve güvenli ilk müdahale uygulamalarının gerçekleştirebilmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede; afet tanımı ve afetlere hazırlık, tehlikeli maddeler, afetlerde yangın söndürme, hayati ilk yardım müdahaleleri ve triaj, ikincil ilk yardım müdahaleleri, hafif arama-kurtarma, afet psikolojisi, ekip organizasyonu ve tatbikat konularında eğitim verilmektedir.
- **DEPREM BİLGİLENDİRME SEMİNERİ:** Kişilerin evde, işyerinde, sokakta vb. yerlerde kişisel korunma ve hazırlıklarının saptanması için verilen bir bilgilendirme sunumudur.
- **İLK YARDIM:** Kişilerin olası kaza, hastalanma ve afet durumlarında temel müdahale ve yardım bilgilendirme ve uygulamalarını yapabilmesini amaçlamaktadır.

- YANGIN: Kişilerin yangın konusunda temel bilgiye sahip olması ve ufak yangınlara müdahale edebilecek duruma getirilmesini amaçlayan eğitim faaliyetidir.

KAYNAKLAR

- [3.1] Alataş Yener, Z., "Afet Yönetiminde Hukuksal ve Kurumsal Yeniden Yapılanma: Yapı Denetimi", Ankara, 2003
- [3.2] Balamir, M., "Painful Steps of Progress from Crises Planning to Contingency Planning: Changes for Disaster Preparedness in Turkey", *Journal of Contingencies and Crises Management*, Volume 10, Number 1, sf 34-49, March 2002
- [3.3] Balamir, M., "İmar ve İnşaat İşlerinde Mesleki Kurumlaşmanın Değişen Yapısı ve Mimarlık", *Mimarlık Dergisi*, Sayı 2000/6, 107, 2000a
- [3.4] DPT Müsteşarlığı, *Doğal Afetler Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara
- [3.5] Ersoy, M., "Fiziksel Planlamanın Kurumsal ve Yasal Çerçevesi", TMMOB Mimarlar Odası: Ulusal Fiziki Planlama Semineri, 18-19 Ocak, Ankara, 2002
- [3.6] İlgili Kanun ve Yönetmelikler
-<<<http://proje.basbakanlik.gov.tr/mevzuat/mevzuat.asp>>>
- [3.7] İlgili Kurumların internet siteleri
- [3.8] Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, (10/66, 67, 68, 69, 70) Esas Numaralı 23.12.1999
- [3.9] "Türkiye'de Afet Yönetimi Sisteminin Kritik Bir Değerlendirmesi", Prof. Dr. Polat GÜLKAN, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı - Deprem Şurası Paneli Bildirileri, Ankara 2003

BÖLÜM 4

OPERASYONEL AKSAKLIKLAR, EKSİKLİKLER VE YETERSİZLİKLER

4.1. İŞLEYİŞ PRATIĞİNE GENEL BAKIŞ

Yasal çerçevelerin, yalnızca afet ve deprem olayıyla bağlantılı alanlarda değil, tüm toplumsal işleyişte, rahat uygulanabilir net belirlemeler ve tanımlar sağlaması beklenir. Deprem afetiyle ilgili olarak, ülkemizde yaratılmış ve önceki bölümlerde incelenen yasal dayanakların iyi niyetle ve belli bir rasyonellik içerisinde geliştirildiği söylenebilir. Ancak, toplumsal amaçlı düzenlemelerde yasal dayanakların, kamu yönetimi ve hukuk kuralları çerçevesinde yeterince düzgün biçimde oluşturulmalarına bile, başarılı sonuca götüren tek unsur gözüyle bakılamaz. Bunların uygulanabilirlik bakış açısından da eksiksiz ve oturmuş olmaları gerekir.

Deprem afetiyle ilgili toplumsal yapılanmaların temelindeki yasal anlayışın da uygulama açısından irdelenmesinde yarar vardır. Burada, yasal gereklerin toplumsal alışkanlıklarla çelişip çelişmemesi, bir özel konu olarak ön plana çıkmaktadır.

Buna göre, yasalarda boşluklar, eksiklikler ve tutarsızlıklar bulunması işin bir yönüdür. Ancak, yasalar bir ölçüde tutarlı ve eksiksiz görünseler bile, ülkemizdeki toplumsal işleyiş pratiğine uyumları açısından doyurucu olamamaktadırlar. Bu da olayın bir diğer yönünü oluşturmaktadır.

Bu çerçevede, kurumsal yapılanmayı oluşturan kamudaki ve özel kesimdeki temel birimlerinin konularının ayrıntılı bir incelemesi yapılırken gündelik işleyiş pratiği bakımından değerlendirilmeleri gerekir. Bu amaca ulaşabilmek üzere sözü edilen birimlerden, yüz yüze temaslarla, kapsamlı bilgiler edinilmesi yolu seçilmiştir.

4.2. TEMAS EDİLEN KURUMLAR, BİRİMLERİ VE SORUMLU KİŞİLERİ

4.2.1. Kurum, Kuruluş, Birim ve Kişilerin Gruplandırılması

Deprem afetinin acımasızlığı ve karmaşıklığı yapılacak müdahaleleri de karmaşık ve çok yönlü kılmaktadır. Buna göre, kurtarma, ilk yardım, enkaz kaldırma, ilk barınağı ve iaşeyi sağlama işlemlerinin yer aldığı ilk iki-üç günlük üzüntü ve panik dolu bir aşamadan, depreme dayanıklı bina yapımı ve dolayısıyla hasar azalmasını sağlayıcı teorik ve uygulamalı araştırma eylemleri ile kamuoyunun sürekli bilgilendirilmesi ve ilgisinin zinde tutulması amacıyla yönelik her türlü etkinliğin yer aldığı uzun soluklu işler aşamasına kadar, depremle ilgili çeşitli müdahaleler yapma gereği bulunmaktadır. Bu durum, toplumsal bir görev ve ulusal bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu müdahalelerin gerçekleşmesinde, bu çalışmanın önceki kısımlarında açıklandığı gibi, çok sayıda kurum ve kuruluşun birbiriyle görev, yetki ve etkinlik örtüşmesi yaparak (ve bazen de tam örtüşmeyerek) iş görmesi durumu ortaya çıkagelmıştır. Ülkemizdeki afet ve daha özellikle deprem olayıyla ilgili merkezi ve yerel yönetim birimlerinin tümüyle ve ayrıca ilgili bütün diğer kuruluşlarla temas edilmesi olanaksızdı. Yürütülen araştırmayı gereksiz ayrıntılarla anlamsız bir boyuta götürebilirdi. Bu nedenle tok ve anlamlı bir bilgi yumağının oluşmasına yardımcı olacak, bir ölçüde sınırlı, ancak yeterince doyurucu temaslar yürütülmüştür.

Bu kurumsal bilgi kaynaklarının yanısıra, Türk teknik dünyasında bilgisiyle, mühendislik kültürüyle saygınlığı olan ve deprem afeti konusu ile de ilgisi bilinen bazı deneyimli uzman kişilerle de temas kurulmuştur. Yüzyüze görüşme yöntemiyle temas kurulan bu kurum ve kişilerden alınan bilgiler ilişikte EK I'de verilen bilgi formlarına işlenmiştir. Bu doldurulmuş formlara ayrıca, her temastan sonra, araştırma ekibinin taze izlenimlerini kapsayan notlar eklenmiştir. Forma dökülmüş tüm bu bilgiler toplu olarak metnin sonundaki EK II'de verilmiştir.

Bu kurum ve kuruluşların gruplandırılmasında, ilk parametre kamu yönetiminin resmi bir birimi olup olmamalarıdır. Böylece iki büyükçe küme oluşmaktadır. Kamu birimlerinin, deprem olayına yakınlık biçimlerine göre alt gruplara ayrılabilceği önceki bölümlerde açıklanmıştır.

Hatırlanması amacıyla, merkezi kamu kuruluşlarında deprem olayına doğrudan müdahale edenler ile yalnızca destekçi, yardımcı işlev görenler arasında ayırım olduğunun altı çizilmelidir. Bu iki ana alt gruba ek olarak, sınırlı bir işlevsellik taşıyan bağlantılı yan birimlerden de söz edilebilir. Buna göre kamu kurumlarından her üç alt gruba giren çeşitli birimlerle temas edilmiştir.

Merkezi kamu kurumlarını tamamlayan ve kamu yetkisine sahip diğer kuruluşlar ise bilindiği gibi yerel yönetimlerdir. Yerel yönetimlerde, il özel idaresi desteğine de sahip olan valilikler ve bunun alt birimi olarak kaymakamlıklar, merkezi kamu sistemiyle bağlantılı yerel kurumları oluşturmaktadır. Bilindiği gibi bunların yöneticileri ve diğer çalışanları devlet

memuru statüsünde olup tayin yoluyla görevlendirilmektedirler. Buna karşılık, yerel yönetim çerçevesi içinde üst yöneticileri seçimle gelmiş olan yerel kurumlar da mevcut olup Türk idare sisteminde bunlar “belediyeler” adını taşımaktadır. Sayısının azaltılması yolunda girişimler başlamış olmakla birlikte bunlar henüz sonuca ulaşmamış olup ülkemizde, halen, 3000’i aşkın belde, ilçe merkezi ve il merkezinde belediye bulunmaktadır. Belli bir nüfus yoğunluğuna ve ekonomik etkinliğe ulaşmış 12 büyük kentte ise ana kent belediyecilik kavramı çerçevesinde kentin merkezi belediyesine ek olarak buna bağlı alt belediyelerle bir bütün oluşturulmaktadır. Böylece, adı “büyükşehir belediyesi” olan merkezi bir belediye ve bununla doğrudan bağlantılı ve girişim halinde epeyce sayıda alt belediye oluşturulabilmektedir.

Halen yürürlüğe girmemiş olmakla ve etrafında yoğun tartışmalara sürüyor bulunmakla birlikte, ulusal idari yönetim sisteminde yapılacak değişiklikler bu yukarıda çizilen çerçeveyi değiştirebilecektir. Hatta bunun ötesinde bu çalışmanın sonraki bölümlerinde yer alacak afetle ilgili kurumsal yapılanmadaki yeni düzenleme ve değişiklik önerilerinin de ileride yeniden gözden geçirilmesi, gerektirebilecektir. Ancak, bu aşamada bir biçimde değişecek bile olsa kamu yönetimi bakış açısından bugünkü işleyiş biçimini geçerli sayma yoluna gidilmiştir.

4.2.2. Konuyla İlgili Merkezi ve Yerel Kamu Kurumlarının Kısaca Hatırlanması

Raporun önceki bölümlerinde ayrıntılı olarak değinilmiş olmakla birlikte, temas edilmiş kurumlardan edinilmiş bilgilerin kümelenmiş haliyle sunulması, değerlendirilmesi ve yorumlanması amacıyla burada çok kısaca bir hatırlatma yapılmasında bir yarar görülmüştür. Buna göre:

a) Afet Olayıyla Doğrudan İlgili Kurumlar

(Başbakanlık ve bağlı birimleri; Bayındırlık ve İskan Bakanlığı’na bağlı Afet İşleri Genel Müdürlüğü; İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü ve klasik bir devlet birimi olmamakla birlikte bir kamu kuruluşu gözüyle bakılabilecek Kızılay.)

b) Afet Olayına Yardımcı Nitelikleriyle Giren Kurumlar

(Bayındırlık ve İskan Bakanlığı’nın diğer bazı birimleri, örnek olarak Yapı İşleri Genel Müdürlüğü, Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü ve Yüksek Fen Kurulu; Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Müdürlüğü)

c) Afet Olayına Destek Verme Bağlantısı İçinde Bulunan Kurumlar

(Sayıştay, Karayolları Genel Müdürlüğü-KGM, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü-DSİ, Maden Tetkik Arama Enstitüsü-MTA, TÜBİTAK ve yan birimleri)

d) Mahalli İdareler ve Bağlantılı Birimleri

(Valilik, kaymakamlık, her türlü belediye ve bunlarla bağlantılı olarak oluşturulmuş şirketler ya da özel kuruluşlar)

4.2.3. İlgili Diğer Kurumlar ve Kuruluşlar

Afetle ilgili kurumsal yapılanmada kamu birimlerinin dışındaki kuruluşlara da görevler düştüğü hususuna metnin çeşitli yerlerinde değinilmiştir. Bunların grup halinde aşağıdaki gibi hatırlanmasında da bu bölümün sonraki alt bölümlerinde aktarılacak bilgileri kolaylaştırmak açısından yarar görülmektedir.

a) Üniversiteler

(Devlet ve özel vakıf üniversitelerinin tümü)

b) Meslek Odaları

(Teknik konu ağırlığı ağır basan meslek odaları başta olmak üzere tüm meslek odaları)

c) Teknik Konulara Yakınlığı Ağır Basan, “Birlik” Tanımı İçinde Toplanabilen Ve Sivil Toplum Örgütü Niteliği Taşıyan Özel Dernekler

(Türkiye Müteahhitler Birliği, Türkiye Mimar Mühendis Müşavirler Birliği, Yapı Denetim Kuruluşları ve Laboratuvarları Derneği, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği....)

d) İnsani Dayanışma Ve Gönüllülük Ruhuna Ve İlkesine Bağlı Diğer Sivil Toplum Kurumları

(Afetlere Karşı Sivil Koordinasyon Derneği, Çağdaş Yaşamı Geliştirme Derneği, AKUT vb...)

4.2.4. Konuyla İlgili Uzman Kişilerle Kurulmuş Temaslar

Deprem mühendisliği konularında mesleki ilgi çerçevesinde faaliyet göstermiş olan bazı uzmanlar konuya çok yönlülük içinde bakabilme şansına sahip olmuşlardır. Bu kişilerle, yalnızca temsil ettikleri kurumla ilgili bilgi alma amacıyla değil, onun ötesinde kişisel düşünce ve yorumlarının alınması için de görüşülmesinde yarar görülmüştür. Bu çerçevede mühendislik projeciliği camiasından Ali Terzibaşoğlu ile özel görüşme yapılmıştır. Ankara’da ODTÜ camiasından Uğur Ersoy, Polat Gülkan ve bir ölçüde de TÜBİTAK ile ilgili bilgiler aktarma şansına sahip olan Tuğrul Tankut hocalarla ayrı ayrı görüşülmüştür.

İstanbul’daki bir değerli uzman Semih Tezcan Hoca ile de benzeri bir görüşme yapma imkanı bulunmuştur. Kendisinden ayrıca yazılı bilgiler de alınmıştır. Tüm bu temasların özet bilgileri çalışmanın ekinde verilmektedir.

4.3. KURUMLARLA VE KİŞİLERLE KURULAN TEMASLARDAN ALINAN BİLGİLER, İZLENİMLER VE YORUMLAR

4.3.1. Görüşmelerin Formlandırılmış Bilgilere Dönüşme Süreci

Metnin önceki bölümlerinde de söz edildiği gibi, bu görüşmelerde alınan bilgiler ve araştırma ekibinin kurulan temasın hemen arkasından taze izlenim olarak yaptığı değerlendirilmeler formlara dökülmüş olarak metinleştirilmiştir. Raporun ana metninin akışını bozmamak için epeyce sayfa tutan bu formlar çalışmanın sonundaki EK Bölümünde yer almaktadır. Metnin izleyecek olan parçalarında bu formlarda geniş olarak yer verilmiş bilgilerin özetleri toplu olarak sunulacaktır. Bu sunuşta yukarıda 4.2 Bölümünde verilmiş olan gruplandırma ve kümelendirme mantığı ve sırasına uyulacaktır. Bu temaslar çerçevesinde çeşitli ilgili kuruluşlardan ve uzman kişilerden edinilen yazılı ve dijital bilgi dokümanları mevcuttur. Bu dokümanların, bu rapor dosyasına eklenmesi halinde eldeki bu doküman gereksiz şekilde çok büyümüş olacağından bunların bir listesi EK'in sonunda verilecektir. Merak gidermek ya da araştırma amaçlı bu dokümanlara başvurmak isteyen okuyucular için Türkiye Mütahhitler Birliği merkez binasında bu amaçla bir küçük arşiv oluşturulacaktır.

4.3.2. Bilgilerin Özetleniş ve Sunuluş Mantığı

Temaslarda çeşitli sözel bilgiler ve bunları takviye edici yazılı (ya da dijital) dokümanlara ulaşıldığına yukarıda değinilmiş bulunmaktadır. Burada ulaşılan bilgilerin araştırma ekibi tarafından bir çeşit süzgeçten geçirilip yorumlanmasından sonra kalan izler önemlidir. Bu izler, izlenimler EK'deki formlarda özetle yer almış bulunmaktadır. Metnin 4.4 Bölümünde, alınan bilgilerin, bu yorumlar ve izlenimlerle donatılmış biçimlerinin oluşturduğu sonuçlar yer alacaktır.

4.4. AFETLE DOĞRUDAN İLGİLİ KAMU KURUMLARINDAN ALINAN BİLGİ VE İZLENİMLER

4.4.1. Afet İşleri Genel Müdürlüğü (AİGM)

Afet İşleri Genel Müdürlüğü (AİGM)'nin genel işleyiş biçimi önceki Bölümde açıklanmış olup, bir örgüt şeması da verilmişti. Deprem olayıyla en yakından ilgili kamu birimlerini oluşturan Deprem Araştırma Dairesi, Hasar Saptama Birimi, Kriz Merkezi Başkanlığı ile temas kurulmuştur. Konuyla çok kapsamlı biçimde bağlantılı oluşları dolayısıyla, bu kurumun ilgili birimleriyle burada iki

metin parçacığında özetlenmiş olan, toplam dört kapsamlı görüşme yapılmıştır. Afet İşleri'nin çeşitli birimlerinde değişik alt alanlarda yöneticilik yapmış bulunan değerli uzman Turan Erkoç'un tüm bu bilgi alışverişi süresinde anlamlı katkıları olmuştur. Araştırma ekibi kendisine içten takdir duygularını ve teşekkürlerini sunmaktadır.

AİGM'nin Deprem Araştırma Dairesi (DAD), yer hareketleri ölçme operasyonlarında, bulguların yorumlanmasında ülkemizdeki en yetkin merkez olduğu izlenimini vermektedir. Yer bilimlerinin tektonik alt dalında, depremsel kaynak oluşumu ve fay kırılması mekanizmalarının teorisinde çalışan ve bunun yanısıra ölçmeler de yapabilen, üniversitelerle bağlantılı çeşitli kuruluşlar ve uzmanlar bulunmaktadır. Bundan bağımsız olarak, deprem etkisi altında yapı davranışını deneysel, kuramsal olarak inceleyen kurumlar ve uzmanlar da ülkemizde mevcuttur. Ancak, DAD tüm bu konuları tek bir bünyeden sarabilmiş tek kurumdur. Medyatik ilişkilere girmeyen, alçak gönüllü ve iyi yetişmiş uzmanlara sahiptir. Üniversitelerle, kamudaki ve özel kesimdeki ilgili kurumlarla, uzman kişilerle sürekli iletişim içinde bulunmaları, uluslararası gelişmeleri ve yeni teknikleri izlemede devletin kısıtlı olanaklarına karşın, gösterdikleri beceri de takdir edilecek türdendir.

Uluslararası teknik bilgi ve finansman desteğini de kullanarak, ülkemizde yaygınca bir akselerografik ölçümler şebekesi kuruluşunun arkasındaki kamu teknik gücünü, büyük ölçüde DAD temsil etmiştir. Kuruluş ve ilk harekete geçiş dönemlerinde başkanlığını yapmış değerli uzman Alkut Aytun'dan bu yana, bu birim belli bir seçicilik içinde eleman kullanmıştır. Son dönemlerdeki bir iki istisna dışında üst yöneticileri de kamu sektörümüzde zaman zaman maalesef rastlanabilen politik baskı unsurunun uzmanlık kalitesiyle dengelenmesine özen gösterilerek belirlenmiştir.

Bununla birlikte, metnin sonraki alt bölümlerinde Maden Teknik Arama (MTA) Enstitüsü kurumuyla elde edilen izlenimlerde belirtileceği üzere AİGM'nin burada sözü edilen dairesinin bazı kurumlar ve kuruluşlarla net bir iletişim kurmadığı anlaşılmaktadır. Özellikle Türkiye Deprem Haritasının hazırlanması aşamasında ve bundan sonra bu alanda yapılması tasarlanan çalışmalarda önde gelen iki kamu kurumu arasında bilgi alışverişinin bir miktar eksik kaldığı anlaşılmaktadır.

Bu çerçevede, genel bir özet yapılırsa DAD, kamu sektöründe, yalnızca deprem bağlantısı çerçevesinde kalarak değil, daha geniş bir perspektiften bakıldığında da, olumlu özelliklere sahip, bürokratik çarkların yavaşlığına rağmen görevini yeterince yapabilen ve bu nitelikleriyle korunması ve desteklenmesi gereken bir devlet birimidir. Kamusal görevi düzenlemelerde, bu hususun önemle dikkate alınması gerekir.

Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün diğer başkanlıkları ve birimleri afet olayıyla daha karmaşık biçimde harman olmuş alt kuruluşlardır. Deprem olduğu haberinin alındığı andan itibaren gerek yerinde, gerekse Ankara'da yapılan yaygın çalışmaların içinde yer alırlar. Ulusal kriz merkezinin teknik bilgi iletişim altyapısını da oluştururlar. 1 Mayıs 2003 Bingöl Depremi için ulusal sorumluluk taşımak üzere, Başbakanlık'ça kurulmuş Kriz Merkezi, bu araştırmayla ilgili kendileriyle ilk temasların geliştirildiği dönemde AİGM bünyesinde etkinlik

gösteriyordu. Kamunun yardımcı ve bağlantılı diğer birimleri, depremden bir süre sonra çekilmiş ve tüm kalan işlerin ilk muhatabını AİGM oluşturmuş bulunmaktaydı.

Bu çerçevede, AİGM'nin tüm afetsel işlerde çeşitli yoğunluklarda görev alıyor oluşu bazı işlerin düzensiz ve aşırı ivedi işlemlerin yetersiz yürütülmesine yol açabilmektedir. Ayrıca, kuvvetli bir çekirdek kadro bulundurmasına rağmen, kamu teknik personeli kalitesindeki genel düşüşün paralelinde yardımcı-geçici eleman desteğinin zayıflaması da performansı düşürebilmektedir. Öte yandan, hasar saptama işleri başta olmak üzere, depremlerin hemen arkasından afet bölgelerinde AİGM tarafından yürütülen bazı işlere kendi elemanları yetişememektedir. Bayındırlık ve İskan Bölge Müdürlükleri'nden teknik eleman desteği alınmaktadır. Hasar tespiti gibi, afetlerde duyarlılığının yüksek ve gergin olduğu bir operasyonda, bu yardımcı elemanların teknik yetersizliği sorun yaratmaktadır.

Temaslarda çeşitli kereler dile getirildiği gibi, hasar tespiti sorumluluğu dahil, AİGM'nin iş-görev-sorumluluk tanımlarının netleştirilmesi gerekmektedir. Ancak, bu, AİGM'nin kapatılıp yerine yeni bir kurum ihdas edilmesi gerektiği biçiminde yorumlanmamalıdır. Aksine, AİGM'nin korunması, ancak, iç bünyesinin güçlendirilmesinin ve modernleşmesinin sağlanması gereklidir.

4.4.2. Kızılay

Kızılay Genel Müdürlüğü bilindiği gibi, klasik bir kamu sektörü birimi niteliğine sahip değildir. Ancak, verdiği toplumsal hizmetin niteliği değerlendirildiğinde, devlet bünyesindeki bir kuruluş gibi hareket etmekte ve iş yürütmektedir.

Dünyadaki tüm benzeri ulusal ve uluslararası kuruluşlar (Kızıllaç, Hilal-i Ahmer vb) gibi, gönüllü yardım duygusunun itici gücü ile harekete geçmiş, ilginç ve özel bir kurumdur. Kuruluşu 1868'e dayanmaktadır. Bugünkü adıyla çağdaş yenilenmesi 1935'te gerçekleşmiştir.

100 kadarı aktif çalışan 653 şebekesiyle, afet sonrası sosyal yardımlaşmada ön planda gelen bir kuruluştur. Sivil Savunma Genel Müdürlüğü (SSGM) ile Afet İşleri Genel Müdürlüğü (AİGM) gibi doğrudan ilgili ve yetkili kamu birimlerinin hemen yanbaşıında yer alır. Onlarla sıkı bir işbirliği içinde olur ve görevlerinin eksiksiz tamamlanması yolunda onlara yardımda bulunur.

Kamuoyunda benimsenmiş ve devletin resmi bir organı gözüyle bakılan Kızılay Kurumu üyelerince seçilmiş otuz kişilik bir icra kuruluna sahiptir. Bu kurulun belirlediği yedi kişilik bir yönetim kurulu bulunmaktadır. Profesyonel çalışan 33 kişilik bir ekibin üst sorumlusu olarak bir Genel Müdür bulunur.

Kızılay'ın mali dayanakları bugün için, insani dürtülerle gerçekleşmiş hibe yardımlarına dayanmaktadır. Günümüzde taze para hibesi azalmıştır. Ancak, geçmişte hibe para ve mal-mülk yardımları yoğun olmuştur. Kurum halen 3800'ü taşınmaz mülkün kira gelirleriyle ve bunların banka faizleriyle ayakta durmaktadır. Maden suyu ürününün satışından gelen ve günümüzde azalmış biçimiyle röntgen filmi ve kurban derisi satışlarından gelen ikincil kaynakları da mevcuttur.

Afet sonrası geçici iskanda önemli ve yaşamsal bir araç-gereç niteliği taşıyan “çadır”, Kızılay’ın simgesi gibidir. Elde mevcut yaklaşık 40 000 çadırılık rezerv, sahip olunan çadır üretim tesisince yılda yeni 12 000 çadır ilavesiyle artırılma şansına sahiptir.

Kızılay afet sonrası ilk yardımı, iaşe ve hijyen ihtiyaçlarının karşılanmasında yarattığı katkıların ötesinde afet yönetimi olayının uzun soluklu faaliyet alanlarında görev almaya da hazırlanmaktadır. Geniş kitleler için afet konusunda sistematik eğitim programları da bulunmaktadır.

Ülke içinde sahip olduğu toplumsal itibara ek olarak, uluslararası ölçekte 179 ülkeyi temsil eden Kızılay-Kızıllaç kurumları federasyonunda da prestijli bir yeri bulunmaktadır.

Tüm bu yönleriyle Kızılay olumlu işler yapabilen kendine özgü yapısal nitelikler taşıyan, ilginç bir kurumdur. İtibarının sağladığı çekicilik dolayısıyla, yönetim biçimine, bazen kulislere dayalı iç dengelerin gölgesinin düştüğü olmuştur. Son dönemlerde, iç dengeleşmelere siyasal iktidar yandaşlığı unsurunun da karışmaya başlamış oluşu ayrıca, endişeyle izlenmektedir.

4.4.3. İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü

Önceki bölümde betimlendiği gibi, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü yaygın alanda faaliyet gösteren bir kamu birimidir. Merkezi güçlü bünyesine ek olarak, valiliklerin çatısı altında iş görecek biçimde yerel bir örgüte de sahiptir. Afet hasarı görmüş yörelerdeki arama-kurtarma faaliyeti SSGM’nin etkinliklerinin yalnızca bir parçasını ancak insancıl anlamı büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Kurumla ilgili gözlemlerin ayrıntısına burada fazla girilmekte yarar görülmemiştir. Çünkü amaçları, yapılanması ve iş yürütüş biçimi ile ilgili geniş bilgiler önceki bölümün ilgili alt bölümünde zaten verilmiş bulunmaktadır.

4.4.4. Başbakanlık’a Bağlı Kurumlar

Başbakanlık bünyesinde son dönemlerde afet konularıyla bağlantılı iki yeni birimin oluşturulduğu bilinmektedir. Bunlardan biri Acil Yönetim Genel Müdürlüğü adını taşımakta olup depremlerin hemen sonrasında yapılacak olan müdahalelerin ülke çapındaki koordinasyonunun sorumluluğunu taşımayı amaçlamıştır. Öbürü ise Proje Uygulama Koordinatörlüğü adını taşımaktadır. Afet sonrası ortaya çıkan büyük boyutlu onarım, tamirat ve yeniden yapılanma işlerinde kullanılabilir uluslararası kredilerin yönlendiriliş ve harcanış biçimiyle ilgili merkezi bir disiplin sağlama amacıyla faaliyet göstermesi öngörülmüştür. Bu iki yeni kurumla ilgili daha ayrıntılı bilgilere aşağıda yer verilmektedir.

A) Başbakanlık-Acil Durum Yönetim Genel Müdürlüğü

Başbakanlığa bağlı olarak oluşturulmuş yeni kamu kurumlarından biri yine afet olayıyla bağlantılı olarak görevler üstlenmiş bulunmaktadır. Genel müdürlük düzeyinde ihdas edilen bu birimin ana görevinin afetler dahil her türlü acil müdahale gerektiren durumla ilgili planlama, uygulama, yürütme hizmeti

olması tasarlanmıştır. Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği'nin koordinatörlüğü altında yürütülen Acil Durum ve Kriz Müdahalesi işlemlerinin Başbakanlık'taki bir birime devredilmesinin daha uygun olacağı tasarlandığı açıklanmaktadır. Ancak, halen üst yönetim sorumluluğunu taşıyan yetkili kişilerinin de açıkça ifade ettiği gibi, bu birim afetle ilgili acil müdahale işlemlerinin sekreterliğini yürütürken kaynak ve fon oluşturma yetkisini taşıma yetkisi yüzünden işletmecilik yönünden arka planda kalmaktadır. Ayrıca, planlamadan öte ayrıntılı projelendirilmede ve acil müdahalenin gerektirdiği karmaşık olayların koordinasyonunda da aktif biçimde devrede bulunması daha uygun olacaktır. Ancak, bu genel müdürlüğün kuruluş tanımlarının yeterince kuvvetle işlenmediği ve kurumun görevlerinin, işlevlerinin kısmi belirsizlikler taşıdığı anlaşılmaktadır. Bu belirsizlikler çerçevesinde, kurumun yetkililerinin de içtenlikle ifade ettiği gibi kendisinden beklenebilecek bazı işleri gereğince yerine getirememiş durumdadır. Öte yandan, Milli Güvenlik Kurulu'nun karar alıp bunları uygulama ve eleman talep etme yolunda sahip olduğu yetkilere, afet konusunda onu ikame edebileceği tasarlanmış olan bu yeni genel müdürlüğün sahip olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu gözlemler ve genel müdürlüğün yetkilileriyle kurulmuş çeşitli temaslardan edinilen izlenimler, bu kamu biriminin aktif ve verimli bir çalışma düzenine girmesinin biraz vakit alacağını düşündürmektedir. Ancak, başbakanlık düzeyi gibi birçok üst makamda afetlerle ilgili kriz durumuna yönelik bir genel sekreteryaya ve koordinasyon birimi tasarlanmış olması anlamlıdır. İç tehdit ve dış tehdit hallerinde başbakanlık düzeyinde oluşturulacak kriz merkezinin koordinasyon sekreterliğini yapmaya Milli Güvenlik Kurulu'nun devam etmesi yine beklenmelidir. Ancak, sosyal ve ekonomik yaşamı zorlayan doğal afetler konusunda Milli Güvenlik Kurulu'nun yerine işbu yeni genel müdürlüğün devreye girmesi planlanmaktadır. Bunlara ek olarak, acil durum müdahalesi kapsamında afet yaşamış yabancı dost ülkelere gönderilecek yardımların koordinasyonunda da bu genel müdürlüğün görev yapmaya başladığı gözlenmektedir. İran'da yaşanan büyük felaketin sonrasında, Gürcistan'a kapsamlı bir yiyecek yardımı yapılması söz konusu olduğunda kamu kuruluşları arasındaki koordinasyon bu genel müdürlük tarafından sağlanmıştır.

Bu araştırma ve inceleme faaliyetinin sonunda geliştirilmiş görüşler arasında, afet müdahalesi işlerinin koordinasyonu yükümlü ve müsteşarlık düzeyinin aşağısında olmayan bir üst kuruluş oluşturulmasının yer aldığı düşünülürse, bu genel müdürlüğün bu tür bir kuruluş için temel oluşturabilmesi mümkün gözükmektedir.

B) Proje Uygulama Koordinatörlüğü

Dünya Bankası başta olmak üzere çeşitli uluslararası kredi ve finansman kurumlarının ülkemizdeki afet sonrası düzenlemelerin harcamaları için bazı destekler sağlayageldikleri bilinmektedir. 1992 Erzincan Depreminden sonra bu çerçevede Dünya Bankası'yla kurulan ilişkiler, geçmiştekilerden daha kapsamlı olmuştu. Yürütülecek genel rehabilitasyon (onarım, güçlendirme ve yeniden yapılaşma dahil) işlerinde bir teknik doğrultu belirlemek üzere dünyaca ünlü uzmanlardan Profesör Bertaro zamanının ve dikkatinin bir

bölümünü Erzincan işine yönelik olarak geçirmiş bulunmaktaydı. Bu araştırma çalışmasının yönlendiriciliğini yapan Erhan Karaesmen bu dönemde Profesör Bertaro'nun muhatabı olan Türk uzmanlardan biriydi. Bu ciddi teknik yaklaşımların da kolaylaştırdığı bir olumlu ürün olarak Dünya Bankasının aktif bir kredilendirme mekanizmasına girmiş olduğu hatırlanmalıdır. Banka, bu kredilerin bürokrasiyi azaltarak ve uluslararası teknik düzeyde kalite kontrolüyle yürütülmesini sağlamak üzere Türk Devleti bünyesinde bir küçük izleme birimi oluşturulması yolunda telkinlerde bulunmuştu. O tarihte oluşturulan bu küçük birim sonraki tüm büyük afetlerle ilgili Dünya Bankası destekleriyle yürütülen işlerde aktif izleyicilik yapmış bulunmaktaydı. Zaman içinde giderek büyümüş olan bu kamu biriminin 1999 Marmara - Kocaeli ve Düzce - Bolu büyük afetlerinden sonra doğrudan doğruya Başbakanlığa bağlı sürekli ve kalıcı bir kamu birimi haline getirilmesine çalışılmıştır. Klasik devlet bünyesine girmemekle birlikte yeni oluşturulmuş bir kamu birimi olarak görev yapmaya devam etmektedir.

1992'yi hemen izleyen dönemlerde Dünya Bankasının telkinleri ve tavsiyeleri üzerine bu birimin özellikle kalıcı konut inşaatına yönelik kredilerin işletilmesinde ve işlerin teknik kalitesine uygun olarak yürütülmesinde bir süreklilik kazanması söz konusu olmuştur. Ancak, bugünkü konumuna ulaşması 1999 Depremleri sonrasında beklemiştir. Bugünkü konumu Başbakanlık'a bağlı bir üst koordinasyon kuruluşu niteliği sergilemekte olup klasik devlet dairesi tanımına girmemektedir. İhtiyaca göre 60 ile 100 kişi arasında değişen personeli devlet memuru statüsü taşımamaktadır. Proje bazında sözleşmeli çalışan personel statüsü esnekliği artıran bir unsur olarak daha uygun görülmüştür. Ancak, ülkemizde depremlerin sıklığı, sözleşme süresi dolan personelin ayrılması yerine, sözleşmelerin uzatılması gibi bir durum yaratagelmıştır.

Bu birimin, Afet İşleri Genel Müdürlüğü ile tam örtüşüp örtüşmediği konusu afetle ilgili kurum ve kuruluşlar camiasında sürekli tartışma konusu yapılmaktadır. Oysa, burada örtüşüp örtüşmediklerinden çok birbirlerini tamamlayıp tamamlamadıkları konusuna dikkat edilmesinin daha anlamlı olacağı düşünülmelidir. Dünya Bankası kaynaklı kredi harcamalarının uluslararası ölçekte belli yerleşmiş bir prosedürü bulunmakta olup bu çerçevede Afet İşleri Genel Müdürlüğü yerine daha küçük, kompakt ve esnek işleyişli bir birime görev verilmesi kredi tekniği yönünden daha uygun düşmüş gibidir. Dolayısıyla, Proje Uygulama Koordinasyon birimi afetler konusunda Afet İşleri Genel Müdürlüğünün yükünü azaltıcı bir işlev içinde hareket etmektedir. Ancak, burada dikkat edilmesi gereken bir nokta, Dünya Bankasının, Türkiye Cumhuriyeti'ni kendi anlayışına göre reorganize ediyor havasını bir miktar sergilemekte oluşudur. Bu işlerdeki teknik müşavirlik ve kontrolörlük hizmetlerinin Dünya Bankası tarafından akredite edilmiş az sayıdaki imtiyazlı teknik şirketler tarafından yürütülüyor oluşu yalnızca ülkemizde değil, ekonomik gücü sınırlı olup, Dünya Bankası kredilerine ihtiyaç duyan diğer bazı ülkelerde de geniş biçimde tartışılmaktadır. Ancak, bu tartışılan yönlerine rağmen MEER ve TEFER projeleri çerçevesinde ülkemizde epeyce bir yabancı kaynak kullanıldığı hatırlanmalıdır.

Proje grubuna son dönemlerde afetler konusunda, Avrupa Birliği destekli bazı yeni kredilerin işletilmesi ve buna dayalı işlerin yürütülmesi görevi de verilmiştir. Dolayısıyla, şimdilik Dünya Bankası çıkışlı kredilerle bağlantılar ön planda olmakla birlikte zaman içinde bu birimin daha farklı uluslararası kredileri kullanabilecek kıvama gelebileceği de tasarlanmakta ve umulmaktadır. Ancak, bu genişleyen görev kapsamı içinde bu birimin özel statüsü ve bir miktar geçicilik kokan bir kamu kuruluşu olmaktan çıkarılıp devletin daha genel tanımlarına yaklaşan bir niteliğe kavuşması pratik değer taşımaktadır. Bu yoldaki düzenlemeler, bu birimde çalışanların morallerinin yüksek tutulması ve motive edilmesi yolunda da yararlı olacaktır.

Proje Uygulama Dairesi buraya kadar sözü edilen kamu kuruluşlarından farklı biçimde kredi niteliğinde kaynak sağlanması ve bunun kullanılışı alanında sorumluluk taşımaktadır. Afetlerin yarattığı zararların yalnızca tamir ve yeniden yapılaşma giderlerinin düşündürdüğü mali yüklerin ötesinde boyutlar taşıdığı hususuna önceki bölümlerde geniş açıklamalarla yer verilmişti. Burada yeniden hatırlatılmasında yarar görülmektedir. Afetlerin ve özellikle deprem afetinin tüm zarar bilançosu devlet bütçelerine ağır yükler getirebilmektedir. Buna göre, afet zararlarının giderilmesinde kullanılacak kaynak sağlanması önemli bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Proje uygulama yerine afetlerle ilgili uygulamaların genel finansmanına yardımcı olunmasını amaç edinen bir merkezi kamu biriminin varlığı aslında çok yararlı olacaktır. Bu tür bir birimin tercihen gene Başbakanlık'a bağlı olarak ve bugünkü proje uygulama koordinasyonunun işlemlerinin hem tanım hem de yürütme biçimi olarak genişletilmesiyle oluşturulması ciddi şekilde düşünülmelidir.

4.4.5. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Merkez Bünyesi ile Yapı İşleri Genel Müdürlüğü ve Teknik Araştırma Uygulama Genel Müdürlüğü

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı (BİB)'nin afet olayına en doğrudan ve aktif müdahalesi bilindiği gibi Afet İşleri Genel Müdürlüğü ile olmaktadır. Ancak, merkez bakanlık, yapı sektörü-devlet içiçeliğinin en aktif halkasını oluşturduğundan, afet olayına çeşitli düzeylerde görünüşte dolaylı ancak çok aktif müdahalede bulunma durumundadır. Dolayısıyla BİB, çeşitli birimleri düzeyinde üç yarı kapsamlı temas kurulmuştur: Müsteşarlık (ilgili müsteşar yardımcılığı aracılığıyla), Yapı İşleri Genel Müdürlüğü ve Yüksek Fen Kurulu. Ayrıca, araştırma döneminde konuyla ilgili çeşitli toplu bir araya gelişlerde rastlanan Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü elemanlarından da bilgiler ve izlenimler alınmıştır.

BİB'nin sözü edilen bu birimleri başta olmak üzere merkezdeki ve taşradaki tüm birimleri afet olayıyla belli oranlarda ilgilidir. Bu husus göz önünde tutularak, ağır deprem afeti yaşamış Adana ilindeki Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü ile de, benzeri kamu birimlerinin fikir verici bir temsilcisi olarak temas kurulmuştur. Buradan alınan bilgi ve izlenimlere de, çalışmanın bu bölümünde yer verilmiş bulunmaktadır.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın deprem olayına ilgisi operasyonel düzlemde eylemde olmak kadar, afet yönetiminin uzun soluklu kurumları ve bunlarla ilgili yasal çerçeve hazırlanması faaliyetlerini de kapsamaktadır. Dolayısıyla, bakanlığın temas kurulan birimlerinden irili ufaklı çok sayıda bilgi alınmış olup bunlar aşağıdaki gibi özetlenebilir.

BİB Müsteşarlığı düzeyinde, afetlerle bağlantılı her türlü kriz yönetimi faaliyetlerinin teknik sekreteryası oluşturulmaktadır. Kriz yönetimi sürecinin yanı sıra uzun soluklu afet yönetimi işlerinin üst organizasyonunda müsteşarlık düzeyinde sorumluluk taşımaktadır. 2004 Sonbaharında toplanacak olan "Deprem Şurası" hazırlık çalışmaları da bu anlayışın bir ürünü olarak, bu düzeyde yürütülmektedir. Deprem Şurası'nda değişik alt konular da dahil olmak üzere kapsamlı görüşlerin bir araya getirilmesine çalışılacaktır.

Yapıda kalite denetimi ve sigortalaması alanındaki yasal düzenlemelerin yürütüldüğü bakanlık birimi ise Yüksek Fen Heyeti'dir. Bu konuda, halen yürürlükte yasanın yetersizliğini ve uygulamadaki aksamaları hiç olmazsa bir ölçüde giderecek yeni bir yasal düzenleme hazırlığı yürütülmüştür. Bu yeni düzenlemenin, çeşitli uzmanlık mercilerince eleştirilmiş olan, denetim olayında kalite sigortalanması desteğinin yer almayışı olgusuna bir ölçüde bir çözüm getireceği öğrenilmiştir. Buna karşılık, teknik meslek camialarının köklü bir özlemi olarak kendini hissettiren yetkin (ya da sertifikalı) mühendislik düzeninin kurulmasına yol açılmayacağı anlaşılmaktadır.

4.5. AFET OLAYINDA YARDIMCI VE DESTEK KURULUŞLAR

4.5.1. Genel Hatırlatma

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı merkez bünyesi ve taşra teşkilatlarının önceki 4.4.5 alt bölümünde incelenen birimleri aslında kısmen doğrudan müdahil kısmen yardımcı konumdaki kurumlardır. Ancak metnin akışı içinde bunların, doğrudan bağlantılı kurumlarla ilgili bölümün hemen devamında incelenmesi daha pratik görülmüştür. Bu yeni bölümde incelenecek kurumlar ise sırasıyla Sayıştay, Hazine-Sigortacılık Genel Müdürlüğü, T.C. Karayolları Genel Müdürlüğü, DSİ Genel Müdürlüğü, Maden Tetkik Arama (MTA) Genel Müdürlüğü ve TÜBİTAK olacaktır.

4.5.2. Sayıştay

Bilindiği gibi, Sayıştay, devlet yatırım harcamalarının kurallara uygunluğunu ve bu yatırımların verimini kontrol amacıyla çalışan bir üst kamu kuruluşudur. Harcama miktarı uygunluğunun kontrolü genelde ağır bastığından, bu kuruluşun verim performansını denetleme ve değerlendirmedeki görevi daha az dikkate alınagelmiştir. Ancak, 1999 Depremlerinden sonra büyük kamu harcamaları mecburiyeti ortaya çıkmış olup, Sayıştay, bunlarda maksada uygunluğun verimli biçimde oluştuğunu kontrol etme yolunda görevini yerine

getirmiş bulunmaktadır. Sayıştay'ın son dönemlerde, bu anlayış içinde yaptığı denetsel gözlemlere dayalı olarak hazırladığı iki rapor TMB'nin konuyla ilgili arşivinde yer almaktadır.

Bu raporların incelenmesinden ve Sayıştay'ın ilgili birimleriyle yapılan görüşmelerden alınan izlenimlerle aşağıdaki düşüncelere ulaşılmıştır.

Sayıştay'ın deprem afeti sonrası etkinliklerine yeni ve gerçekçi bir rasyonelle ve soğukkanlı biçimde bakma tavrı içinde olduğu gözlenmektedir. Bu davranış, kamusal bir görevin yerine getirilmesinin yanısıra, akılcı bir yan ikaz mekanizması yaratılmasına bir başlangıç oluşturma arayışına da işaret etmektedir. Bu, olumlu, kamu işleyişine çağdaşlık kazandırma yönü olan ve sorumluluk bilincini destekleyici bir arayıştır. Klasik bürokratik yaklaşımların ötesine geçen atılımcı bir kamusal duruş biçimidir.

Sayıştay'ın deprem afetine getirdiği bu yeni bakış açısının, büyük ölçüde, bu konuda çalışan uzman ekibin görev bilinciyle beslenmiş, inançlı ve ısrarlı tavırlarının ürünü olduğu anlaşılmaktadır. Kurumun üst yönetimi çerçevesinde de bu yeni ve yenilikçi bakışa sahip çıkılarak, bu alanda bir görev sürekliliği yaratılması çok yararlı olacaktır. Depremle ilgili kamu kurumlarının koordinasyonunda, bundan böyle, Sayıştay'ın da ağırlıklı biçimde göz önünde tutulması temenni olunur.

4.5.3. Hazine-Sigortacılık Genel Müdürlüğü ve Milli Reasürans Şirketi

Hazine kurumunun son dönemlerde yeniden yapılanması çerçevesinde klasik bürokraside yer almayan bazı yeni oluşumların ortaya çıktığı bilinmektedir. Sigortacılık sektöründeki yaygınlaşmanın yanısıra, zorunlu deprem sigortasının ihdası, sigortacılık olayına bir genel müdürlük düzeyinde yaklaşılmasını gerektirmiştir. Bu alanda, yetkin elemanların çalıştığı yeni kamu birimleri oluşturulmuştur.

Öte yandan, “doğal afet sigortası” kavramının zorunlu bir vergiyi andırır ancak ondan yine de biraz farklı özellikler taşıyan yapısı, ödeme mekanizmasının sigortacılık dünyası içinde çözülmesinin daha pratik olacağını düşündürmüştür. Sonuç olarak, zorunlu deprem sigortası ödeyecek yurttaşlara kamu adına, Milli Reasürans Şirketi'nin muhatap olması durumu ortaya çıkmıştır.

Bu iki kurumla ayrı ayrı kurulan temaslardan elde edilen, bilgiler, DASK (Doğal Afet Sigortası Kurumu)'nun henüz kuruluş dönemi sıkıntılarını ve belirsizliklerini tam atlatamadığını ortaya koymaktadır. DASK mekanizması, aslında devlet-toplum ilişkilerinin talihsiz bir döneminde gün bulmuştur. DASK'a 1999 depremlerinin yara sarılma dönemi harcamalarının alınlmamış büyüklüğü ile 2001-2002 ekonomik krizlerinin etkisinin ortaklaşa yarattığı bütçe açıklarını kısmen kapatabilecek bir yeni vergi gözüyle bakılmıştır. Bu durum, yurttaşlarda bu olaya karşı bir güvensizlik duygusunun doğmasına yol açmıştır. Dolayısıyla, ülke ölçeğinde hala %20'leri bile bulamayan bir ödeme oranına tanıklık edilmektedir.

Alınan bilgilerin ışığında, DASK'ın işleyiş biçiminin sigortacılık tekniği yönünden sağlam temellere oturduğu düşünülebilir. Ancak, ihdas edildiği dönemin sosyo-psikolojik ortamıyla buluşması gevşek olmuştur. Ekonomik krizin, yurttaşları çok bezdirdiği yıllara rastlamış oluşu Afet Sigortası sisteminin işleyişindeki verimi oldukça azaltmıştır.

Yurttaş umursamazlığı ve güvensizliğinin yanısıra bu sistem için uzmanlar düzeyinde de ilgi ve inanç azalması yaşanmıştır. Şubat 2002 Sultandağı-Çay Depremi ile Mayıs 2003 Bingöl Depremi sonrasında, afet sigortası yaptırmış yurttaşlara sigorta sisteminin gereği olan bir miktarda ödeme yapılmıştır. Ancak, bu bedel yıkılan mülkün tam ikamesine çoğunlukla yetmemiş; ayrıca yurttaş yapım işiyle kendisi uğraşmak zorunda bırakılmıştır. Oysa, yıkılan binalar, sigortası ödenmiş bile olsa, yaptırtma eziyeti devlete ait olmak üzere tüm diğer afetzedelere de yeni sağlam jeolojik formasyonlar üzerine düzgün altyapısıyla inşa edilmiş konutlardan verilmiştir. Bilindiği gibi bu afet konut dağıtım mekanizması yurttaşa faizsiz ve uzun süreli bir geri dönüşle borçlandıran bir kredi açılması esasına dayanmaktadır. Son otuz küsur yılın ortalamasında afet konutu kredi borçlarının %80'inden fazlasının geri dönmediği gözlenmiştir. Yani, bir borçlandırma olmaktan çıkıp, bir gizli hibe mekanizmasına dönüşmüştür. Bunun kamuya ağır yük getirdiği bilindiğinden, Doğal Afet Sigortası, bu yükü ortadan kaldıracak bir yurttaş katkısı olarak tasarlanmıştır. Ancak, popülist yerel politika hesaplarıyla eski sistemin sürdürülmesi yoluna gidilerek yasal ilke çiğnenmiş ve sigorta ödenmiş yurttaşlara daha kısıtlı destek götürülmüş olduğundan, bu afetzede kesim açık bir haksızlık ve hakkaniyetsizlik durumuyla karşı karşıya kalmıştır. Bu gelişme infiale dönüşen tepkiler biçiminde kulaktan kulağa yayılarak afet sigortası olayına bakıştaki güvensizlik unsurunu maalesef, daha da pekiştirmiştir.

Olaya, teknik uzmanlık bakış açısından müdahale etme gereği gözükmemektedir. Ancak yurttaşı inandırmak üzere, devletin üst kademelerinin de katkı vereceği yaygın ve yoğun bir bilgilendirme ve reklam kampanyası yürütmek çok yararlı olabilir.

4.5.4. T.C. Karayolları Genel Müdürlüğü Ve Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğü

Karayolları ve Devlet Su İşleri kamu kesimindeki teknik kuruluşlar arasında, saygınlığa ve güvenilirliğe sahip iki çağdaş kurum olarak dikkat çeker. Her iki kurumda da büyük boyutlu özel yapıların tasarımına ve yapımına yönelik faaliyet gösterilir. Deprem etkisi, özel bir yük biçimi olarak bu özel yapıların boyutlandırılmasında ve inşaatında sürekli olarak göz önünde tutulur.

Ortak toplumsal kullanım yapılarından barajlar, büyük su yapıları, büyük köprüler ile tünellerde, deprem dahil, her türlü yük etkisinin risk-güvenlik mantığı içinde ele alınışı çok daha özenli ve dikkatli yapılagelmiştir. Jeolojik ve tektonik verilerin değerlendirilmesinde daha duyarlı yaklaşılır. Bunun sonucu baraj ve diğer su yapılarında çok küçük bazı deformasyonlar dışında herhangi bir deprem hasarına ülkemizde rastlanmamıştır. DSİ'nin afetsel hasar ve zarar dikkati, daha çok taşkın ve sel olaylarına yönelik gelişmiştir.

Karayolları köprülerinde ayak göçmesi türünden hasara rastlanmamakla birlikte, prefabrike köprü kirişlerinin büyükçe yanal hareketleri takip edemeyip mesnetlerden kayması gibi hasarlara rastlanabilmektedir. Prefabrike taşıyıcı elemanların bir araya getirilmesiyle oluşturulan üst yapıların kolonlara ya da ayaklara oturduğu kesimlerdeki yetersiz mesnetlenmeler yalnızca köprülerde değil, bina türü yapılarda da hasara yol açabilmektedir. 1999 Depremlerinde bunun örneklerine tanıklık edilmiştir.

T.C. Karayolları camiasında deprem olayına karşı daha özel duyarlılık yaratan unsurun Kasım 1999 Düzce-Kaynaşlı-Bolu Depreminde inşaatı tamamlanmamış Bolu tüneline ve Kaynaşlı Viyadüklerinde oluşan ağır hasarlar olduğu bilinmektedir. Bu büyük ulaşım altyapısı yatırım projesi yıllarca mecburen gecikmiştir. İşe yeniden koyulma düzeyine henüz gelinebilmiştir.

Bu dikkat ve duyarlılık Karayolları'nı TEM üzerindeki yapılar başta olmak üzere, deprem riskli bölgelerde kapsamlı bir köprü dayanımı incelemesine ve aralarından bir bölümünün onarım ve güçlendirilmesi işlerine sevk etmiştir. Japon JAKA kredileri çerçevesinde sağlanan uluslararası bir finans desteği halen bu amaçla kullanılma yolundadır.

Karayolları 17. Bölge sorumluluğundaki Boğazı kesen iki asma köprünün ayaklarının güçlendirilmesi işi, bilindiği gibi, teknik ve politik spekülasyonlara yol açmıştı. Yukarıda değinildiği gibi, asma köprüler ve hele ayakları yüksek risk unsurları göz önünde tutularak ve yüksek güvenlik anlayışı içinde boyutlandırılan ve inşa edilen çok özel yapılardır. Dolayısıyla, köprülerin ayaklarının güçlendirilmesine gereksinme görülmesi durumu bir sürpriz olmayacaktır. Karayolları'nın merkezden ve 17. Bölge özelinde bu konuyu dikkatle izlediği memnuniyetle gözlenmektedir.

4.5.5. Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)

TÜBİTAK kuruluşu, bilindiği gibi, ülkemizdeki kuramsal ve uygulamalı bilimsel araştırmaları özendirme, desteklemek ve ülkede genel bir araştırma havası yaratılmasına yardımcı olmak üzere 40 yılı aşkın zamandır hizmet veren bir kamu birimidir. Üniversiteler başta olmak üzere araştırma kurumlarını ve özel sektörün yeni konulara ilgili, meraklı kesiminin kendi uzmanlık alanlarıyla ilgili araştırmalarda desteklemekte oluşu TÜBİTAK'ın önde gelen özelliğidir. Ayrıca, bilim adamı yetiştirme alanında yurt dışı ilişkileri de teşvik edici destekler vermektedirler. Bunların yanı sıra, genel kamuoyunu bilim ve teknoloji alanında aydınlatıcı ciddi ve kapsamlı bir yayın faaliyetleri ve meraklı genç insanların zevkle izlediği bilinen bir aylık derginin çıkarılması gibi toplumsal hizmetleri de görmektedir.

TÜBİTAK'ın bu genel uğraş alanı içinde "deprem konusu" özel ve biraz da dar sınırlı bir yeri işgal etmektedir. Bununla birlikte, kurum özellikle 1999 Depremlerinden sonra deprem konusunda da daha aktif bir görüntü sergilemiştir. Başkan yardımcılarının birinin (ayrıca kişisel görüşlerine de başvurulmuş deneyimli uzman Prof. Tuğrul Tankut'un) yapı mühendisliği çıkışlı ve deprem konusuna aşina bir yönetici oluşunun da bu gelişmede dahli olmuş

gibidir. Çeşitli ulusal ve uluslararası toplantılarla Türk teknik dünyasının deprem alanındaki ilgisi diri tutulmaya çalışılmıştır. Yabancı bilim ve teknik araştırma kuruluşlarından 1999 Depremleri ile ilgili oluşturulan araştırma projesi desteklerine ulusal çerçevede genel bir muhataplık sağlanmıştır. Öte yandan, “Deprem Konseyi” adlı bir ulusal istişare birimi oluşturulmuştur. “Deprem Konseyi” yer bilimlerinden yapı mühendisliğine kadar geniş bir yelpaze içinde teknik konuları kapsarken, deprem olayının sosyo-psikolojik yönlerini de içeren bir kuşbakışçı görüşler dizisi oluşturma amacını gütmüştür. Bu hedefe ulaşmak üzere çeşitli disiplinlerden ülkedeki çeşitli kuruluşlardan seçilmiş uzmanlardan oluşan bir istişari grup olarak yola çıkmıştır. Yaptırım gücünün olmayışı yalnızca bilgilendirme ve tavsiyelerde bulunma alanında bir boşluk doldurma işleviyle sınırlı kalmasına yol açmıştır. Ayrıca konsey etkinliklerine katılan ve katılmayan uzmanların kişisel kaprisler ve aşırı isteklerle olayın verimini daha da düşürdüğü gözlenmiştir. Düşünce olarak çok disiplinli ve toplu bakışçı bir perspektif oluşturma amacının olumlu yönleri bulunmasına rağmen mekanizmanın işleme biçimi, maalesef, fazla bir ürün verememiş gibidir. TÜBİTAK kurumunun üst yönetiminde tanıklık edilen kadro ve dolayısıyla anlayış değişikliği sonrasında bu konseyin geleceğe dönük programları belirsiz hale gelmiştir.

TÜBİTAK’ın deprem olayına ilgisi bir yandan da kendi bünyesindeki Gebze-Marmara Araştırma Merkezi’de de bir farklı alanda sürmektedir. Bu merkez yer bilimleri ve tektonik olayı üzerine sistematik çalışmalar yapagelmiştir. Uluslararası bilimsel-teknik araştırma gruplarının da desteğiyle denizaltı formasyonlardaki fay sistemi araştırması yapabilecek özel ekipmanla donatılmıştır. Özel bir araştırma ve ölçme gemisine yüklenmiş olan bu ekipmanlar sayesinde zaman zaman Marmara Denizi’nde incelemeler sürdürülmektedir. Başka kurumlarca da sürdürülen benzeri çalışmaların sonuçlarıyla burada ulaşılan bulguların ayrıntılı bir mukayesesi ve bütünlleştirilmesi özel duyarlılık konusu oluşturan Marmara Denizi fayları konusu hakkında daha geniş bilgiye ulaşılmasına yol açabilecektir. TÜBİTAK’daki kadro ve muhtemel anlayış değişikliğinin Gebze’deki bu sözü edilen çalışmaları etkilemeyeceği umudu taşınmaktadır.

4.5.6. Maden Tetkik Arama (MTA) Genel Müdürlüğü

Maden Tetkik Arama Enstitüsü, devletçiliğin teknik kalkınmadaki yaklaşımlarından birini oluşturacak biçimde 1935 yılında kurulmuş köklü bir devlet kurumudur. O dönemlerde verilen öncelikler dolayısıyla maden aramacılığı ağırlıklı bir işleve sahip olmakla birlikte, bunun gerisinde ulusal kapsamda bir jeolojik veri tabanı oluşturmaya yönelik çalışmalara girildiği de bilinmektedir. Yabancı ülkelerde benzerleri mevcut olan jeolojik araştırma soruşturma (geological survey) türü bir yapıya sahip olması arzulanmıştır. Bu anlayış içinde, o alandaki tüm jeolojik verilerin MTA’da toplanmasına gayret edilmiştir. Ancak, bu kurum ile ilgili yasal dayanaklarda, yönetmelik ve yönergelerde kendisine depremle ilgili görev tarif edilmediği anlaşılmaktadır. Bu durumda MTA’nın jeolojik veri oluşturma ve bu çerçevede depremle ilgili verilerin arşivliğini de yapma görevi bir miktar kendi ilgi ve profesyonel anlayışından türemiş bulunuyor. Böylece ortada resmi görevin ötesinde diğer işlere de

bulaşma eğiliminde olan bir kuruluş görüntüsünün yaratılmasının sıkıntısı yaşanıyor.

Aslında, bünyedeki önemli dallardan biri olan Jeoloji Dairesi'nin altında koordinatörlük düzeyinde örgütlenmiş dört bölüm bulunduğu bilinmektedir. Bu koordinatörlüklerden biri "çevre jeolojisi ve doğal afetler"e yönelik araştırmaların koordinasyonundan sorumludur. Bu alt birimde jeomorfolog ve jeoloji mühendisleri birlikte çalışmaktadır. Zaman zaman jeofizik uzmanlarıyla işbirliği yapıldığı da kaydedilmektedir. Bu birimin MTA içinde, güncel literatür ve uluslararası bilgi izlemeciliği alanında en aktif birimlerden birini oluşturduğu da gözlenmektedir.

MTA aktif fayların ayrıntılı izlenmesi ve irdelenmesi, ulusal fay hatlarının hazırlanması gibi konularda, yukarıda sözü edildiği gibi, resmi görevlendirme yapılmamış bile olsa, etkin çalışmalar yapmaya devam etmektedir. Marmara faylarıyla ilgili projelerin hepsinde MTA ile diğer kurumların işbirliği yaptığı da bilinmektedir. 4000 yıl kadar geçmişe gidilebilmesi kaydıyla Kuzey Anadolu Fay (KAF) sisteminin paleosismik çalışmaları da MTA tarafından yürütülmektedir.

Ancak, MTA depremle ilgili temel kurumlardan Afet İşleri Genel Müdürlüğü ile zaman zaman yürütülen ortaklaşa çalışmalardan verim alınmadığı görüşüne sahip bulunuyor. Deprem haritalarının yenilenmesi çalışmalarında ise yakın bir işbirliği yapılamadığı anlaşılıyor. Bunun sonucu olarak da, iki kurumun hazırladığı deprem riski haritasında belli farklılıkların ortaya çıktığı gözlenmiştir.

MTA'nın yer bilimlerinde ve bunların bir alt dalı olarak tektonik alanında belli birikimler geliştirmiş bir kurum olmasına karşın diğer resmi kuruluşlarla işbirliğinde gözlenen verimsizliğin ortadan kaldırılmasına gayret edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, bu ilginç ve köklü kurumun kendi bünyesi ile ilgili yasal tanımlarda tektonik ve deprem konularıyla ilgili net görevlendirilmelere tabi tutulmasının sağlanmasında yarar olacağı açıktır.

4.5.7. Yerel Yönetimler

4.5.7.1. Toplu Hatırlatma

Önceden değinildiği gibi, "Yerel Yönetim" kavramı valilik ve belediye olmak üzere birbirini tamamlayan iki güç potansiyelini birden göstermektedir. Merkezi erki yerel alanda temsil eden vali ile seçimle gelmiş ve yerel insan kitlesinin temsilcisi belediye başkanı bu genel bütünleşme ve birbirini tamamlama içinde her konuda tam görüş birliği içinde olmayabilirler. Ancak, afet olayı etrafında buluşmalarında tam bir dayanışma ve birbirini tamamlama tavrı sergilerler. Bu dayanışmalı bütünleşme insani yardım güdüsünün ve arzusunun çok ağır bastığı, depremin hemen sonrasındaki günlerde özellikle ön plana çıkar.

Genel bir afete hazırlık planlamasını ve yönetim organizasyonunu kapsayan uzun soluklu çalışmalarda yerel yönetimlerin, afetin hemen sonrasındaki "kriz ve acil müdahale" kararlarında kendini bulan gayretlere göre daha çekingen oldukları bilinebilir. Ancak son oniki yıllık ağır deprem afetleriyle dolu

dönemde, bazı yerel yönetim birimleri deprem olayına uzun vadeli ve geniş perspektifli yaklaşımlar geliştirmeye başlamışlardır. Aşağıdaki alt bölümlerde, bu yaklaşımlara dayalı bazı örnek projelere ve yereldeki kurumsallaşma arayışlarına yer verilecektir.

4.5.7.2. İzmir Vilayeti Afet Yönetim Merkezi (İzmir AYM)

Ege Bölgesinin bilinen deprem riski özellikle İzmir metropolitan merkezde belli bir duyarlılığın kaynağını oluşturmakta ve yaşatmaktadır. Dolayısıyla belediye ve vilayet kanallarının her ikisinden de depremle ilgili afet yönetimi planlaması çalışmaları yürütülür olmuştur. İzmir Afet Yönetim Merkezi de bu hazırlıklarla oluşturulmuş bir birimdir.

İzmir Valisini temsilen bir vali yardımcısı tarafından yönetilen bu merkez, teknik insan ve teknik yardımcı düzeyinde altı-yedi sürekli eleman çalıştırmakta olan, vilayet binaları kompleksi içinde bağımsız bir mekana sahiptir. Afet yönetimi olayının, “kriz hali ve acil müdahale” sorunlarına yönelik yoğun etkinlik göstermediği gözlenmiştir. Merkez, afet sonrası haberleşme olanaklarını geliştirici donanıma sahip kılınmıştır. İl Sivil Savunma Müdürlüğü ile bağlantılı olarak, zaman zaman, afet uyarı ve müdahale provaları da düzenlenmektedir.

Bir ölçüde AYM'nin, biraz da doğrudan valiliğin olumlu yaklaşımıyla, İzmir'de birçok yer için örnek oluşturabilecek bir üst koordinasyon işlevselliği bulmuştur. Vilayet, Belediye ve Ege Ordu Komutanlığı, üçlü yakın bir bağlantı içinde deprem afetine müdahale olayına güçbirliği yaparak yaklaşma planlaması yapmaktadırlar. Ordu komutanlığı düzeyinde değilse bile, askeri birlik komutanlığı bulunan diğer afet yörelerinde de benzeri bir hazırlık işbirliğinin gerçekleştirilmesi yararlı olacaktır. Afet sonrası paniği içindeki karmaşık bir müdahalede disiplin unsuru çok önemlidir. Askeri birliklerin işe dahil olması ve olayın koordinasyonunda komutanlık kademesinde yardımcı olmaları, çok yararlı bir disiplin sağlama yolunu açabileceklerdir.

4.5.7.3. İzmir Büyükşehir Belediyesi ve İmar Müdürlüğü

İzmir, belediyesinin sahipliği altında kapsamlı bir, afete hazırlık çalışmasına girilmiş ilk ilimizdir. Büyükşehir Belediyesi bünyesinde bu işlerle görevlendirilmiş olan İmar Müdürlüğü, yöneticilerinin iyi niyetli gayretlerinin de etkisiyle, finansmanı uluslararası ölçekte saptanmış araştırma ve planlama çalışmalarına 1990'lı yıllarda girişmişti. Radius Projesinin Türkiye'yi ilgilendiren ayağına bu müdürlük muhataplık yapmıştır. Uluslararası desteklerin bir parçasıyla, Boğaziçi-Kandilli Merkezince İzmir kenti için bir “Deprem Senaryosu” çalışması yapılmıştır.

Deprem Senaryoları, bilindiği gibi, son dönemlerde biraz da moda biçimiyle, sıkça başvuru alan, durumu saptama ve inceleme enstrümanları haline gelmişlerdir. Belli büyüklükteki ve hasar yaratma riski bulunan bir depremle sarsılmış bir kentte hasarların biçimi, yoğunluğu ve coğrafi dağılışı hakkında tahmini saptamalar yapılmaktadır. Bu, afetin gerçekte oluşması halinde ortaya çıkacak durumu tam olarak belirleyemez. Ancak, depremin hemen sonrasında karşılaşılabilecek panikli ortamı, bir ölçüde de olsa, kafada canlandırmaya

yardımcı olmaktadır. İzmir için hazırlanan deprem senaryosu, bir metropolitan alan için ülkemizde geliştirilenlerin ilkini oluşturmaktadır. Dolayısıyla, eksiği gediği bulunduğu ve pratik işe yararlılığını tartışmak gerektiği türünden eleştirel tepkiler aldığı bilinmektedir. Ancak, hatasıyla sevabıyla da olsa bir deprem senaryosu yaptırtma hamlesi gösterdiği için, İzmir Büyükşehir Belediyesinin takdir edilmesi gerekir.

İmar Müdürlüğü ayrıca Agenda 21 (Gündem 21) yaklaşımı kapsamında deprem duyarlılığını da içeren kentsel gelişme fikir alışverişine önem vermektedir. Afet konusuyla ilgili Narlıdere’de bir buluşma ve bir deneme çalışması gerçekleştirilmiştir. Ancak, bu müdürlüğün bir yerel imar yönetmeliği değişikliği ile deprem güçlendirme müdahalelerinden sonra ortaya çıkabilecek yeni katsayıların belirlenmesi konusunda bir belirsizlik yaratılmasına yol açtığı yerel olarak tartışılmaktadır. Öte yandan, belediye üst yönetimi seviyesinde afet konusunda gösterilen ilgi ve duyarlılığın bir başkanlık döneminden diğerine değiştiği gözlenmiştir. 2000’li yıllarda bu duyarlılığın geçmiş dönemlere nazaran biraz daha örselenmiş olduğu sezilmektedir.

4.5.7.4. İstanbul Belediyesi ve Akom Kuruluşu

İstanbul metropolitan merkezi bir yandan kendisini tehdit edebilecek deprem riskinin büyüklüğü, öte yandan da kentleşme düzensizliği ve yapı kalitesi düşüklüğü bulguları dolayısıyla deprem konusunda çok özel duyarlılık gösterilen bir kentimizdir. İstanbul’da bugüne kadar yapılan hatalarla, yanlışlıklarla ve eksikliklerle dolu olduğu bilinmektedir. Ancak, son 20 yıllık dönemde nüfus artış hızı biraz düşmekle birlikte İstanbul, Anadolu’dan hala göç almaya devam etmektedir. Dolayısıyla, bundan sonra yapılacak pek çok bina ve tesis söz konusudur. En azından bunların deprem dayanımı yüksek yapılar olarak inşa edilmesi ve yerleşme düzeninin de jeolojik formasyon ve zemin özellikleri deprem hasar riskini azaltacak biçimde göz önünde tutularak ayarlanması gerekli olacaktır. Öte yandan, tarihi kültür mirasının korunması ve bu kentte bol miktarda mevcut kamu ortak kullanım yapılarının en azından bir bölümünün güçlendirilmesi yoluna gidilmesi durumu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, İstanbul’a uygulanabilecek bir afet yönetim mekanizması karmaşık bir örgüye sahiptir.

1999 Depremleri sonrasında İstanbul ve çevresinde yaşayan yurttaşların uğradığı panik, önceki bölümlerde sözü edilen zaman içinde umursamazlığın ve rehabetin tuzağına düşme durumuna rağmen bir ölçüde bir duyarlılığın yaşamasına yardımcı olmuştur. Dolayısıyla, yurttaşları afet yönetimi olayına katılmaya motive etmek diğer yörelerdekinden biraz daha kolay olabilecektir. Ancak, afet yönetimi uygulamasının işleyiş biçimi çapraşık bir çok boyutluluk göstermektedir. Bu yüzden ve ayrıca toplumsal-kamusal bir görevi de yerine getirmek üzere İstanbul’da hem Vilayet hem de Büyükşehir Belediyesi bir sonraki afete hazırlık konusunda çeşitli arayışlar ve gayretler içine girmiştir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin bir alt organı olarak kurulan AKOM (Afet Koordinasyon Merkezi) bu çabaların bir ürünü olarak ortaya çıkmış bir kamu birimini göstermektedir. Yasa, yönetmelik ya da yönerge düzeyinde bir resmi dayanağı bulunmamakla ve yalnızca İstanbul Valiliği’nin yazılı talimatına dayanıyor olmakla birlikte Büyükşehir Belediyesi tarafından AKOM’un

faaliyetine önem verildiği gözlenmektedir. AKOM'un afet riskini ve zararını azaltma yolundaki gayretlerinin ağırlıklı bölümü de deprem afetine yöneliktir. Bu amaçla, bağımsız bir mekana sahip ve belediye başkan yardımcılarında birinin yönlendiriciliği altında iş gören bağımsız bir personel kadrosuna sahip olan geniş bir birim oluşturulmuştur. Bu birim vilayetin kanadı altında etkinlik gösteren ancak deprem afetiyle ilgili yerel, komple bir koordinasyona gidildiğinde AKOM'la kuvvetle bağlantısı bulunması gerekecek çeşitli resmi kamu birimleriyle yakın temastadır. (Karayolları 17. Bölge Müdürlüğü, Denizcilik İşletmeleri, TCDD Gar ve İşletme Müdürlükleri bunlara ek olarak üniversiteler ve teknik yönleri ağır basan meslek odaları vb.) Bu kuruluşların ve özellikle üniversitelerin yoğun katkılarıyla, İstanbul için deprem master planı çalışması yapılmış ve kapsamlı bir rapor üretilmiştir. Bu raporda İstanbul'u vurabilecek bir afetin hemen sonrasında zararı minimumda tutabilecek deprem sonrası organizasyonunun yürütülüş biçimi araştırılmaya çalışılmıştır. Öte yandan da, afetin oluşmasını beklemeden alınabilecek önlemlerle ilgili tavsiyeler geliştirilmesine gayret edilmiştir. Birbirleriyle bağlantıları bazen kopuk kalabilen çok geniş bir kadronun katılımıyla yürütülen bu çalışmanın ortaya koyduğu bulguların bir bölümü mantığa uygundur. Ancak, raporun dikkat dağıtacak şekilde kalabalık sunuşu ve bazı konuların birbirinin içine geçmişliği, yaratılmak istenen mekanizmanın pratik işlerliği konusunda kuşkulara yol açmıştır. Konu uzmanlık çevrelerinde tartışılmaktadır. Bu kapsamlı raporu tümüyle içeren bir CD bu çalışmada oluşturulan arşivin unsurlarından biri olarak Türkiye Mühendisler Birliği'ne teslim edilmiştir. AKOM'un biri yangın diğeri bir kar tipi olmak üzere süratli gelişen iki afet durumunda yetersiz kalmış oluşu, deprem gibi çok daha vurucu ve acımasız bir afetin oluşması halinde bu kurumun göstereceği performans karşı İstanbulluların göstereceği güveni bir miktar sarsmış gibidir. Henüz emekleme safhasından tam oturmaya geçmemiş olması nedeniyle, ileriye dönük kötümser ve karamsar beklentiler oluşturmak için vakit henüz epeyce erkendir.

AKOM şu anda master planının bir miktar kuramsal ve biraz çerçeve halinde kalmış bulgularını gündelik yaşama geçirmek üzere Zeytinburnu yöresinde pilot niteliğiyle bir arazi uygulaması projesi yürütmektedir. Master planının çalışmasında görev almış çeşitli üniversitelerden ilgili bazı birimlerin ve uzmanların yönlendiriciliğiyle AKOM'un kendi bünyesinden elemanların da katılımıyla gösterilen bu faaliyeti betimleyici bazı bilgiler aşağıda özetlenmektedir. ^[4.8]

A) Pilot Projenin Genel Tanıtımı

İstanbul Deprem Master Planı çalışmaları sonucu yapıların depreme karşı güçlendirilmesi için önerilen yöntemlerin bir pilot bölgede denenmesi düşünülmüştü. Zeytinburnu ilçesi, zayıf dayanımlı yapıları, değişken gelir seviyesine sahip nüfusu ve deprem tehlikesine karşı nispeten hazırlıklı oluşu nedeniyle ilk pilot bölge olarak seçilmiştir. Zeytinburnu tekstil ve deri endüstrisine sahip önemli bir bölgemizdir. 285 000 kişinin yaşadığı ilçede, çoğunluğu yüksek risk sınıfına giren yaklaşık 15 000 bina bulunmaktadır. Bu çerçevede, Boğaziçi Peyzaj İnşaat Müşavirlik Teknik Hizmetler Ağaç Sanayii ve Ticaret A.Ş. (BİMTAŞ)'nin yürütücülüğünü yaptığı ve Yıldız Teknik Üniversitesi,

Boğaziçi Üniversitesi, ODTÜ ve İTÜ'nün danışman olarak yer aldıkları proje başlamıştır. MEER projesi kapsamında gerçekleştirilecek ve VII safhada yürütülecek bu çalışmada ilk aşamalar gerçekleştirilmektedir.

B) Çalışmanın Bölümleri

I. safha : Zeytinburnu Pilot Bölge için Deprem Master Planı, JICA ve İstanbul'un deprem gerçeğini dikkate alan sürdürülebilir mahalle yenileşmesi için strateji eylem planlarının teknik analizi ve irdelenmesi. Eylem planlarının yasal ve finansal analizi ve irdelenmesi. Zeytinburnu ilçesine bağlı 13 mahallenin mevcut yapı stokunun değerlendirme çalışmalarının yapılması.

- **Zeytinburnu konut envanterine JICA ve zemin deprem verilerinin işlenmesi çalışmaları**

JICA ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından tamamlanmış olan çalışma kapsamında İstanbul ili için kapsamlı bir zemin haritası ve bina envanteri çıkarılmıştır. Bu envanter ve bilgiler kullanılarak Zeytinburnu ilçesinde yer alan yapıların buldukları mahallerin zemin sınıfları saptanacaktır.

- **Yapıların hızlı yöntemle deprem performansı açısından değerlendirilmesi çalışmaları**

Zeytinburnu'ndaki tüm binalar İstanbul Master Planı Projesi kapsamında önerilen birinci kademe değerlendirme yöntemlerine tabi tutulacaktır. Bu çerçevede sokaktan gözlem yapılarak çıkarılacak genel bina envanteri ve gerekli değerlendirme parametreleri ile ilgili olarak sahada çalışacak personele veri toplama ve değerlendirme yöntemleri konusunda teknik eğitim verilecektir. Bu personele aynı zamanda ikinci kademe değerlendirme yöntemleri konusunda da gerekli verilerin toplanmasına yönelik eğitim verilecektir. Bu sonuçlar bilgisayar ortamında grafiksel olarak düzenlenecektir.

- **Ön Değerlendirme Çalışmaları**

İstanbul Master Planı raporunda yer alan ikinci kademe değerlendirme yöntemleri, birinci kademe incelemeleri sonucunda saptanan önceliklere göre belirlenen binalara uygulanacaktır. Bu yöntemler yapıların taşıyıcı sistem planlarının çıkarılmasını gerekli kıldığından, bunun için ihtiyaç duyulan veri toplama işleri gerçekleştirilecektir. Bunun sonucunda değerlendirilen binaların olası deprem performansları tekil bina bazında saptanacak ve GIS ortamında haritalara işlenecektir.

- **Kapsamlı Değerlendirme Çalışmaları**

İkinci kademe sonucunda belirlenen bazı binalar daha ayrıntılı olarak incelenecektir. Seçilen binalar yine İstanbul Master Planı'nda belirtildiği gibi, üçüncü kademe olan ayrıntılı değerlendirme yöntemlerine tabi tutulacak ve olası bir depreme karşı beklenen performansları saptanacaktır. Bu çalışmalar binaların

ayrıntılı analizlerini kapsadığından bu konuda profesyonel tasarım şirketlerinden de destek alınması söz konusudur.

II. safha: Zeytinburnu altyapısının değerlendirilmesi, güçlendirme, iyileştirme modellerinin belirlenmesi. AB uyum sürecinde mahalle yenileşmesi için uygulanabilir eylem planlarının ve uygulama modellerinin sunulması.

III. safha: Deprem simulasyon programlarının geliştirilmesi.

IV. safha: Bina incelemeleri ışığında binaların, muhtemel deprem senaryolarına göre etkilenebilirliklerinin hızlı değerlendirmesini yapacak bir metodun ve sayısal programının hazırlanması.

Zeytinburnu'ndaki binalara uygun güçlendirme, iyileştirme ve rehabilitasyon modellerinin tespiti

Yukarıda özetlenen çalışmalar sonucunda saptanacak bazı tipik binalar üzerinde örnek güçlendirme sistemleri belirlenerek, bunlara ait proje, keşif ve sonuçlar kamuya örnek çalışmalar biçiminde sunulacaktır.

V. safha : sürdürülebilir, yaşanabilir ve uygulanabilir dönüşüm modelinin hayata geçirilmesinde halkla iletişimi sağlayacak Mahalle irtibat bürolarının fiziksel ve idari yapısının projelendirilip çalışma hale getirilmesi.

VI. safha: Zeytinburnu'ndaki binaların, teknik analiz ve değerlendirilmelerine göre uygun güçlendirme - iyileştirme modellerinin tespiti ve örneklerinin verilmesi.

VII. safha: Bu çalışmalarda elde edilen sonuçlar rapor haline getirilip sunulacaktır.

4.5.7.5. İstanbul Vilayeti Afet Yönetim Merkezi

İstanbul'daki deprem afeti duyarlılığına genel olarak bir önceki alt bölümde değinilmişti. Büyükşehir Belediyesi, güçlü bir yerel yönetim birimi olarak afet zararlarını azaltma yolunda kapsamlı bir çalışmayı da başlatmıştı.

Benzeri bir gayret gösterme durumuna İstanbul Valiliği çerçevesinde de tanıklık edilmektedir. 1999 Depremlerini bile beklemeden bir fikir olarak ortaya atılan İstanbul İli Afet Yönetim Merkezi projesi 2000'li yıllardan itibaren fiziki bir olgu olarak ortaya çıkmış gibidir. İlçelerde kaymakamlıkların kanadı altında görev yapan irtibat birimleriyle birlikte 32 birim İstanbul çapında merkezi bir koordinasyonu sağlama adına bir merkez oluşturmuştur. Bu merkezde üniversitelerin ve teknik ağırlıklı meslek kuruluşlarının katkısıyla kapsamlı çalışma programları geliştirildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca, bu programların uygulamasının irdelenmesi, yeni fikirler ve görüşlerin ortaya çıkarılması amacıyla Afet Yönetim Merkezi, bağlantılı yan kuruluşlarıyla birkaç kez toplantı da düzenlemişti. Ancak, bu çalışma ve görüş alışverişi toplantılarının seyredildiği ve son bir yıldır yapılamadığı anlaşılmaktadır. Bunun çeşitli sebepleri mevcut olmakla birlikte ana neden Büyükşehir Belediyesi inisiyatifiyle harekete geçmiş olan AKOM birimi ile vilayetin bu yetkili birimi arasında anlamlı bir koordinasyon ve paralellik sağlanamaması gibi gözükmektedir.

AKOM, yukarıda ilgili bölümünde de açıklandığı gibi, İstanbul Valiliğinin Büyükşehir Belediyesine gönderdiği istek yazısı ile kendine yasal dayanak yaratmış bir alt kuruluş niteliğindedir. Devlet işletmeciliği hiyerarşik anlayışı içinde vilayetin Afet Yönetim Merkezi AKOM'un üzerindedir ve onu yönlendirebilme yetkisine sahiptir. Bu türlü yetki kullanmanın peşine düşülmemekle birlikte AKOM'dan İstanbul İli Afet Yönetim Merkezine yönelik bir sürekli bilgilendirmenin ve bazı konularda işbirliği çağrısının yapılması vilayetin bu konudaki sorumlularınca beklenmiştir ve hala beklenmektedir. AKOM'un koordinasyon gayretleri ve amaçları içinde çeşitli kamu birimleriyle kurulacak işbirliğinde yer almak da olup, bu bağlantıların yürütülmesinde Valiliğin ve dolayısıyla Afet Yönetim Merkezi'nin kolaylaştırıcı katkıları bulunmalıydı. Bu çeşit bir iş yürütme kanalının henüz açık olmadığı gözlenmektedir.

Afet konusu, yerel-ulusal önemli bir konu olup kamu birimleri ve ilgili toplum kuruluşları tarafından bu konuda gösterilen ilginin sürekli olması beklenir. Merkezi hükümetin ve iktidarın tayini ile gelmiş olan "vali" ve "kaymakam" pozisyonuna sahip yetkili kişilerin konuya gösterdikleri bireysel ilgi azlığının ve çokluğunun bu sürekliliği bozmaması gerekir. İstanbul bir örnek olduğu için burada sözü edilmektedir. Ancak, afet riski yüksek bölgelerdeki diğer bazı önemli kentlerde de izlenebildiği gibi Valinin kendi bireysel anlayışı ve duyumsaması, afet yönetimi konularına gösterilen ilgiyi azaltıp çoğaltabilmektedir. İstanbul'da, son dönemlerde hafif de olsa bu tür bir ilgi azalmasının gözlemlendiği söylenebilir.

4.5.7.6. Bekirpaşa, Değirmendere ve Ceyhan Belediyeleri İzlenimleri

Yerel yönetimlerle ilgili önceki örneklerde afet riski yüksek ancak henüz çok yıkıcı depremler geçirmemiş yerlerdeki yerel hazırlık durumları özetle gözden geçirilmiştir. Bunlara ek olarak, deprem afetini tüm amansız yıkıcılığı ile yaşamış diğer bazı yörelerden izlenimlerin alınmasında da yarar görülmüştür. Bu amaçla 1998-1999 Depremlerinde ağır hasar ve zarar yaşamış bulunan Kocaeli İlindeki İzmit Bekirpaşa ve Değirmendere ile Adana İlindeki Ceyhan İlçe Merkezi Belediyelerinin izlenimleri ve birikimlerinden bilgi olarak yararlanma yoluna gidilmiştir.

Bekirpaşa, İzmit anakent sistemi içinde yer alan iki alt belediyeden 17 Ağustos 1999 Depremini en ağır geçirmiş olanıdır. İzmit kent merkezindeki ürpertici hasarların pek çoğu kentin Bekirpaşa kesiminde yer almıştır. Bu büyük afette, Bekirpaşa Belediye Başkanlığı binasının bile yıkılmış olduğu hatırlanmalıdır. Merkezi bir buluşma yerinin de ortadan kalkmış olmasına ve belediye çalışanlarının epeyce bir bölümünün ailevi acı yaşamış olmasına karşın Bekirpaşa Belediyesinin depremin hemen sonraki günlerinden itibaren arama kurtarma ve ilk yardım etkinliklerine aktif katkıda bulunmaya başladığı anlaşılmaktadır. İl kriz merkezinin yetkin ve verimli biçimde devreye girişinin gecikmesi, yöredeki kamu birimlerine ve özellikle yerel yönetimlerin kendi gayretleri ve girişimcilikleriyle iş yapma yolunu açmıştır. Bekirpaşa, İl Kriz Merkezini bilgilendirerek ancak oradan yapılacak genel koordinasyonu beklemeksizin kendi coğrafyası içinde belediyesinin büyük gayretiyle kavrulma

durumunda kalmıştır. Bekirpaşa'da, deprem sonrasında dördüncü günden başlayarak aylarca süren bir insani yardım etkinliği içinde yurttaşların yemek ihtiyaçlarının toplu gıda ve sıcak aş dağıtımıyla giderilmesi yoluna gidilmiştir. Bunun insani yönden olumlu ve ayrıca yürütülüşü bakımından başarılı bir operasyon olarak hatırlanması gereklidir. Afetin hemen sonrası dönemi, geçtikten sonra Bekirpaşa'da yeniden yapılanma ve imar düzeni çalışmaları da aktif ve makul biçimde yürütülmüş gibidir. Kent içindeki tamir ve güçlendirme işlerine de belediye teknik birimleri erişebildikleri ölçüde destek vermiş ve yönlendiricilik yapmışlardır.

Bekirpaşa Belediyesi'nin deprem sonrasında uzun soluklu gelişmeleri içinde yaşadığı tecrübelerinin de sınırlarının büyümesi ve görevlerinin artması şeklinde kendini gösterdiği biliniyor. 17 Ağustos 1999 Depreminin afetzedeleri için inşa edilen konutların bütün bölgeye hitap edecek yaklaşık üçte birlik bir bölümünün Bekirpaşa Belediyesi sınırları içinde inşa edilmesi durumu ortaya çıkmıştır. Bu, kalıcı konut düzenlemesi ile ilgili Ankara Merkezden alınan ulusal ölçekli kararın bir sonucudur. Bekirpaşa Belediyesi bir bölümü İzmit hemşerisi olan ancak bir bölümü de yaygın afet bölgesi içinde başka yerlerden gelmiş bulunan yeni Bekirpaşalı'larla sosyo-psikolojik olarak da ilgilenme durumunda kalmıştır. Yeni gelenlere hemşerilik duygusunun aşılması, onları eski Bekirpaşalı'larla birlikte yeni bir komşuluk ve mahallelilik anlayışı içinde yoğurma belediyenin gayretleri içinde olmuştur. Bu amaçla mahalli yönetim birimleri oluşturulmuş ve belediyeye sürekli temasta kalınarak bu birimler arası bir koordinasyon sistemi kurulmuştur.

Kalıcı konutlar bilindiği gibi, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın yaptırdığı konutlarla Dünya Bankası aracılığıyla yapılan konutlar olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın yaptırdığı konutların gölgesinde hem fiziksel durumu hem de sosyal gelişmeleri gözlemek üzere mahalle halkıyla ve mahalli yönetim yöneticileriyle çeşitli görüşmeler yapılmıştır. Afettede yurttaşların binaların teknik kalitesinden bazı şikayetleri bulunmakla birlikte, düzgünce bir altyapıyla birlikte belli standarda ulaşmış bir mesken edinmiş olmak, yurttaşların genelde bir hoşnutluk duyduğu anlaşılmaktadır. Mahallelilik ve hemşerilik duygusu ve bilincinin gelişmesi yolunda belediyenin gösterdiği gayretlerden de çoğunlukla tatmin olunduğu anlaşılmaktadır.

Değirmendere Belediyesi, İzmit Körfezi'nin güney batı yakasında ve 17 Ağustos Depremini yaratan ana fay hattının hemen yakınında yerleşik bir kasabadır. Geçmiş yıllarda sakin ve yumuşak bir doğanın içinde iki katlı ahşap ve bahçeli evlerin hakim olduğu bu yörede son otuz senede nüfus on mislini aşan bir büyüme göstermiş, yerleşme biçimi de betonarme binalara dönüşmüştür. Son depremi çok ağır hasarlarla atlatan ve Gölcük ile birlikte 17 Ağustos simgesi olan Değirmendere'de deprem sonrasında tam bir panik yaşandığı anlaşılmaktadır. İl kriz merkezince çalışma koordinasyonu sağlanamaması Değirmendere Belediyesi'ni, Bekirpaşa Belediyesi'nde olduğu gibi kendi gayretiyle ve bilgisiyle bir şeyler yapmaya sevk etmiştir. Ancak, personelinin yakın aile fertleri kayıplarından dolayı derin keder yaşamakta oluşu harekete geçişi bir hafta kadar geciktirmiştir.

Değirmendere Belediyesi'nin belde belediyesi oluşu dolayısıyla ileriye dönük bir afet değerlendirme ve yönetim merkezi oluşturması beklenemezdi. Ancak,

kent planlaması bakış açısından gerek yeni kalıcı afet konutlarının yerleşkesinin düzenlenmesi gerekse kasaba içindeki tamir işlerinin yürütülmesi sırasında, belli bir titizlik gösterildiği ve dışardan danışmanlık hizmeti alındığı anlaşılmaktadır. Yeni yapılacak binalarla ilgili kat sayısı sınırlaması getirilmesi de emniyet unsurunu artırıcı bir önlem olarak gözükmüştür. Değirmendere-Gölcük havzasında inşa edilen kalıcı konutlarda da yurttaşlar kaçınılmaz bazı şikayetler dile getirmekle birlikte yerleşkelerin genel havasının çok bozuk olmadığı ve yörenin yeni hemşerilerinin mahallelik ve hemşerilik çerçevesi içinde yeni davranış türleri geliştirmeye gayret ettikleri öğrenilmiştir.

Ceyhan ilçe merkezi 1998 Adana-Ceyhan Depreminin epicenter'ına en yakın büyük yerleşme merkezi olarak, depremden büyük pay almış bir bölgedir. Bir küçük yöre belediyesi olmakla birlikte depremden ders çıkarmada ve uzun soluklu hazırlık çalışmalarına girmede Ceyhan Belediyesi örnek alınacak bir canlılık sergilemiştir. Teknik meslek odalarının özellikle İnşaat Mühendisleri Odası'nın anlamlı katkıları olduğu anlaşılıyor. Hemen kurtarma operasyonuna başlayarak İMO Adana Şubesi'nin meslektaşlarının gönüllülük bilincini de kullanarak aktif yardımlarda bulunmuşlar. Ayrıca, yurttaşlar ile birebir aydınlatma ve bilgilendirme sürecine girmişler. Bayındırlık ve İskan Adana Şube Müdürlüğü'nün 1990'ların önceki depremlerine oranla daha büyük sayıda bir kalıcı konut yapım işini süratle organize edip uygulamış olduğu anlaşılıyor.

Ancak, Ceyhan kalıcı konutlarında yaşayan yurttaşların, genelde düzgün yapılmış yapılar olmakla birlikte, aşırı yakınmacı tavırları dikkate çekiyor. Bu genel kamuoyunda her türlü yardım ve desteği devletten bekliyor olma ve sonrada en küçük bir aksaklıkta şikayet etme psikolojisinin bir örneği olarak algılanabilir.

Ayrıca, yurttaşların devletin yardım elinin depremden ancak iki gün sonra ulaşmasından dolayı sitemli oldukları anlaşılıyor. Depremin hemen sonrasında elektrik, su kesintileri yaşanmış. Organizasyon eksikliği olmuş, kurtarma timleri ancak iki gün sonra gelebilmişler. Yurttaş kendi enkazının başında kendi olanaklarıyla kurtarma işine girişmiş.

Mercimekli Beldesinde yaşanan depremde hiç can kaybı olmamış. Can kaybı olmayan yere yeterli hassasiyet gösterilmiyor diye sitemkarlar. Mercimekli'nin özelliği, devletin para yardımıyla yurttaşların kendilerinin evlerini yapma eylemini gerçekleştirmeleridir. Bu konutlarda halen binlerce yurttaş barınmaktadır.

Her üç belediye ortak tavır olarak mevcut yapı denetim sisteminin işleyişinden memnuniyetsizliklerini dile getirmişlerdir. Her iki yörede de devletin yaptırdığı kalıcı afet konutlarında oturmayıp yeni bina inşa ettirme yolunda olan yurttaşlar bulunmaktadır. Ayrıca, bireysel bina onarımı ve güçlendirmesi işlerine de tanık olunmaktadır. Denetim şirketlerinin yeni yapım ve mevcut hasarlı binanın onarımı işlerinde denetim şirketlerinin gösterdiği etkinlikler, bu belediyelerce yetersiz bulunmaktadır. Mevcut durumun, hiç denetimin yapılmadığı eski dönemlerdekinden bile daha kötü olduğunu dile getiren belediye yetkililerine bile rastlanmıştır. Denetim olayına büyük tecimsellik karıştığı ve kalite yükseltmeye gerçekten yarayıp yaramadığı belli olmayan anlamsız meblağda bir para döngüsünün ortaya çıktığı ileri sürülmüştür. Bu

miktarlardaki desteklerin belediyelere aktarılması halinde, bazı personel takviyeleriyle, belediyelerin bu işi yapabilecekleri görüşü getirilmiştir.

Tüm taraflarca ve denetim şirketleri camiası içinden de gözlenip dile getirilen aksaklıklara ve aksiliklere karşın yapı denetimi uygulamasının tasarım projelerinin kalitelerinin yükselmesinde payı olduğu hususu da dile getirilmektedir. Bu konuda denetim sektörü içinden yapılmış gözlemlere ve saptamalara ek olarak kendileriyle özel olarak temas kurulmuş olan bazı değerli uzmanların ve hocaların da olumlu ve iyimser düşünceler dile getirdiği gözlenmiştir. Yapım kalitesinin de bu sayede yükselmiş olması aslında normal bir beklentiyi oluşturmaktadır. Ancak, bu alanda yapılan gözlemlerin daha sınırlı olup buradan henüz çok iyimser bir hava estirecek bulgulara varılmamıştır. Bununla birlikte, bu mekanizmanın ana gayesi yapım işlerine de özel disiplin ve yüksek standard getirilmesi olduğundan zaman içinde bu amaca ulaşılacağı umudu da hala kuvvetle taşınmaktadır.

4.5.7.7. Yapı Denetim Şirketleri

Önceki değişik bölümlerde değinildiği gibi, yapı denetim mekanizması ülkemizde çok yakınlarda yürürlük kazanan, ancak tam oturamamış bir oluşumdur. Bu araştırmanın iki kıdemli elemanının kitap ve makale boyutlarındaki eski yayınlarında dile getirdikleri, resmi kuruluşların dışında bağımsız özel denetim şirketleri kurulması gereği, yıllar sonra ancak yerine getirilebilmiştir.

Genel bir kalite garantisi sağlayacak sigortalama ya da en azından denetim projesinde yer alan teknik kişilere sorumluluk sigortası sağlayacak bir düzenek kurulmamış olması mevcut işleyişin en zayıf noktasıdır. 1980'ler sonu ve 1990'lar başlarındaki çalışmalar ve yayınlarda, sigorta sisteminin, toplam proses içinde önemli bir yer kaplaması önerilmiştir.

Bu büyük boşluğa sığınarak, ülkemizde yapı denetim düzeneği harekete geçmiş ve bununla bağlantılı olarak, pilot uygulama illerinin hepsinde yapı denetim şirketleri kurulmuştur. Bu şirketlerin hepsi aktif olmamakla birlikte, bunlar bir üst düzeyde dernekleşmeyi de gerçekleştirmişlerdir. Bu derneklerin, Ankara, İzmir ve İstanbul'da kurulu olanlarıyla, ayrıca münferiden çeşitli şirketlerin yetkilileriyle kurulan temaslardan edinilen izlenimler aşağıda özetlenmektedir.

Yapı denetim şirketleri, mevcut işleyişte mal sahibi kişi ya da tüzel kişi yerine, işi yapan müteahhit firmaya muhatap kılınmaktadır. Bu durum garip bir piyasa ekonomisi anlayışı içinde, denetim hizmetleri bedellerinin ve dolayısıyla standartının düşmesine yol açmaktadır. Denetim şirketleri hazırlanan yeni taslaklarla da bu durumun değiştirilemediği duyuları aldıklarını ve bunun sıkıntısını çektiklerini ifade etmektedirler.

Hepsi aktif olmasa da irili ufaklı çeşitli şirketler içinde bu aykırı muhataplığın getirdiği zorluklara rağmen işini ciddi yapanlar olduğu memnuniyetle gözlenmektedir. Ancak, denetim işlerinin daha gevşek yürütüldüğü de, sektör sorumlularınca ifade edilmektedir.

4.6. İMAR ve YAPI DENETİMİNE İLİŞKİN YASAL DÜZENLEMELER

4.6.1. Genel Çerçeve

Yukarıdaki son iki bölümde yerel yönetimler bakış açısından deprem afeti zararlarının azaltılmasındaki yasal mekanizmalardan yapıda kalite denetimi uygulamasıyla ilgili saptamalar ön plana çıkmıştı. Belediyecilik dünyasının içinden bakarak tespitler ve yakınmalar dile getiriliyordu. Yapı denetim şirketlerinin yakınmaları ve beklentileri vardı. Öte yandan, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile ilgili önceki alt bölümlerde yer alan görüşler arasında da denetim ve imar kuruluşlarının önemine değinilmişti.

Özel önemi dolayısıyla, burada mevcut İmar Kanunu ve Yapı Denetimi Kanunu'nun bir değerlendirilmesi yapılacak olup, daha sonra her iki alanda da hazırlanmış bulunan kanun tasarı taslakları hakkında ayrıntılı bilgi ve görüşler sunulmasında yarar görülmektedir.

4.6.2. 3194 Sayılı İmar Kanunu

1985 yılında yürürlüğe giren 3194 sayılı İmar Kanunu, belediye ve mücavir alan sınırları içindeki yerlerde imar planlarının belediyeler tarafından yaptırılıp onanacağını, bunun dışındaki yerlerde ise valilikler eliyle yaptırılacağını ve onaylanacağını öngörmektedir. Ancak hazırlanacak nazım ve uygulama planlarının (varsa) merkezi yönetimce hazırlanan bölge veya çevre düzeni planlarına uymak zorunluluğu vardır. Böylece yerel planlarla, üst düzey planlar arasında eşgüdümün sağlanması amaçlanmaktadır.^[4.3]

Öte yandan, 1984 yılında yürürlüğe giren 3030 sayılı yasa ile ülkemiz yerel yönetim sistemine 'Büyükşehir Belediyesi' adıyla yeni bir birim daha katılmıştır. Söz konusu kanuna göre, büyükşehir, belediye sınırları içinde birden fazla ilçe bulunan şehirleri, İlçe belediyesi ise büyükşehir belediye sınırları içinde kalan ilçelerde kurulan belediyeleri tanımlanmaktadır. Ancak, zaman içinde, belediye sınırları içinde ilçe bulunması gereği bir yana bırakılarak 'alt kademe belediyesi' adı verilen belediyelerin varlığı, büyükşehir belediyesi olabilmek için yeterli görülmeğe başlanmıştır. İmar yetkileriyle ilgili olarak, 3030 sayılı Kanun, "Büyükşehir nazım imar planlarını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak, ilçe belediyelerinin nazım plana uygun olarak hazırlayacakları tatbikat imar planlarını onaylamak ve uygulanmasını denetlemek" yetki ve sorumluluğunu Büyükşehir yönetimine vermektedir. Bir diğer deyişle, üst ölçek planlar Büyükşehir belediyesi tarafından hazırlanıp onanmakta, uygulama planları ise, bu kanuna göre ilçe ya da alt kademe belediyeleri tarafından hazırlanmakta ve denetlenmektedir.

Yerel yönetim hiyerarşisinin en alt basamağında yer alan köylerde ise imarla ilgili işleri yaptırma görevleri köy idaresine (muhtar ve ihtiyar heyeti) verilmiştir. Köy muhtarı, ihtiyar meclisinin olumlu kararını aldıktan sonra köy yerleşme planının yapılmasını, bağlı bulunduğu mülki amirden isteyebilir. Değişik Bakanlık temsilcilerinden oluşan Köy Yerleşme Alanı Saptama Komisyonu'na

yürürlükteki imar mevzuatına bağlı olmaksızın hazırlanan yerleşme planı valilikçe onaylanarak kesinleştirilip yürürlüğe girmektedir.

3194 sayılı İmar Kanunu, yerel yönetimleri plan yapma ve onama konularında büyük yetkilerle donatmış ancak, bu planların denetimlerinin yapılması konusunda bir mekanizma oluşturmamıştır. İlgili Bakanlığın Teftiş Kurulları da bu anlamda örgütlenmemiştir. Ayrıca, yerel yönetimler tarafından hazırlanan plan ve değişikliklerinin Bakanlığa bildirilmesi yasal hükmü de hukuki yaptırımsızlıklar nedeniyle, gerçekte işlememektedir. Ayrıca, merkezi idare tarafından sık sık çıkartılan imar afları da zaten çok da iyi işlemeyen bu sistemin temelden göçmesine neden olmaktadır. Bu çerçevede, idarelerin nesnel ve yansız davranmalarının; imar düzeninde yapılan sık ve mevzuata aykırı değişikliklerin önlenmesinin; tüm işlemlerde açıklık ilkesine uyulmasının; yapılan işlemlerde şehircilik ilkelerine ve kamu yararına uygunluğunun tek güvencesi, her türlü 'imar' işlem ve eyleminin sıkı bir yargısal denetimden geçirilebilmesidir.

Öte yandan, afetlerde meydana gelen zararların ve özellikle can kayıplarının en fazla şehirleşmiş kesimlerde meydana gelmesine rağmen, 3194 sayılı İmar Kanunu'nun afetlerle organik bir bağı bulunmamaktadır. Ayrıca, imar düzenlemelerinin afet zararlarının azaltılmasında en etkili enstrümanlardan biri olduğu da 1999 Marmara ve Düzce Depremlerini yaşayıp onca kayıp verdikten sonra akla gelebilmiştir.

Oysa, Anayasa'nın 56.maddesi, "*Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama şansına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.*", 57. Maddesi ise "*Devlet şehirlerin özelliklerini ve çevre şartlarını gözeterek bir planlama çerçevesinde, konut ihtiyacını karşılayacak önlemleri alır.*" hükümlerini getirmiştir. Bir diğer deyişle, devletin planlı bir kentleşmeyi gerçekleştirme görevi bulunmaktadır.

Ayrıca, 1509 Depremi sonrası çıkartılan Osmanlı Fermanlarında dahi yerleşme düzeniyle ilgili hükümlerin yer almış olduğu hatırlanmalıdır. 3800 yıl öncesinin Hamurabi Yasaları ise kaliteli ve sağlam bina yapımını medeni kanun düzeninde hüküme bağlamış bulunuyordu. Yani, olay yurttaş-devlet ilişkilerinin bir parçasını ve insan hakları bir bölümünü oluşturacak biçimde tarihsel bir gelişme çizgisine sahipti. Bu perspektiflerle olaya bakıldığında, günümüzde, Devletin bu görevini başarıyla yerine getirdiği söylenememektedir. Öte yandan, "imar affı gibi yasal düzenlemelerin yapılamayacağı" biçiminde bir hükmün Anayasa'ya konulması yönünde görüşlerin, bazı hukukçularımız tarafından desteklendiği de görülmektedir. Bu çerçevede, ülkemizde uygulanagelen imar mevzuatı, bir yandan afet risklerini bertaraf edecek ya da azaltacak bir yapıda kurgulanmamış olduğu gibi; yerleşme ve yapılaşma konularında sahip olduğu disiplin de sık sık çıkarılan af yasaları ile uygulanabilirliğini yitirmiş bulunmaktadır.

4.6.3. 4708 Sayılı Yapı Denetimi Kanunu

595 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesinden sonra, hemen bir yeni kanun çıkarma isteği ve gereğinden hareketle aceleyle hazırlanan ve 2001 Temmuz ayında yürürlüğe giren 4708 sayılı "Yapı Denetimi Hakkında Kanun", 595 sayılı KHK'ye göre oldukça yetersiz kalmıştır. Oysa, ülkemizde ilk kez Yapı Denetim kavramının yasalar diline geçtiği söz konusu kararname, bu konuda yıllardır dilek ve umutlarını dile getiren teknik meslek mensupları tarafından son derece önemli bir adım olarak nitelendirilmişti. Genelde gelişmiş ülkelerde uygulanagelen sigorta sisteminin, 595 sayılı KHK'de yer alıyor oluşuna karşın, 4708 sayılı Kanun'da kaldırılması; denetim şirketlerini denetlemek ve ihtilafları gidermek üzere oluşturulan İl ve İlçe Yapı Denetim komisyonlarının kaldırılması; denetim kuruluşlarının hizmet karşılığında alacakları ücretin düşürülmesi gibi bazı önemli konularda geri adım atılmış ve ortaya pek de düzgün işlemeyen bir sistem çıkmıştır. Aslında bu sistemi, bir ölçüde 595 sayılı KHK öncesi sisteme benzetmek çok da yanlış olmamaktadır. Tek fark, eskiden yapılarda bulunan Teknik Uygulama Sorumlusu (TUS) yerine Denetim Şirketlerinin geçmesidir. Çünkü, 4708 sayılı Kanunla birdenbire ortaya çok sayıda denetim şirketi çıkmış ve bunlar arasında bir rekabet ortamı yaratılmıştır. Bu rekabet, hizmet kalitesiyle değil, maalesef hizmet ücreti bazında gelişmiş, bu nedenle de genel anlamda bir denetim mekanizmasının tesisi mümkün olamamıştır. Elbette işini doğru ve idealist yaklaşımlarla yapan kuruluşlar da mevcuttur, ancak genel işleyiş içinde bu kuruluşların da ne kadar dayanacakları konusunda ciddi şüpheler bulunmaktadır. Öte yandan, sistemin sigorta boyutunun olmaması, ileride oluşabilecek hasarların yine devlet eliyle giderileceği ve sorumluların sorumluluk tanımlarının net ve açık olmadığı için de suçlunun da olmayacağını düşündürmektedir. ^{[4.1] [4.2]}

Oysa, geneli deprem riski taşıyan ülkemiz topraklarındaki her bir yapının ciddi bir denetim mekanizması şemsiyesi altında inşa edilmesi, yaşadığımız yüzyılın ve ülkemizin gelişmişlik seviyesinin bir gereğidir. Bunu sağlama görevi de, yukarıda da belirtildiği gibi, Anayasamız tarafından Devlete verilmiştir. Devletin artık, yara sarma yerine yara açmama ve açtırmama görevini ifa etmesi ve bunun gereği olan ciddi bir denetim sistemini devreye sokma zamanı çoktan gelmiştir.

Öte yandan, afetlerde zarar azaltmanın temel iki unsurunu oluşturan, imar ve yapı denetimi konularında yeni yasal düzenlemelere ilişkin çalışmalar bir yandan sürdürülmekte olup her iki alanda da yasa tasarısı taslaqları hazırlanmış bulunmaktadır. Uzun bir zamandır hazırlanmış ve ilgili makama sunulmuş olan "Yapı Denetimi Kanun Tasarısı Taslağı" ile temelde aynı ilkeleri benimseyen, buna karşın oldukça detaylı bir biçimde "İmar ve Şehirleşme Kanunu Tasarısı Taslağı"nda yer bulan yapı denetimi sisteminin ayrıntılarına izleyen bölümde yer verilmektedir.

4.6.4. İmar ve Yapı Denetiminde Yeni Düzenlemeler İçeren Kanun Tasarıları

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Teknik Araştırma Daire Başkanlığı tarafından 2004 Şubat ayı itibariyle tamamlanan ve 13-15 Şubat tarihleri arasında yapılan geniş katılımlı bir çalışma ile değerlendirilen “İmar ve Şehirleşme Kanunu Tasarısı Taslağı”nın gerekçesi, kısaca, aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır. ^[4.5] ^[4.4] ^[4.6]

“Taslağın, günümüze kadar yaşanan kentleşme sürecinin analizi; planlama, uygulama ve yapıya yönelik değişen yaklaşımlar ve ortaya çıkan sorunlar neticesinde hazırlandığı vurgulanmakta olup, hazırlıkları devam etmekte olan Kamu Yönetimi Kanun Tasarısı Taslağı’na uygunluğu ve Avrupa Birliği’ne uyum süreci de dikkate alınarak, merkezi ve yerel yönetimlerin görev ve yetkileri kapsamında hazırlandığı belirtilmiştir. Ayrıca, 8. Beş Yıllık Kalkınma Planının “Yerleşme ve Şehirleşme”, “Konut” ve “İnşaat” başlığı altında yer alan ilke ve politikalar bölümünde;

- *Fiziki planlamayı bir bütün içinde kavrayan mevzuatın geliştirilmesi,*
- *Fiziki planlama alanında faaliyette bulunan yatırımcı kurum ve kuruluşlar arasında eşgüdümün sağlanmasına ilişkin esas ve usullerin belirlenmesi yönünde çalışmalar yapılması,*
- *Kentsel alanlarda bilimsel esaslara dayalı planlara göre, arsa sunumu ve düzenli yapılaşmayı sağlayacak yöntemler ile etkin denetim ve yönetim biçim ve araçlarının geliştirilmesi,*
- *Yapı ve çevre kalitesinin artırılarak, tarihi, doğal, sosyal ve kültürel değerlerin korunacağı, sağlıklı, güvenli, kaliteli ve ekonomik yaşam çevrelerinin oluşturulması,*
- *Denetim mekanizmalarının kurulması*
- *Doğal olayların felakete dönüşmesini engelleyecek mevzuat düzenlemeleri ile, afetlere karşı yapı dayanıklılığını sağlayacak yeni bir yapı kontrol sistemi oluşturulması,*

olarak özetlenebilecek hususlara yer verildiği belirtilmektedir.”

Yukarıda tanımlanan bu genel gerekçeler ışığında taslak incelendiğinde, özellikle yürürlükteki 3194 sayılı yasanın bugüne değin tenkit edilen pek çok yönünün düzeltildiği, çeşitli bilim çevrelerinin görüş ve önerilerinin büyük ölçüde taslağa yansıdığı görülmektedir. Özellikle afet yönetimi bakış açısından, yeni yasa tasarısı taslağının afet zararlarını azaltmaya yönelik imar ve yapı denetimi düzenlemelerini kapsadığı, afetten hemen hiç söz etmeyen yürürlükteki yasaya göre çok daha çağdaş bir yasa olduğu rahatlıkla söylenebilir. Ancak, taslakta boşlukta kalan ya da soru işaretleri uyandıran bazı noktalar da mevcuttur.

Bunlardan ilki ve en önemlisi, taslağın yürürlükteki 4708 sayılı yasanın yürürlükten kaldırılmasına ilişkin bir hüküm içermemesidir. Taslakta yer alan Geçici 5. madde “4708 sayılı Yapı Denetimi Kanunu’na göre kurulan yapı denetim kuruluşları yönetmeliğinin yayımlanması tarihinden itibaren 1 yıl

içinde bu kanuna uygun hale getirilir.” hükmü ile yalnızca denetim kuruluşlarının bu yeni yasa çerçevesinde yapılanmasını içermektedir. 4708 sayılı yasa ile üzerinde revizyon çalışmalarının yürütüldüğü bilinen 7269/1050 sayılı afetler kanununa uymayan kısımlarının da mevcut olduğunun belirtilmesi gerekir. Türkiye’de yapı kalitesinin iyileştirilmesi hakkında iki ayrı mevzuata (pilot illerde 4708 sayılı yapı denetimi kanununa, diğer tüm illerde ise burada sözü edilen taslağın belirlediği mevzuata) göre yürütülmesi bir büyük talihsizliktir.

Öte yandan, taslakla ilgili olarak, TMMOB Şehir Plancıları Odası’nın görüşü kısaca aşağıdaki gibi özetlenebilir:

“Yeni yasa tasarısı taslağı, 3194 Sayılı İmar Kanunu veri alındığında mukayeseli avantajları ve katkıları olan bir mevzuat çalışması olarak değerlendirilmiş, bu çerçevede genel ilkeleri ve hedefleri açısından yürürlükteki mevzuata ve son dönemde hazırlanan diğer yasal düzenlemelere kıyasla olumlu bulunmuştur. Ancak, Türkiye’de fiziki planlama konusunun ve genelde imar düzeninin, ‘reform’ niteliğinde köklü bir değişikliğe gereksinme duyduğu açıktır. Ancak, görüş istenen Tasarı kendisine, konuyla ilgili kamuoyunun taleplerini yansıtan bir ‘imar mevzuatı reformu’ ya da temel-çerçeve yasa niteliğini kazandıracak donanıma sahip olduğu izlenimini tam olarak yansıtamamaktadır. Öte yandan Tasarı, yerel yönetimler kentleşme ve planlama alanında oldukça kapsamlı bir alanda düzenleme getirmekle birlikte kamu yönetimi alanında gündemde olan düzenlemelerle de ilişkilendirilmemiştir.

Tasarının en önemli eksiklerinden birisi, Büyükşehir belediyeleri ile ilgili planlama alanında özel hüküm içermemesidir. Her ne kadar bu konu alt bölge planlarında yer alıyor gibi görünse de yeterli olmadığı ve bu konuda hükümlerin yine stratejik planlama kapsamında yer alması gerekmektedir.

Mevcut 3194 Sayılı İmar Kanunu ve Yönetmeliklerine ilişkin yapılan başlıca eleştirilerden birisi de, bu yasal düzenlemelerin planlamayı bir plan elde etme ve uygulama süreci olarak değil, bir ‘yetki’ sorunu olarak ele alması ve planların yapımı, yaptırılması ve onaylanmasındaki yetkiler ve yetki paylaşımının sağlanmasıyla sınırlı kalmasıdır. Oysa, yeni uygulama araçlarının yanısıra, planların uygulanmasında finansman ve yönetim boyutlarına ilişkin süreçlerin tasarlanması ve modellenmesi de kapsamlı bir imar ve planlama mevzuatından beklenmektedir. Tasarı, söz konusu modellere işaret eden bir düzenleme öngörmemektedir. Bu haliyle de hedefinden saparak, özellikle kent planlaması alanında mevcut durumun kendi içinde iyileştirilmesi çabasından öteye geçememektedir.

Diğer yandan; tasarı özünde bir çerçeve yasa niteliğinden çok özellikle yapı ve yapı denetimi konularında yönetmelik detayına inen hükümler getirmektedir. Temelde bir şehircilik ya da planlama yasasından çok yapılaşma yasası niteliği taşımaktadır. Bu nedenle ya yasada şehircilik ve yapı konuları ayrılıp ayrı düzenlemelerde ele alınmalı, her birinde diğerine ilişkin hükümler gerektiği kadar sınırlı bir şekilde yer almalı ya

da yapıya ilişkin hükümlerin pek çoğu ayıklanarak tüzük ve yönetmelik ile detaylandırılmalıdır. “

Bu çerçevede, yürürlükte bulunan “3194 sayılı İmar Kanunu” ile “İmar ve Şehircilik Kanunu Tasarısı Taslağı”nın amaç, kapsam ve genel esaslar açısından bir karşılaştırmasına aşağıdaki Tablo 4.1’de yer verilmektedir. ^[4.5] Tablodan da görüleceği üzere, 3194 sayılı yasada oldukça sınırlı bir biçimde tanımlanan yasanın amaç, kapsam ve genel esasları, yeni yasa tasarı taslağında oldukça geniş bir biçimde tanımlanmıştır. Taslak metninde, bir yandan doğal, tarihi ve kültürel çevrenin korunması, diğer yandan da yerleşme ve yapılaşmanın afetlere karşı duyarlı ve güvenli olması, bununla ilgili denetimin sağlanması amaç edinilmiş ve bu çerçevede oluşturulacak örgütlenme, yapım, kullanım ve denetim kurallarını kapsamaktadır.

Söz konusu taslağın, yapı denetimi olayını da geniş bir biçimde ele aldığı, yapım sürecinde yer alan tarafların sorumluluk tanımlamalarının getirildiği ve adeta yürürlükte bulunan Yapı Denetimi Kanunu’nu biraz geliştirilmiş ve değiştirilmiş haliyle, tümüyle kapsadığı görülmektedir.

“İmar ve Şehircilik Kanun Tasarısı Taslağı”nda önerilen yapı denetimi modeli, temel olarak 4708 sayılı Yapı Denetimi Kanunu’nu esas almış olup en büyük değişiklik olarak getirilen ise sigorta boyutudur. Buna göre; yapının projelendirilmesinde görev alan tüm meslek mensubu mimar ve mühendisler, şantiye şefi, denetim sorumlusu mimar ve mühendisler, kontrol elemanı mimar ve mühendisler ile laboratuvar sorumlularının “mesleki sorumluluk sigortası”, yapı denetim kuruluşları ve yapı müteahhitinin “mali sorumluluk sigortası” ve yapı inşaat ruhsatı ile yapı kullanma izin belgesi alınması arasındaki süre içinde meydana gelebilecek, her türlü can ve mal kaybı ve hasarını kapsayan ve yapının müteahhiti tarafından yaptırılması gereken “all risk sigorta” zorunlu kılınmaktadır. ^[4.7]

Taslak çerçevesinde geliştirilen denetim sistemi; ilgili meslek odaları tarafından verilen sıralı bir listenin dikkate alınması yoluyla Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından yetkilendirilen ve çıkartılacak bir yönetmelik çerçevesinde gruplandırılacak olan Denetim Kuruluşlarının, kamu kurum ve kuruluşlarına ait yapılar ve Köy Yerleşik Alanlarındaki köy ortak yapıları ile köy nüfusuna kayıtlı ve köyde sürekli yaşayan kişilerce yaptırılacak olan yapılar hariç olmak üzere, her türlü yapıyı denetlemesine dayalı bir sistem olarak tanımlanabilir. Yapı denetim kuruluşları; yapının projelendirilmesi hangi uzmanlık alanına giriyor ise, atanan yapı denetim kuruluşunun aynı meslek grubu elemanların ortaklığında kurulmuş olması zorunludur. Kurucu ortaklar idareye karşı yapı denetim sorumlusu olarak görev yaparlar. Yapı denetim sorumluları bu görevi yaparken yapıların inşasını denetlemeye yönelik en az yönetmelikle belirlenen sayıda, kontrol elemanı mimar, mühendis ve yardımcı teknik kontrol elemanı bulundurmaları zorunludur. Ayrıca, yapı denetim kuruluşunun denetim faaliyeti dışında başka ticari faaliyette bulunmaması ve yapı denetim sorumlularının yapının müteahhitliğini ve şantiye şefliğini üstlenmemesi, yapı sahibi olamaması önerilmektedir. Yapı denetim kuruluşunun denetim sorumluları ve diğer çalışanlarının hiçbir şekilde proje, yapım, malzeme satıcılığı ile ilgili işler yapamayacağı ve bu gibi işlerde çalışmayacağı da taslakta yer alan hükümlerdir.

Tablo 4-1

	3194 SAYILI İMAR KANUNU	İMAR VE ŞEHİRLEŞME KANUNU TASARISI TASLAĞI
AMAÇ	Bu Kanun, yerleşme yerleri ile bu yerlerdeki yapılaşmaların; plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun teşekkülünü sağlamak amacıyla düzenlenmiştir.	Bu Kanun, ülke genelindeki tüm kırsal ve kentsel alanlarda yerleşme ve yapılaşmanın; bilim, teknik, sanat ve sağlık kuralları ile yöresel koşullara uygun, doğal, tarihi ve kültürel çevreyi korumayı, yaşatmayı ve geliştirmeyi temel alan, sürdürülebilir gelişme ilkesi ile uyumlu, sektörler arası uyumu sağlamaya yönelik önlemleri alan, afetlere karşı duyarlı , güvenli ve yaşam kalitesini artırıcı oluşumunu, kullanımını ve bu süreçlerle ilgili denetimi sağlamak , bunlarla ilgili politika, ilke ve esasları belirlemek amacıyla düzenlenmiştir.
KAPSAM	Belediye ve mücavir alan sınırları içinde ve dışında kalan yerlerde yapılacak planlar ile inşa edilecek resmi ve özel bütün yapılar bu Kanun hükümlerine tabidir.	Bu Kanun, ülke genelindeki tüm kırsal ve kentsel alanlarda yapılan ve yapılacak her tür ve ölçekteki haritalar, planlar, projeler ve etütler ile resmi ve özel mevcut ve yapılacak tüm yapıların; Kanunun amacına uygun inşasına, tadilatına, ilave ve güçlendirilmesine ilişkin projelendirilmesi ve gerçekleştirilmesine yönelik süreç, örgütlenme ve uygulama araçlarını, katılım, yapım, kullanım ve denetim kurallarını ve esaslarını kapsar.
GENEL ESASLAR	Herhangi bir saha, her ölçekteki plan esaslarına, bulunduğu bölgenin şartlarına ve yönetmelik hükümlerine aykırı maksatlar için kullanılamaz	Bu Kanunun uygulanmasında; planlama ve yapılaşmada, toplumsal adalet, toplum ve kamu yararının üstünlüğü, fert, toplum ve çevre sağlığı ile güvenliğinin korunması, sağlıklı ve güvenli yaşam çevrelerinin oluşturulması, yaşayanların haklarına saygılı ve karar süreçlerine katan, afete duyarlı, doğal, tarihi ve kültürel değerleri koruyan, yaşatan ve geliştiren, kaynaklarla dengeli kentsel ve kırsal gelişmeyi sağlamaya yönelik plan hiyerarşisinin kurulması, sosyal ve teknik altyapının ve yaşanabilir çevrenin oluşturulması ile kurumlar ve disiplinler arası eşgüdümün sağlanması esastır. Herhangi bir alan, şehircilik ilkelerine, planlama esaslarına, her tür ve ölçekteki plan kararlarına, imar programına, bulunduğu bölgenin sosyal, kültürel ekonomik, coğrafik ve jeolojik koşullarına ve ilgili mevzuatlara aykırı kullanılamaz ve kullandırılmaz. Fiziksel çevrenin engelliler için ulaşılabilir ve yaşanılabilir kılınması için, imar planları ile kentsel, sosyal, teknik altyapı alanlarında ve yapılarda ilgili standartlara uyulması, mevcut alan ve yapılarda gerekli önlemlerin alınması zorunludur.

Öte yandan, yapı denetimi kuruluşlarının grupları itibariyle, hangi yapılarda sorumluluk üstleneceği ve yapı denetiminin usul ve esaslarının Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirleneceği de eklenmektedir.

Sistemin diğer unsurlarını oluşturan mal sahibi, proje müellifleri, laboratuvar sorumluları, müteahhit, şantiye şefi ve idarelerle ilgili görev ve sorumluluk tanımları da ayrıntılı bir biçimde tanımlanmaktadır.

Bunun yanı sıra, "Teknik Danışman" adı altında, mal sahibi adına, planlama, projelendirme, uygulama ve denetim gibi teknik işleri yürüten, idare ve diğer ilgililerle ilişkileri sağlayan; şehir plancısı, mimar ve mühendisler veya bu meslek mensuplarından oluşan kuruluşlar tanımı getirilmiştir. Mal sahibi adına yürüttüğü bu hizmetten dolayı, mal sahibine rücu edilebilecek sorumluluk ve cezai müeyyideler de doğrudan teknik danışmana geçmektedir.

Bu Kanunun yürürlük tarihinden itibaren 6 ay içinde, sigorta şirketlerince teminat sağlanamadığı takdirde, yapı denetim kuruluşlarının, yapı denetim sorumlularının, kontrol elemanı mimar ve mühendislerin, harita, plan, proje müelliflerinin, şantiye şeflerinin ve yapı müteahhitlerinin sorumlulukları ile yapı sektörüne yönelik üretim yapanların ürün sorumluluklarını teminat altına almak üzere kamu tüzel kişiliğini haiz, özerk bir İmar Denetim Sigortası Havuzu oluşturulması da Taslakta yer almaktadır. Havuzun yönetiminin oluşumu ise, Hazine Müsteşarlığının iki, Bakanlığın iki, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği'nin, TOBB'nin ve TMMOB'nin birer temsilcisinden oluşacak Havuz Yönetim Kurulu olarak şekillenmektedir.

Taslakta, köy yerleşik alanları ve civarları dışında yapılacak yapıların ruhsat işlerinin belediyeler tarafından yürütüleceği hükmünden hareketle, belediye teşkilatlanmasında da yenilikler önermekte ve bu çerçevede Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Maliye Bakanlığının görüşleri alınarak İçişleri Bakanlığı ve Bakanlık birlikte bu kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay içinde Belediyeler 5 gruba ayrılacaktır. Oluşturulan belediye gruplarının, her 3 yılda bir aynı yöntemle göre gözden geçirilerek yenileceği de taslakta yer almaktadır. Buna göre, aşağıda belirtilen özelliklere sahip meslek elemanlarının, belediye gruplarının Resmi Gazetede ilan edilmesinden itibaren 2 yıl içerisinde istihdam edilmesi zorunlu kılınmaktadır.

- 1. 5 inci GRUP:** En az 1 inşaat mühendisi, 1 mimar, 1 şehir plancısı, 1 harita ve kadaströ mühendisi, 1 elektrik mühendisi, 1 makine mühendisi, 1 peyzaj mimarı, 1 jeoloji ve 1 jeofizik mühendisi,
- 2. 4 üncü GRUP:** En az 1 inşaat mühendisi, 1 mimar, 1 şehir plancısı, 1 harita ve kadaströ mühendisi, 1 elektrik mühendisi, 1 makine mühendisi, 1 peyzaj mimarı, 1 jeoloji ve 1 jeofizik mühendisi
- 3. 3 üncü GRUP:** En az 2 inşaat mühendisi, 2 mimar, 2 şehir plancısı, 2 harita ve kadaströ mühendisi, 2 elektrik mühendisi, 2 makine mühendisi, 1 jeoloji ve 1 jeofizik mühendisi, 1 peyzaj mimarı, 1 çevre mühendisi
- 4. 2 inci GRUP:** En az 4 inşaat mühendisi, 4 mimar, 3 şehir plancısı, 3 harita ve kadaströ mühendisi, 2 elektrik mühendisi, 2 makine mühendisi, 2 jeoloji ve 2 jeofizik mühendisi, 2 peyzaj mimarı, 2 çevre mühendisi
- 5. 1 inci GRUP:** En az 5 inşaat mühendisi, 5 mimar, 4 şehir plancısı, 4 harita ve kadaströ mühendisi, 3 elektrik mühendisi, 3 makine

mühendisi, 3 jeoloji ve 3 jeofizik mühendisi, 3 peyzaj mimarı, 2 çevre mühendisi, 2 kentsel tasarımcı, 1 bölge plancısı, 1 sosyolog, 1 ekonomist, 1 endüstri ürünleri tasarımcısı.

Yukarıda belirtilen teknik elemanları istihdam edinceye kadar belediyeler bu kanunda belediyelere verilen yetkilerini kullanabilmek için, işin niteliğine göre ilgili Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın Taşra Teşkilatından, İller Bankası Genel Müdürlüğü'nden ve Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'nden teknik yardım almakla, bu kurumlar da bu yardımı sağlamakla yükümlü kılınmaktadır. Teknik eleman eksikliklerini bu şekilde gidermeyen belediyelerin imar yetkilerini kullanamayacakları da hükme bağlanmaktadır.

Taslakla getirilen bir diğer yenilik ise, mevzuata aykırı yapılardan, gecekondularından, ruhsatsız yapılardan, mevzuata aykırı olarak onaylanan projeler ve düzenlenen ruhsatlardan, yapı kullanma izin belgelerinden öncelikle yapı sahibi olmak üzere, valiliklerin ve belediyelerin görevlileri, yapı denetim kuruluşları, proje müellifleri, yapı sorumluları ve/veya yapı denetim sorumlularının yanısıra, parsel malikleri, apartman veya site yöneticileri, mahalle ve köy muhtarlarının da sorumlu kılınmasıdır.

Öte yandan, kamu sağlığını tehdit eden yapıların güçlendirilmesi ya da tamamen yıkılması konusunda da bazı hükümler bulunmaktadır. Buna göre, idarece güçlendirilmesine karar verilen yapıların, kat maliklerinin ortak kararı ya da çoğunluğun kararı gerekmeksizin, tebliğ edilmesini izleyen 2 yıl içinde, bir denetim kuruluşu gözetiminde güçlendirilmesi zorunlu kılınmaktadır.

Bir diğer konu da, yapıların inşasında görev alan usta, ve çırakların, valiliklerce eğitime tabi tutulup sertifika edinmedikçe inşaat işyerlerinde çalıştırılmayacağı hükmüdür. Aynı şekilde, söz konusu Kanunun uygulanmasında görev alan tüm mimar, mühendis, şehir plancısı ve müteahhitlerin, ikametgahları da dikkate alınarak, ilgili meslek odalarının koordinatörlüğünde düzenlenecek seminerlere katılması zorunlu kılınmakta olup, seminerlere katılmayan meslek adamlarına sicil durum belgesi düzenlenemeyeceği hükmüdür. Bu eğitsel görevi Valiliklerin nasıl vereceği konusunda bir açıklama bulunmamaktadır.

Öte yandan, yapının projelendirme ve yapım sürecinde görev alan tüm sorumluların ve bunlara ait kuruluşların faaliyetlerini izlemek, faaliyetleri sırasında ortaya çıkabilecek ihtilafları çözümlenmek, itirazları karara bağlamak, mevzuata aykırı uygulamalar hakkında kararlar almak ve uygulanmasını sağlamakla görevli olan, çalışma usul ve esasları Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenecek bir Yapı Denetim Komisyonu'nun oluşturulması öngörülmektedir. Ayrıca, İl ve İlçe Denetim Komisyonlarından söz edilmekte, ancak bunların oluşumu ile ilgili bir tanımlamaya yer verilmemektedir.

Bunun yanısıra, Taslakta yapım sürecinde yer alan tarafların yetki ve sorumluluklarının tanımları ile cezai hükümlerin de ayrıntılı olarak yer verildiği görülmektedir.

Sonuç olarak, tasarımın yapı denetimi bakış açısından genel bir değerlendirmesi yapılacak olursa, hem imar hem de yapı denetimi bakış açılarından, yürürlükteki yasalara oranla ileriye doğru atılmış cesur bir adım

olarak nitelendirilebilir. Özellikle yapı denetimi ile ilgili kısmın, oldukça geniş çerçevede tanımlandığı ve bugüne değin bilim çevrelerince de dikkat edilmesi gerektiği belirtilen birçok hususun taslakta yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte, taslağın hem bilim ve teknik hem de hukuksal boyutu ile irdelenmesi, eksik, çelişkili ya da hatalı yönlerinin giderilerek yasa haline dönüştürülmesi gerektiği düşünülmektedir.

Bu çerçevede, özellikle sigorta boyutu ile ilgili olarak, devletin ayrı bir sigorta havuzu oluşturması fikrinin baştan ortaya konulması, devletin bu işe talip olduğu düşüncesini akla getirmektedir. Türk sigorta sektörünün bu işe dahil olmama isteğinin özellikle yapım sürecinde yer alan tarafların yetki ve sorumluluklarının net bir biçimde tanımlanmamasından kaynaklandığı düşünüldüğünde, bu konuda hukukçuların da görüşü alınmak yoluyla, eksikliklerin giderilip, özel sigorta şirketleri eliyle bu işlemin gerçekleştirilmesinde, sistemin doğru işlemesi anlamında da büyük yarar bulunmaktadır. Zaten yapı denetimindeki sigorta boyutu, yalnızca maddi zararın tazmininde bir araç olmaktan öte bir ölçüde denetimi denetleyen, ya da bir diğer deyişle, gerçek denetimin tesisini sağlayan bir unsurdur. Sigorta boyutu, ne yazık ki ülkemizde ve bu Taslakta da yalnızca maddi zararı karşılamaya yönelik bir önlem olarak düşünülmekte ve bu yeterli görülmektedir. Oysa, bunun kadar, belki de daha önemli bir işlevi gözden kaçmakta ya da göz ardı edilmektedir. O da sigorta sektörünün, tüm diğer sektörler gibi, zarar edeceği bir işe girmek istememesi, dolayısıyla sigortalayacağı ürünü ya da bu taslak kapsamında kişi veya kuruluşu ya da yapıyı iyi tetkik etmek istemesi sonucu, denetim mekanizmasına bir seçicilik unsurunu taşımasıdır. Bir diğer deyişle ciddi bir sigortacılık boyutu ile işinin ehli olmayan ya da işini ciddi yapmayan kişilerin sigorta yaptırılmama ya da yüksek primlerle sigorta yaptırabilme durumu ortaya çıkacak, bu da kaliteye önem vermeyen ya da teknik yetersizliğe sahip kimi kişi ve kuruluşların bu işten el çekmesine yol açabilecektir. Aslında, sigorta boyutu güçlü olan ülkelerde de denetim mekanizması bu şekilde işlemekte olup, denetim şirketleri doğrudan sigorta şirketleri ile çalışmaktadır.

Öte yandan, Taslakta teknik çevrelerin ısrarla üzerinde durduğu ve önemini vurguladığı “uzman mühendislik” ya da “yetkin mühendislik” kavramlarına yer verilmemiştir. Bununla ilgili bir diğer tasarı hazırlanmış, ancak bu tasarı da yeni “Yapı Denetimi Kanun Tasarısı Taslağı” gibi uzun süredir ilgili makamda bekletilmektedir. Bu kavramlarla ilgili de değişik görüşler mevcuttur. Kimi çevreler, “yetkin mühendislik” yetkisinin meslek odaları tarafından verilmesi gereğini vurgularken, diğer bazı çevreler de bunun tıpta uzmanlık sınavı gibi tarafsız bir kurum tarafından ve merkezi ölçekte yapılması gerektiğini düşünmektedir. Olayın sigorta boyutunun özel sigorta sektörü eliyle tam ve etkin bir biçimde işletilmesi halinde, bu tür sertifikasyonlara ya da yapılanmalara gerek bırakmayacağı görüşü de üçüncü bir görüş olarak savunulmaktadır.

Taslağın bir diğer önemli yönü ise, kamu yapılarının söz konusu bu denetim mekanizmasının dışında tutulacağı, bu yapıların denetiminin yine kamu çalışanları tarafından gerçekleştirileceği hususudur. Yıllardan beri, her deprem afeti sonrasında kamu yapılarının durumu ve kaybedilen canlar göz önüne alındığında, ülkemizde birincil dereceden denetlenmesi gereken yapıların

kamu yapıları olması gerektiği söylenmek durumundadır. Kamunun elinde bulunan teknik personelin sayısı, niteliği ve iş yükü ile ciddi bir denetimi gerçekleştirmesini düşünmek zordur. Bu, birçok kez de kanıtlanmış ve gözler önüne serilmiştir. Kamu yapılarının, devletin kendi oluşturduğu bir denetim sisteminin dışında tutulması için ne tür bir gerekçe gösterildiği de belli değildir.

Tüm bu düzenleme gayretlerinin yasal geçerliliğe ne zaman kavuşacağı belli değildir. Ayrıca, o aşamada ne çeşit değişikliklerin ortaya çıkacağı da kestirilememektedir. Bu yasa taslağı hazırlıklarının uzmanlık bakış açısından iyi niyetle ele alındığı konusunda kuşku duyulmamaktadır. Şimdiki durumda çok çeşitli merciler düzeyinde öylesine fazla çalışma yapılmıştır ki konunun öneminin devlet üst yönetimi tarafından da algılanmış olduğu varsayılmaktadır.

Öte yandan, işbu araştırmanın yürütülmesinde de aktif görev almış kişilerin de dahil olduğu bir grup tarafından 15 yıl önce yürütülmüş ve sonuçları kitap boyutunda bir yayınlara genel kamuoyuna ve mühendislik çevrelerine iletilmiş olan, bir çalışmada geliştirilen önerilerin günün koşullarına göre fazla idealize edilmiş olduğu bazen tartışılmıştır. Ancak, o metinde oluşturulan ve yasal bir işleyiş olarak önerilen mekanizmanın mantıksal ve pratik geçerliliğini hala koruduğu görülmektedir. Devletin ilgili birimlerince pek çok sayıda uzman seferber edilerek sonraları hazırlanmış olan görüş raporu ya da yasa taslağı formundaki metinlerin hiçbiri o dokümanın çizdiği sağlam çerçeveye ulaşamamıştır. Bu hususun devlet ve toplum bakış açısından üzüntü verici bir durağanlığı gösterdiğinin altı çizilmelidir.^[4.1]

4.7. ÜNİVERSİTELER VE YAN KURULUŞLARI

Üniversite oluşumunun ana amacı eğitim yoluyla nitelikli insan gücü yetiştirilmesini sağlamaktır. Eğitim türlerinin bir bölümünde doğrudan bir mesleğin elemanı olacağı bilinen öğrencilere yönelik programlar uygulanır. Diğer bazı eğitim çeşitleri ise çeşitli alanlarda çalışabilecek genç insanlar için bir genel formasyon sağlanmasına yöneliktir. Deprem konusuyla ilgili olarak inşaat mühendisliği, mimarlık, yer bilimleri, şehir planlaması alanlarında faaliyet gösterecek elemanların alacağı eğitim doğrudan meslek eğitimidir. Ülkemizde bu eğitimi veren çok sayıda üniversite, fakülte ya da bölüm mevcuttur. Bu kurumların büyükşehirlerde ve ayrıca deprem riski yüksek bölgelerde yer alanlarında söz konusu eğitimin deprem olgusuyla yakından bağlantılı olarak verilmesi ideal bir durum olacaktır. Ancak, bu amaca tam ulaşıp ulaşılmadığı hususu tartışmalıdır.

Üniversitelerin toplumsal planda ikinci önemli görevi ve amacı da ülkedeki teknik ve sosyal gelişmeleri destekleyecek biçimde akılcı görüşler oluşturma bunları genel kamuoyuna ve daha dar alanda ilgili meslek gruplarının kamuoyuna iletmektir. Bu çerçevede üniversiteler temel ya da uygulamalı araştırmalar, teknik ve sosyal olaylarla ilgili dışa dönük ayrıntılı gözlemler gerçekleştirip bunların sonuçlarını hem ilgi alanlarındaki kişilere hem de toplum ve kamu yönetimi kademesindeki organlara iletmek durumundadırlar. Üniversitelerin ayrıca yerel ölçekteki sorunlara da ilgi gösterip kendilerine

başvuracak yerel kamu birimleri ve hatta özel tüzel kişilik sahibi kuruluşlara yol gösterici danışmanlık yapmaları beklenir.

Deprem konusuyla bağlantılı olarak ülkedeki bütün üniversitelerle olmasa bile genelde yürütülen faaliyetler hakkında fikir verici olanlarıyla ikili temaslar kurulmuştur. Buralardan edinilen bilgiler ve izlenimler aşağıda özetlenmektedir.

Boğaziçi Üniversitesi bilindiği gibi, ülkenin seçkin öğrencilerini konularında gerçekten uzmanlaşmış elemanlarından oluşan bir eğitici kadroyla buluşturan ciddi eğitim kurumlarından biridir. Bu üniversitede inşaat mühendisliği bölümü afet araştırma ve yönetim merkezi ile yarı bağımsız ilginç bir yan kuruluş olan Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Merkezi deprem konusuyla en yakından ilintili birimler olarak ortaya çıkmaktadır. İnşaat mühendisliği bölümünde lisans ve yüksek lisans seviyesinde deprem mühendisliği ile ilgili temel kavramların öğrencilere kazandırılmaya çalışıldığı gözlenmektedir. Ayrıca, son yılların yüksek lisans tez konuları arasında yapı mühendisliği alanında deprem olgusuyla ilgili çalışmaların sayısı artmıştır. Öte yandan, üniversite yapı mühendisliği ve zemin mekaniği grubu öğretim üyelerinin Kandilli Grubuyla bazen ortaklaşa bazen de birbirinden bağımsız olarak sorumluluk aldıkları çeşitli uygulamalı araştırma projelerinde de faaliyet gösterilmiştir. 1990'ların ulusal büyük depremlerinde ve özellikle 1991 Dinar ve 1998 Adana Ceyhan Depremlerinden sonraki orta hasarlı binalarla ilgili Bayındırlık Ve İskan Bakanlığının yaptırdığı çalışmalarda da Boğaziçi Üniversitesi'nin ilgili birimlerine görev düşmüştür. Buralarda, onarım ve güçlendirme tasarım projesi hazırlaması işleri ile bunların uygulamasının kontrolü faaliyetinde teknik birimleri bulunan çeşitli teknik üniversiteler meyanında Boğaziçi Üniversitesi tarafından da üstlenilmiştir. Bu etkinliklerden edinilen deneyimlerin öğretim üyeleri tarafından eğitimlik platformunda da kullanıldığı ve bilgi aktarışının zenginleştiği bölüm başkanlığınca ve ilgili hocalarca ifade edilmektedir. 1999 Depremlerinden sonra devletin yetkin üniversite çevrelerinden uzmanlık ve danışmanlık yardımı istememiş oluşu da eleştirilmektedir.

Afet Araştırma Ve Yönetim Merkezi, çok disiplinli bir çalışma birikimi olarak çok sayıda bölümden öğretim üyesinin de ayırabildikleri zaman ölçeğinde katılımıyla yürütülmesi planlanmış bir birimdir. Bu çok boyutluluk ve disiplinler arası etkinlik anlayışı içinde merkez teknik konularda daha çok inşaat mühendisliği bölümüne ve Kandilli Grubuna yaklaşmakta ve onların destek ve yardımını almayı planlamaktadır. Buna karşılık afet yönetiminin çağdaş konuları arasında önemli yer tutan grup sosyal davranışı ve bireysel psikolojik davranış izleme ve bunlardan sonuçlar çıkarma alanında merkezin geleceğe dönük ilginç projeleri mevcuttur. Bu alanlarda üniversitenin sosyoloji ve psikoloji bölümünden öğretim üyelerinin araştırmacı ve gözlemci olarak görev yapmaları beklenmektedir.

Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Merkezine gelince, bu birim Türk üniversite yaşamındaki alışılmış kuruluşlardan hiçbirine benzememektedir. Rasathane ağırlıklı etkinlikleriyle zaman içinde çeşitli bakanlıklara bağlı olarak hizmet vermiş bir kamu birimi Kandilli'de öteden beri mevcuttur. 1980'lerde YÖK Yasasının yürürlüğe girişiyle birlikte bu kamu birimi Boğaziçi

Üniversitesi'nin bünyesine alınmıştır. Ancak, birim üniversiteye göre bir miktar yarı bağımsız bir yan kuruluş niteliği taşımaktadır. 1990'lı yılların ağır depremleri 2000'lerde de devam ettiği için Kandilli Grubu hem teknik çevrelerde hem de genel kamuoyunda deprem büyüklükleri konusunda güvenilir bilgilendirme yapan bir kuruluş olarak prestijli ağırlık kazanmıştır. Bu grubun dışı dönük belli ölçülerde bir özel sektör birimininkini andıran bir proje ve araştırma merkezi olarak çalıştığı gözlenmektedir. Uluslararası ilişkiler de kullanılarak 1999 Depremleri sonrasında bir kısmı yurtdışı bağlantılı, önemli bölümü de yurt içi isteklerine cevap veren çok sayıda uygulamalı araştırma projesi gerçekleştirdikleri anlaşılmaktadır. Bir üniversiteden çok bir özel şirket havası sergilemesinin eleştirildiğine de tanıklık edilmektedir. Ancak, Kandilli'nin bu çok projeli yapısı onları bir biçimde canlı tutmaktadır. Öte yandan, bu araştırma çerçevesinde kurulan temaslarda, yapılan ziyaretlerde de gözlemlendiği gibi yurt dışı ilişkilerinin bir bölümüyle Kandilli Grubu'nun deprem araştırmasıyla ilgili alt birimleri laboratuvar ekipmanı olanaklarını da geliştirmişlerdir. Halen eğitsel ve ayrıca temel araştırma amaçlı kullanılacak biçimde çeşitli boyda aktif ve düzgün olarak çalışabilen sarsma masalarına sahip oluşları memnuniyet verici bir husustur.

Kandilli Grubu'nun genel kamuoyunu ve özellikle orta eğitim çapındaki çocukları eğitime yolunda bazı programlar başlattığı da bilinmektedir. Genel kamuoyu eğitimi aslında bir bütün olarak devletin ağırlık koymasıyla tüm ilgili kurumlarca yürütülmesi gereken yazılı ve görsel medyanın desteğinden de yararlanabilen ulusal büyük bir proje haline getirilmelidir. Münferit gayretlerin çok büyük katkısı, yapılması gerekene nazaran çok küçük boyutta kalışları dolayısıyla, beklenemez. Ancak Kandilli'nin kamuoyunu ve yurttaşları eğitime faaliyetinin hoş bir örnek oluşturduğunun da altı çizilmelidir.

Kandilli Grubu'nun Boğaziçi Üniversitesi'nin merkez bünyesiyle olan ilişkilerinin bazen işbirliği bazen de mesafeli bir bağımsızlık anlayışı çerçevesinde yürüdüğü anlaşılmaktadır. Bu durum üniversitenin çeşitli çevrelerinde zaman zaman yakınmalara yol açmakla birlikte Kandilli'nin canlılığının belki biraz da bu bağımsız konumdan kaynaklandığı düşünülererek olayın üzerine fazla gidilmediği anlaşılmaktadır.

Kandilli'nin aktif işleyen bir sismografa sahip olduğu ayrıca yer hareketi ölçümleriyle ilgili ekipmanlardan özellikle Batı Anadolu ve Trakya'da yerleşik bir küçük şebeke oluşturduğu bilinmektedir. Mikrozonlama, jeolojik formasyonun deprem davranışına etkisi, fay hareketleri ve yer hareketleri gibi temel konularda da Kandilli'nin etkinlikleri izlenmektedir.

Istanbul Teknik Üniversitesi deprem araştırmalarında geleneksel ağırlığa sahip olagelmiş köklü bir eğitim grubudur. Eğitim programlarında bazı opsiyonları tercih etmiş öğrenciler için deprem mühendisliği dersi mecburi ders olarak verilmektedir. Ayrıca, yapı mekaniği öğretim üyeleri arasında deprem mühendisliği ile ilgilenen çok sayıda uzmanın bulunduğu bilinmektedir. Yapı mekaniğine ek olarak yer bilimleri ve sismoloji alanında da çeşitli enstitüler ve merkezlerin yaygın şekilde faaliyet gösterdiği bir kurumumuzdur. İTÜ İnşaat Mühendisliği Bölümü'nün Japon JAICA kredileri desteği ile son yıllarda kapsamlı deneysel araştırma faaliyetine girdiği izlenmiştir. Bu araştırmaların

devam etmesi ve inşaat uygulamalarını da ilgilendiren pratik sonuçlu bulgulara ulaşılması beklenmektedir.

Türkiye Deprem Vakfı kuruluşunun İstanbul Teknik Üniversitesi Maslak Kampüsündeki İnşaat Mühendisliği Fakültesi binasında küçük de olsa bir mekana sahip oluşu da rastlantı değildir. Bu olgu İTÜ'nün deprem olayına karşı gösterdiği ilginin bir göstergesi ve bir ürünüdür.

Türkiye Deprem Vakfı aslında, üniversite bağlantıları olması başından beri planlanarak oluşturulmuş, kamu yararına çalışan bir sivil toplum örgütüdür. Gerek yönetim kadrosunda, gerekse araştırma ve yayın işleri danışmanlığında çeşitli üniversitelerin öğretim üyelerinin katkılarından yararlanılmıştır. 1998 Adana-Ceyhan Depreminden başlayarak Türkiye Deprem Vakfı orta hasarlı binaların onarım ve güçlendirilmesi ile ilgili analiz, irdeleme ve proje hazırlanması işlerinde belli bir etkinlik göstermiştir. Bu hizmetlerde de üniversiteler dünyasından uzmanların katkıları olmuştur. Vakfın coğrafi yakınlık dolayısıyla da en sık temasta olduğu uzman elemanlar İTÜ mensupları olduğundan bu üniversitenin inşaat mühendisliği fakültesi içinde bir ofis faaliyeti göstermeleri de makul gözükmemektedir. İnşaat sektörü içinden gelen bağışlar ve parasal desteklerle etkinlik gösteren Deprem Vakfı son ekonomik kriz döneminde bu kaynakların biraz daralması dolayısıyla sıkışıkça bir dönemine girmiştir. Ancak, yeniden canlılık bulup hizmetlerine devam edeceği umulmakta ve temenni edilmektedir.

İstanbul Teknik Üniversitesi'nin etkinliklerine geri dönülürse, bu üniversitenin bünyesinde bir Afet Yönetim Merkezi birimi kurulmuş olduğunun da altı çizilmelidir. Bu merkezde çeşitli uygulamaların, gözlem ve irdeleme çalışmalarının yanı sıra genel kamuoyuna dönük eğitim programları yürütülmesi de amaçlanmaktadır.

Dokuz Eylül Üniversitesi'ne gelince, Ege Bölgesi'nin en köklü ve kapsamlı teknik eğitim veren kuruluşu olarak bilinen bu üniversitede deprem konusuyla öteden beri ilgilenilmektedir. İzmir'in yüksek deprem riski taşıyan bir metropolitan kent oluşu ve orta boy depremlerin de zaman zaman kendini hissettirishi bu kentin genel kamuoyunda ve uzmanlık çevrelerinde belli bir duyarlılık uyandırmıştır.

Dokuz Eylül Üniversitesi'nde Deprem Araştırma ve Uygulama Merkezi adını taşıyan bir birim halen aktif biçimde faaliyet göstermektedir. Deprem riski yüksek İzmir ve Ege Bölgesi için bazı kuramsal ve pratik araştırmalar yapacak bir merkezin kurulması anlamlı bir oluşum olarak nitelendirilmelidir. Deprem konusu, inşaat mühendisliği olduğu kadar yer bilimleri bakış açısından da incelenme yolundadır. İstanbul ve Ankara Üniversiteleri dışında tektonik araştırmalara yönelik etkinliklerin başlatılması memnuniyet vericidir. İzmir ve yakın çevresinde 22 noktadan ölçme yapabilecek bir şebekenin yerleştirilmesi planlanmaktadır. Yalnızca yerel kamu birimlerinin değil, yerel iş dünyasının da bu konulara destekleyici ilgi göstermesinin sağlanması gereği vurgulanmıştır. Üniversitede aktif eğitim sistemi ile eğitim başlatılmıştır. Burada, klasik ders anlatım etkinliği çok sınırlı tutularak, uygulamaya ve araştırmaya dayalı bir eğitim sistemi öngörülüyor. Ayrıca, İzmir'de Vilayet, kamu birimleri ve Belediye

ile Dokuz Eylül Üniversitesi'nin iletişiminin çok iyi oluşu memnuniyet verici bir husustur.

Dokuz Eylül Üniversitesi'nin İnşaat Mühendisliği Bölümü'nde de henüz kapsamlı araştırmalara girilmemiş olmakla birlikte yeni eğitsel düzenlemelerde deprem mühendisliği ile ilgili konulara öncelik verilmesine dikkat edilmektedir. Bu bölümün de geleneksel olarak İzmir'deki kamu birimleri (Belediye ve Vilayet) ve sivil toplum örgütleri (İnşaat Mühendisleri Odası vb...) gibi kurumlarla yakın bağlantısı olmaktadır. İnşaat Mühendisleri Odası İzmir Şubesinin yönetiminde Dokuz Eylül Üniversitesi öğretim kadrosu elemanlarının oluşu, bu anlamda, raslantı değildir.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi deprem konusuyla çok yönlü ilişkiler sürdürmekte olan bir diğer önde gelen eğitim kurumumuzdur. Ankara ve İç Anadolu'nun deprem riski yüksek yöreler olmayışı, ODTÜ'de deprem konusuna ilgi gösterilmesine hiçbir şekilde engel oluşturmamıştır. Bu üniversitenin ülke çapında sahip olduğu saygınlık ve yurt dışı ilişkilerinin yaygınlığı, yerel sorunların çok ötesinde ulusal ve evrensel problemleri izleme mecburiyetini zaten yaratmaktadır. 1966 Varto Depreminden bu yana ülkedeki tüm önemli ve ağır hasar yaratıcı depremler ODTÜ öğretim kadrosunun üzerinde çalıştığı konuları oluşturmuştur. Bu araştırma projesinin yönlendirici kıdemli elemanı da ODTÜ'nün deprem konusuyla ilgili çalışmalarının bir bölümü içinde yer almış ve bu çerçevede yapılan yayınlara ağırlıklı katkıda bulunmuştur. Zemin dinamiği, yapı mekaniği ve yapı dinamiği konularının yanyanalığı içinde kapsamlı "deprem mühendisliği" dersleri verilmesi etkinlikleri ODTÜ'de 35 yıldan beri mevcut olmuştur. Halen eğitim programında belli ölçüde mimarlık bölümünde ve jeoloji mühendisliği bölümünde ve daha ağırlıklı olarak inşaat mühendisliği bölümünde deprem ile ilgili konulara özel duyarlılık gösterilerek öncelik verilmektedir

ODTÜ'nün İnşaat Mühendisliği Bölümü ayrıca 1990'lı yılların depremlerinden sonra orta hasarlı binaların incelenmesi ve onarım-güçlendirme projelerinin hazırlanması alanında Toplu Konut İdaresi'ne ve Bayındırlık İskan Bakanlığı'na aktif danışmanlık hizmetleri sunmuştur. 1999'dan bu yana kamu kesiminden üniversitelere bu tür yol gösterici danışmanlık yapma çağrısı artık daha seyrek gitmektedir. Ancak, kamu kesiminin bazı yan kuruluşları ve özel kesimin bir çeşit toplumsal hizmet gören bazı büyük kurumları Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden yol gösterici danışmanlık hizmetlerini yine de zaman zaman istemektedirler.

İnşaat Mühendisliği Bölümü bünyesinde üniversitelerin diğer bölümlerinin katkılarına açık olarak bir Deprem Mühendisliği Araştırma birimini barındırmaktadır. Bu birim aracılığıyla yukarıda sözü edilen kamu ve bazı güçlü özel kesim kuruluşlarına sunulan uygulamalı araştırma ve inceleme hizmetlerinin yanısıra deneysel ve kuramsal olarak bazı temel araştırmalar da sürdürülmektedir. Üniversitenin genel muhataplığı ile ve bu merkezin organizasyonu çerçevesinde 1999 Depremlerinden sonra uluslararası bazı eğitim ve araştırma kurumlarıyla birlikte deprem geçirmiş yörelerde ayrıntılı gözlemsel çalışmalar da yürütülmüştür. Zemin sıvılaşmasının yol açtığı hasar durumlarının ayrıntısına girmek üzere çeşitli yörelerde kapsamlı gözlemlere gidilmiştir. Ayrıca, bazı yapı türlerinin davranışı ile ilgili incelemelere de bu

çerçevede yer verilmektedir. ODTÜ İnşaat Mühendisliği Bölümünde sözü edilen bu merkezin faaliyetinden bağımsız olarak diğer bazı deneysel araştırmalar da deprem konusuyla ilgili olarak, yürütülmektedir. Bu uygulamalı çalışmalardan yapı davranışı ve inşaat pratiğine değinip, değişik yeni bulguların elde edilmesine gayret gösterilmektedir.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde ayrıca, bir de Afet Araştırma ve Yönetim Merkezi kurulmuştur. Disiplinler arası bir faaliyet gösterme amacı güden bu merkez hem sosyal hem teknik yönleriyle deprem olgusunu aydınlatmaya, kamuoyuna ve kamu yetkililerine benimsetmeye çalışmaktadır. Bazı uygulamalı araştırma projelerinin yine bu merkez aracılığıyla sürdürüldüğü anlaşılmaktadır.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi bünyesinde deprem olayının tektonik, sismolojik ve mekaniksel bölümleri üzerine diğer bazı temel araştırma projelerinin de yürütülmekte olduğu hususuna dikkat çekilmelidir.

4.8. SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ

4.8.1. Genel Çerçeve

İnsanların mesleki yakınlıkları nedeniyle ilgi duydukları konularda oluşturdukları dernekler, dinlendiricilik boyutu da bulunan entellektüel uğraşların paylaşılarak yürütülmesine destek veren çeşitli kurumlar, belli bir amaca yönelik hizmet vermek üzere oluşturulmuş vakıflar sivil toplum kuruluşları genel adı altında toplanabilirler. Kuzeybatı Avrupa ülkelerinde bu tip kuruluşlara üye olup onların çeşitli etkinliklerini izlemeye yüksek yoğunlukta ilgi gösterilir. Her yurttanın bu türden en aşağı dört beş sivil toplum örgütüyle üyelik ve izleyicilik ilişkisi içinde olduğu bilinir. Bu ülkelerde sosyal yaşama damgasını vuran demokratik sistemin sağlıklı ve akılcı işleyişi için gerekli sosyal baskı ve güç odaklarından birini de bu sivil toplum örgütleri oluşturur. Ülkemizde de son dönemlerde dernek, birlik, vakıf, merkez gibi adlar taşıyan kuruluşların sayısı eskiye oranla bir miktar artmıştır. Ancak, Türk toplumunda bu tür kuruluşlar aracılığıyla devlet ve kamu yöneticileri düzeyinde baskı gücü taşıyan mesajlar iletebileceğine yurttaşların büyük bölümü hala inanmamakta ya da buna güvenememektedir. Dolayısıyla, Türkiyemiz gerçeğinde sivil toplum örgütleri henüz arzulanan güce ulaşabilmiş ve de doyurucu etkinlikler gösteren sosyal birimler haline gelememiştir. Deprem afetiyle ilgili oluşturulması planlanan bir kurumsal yapılanma arayışında da bu tür kuruluşların rolü şimdilik üst düzeyde olmayabilir. Ancak, yine de en azından içinde meslek ilişkisi bulunan ve afet konusuna ilgi gösteregelmiş bazı kuruluşların bu konuda belli bir ağırlık taşıdığı da göz önünde tutulmalıdır.

Bu anlayış içinde, çeşitli alt gruplarda toplanabilecek sivil toplum kuruluşlarının deprem afeti olayı ile bağlantılı kılınabilme biçimleri aşağıdaki alt bölümlerde incelenecektir. Bu incelemede önce çeşitli mesleklerin temsilciliğini yapan oda tipi resmi kuruluşlar ele alınacaktır. Daha sonra teknik konu bağlantısı önde gelen diğer meslek kuruluşları (ki bunlar çoğunlukla dernek ya da birlik adını

taşırlar) gözden geçirilecektir. İnsani yardım amaçlı kurulmuş derneklerden afet olgusuyla ilgisi olanlar bir diğer grup kuruluş olarak incelenecektir.

4.8.2. Meslek Gruplarının Temsilcisi, “Oda” Adını Taşıyan Kuruluşlar

Ticaret, Sanayi ve Borsa Odaları ile mühendislik mimarlık mesleğinin temsilcisi olan odalardan bir bölümüne ağırlık verilecektir.

4.8.2.1. Ticaret ve Sanayi Odaları

Ülkemizdeki sivil toplum örgütlenmesi içinde özgün yer tutan ilginç kuruluşlar olarak ticaret odaları, sanayi odaları ve borsalar dikkat çekegelmiştir. Bunların tümünün oluşturduğu bir birlik ise, bilindiği gibi, sosyo-politik bir baskı gücüne de sahip bir kuruluş olarak ülkemiz sosyal yaşamında ağırlıklı bir yere sahiptir.

Bu çerçevede yer alan kuruluşlar ve özellikle ticaret odaları ekonomik çerçeveden hareketle deprem olayına karşı belli bir ilgi sergilemişlerdir. Bu ilginin biçimini ve yoğunluğunu kestirebilmek için deprem olgusunun teknik olduğu kadar sosyo-ekonomik bir boyutunun bulunduğunu da yeniden hatırlamamız gerekecektir. Ticaret odaları ve üst kuruluşlarını oluşturan birlik, depremlerin yol açtığı ekonomik zararlar ve bu zararların ticaret hayatında kesintilere yol açan boyutları üzerinde kaçınılmaz olarak hassasiyetle durmaktadırlar. Deprem mühendisliğinin teknik tarafına daha yakın uzman kişi ve kuruluşlardan zaman zaman görüş raporları aldıkları bilinmektedir. Ayrıca, bu kuruluşların birliğinin İzmir’de yapıma hazırlıkları yürüten İktisat Kongresi hazırlıkları çerçevesinde konuya daha yakın ilgi gösterdikleri gözlenmiştir. Bilindiği gibi bu kongrede bundan önceki benzeri kongrelerde rastlanmamış olan bir özel duyarlılık gösterilerek “Türkiye’de Afetlere İlişkin Politikalar ve İktisadi Etkenler” konusunda da tartışmalar yapılması öngörülmüştür. Afet etkilerini azaltabilmek için kaynak sağlanması yolunda ilgili çeşitli kuruluşlar belli çalışmalar yaparken, ticaret odalarının da bu çalışmalara katılması ya da paralel çalışmalar yürütmeleri durumuna giderek daha sık rastlanacağı anlaşılmaktadır.

4.8.2.2. Teknik Meslek Odaları

Teknik mesleklerin (mühendislik ve mimarlık, teknisyenlik...) özel meslek içi dayanışması diğer mesleklerdekine oranla daha fazla olabilmektedir. Yenilikçilik ve yaratıcılık boyutlarının önde geldiği teknik etkinliklerde meslek camiası içindeki kişilerin olup bitenlerden haberdar olması, yenilikleri takip etmesi, ayrıca, bir çeşit mesleki mecburiyet olarak da ortaya çıkmaktadır. Bu anlayış doğrultusunda dünyadaki pek çok ülkede teknik meslek kuruluşları geniş katılımlı dernekler ve birlikler biçiminde ortaya çıkarlar. Ülkemizde ise bu katılım daha da geniş olup teknik meslek erbabının büyük bir çoğunluğu yasalarla kurulmuş resmi sivil toplum örgütü niteliği taşıyan teknik meslek odalarına kaydolma durumundadırlar. Bu, teknik meslek kuruluşlarının ülkemizde dünyadaki benzerlerinden daha potansiyelli kurumlar olarak ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Bu kuruluşların sivil toplum örgütleri olarak güçleri böylece hatırlandıktan sonra deprem olayıyla ilgilerini özetlemekte yarar bulunmaktadır. İnşaat mühendisliği ve mimarlık mesleği deprem afetinin teknik boyutuyla doğrudan ilgilidir. Dolayısıyla, bu iki mesleğin çalışanlarını bünyesinde toplamış olan İnşaat Mühendisleri Odası ve Mimarlar Odası konuyla doğrudan en yakın ilgili kuruluşlar olarak ortaya çıkmaktadır. Ülkemizdeki mimarlık eğitiminin ve uygulamasının maalesef eksik bir tarafı olarak kendini gösteren yapı taşıyıcı sistemi olgusuna çok duyarlı olmama durumu, mimarlık camiasını konuya hafifçe daha mesafeli kılmaktadır. Buna karşılık, inşaat mühendisliği mesleği olayın tam ortasında ve ekseninde yer almaktadır. Buna göre, ülkedeki tüm sivil toplum örgütleri arasında İnşaat Mühendisleri Odası afet olgusuna en yakın duran kuruluş niteliği taşımaktadır.

Ancak, olay yalnızca depreme dayanıklı yapı inşa kurallarını belirlemek ve bunların uygulamasını sağlamakla sınırlı değildir. Öte yandan, depreme dayanıklılık konusunda kentsel yerleşme biçimlerinin de ağırlıklı rol oynadığı bilinmektedir. Dolayısıyla, şehir plancılığı mesleğini temsil eden meslek odasının da deprem konusuyla ve afet hasarlarını azaltma arayışıyla bağlantısı bulunmaktadır.

Yapı davranışının, zemin ve jeolojik formasyon özellikleriyle ilişkili olduğu ve deprem kuvvetlerine karşı yapının cevap veriş ve tepki gösteriş biçiminin irdelenmesinde zemin faktörünün belli bir ağırlığı bulunduğu bilinegelmiştir. Yapı tasarım dünyamızda bu konu uzun dönemler boyunca bir zemin mekaniği ve zemin mühendisliği konusu olarak ele alınmıştır. 1999 Depremlerinden sonra fay kırılması ve deprem dalgalarının yayılması kavramları üzerinde de yeni duyarlılıklar oluşmaya başlamıştır. Bunun bir sonucu olarak jeoloji ve jeofizik disiplinlerinin deprem olayıyla ilgisi daha önemsenir olmuştur. Dolayısıyla bu meslek gruplarını temsil eden meslek odaları da deprem olgusuyla bağlantılı yeni kuruluşlar olarak dikkat çekmeye başlamıştır. Bazı belediyelerin bu son sözü edilen iki meslek odasıyla gereğinden daha ileri mertebede bağlantı kurmuş oluşları inşaat mühendisliği ve mimarlık camialarında bir miktar tartışılmaktadır. “Zemin mühendisliği + jeoloji” yerine yalnızca “jeoloji”nin ikame edilmesi bir eksiklik olarak görülmekte ve tartışılmaktadır. Ülkemizdeki teknik meslek odalarının üst kuruluşu olan Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB)’nin hem bu alt odaların temsilciliğini yapmak özelliğiyle hem de yukarıda sözü edilen bazı detay uyumsuzlukları uzlaştırabilme gücünden dolayı deprem olgusuna karşı daha yakın durması beklenmektedir. Aslında TMMOB’nin en üst temsili organ olarak teknik dünya adına ülkenin ve toplumun çeşitli sosyo-ekonomik sorunları üzerinde de derinlemesine düşünme ve görüş dile getirme geleneğine sahip olduğu bilinmektedir. Bu sosyo-ekonomik sorunlar meyanında teknik boyutu da bulunan bir olgu olarak deprem ve diğer afetler konularında da kapsamlı düşünceler geliştirmeleri gayet normal olacaktır.

İnşaat Mühendisleri Odası’nın tüm bu çerçevede deprem olgusuyla en yakından ilgili kuruluş olduğu görülmektedir. Ayrıca, inşaat mühendisleri odası tüm bu kuruluşlar arasında en yüksek üye sayısına sahip kurum niteliği taşımaktadır (Ülkedeki yaklaşık 70 000 inşaat mühendisinin 61 000’i odaya kayıtlıdır.)

İnşaat mühendisleri odası camiasının bu alandaki sözü edilen özel ağırlığı dolayısıyla sivil toplum örgütleriyle kurulan temaslar çerçevesinde en geniş zaman bu meslek odasına ayrılmıştır. Deprem geçirmiş ya da deprem riski yüksek bölgelerdeki odalarla temaslar bu temasların ağırlıklı bir parçasının oluşturmuştur. 1998 Adana-Ceyhan Depreminden sonraki dönemde teknik olduğu kadar toplumsal bir görev de ifa etmiş olan İMO Adana Şubesi ile ayrıntılı bilgi alışverişi yapılmıştır. Deprem sonrası dönemde yurttaşların geleneksel kamu idarelerinin yanı sıra etkin bir canlılık gösteren ve yurttaşların anlayabileceği dille teknik açıklayıcılık yapma görevini başarıyla sürdüren inşaat mühendisleri odası türü kurumlara çok güven duyduğu anlaşılmaktadır. Adana-Ceyhan Depreminde bunun canlı örnekleri yaşanmış ve İMO Adana Şubesi o bölgedeki sivil toplum hizmetini yurttaşların, tam güvenine de sahip olarak, yoğun ve doyurucu biçimde sürdürmüştür. Ayrıca, kurumsal ilişkileri de gözetererek gerek Adana içinde gerekse Ceyhan'da belediyelerin teknik birimlerine yardımlarda bulunulmuştur.

Benzeri bir durumla 2003 Bingöl Depreminden sonra oraya en yakın İMO Şubesi olarak Diyarbakır Şubesi'nin yaptığı katkılar dolayısıyla da karşılaşmıştır. İMO Diyarbakır Şubesi depremi izleyen günlerde ve haftalarda Belediye, Vilayet ve yurttaş grupları düzeyinde Bingöl yöresine ciddi katkılarda bulunmuştur. Uzun soluklu düzenlemelerde bu şubeden ve onun Bingöl temsilciliğinden kamu birimlerinin ek yardımlar istememiş oluşuna, aslında, talihsiz bir gelişme gözüyle bakılabilir.

Sözü edilen deprem her ne kadar şiddetle yaşanmamış olmakla birlikte Marmara-Kocaeli Depreminin İstanbul'a bıraktığı izler dolayısıyla İMO İstanbul Şubesi'ne de çok iş düşmüştür. Merkezi ve yerel kamu birimlerine yardımcılık ve bu alanda ilgili teknik üniversitelerle işbirliği yurttaş kitlelerini bilgilendirme ve afet duyarlılıklarını diri tutuma alanında, çeşitli sivil toplum örgütleriyle ortak çalışmalar İMO İstanbul Şubesi tarafından aktif biçimde yürütülmüştür. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin AKOM (Afet Koordinasyon Merkezi) biriminin etkinliklerine de İMO İstanbul Şubesinin resmen katıldığı bilinmektedir. İnşaat Mühendisleri Odasının İzmir Şubesi de hem bölgede zaman zaman oluşan ve çok sınırlı hasar yaratsa da paniğe yol açan depremler dolayısıyla, hem de İzmir metropolitan merkezinin sahip olduğu yüksek deprem riski dolayısıyla afet konusuyla sürekli biçimde ilgilenme durumunda olmuştur. Bu ilgi çerçevesinde belediyelerin ilgili birimleri, üniversiteler ve konuya yakın düşen diğer sivil toplum örgütleri ile ilişki sürdürmeye devam etmektedir.

İnşaat Mühendisleri Odası'nın genel merkezinin de genelde afet ve daha özeldede deprem konusunda geleneksel olarak yakından izleyicilik tavrı içinde olduğu bilinmektedir. Mevcut yönetim kurulunun konuya kendilerini daha yakın hisseden üyeleri ve camianın ilgili danışman uzmanları ile çeşitli görüşmeler yapılmış ve bilgi alışverişi gerçekleştirilmiştir. Oda Genel Merkezi'nin yerel düzeyde şubelerce yürütülen etkinliklere yol göstericilik yapması gerekmektedir. Bunun yanı sıra, inşaat mühendisliği camiasının üst resmi temsilci kuruluş olarak merkezi ve yerel kamu birimleri nezdinde yasal düzenlemeler (kanun değişikliği, yeni kanun hazırlanması, yerelde uygulanabilecek yönetmelik değişikliği ve benzeri) alternatif metinler

hazırlama, resmi kuruluşlara teklifler götürme gibi görevleri de yükümlenmektedirler. Son yıllarda sosyo-ekonomik ve teknik boyutlarıyla toplumsal gündemde ön planda yer tutan yapı kalitesi kontrolü konusunun resmi bir mekanizma olarak geliştirilmesinde de İMO Genel Merkezi'nin çeşitli katkı denemeleri olmuştur. (Bu alanda büyük şubelerin merkezle kısmi bağlantılı ve daha ziyade bağımsız girişimler olarak bazı yasa taslak metinleri üzerinde çalıştığına da tanıklık edinilmiştir. Genel Merkezce hazırlanan benzeri taslaklar ile şubelerin taslakları arasında ayrım da olsa bazı farkların kendini göstermesi çok hoş bir durum yaratmışa benzememektedir.) Hala yürürlükte bulunan ve ulusal çapta bir yapı denetimi uygulamasına resmi dayanak oluşturan yasanın, pratik gözlemlerin zorladığı gibi, acilen elden geçirilip yeniden düzenlenmesi gerektiği ortadadır. İMO camiası, Genel Merkezi aracılığıyla ilgili ve yetkili kamu birimleri nezdinde bu konunun etkin bir izleyiciliğini yapmaktadır. Öte yandan, yapı kalitesi denetimi olayının daha inandırıcı bir ciddiyet boyutu kazandırması beklenen "yetkin ya da sertifikalı mühendislik-mimarlık" statüsü üzerinde de İMO tarafından yoğun biçimde durulmaktadır. Konunun diğer teknik meslek odalarını da ilgilendiriyor oluşu en üst kuruluş olarak TMMOB'nin insiyatif kullanmasını gerektirmektedir. Bu düzeyde en yakından ilgili odalar tam bir görüş birliğine varabilmiş olmasalar da aralarındaki anlayış farklarının fazla gecikmeden ortadan kaldırılabileceği umulmakta ve görülmektedir. Yetkin ya da sertifikalı mühendislik-mimarlık Türk yapı sisteminin işleyiş biçimine yeni boyutlar getirebilme istidadındadır. Bu işleyiş biçiminin yalnızca teknik meslek odaları tarafından yönlendirilmesi beklenemez. Ancak, kamunun merkezi ve yerel yetkili birimlerine meslek odalarından ve özellikle inşaat mühendisleri odasından anlamlı katkılar yapılabileceği açıktır.

İnşaat mühendisleri camiası mimarlık camiasına oranla afet ve özellikle deprem konularında canlı biçimde yeni işleyiş düzeneklerinin geliştirilmesine katkıda bulunabilme istidadı göstermektedir. Teknikliği ağır basan ve işbu araştırma projesinin yönlendiriciliğini de yapan Türkiye Müteahhitler Birliği camiasının geliştireceği öneriler ve tavsiyeler arasında İnşaat Mühendisleri Odası başta olmak üzere teknik meslek odalarının afetle ilgili yeni yapılanmalar içinde belli roller taşımalarının yararlı olacağı hususu vurgulanmalıdır.

4.8.2.3. Diğer Sivil Toplum Örgütleri

İnsancıl yardım ve dayanışma duygusunun etkisiyle çeşitli sivil toplum örgütleri de afet ve deprem konularında bazen geçici ancak bazen de daha uzun soluklu katkılarda bulunabilmektedir. Toplumda geniş ölçekte bilinen bir AKUT'un başını çektiği deprem sonrası arama ve kurtarma kuruluşları bu örgütlerin ilk akla gelenleridir. Ancak, bunların yanı sıra afet konusuyla ilgili toplumsal eğitim ve bilinçlendirme yükünü taşıyan ayrıca afetlerin sosyo-psikolojik izlerinin giderilmesi alanında yardımcı etkinlikler gösteren diğer bazı sivil toplum örgütleri daha bulunmaktadır. Bu rapor kapsamında bu örgütlerin ayrı ayrı ayrıntılı olarak incelenmesi hedeflenmemiştir. Çünkü, bu, konunun çok dağılması gibi bir duruma yol açabilecekti. Bu insancıl toplumsal yardım amaçlı kuruluşlar grubu içinde daha özel bir yere sahip olan "Çağdaş Yaşamı Geliştirme Derneği"nden saygıyla söz edilmesinden yarar görülmektedir.

4.9. TOPLUMSAL EĞİTİMLE BAĞLANTILI KURULUŞLAR

4.9.1. Konuya Genel Bakış

Toplum bilgilendirme alanında doğrudan ilgili ya da bağlantılı kamu birimlerinin, afet ve deprem konularına yakın düşen sivil toplum örgütlerinin ve diğer çeşitli eğitsel gayretlerin katkısı olabilmektedir. İlgili kamu birimlerinin depremden hemen sonraki dönemde ve uzun soluklu olarak gösterebileceği çeşitli gayretler olduğu açıktır. Metnin önceki bölümlerinde serpiştirilmiş olarak bu konulara değinilmiş bulunmaktadır. Ancak, örgün eğitim kurumlarının deprem ve afet konusunda toplumun hazır bulunması için bugünküne nazaran daha fazla şeyler yapabilmesinin gerekli olduğu açıktır. Klasik hayat bilgisi ya da sosyal bilimler dersleri çerçevelerinde, yılda yalnızca bir hafta afet konularının izleniyor oluşu açıkça yetersizdir. Deprem afetiyle Türkiye'miz'dekine nazaran bile daha içiçe yaşadığı bilinen bir Japon toplumunda okutsal eğitim programlarında afet olgusuna çok daha geniş yer verilmekte olduğu bilinmektedir. Ancak, toplumsal eğitim yalnızca okul yaşlarında genç yurttaşlara bazı bilgiler aktarılmasıyla sınırlı değildir. Hem bilgilendirme, hem de afet konusundaki toplumsal duyarlılığı sürekli ayakta tutabilme amacıyla çeşitli yurttaş kesimlerine yönelik sık sık tekrarlanan kurslar, seminerler ve toplantıların da eksik olmaması gerekmektedir. Bu etkinliklerin düzenlenmesine yönelik olarak, sosyolojik ve felsefi düzeyde farklı kuramsal yaklaşımların mevcut olduğu da bilinmektedir. Bazı deprem ülkelerindeki bazı sosyologlar yurttaşların bilgilendirilmelerinin özümsemesi amacıyla onların sürekli duyarlılık içinde yaşamalarının sağlanmasının önemini vurgulamaktadırlar. Gerekirse korkutmaktan ve endişeye düşürülmekten çekinilmemesi ve sürekli bir duyarlılığın bu yolla sağlanmasının en etkin çözüm olduğu düşüncesi bu yaklaşımın eksenine oturmaktadır. Diğer bazı sosyolog ve deneyimli deprem uzmanları ise yurttaşlara sürekli bir duyarlılık pompalaması yapmanın moral bozucu olabileceği, bunun yerine daha soğukkanlı ve sakin bir bilgilendirme ve eğitime sistematiği yaratılmasının daha pratik olacağı görüşündedirler. Ancak, her iki yaklaşımda da tahrik ederek ya da daha sakin kalarak bir sürekli eğitim uygulaması kavramı ön plandadır.

Konunun ayrıca toplumun genel eğitim düzeyinin yükseltilmesi yolundaki arayışlar ile de yakından bağlantısı vardır. Genel eğitilmişlik düzeyi yükseldiğinde, insanların hayata bağlılığı ve can kaygısı duyguları kendiliğinden uyarılmış durumdadır. Bu tür toplumlarda ayrıca toplu yaşama disiplini daha yüksek olduğundan yerleşme düzenine ve yapı kalitesine belli kurallar dahilinde dikkat edilmesi, uyum gösterilmesi şansı daha yüksek olmaktadır. Depremden hemen sonraki panikli dönemi daha sakin ve akılcı müdahalelerle ve daha az zararla geçirilebilme şansı daha yüksek olmaktadır. Bu anlamda ulusal medya kuruluşlarına da belli görevler düşmekte olup bir sonraki alt bölümde bu konuya değinilecektir.

4.9.2. Medya Kuruluşlarının Görevlerine Özetle Bakış

Kısaca medya olarak adlandırılan kuruluşlar yazılı ve görsel basın-yayın organlarının topluluğunu ifade ederler. Görsel yayıncılık pek çok ülkede ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde, günümüzde, yazılı gündelik yayıncılığın önüne geçmiş gibidir. Ancak, görsel yayın yoluyla ulusal ve yerel pek çok iletişim kanalının açılmış bulunduğu ülkelerde disiplinli biçimde kalıcı mesajlar iletilmesi kolay da değildir. Bununla birlikte, ulusal bir konsensus sağlanması yolunda gayretler sarfedilerek yazılı ve görsel medyanın afet konularına bugünkünden daha sık ve belli bir süreklilik anlayışı içinde yer ayırması gerektiği açıktır. Bu konularla ilgili poster, afiş, dikkat çekici görsel mesaj dokümanı ve benzeri tür dokümanın ilgili resmi kuruluşlarının ve uzmanlık çevrelerinin görüşleri de alınarak hazırlanıp kamuoyuna mal edilmesinde yarar bulunabileceği düşünülmelidir. Özel televizyon kanallarının bu konu çerçevesinde buluşturulmaları kolay olmayabilir. Ancak, bu inandırıcı ve kapsamlı bir proje haline getirilirse bu kuruluşların belli katkılarda da bulunmaktan kaçınmayacakları tasarlanabilir.

4.10. KURUM VE KURULUŞLARIN DEPREM OLAYININ ÇEŞİTLİ SAFHALARINDA YER ALIŞ BIÇIMLERİNİN ÖZETİ

Metnin işbu bölümü önceki bölümü tamamlayacak ve onunla paralellik sağlayacak biçimde düzenlenmiştir. Önceki sayfalarda kurumsal yapılanmanın yasal dayanakları oluşma biçimi ve bunun tarihsel gelişmesi ayrıntısı ile yer almıştır. Burada ise, bu yapılanmada görev almış kurum ve kuruluşların deprem olayıyla hangi safhalarda bağlantılı kılındığı ve bu bağlantının yürütülüşü sırasında ortaya çıkan aksaklıkların ve boşlukların ayrıntılı olarak hatırlatılması yoluna gidilmiştir. Burada anlatılanların bir toplu özeti olarak, başta 7269 sayılı “Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Önlemlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun” ile “Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilati ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik” ve “Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği” olmak üzere, yürürlükte bulunan afet ve kriz yönetim mevzuatı ve bu bölümde anlatılan kurumsal gözlemler ışığında, ülkemizdeki afet yönetiminin çeşitli aşamalarında gösterilen faaliyetlerin kurumsal bazda dağılımı Tablo 4-2’de yer verilmektedir.

Tablo 4-2 Kurumsal Yapılanmadaki Bağlantı ve Görev Dağılımı

	T.C. BAŞBAKANLIK	TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ	BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI	İÇ İŞLERİ BAKANLIĞI	DIŞ İŞLERİ BAKANLIĞI	SAĞLIK VE SOSYAL YARDIM BAKANLIĞI	ULAŞTIRMA BAKANLIĞI	TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI	MALİYE VE GÜMRÜK BAKANLIĞI	MILLİ EĞİTİM GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI	ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI	BELEDİYELER	KIZILAY	ÜNİVERSİTELER	MESLEK ODALARI	SIVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ	MEDYA
MERKEZİ KOORDINASYON	■		■	■													
YEREL KOORDINASYON				■								■					
PLANLAMA	■		■	■													
HABERLEŞME		■		■	■		■										■
ULAŞIM			■				■	■			■						
KURTARMA VE YIKINTILARI KALDIRMA		■	■	■			■	■				■				■	
İLK YARDIM VE SAĞLIK HİZMETLERİ		■		■		■						■	■			■	
ÖN HASAR TESBİT VE GEÇİCİ İSKAN			■	■						■	■	■	■		■		
GÜVENLİK		■		■													
SATIN ALMA, KİRALAMA, EL KOYMA VE DAĞITIM	■		■	■					■	■		■	■				
TARIM HİZMETLERİ	■							■				■			■		
ELEKTRİK, SU VE KANALİZASYON			■								■	■					
KALICI YERLEŞİM ÇALIŞMASI VE KONUT İNŞAATI	■		■									■					
ONARIM VE GÜÇLENDİRME			■											■			
VERİ TOPLAMA, GÖZLEM VE ÖLÇÜM İŞLERİ			■								■			■			
ARAŞTIRMA			■								■			■			
EĞİTİM		■		■						■		■		■	■	■	■

Tablodan da görüleceği üzere, faaliyetlerin büyük bir bölümü afet sonrası müdahale, yaşamı normale döndürme ve yeniden yapılandırmaya yönelik

çalışmaları kapsamaktadır. Koordinasyon ve planlamaya ilişkin faaliyetler ise, büyük ölçüde, afet ve kriz yönetimine ilişkindir. Bu grupta yer alan çalışmaların, zarar azaltmaya yönelik önlemler geliştirme gibi, soruna temelden yaklaşan araştırma, geliştirme gibi faaliyetlerin planlaması ya da bu tür çalışmaların koordinasyonuna yönelik payı oldukça düşüktür. Bunun dışında, afet döngüsünün her aşamasında sürdürülen, sürdürülmesi gereken “Veri Toplama, Gözlem ve Ölçüm İşleri”, “Araştırma” ve “Eğitim” faaliyetleri bulunmaktadır.

Öte yandan, tabloda yer alan kurum ve kuruluşlar afet yönetimiyle ilişkili faaliyetlerde görev alan temel kurumlardır. Bunlar dışında, özellikle Bakanlık düzeyinde bazı diğer kurumlar da faaliyetlerde yardımcı görevler üstlenmektedirler.

İlgili mevzuat gereğince, “hizmet grubu” olarak tanımlanan ve tek bir faaliyete ilişkin yedi kuruma kadar çıkan sayıda farklı kurumun yer aldığı tablodan da görülmektedir. Buradaki temel sorunun, görev alan bu kurumların arasındaki koordinasyonun nasıl olacağına ilişkin tanımlanmamasıdır. Bir diğer deyişle, söz konusu hizmet gruplarında koordinasyonu sağlayacak kurum belirlenmemiştir. Bu durumun, özellikle afet sonrası müdahale ve yaşamı normale döndürme çalışmaları bazında, çeşitli karışıklıklara yol açtığı ve faaliyetlerin performanslarını büyük ölçüde düşürdüğü, bazı ilgililer tarafından da ifade edilmiştir.

Söz konusu tablo, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın ülkemiz afet yönetiminin hemen her safhasında görev alan bir kurum olduğunu göstermektedir. Öte yandan, belediyeler de son yıllarda afet yönetimine aktif olarak katılmaya başlamış olup bu çerçevede, tabloda bulunan sekiz faaliyet grubunda yer almışlardır. Bu faaliyetlerden bir bölümünün yalnızca, maddi ve teknik olanakları diğer şehirlere oranla daha fazla olan İstanbul, İzmir gibi büyükşehir belediyelerince yürütülebildiği de ayrıca hatırlanmalıdır.

Tabloda yer alan “eğitim” faaliyetinde pek çok kurumun ilgili olduğu görülmekle birlikte, bunların bir kısmını meslek içi eğitime yönelik faaliyetleri kapsamaktadır. Genel kamuoyuna yönelik eğitim faaliyetlerinin yürütülmesinde görev alan Milli Eğitim Bakanlığı'nın örgün öğretim kapsamında henüz tam yeterli düzeye erişmemiş olsa da, bir başlangıç yapmış olması memnuniyet vericidir. Buna karşın, tabloda eğitim konusunda görevli kurum olarak belirtilen görsel ve yazılı medyanın büyük bir bölümünün bu konuda ciddi ve tutarlı bir faaliyet gösterdiği, ne yazık ki söylenemez.

4.12. AFETLE İLGİLİ KURUMSAL YAPILANMAYA VE OLAYIN FİNANSMAN BOYUTUNA TOPLU BİR BAKIŞ

Bu araştırma metni, afet ve özellikle deprem konusuyla ilgili olarak ülkemizde geliştirilebilecek bir ulusal toplumsal yapılanmanın tanımlarını getirme ve koşullarını irdelene amaçına yönelik olarak hazırlanmıştır. Burada kurumsal

yapılanma olgusuna katılan kurum ve kuruluşların mevcut durumlarının ve gelecekte daha akılcı ölçülerde benimsemeleri gereken düzenlemelerin toplu bir irdelemesi yapılmıştır. Konu yasal dayanaklar, teknik düzenleme, kurumsal katkıların verimlerinin artırılması düzeylerinde ele alınmıştır. Ancak tüm bu düzenlemelerin gerektirdiği mali kaynaklar ve parasal döngü, olayın buraya kadar çok ayrıntıyla tartışılmamış bir diğer boyutunu oluşturmaktadır. Yalnızca devlet bütçesini değil genel toplumsal gelir gider dengelerini de ilgilendirebilecek bir parasal döngü durumunun söz konusu olduğu hatırd tutulmalıdır. Olay, metnin içine serpiştirilmiş bazı alt bölümlerde kısaca hatırlatıldığı gibi, yalnızca bir deprem hasarlarının tamir ve etkilerinin giderilmesi amacıyla bazı harcamalar yapılması durumuyla sınırlı değildir. Deprem zararı kavramının daha geniş ve genel çerçevesi içinde olayın topluma maliyeti aslında sanıldığından çok daha büyük olabilmektedir. Dolayısıyla, uzun perspektifler içinde bu zararların azaltılmasına yönelik toplumsal ölçekte kurumsal yapılanmalar bir miktar parasal destek gerektirdiğinde, bunun saksaklanmaması zorunluluğu vardır. Çünkü uzun vadeli hesaplarda toplum bundan kazançlı çıkabilecektir. İlgili kamu birimlerinin olayı, bu anlayış içinde irdelemeleri temenni olunur. Kısa vadeli dar bütçe ve finansman dengesi hesapları ön plana çıktığında gerekli önlemlerin ve düzenlemelerin gecikmesi ihtimali de maalesef yükselecektir. Bu tuzağa düşülmemesinde ve bu alanda dikkatli olunmasında büyük yarar vardır.

Afet olayının kaynak temini yönü aslında kapsamlı ulusal bir çerçevede ele alınma istidadındadır ve bundan memnuniyet duyulmalıdır. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı aracılığıyla toplanması düşünülen ve teknik, toplumsal düzlemlerde deprem konusunun tüm boyutlarının ele alınması planlanan Deprem Şurası çalışmalarında kaynak temini konusuna da özel ağırlık verildiği izlenmektedir. İlgili uzman kişi ve kurumların katkılarıyla kaynak temini konusunda geliştirilecek görüşlerin söz konusu şura çalışmaları aşamasında daha da olgunlaştırılarak bir ulusal programın parçası haline getirilebileceği umulmaktadır.

4.13. MEVCUT YAPILARIN DEPREM ETKİSİNE KARŞI GÜÇLENDİRİLMESİ

Bu metnin akışı içinde, deprem olayının genelde ve temel ilkeler yönünden incelenmesine ağırlık verilmiştir. Deprem mühendisliğinin teknik ayrıntılarına girme yoluna gidilmemiştir. Afet yönetimi anlayışı çerçevesinde kurumsal yapılanma ile ilgili durum saptaması ve bunun iyileştirilmesi yolunda öneriler geliştirilmesi öncelik taşımıştır.

Ancak, araştırmayı yaptırtan kurum, teknik uzmanlık olgusuna da yakın ve yatkın bir sivil toplum örgütüdür. Bu durum, araştırma ekibini bazı teknik uygulamalarla ilgili kaynak sağlanması ve parasal döngü konularına da bir ölçüde yönlendirmiştir. Raporun bir önceki alt bölümünde bu konuların, özetle de olsa, ele alınmış olduğu hatırlanmalıdır. Burada, ülke kamuoyunu ve teknik dünyamızı güncel boyutuyla da ilgilendiren bir başka teknik ayrıntıdan ek olarak kısaca söz edilmesinde yarar görülmektedir.

Büyük boyutlu, yıkıcı depremlerden sonra ortaya çıkan inceleme, araştırma ve uygulama planlaması konuları çeşitli alanlara dağılmıştır. İlişikteki Tablo 4.3'de bu konuların toplu ve şematik bir tanımı verilmektedir. Burada da görüleceği gibi, rehabilitasyon çalışmalarına önemli bir dikkat ve zaman yöneltmesi mecburiyeti ortaya çıkmaktadır. Rehabilitasyon işleri birkaç farklı nitelikte işlem grubunu kapsamaktadır. Bunlar arasında, kamuoyu dikkati açısından çok önde gelenlerinden biri, mevcut yapıların onarım ve depreme karşı güçlendirilmesidir. Afet yönetiminin ana hedefleri bundan sonra yapılacak olan yapıların deprem dayanımının sağlanması yoluyla afet hasarlarının, zararlarının azaltılmasını sağlamak olarak düşünülebilir. Ancak, deprem ülkelerinde deprem riski çok yüksek olan bölgelerdekiler başta olmak üzere, mevcut yapıların deprem dayanımının artırılması da bir hedef olarak benimsenmelidir. Bu olayın, teknik özelliklerinin yanı sıra, ulusal ekonomiye getireceği yükler dolayısıyla bütçesel ve mali bakış açısından da önemi bulunmaktadır. Araştırma grubunun en kıdemli elemanının daha önceki yayınlarından birinde (2002 Türkiye Penceresinden Deprem Olayı, E. Karaesmen - Türkiye Mühendisler Birliği Yayınları) İzmir, İstanbul, Bursa, Adana gibi deprem riski taşıyan dört metropolitan kent için ne yapılabileceği konusunda genişçe bir açıklama bölümüne yer verilmişti. Toplumsal kullanıma açık kamu binaları ile çok daha büyük sayıdaki özel mülkiyetli konut ve işyeri binalarının tümünün birden depreme dayanıklı hale getirilmesi çok büyük bir bütçe işidir. Ülkede mevcut toplam 14 milyona yakın bina biriminin (bağımsız ev, çok katlı binalardaki daireler, daha küçük dükkan birimleri, büro tipi işyeri birimleri vb.) yaklaşık 11.5-12 milyonunun onarımı ve elden geçirilmesi gerekmektedir. Bunun ulusal ekonomiye, bireylerin ve ailelerin bütçesine ve daha büyük bir yük olarak da devlet bütçesine getireceği ek ağırlıklar öylesine büyüktür ki karşılanması pratik olarak olanaksızdır. Bunun yerine, yukarıda sözü edilen deprem riskli metropol merkezlerden başlayarak ve oralarda da yalnızca yapısal hasar değil, insan kaybı zararına da yol açma ihtimali yüksek olan yapı birimlerinden başlamak kaydıyla, bu ek yükler makul düzeylere çekilebilir ve geniş zaman dilimlerine yayılabilir.

“Sıfır can kaybı” gibi güçlü, insancıl bir slogandan hareketle bu en riskli yapıların öncelikle onarım ve güçlendirilmesinin yapılması yoluna gidilebilir. Bu işin çok yoğun bir çalışmayla bir yıldan daha fazla uzun sürmeyecek “durum saptaması” çalışması, devletin, ilgili kurumların, insani sponsorluk yapacak kuruluşların ve bir miktar da mülk sahiplerinin katılımıyla makul bir harman haline getirilerek işe başlanması süratle sağlanabilir. Bu rapor yazarlarının ve diğer bazı uzmanların yayınlarında sözü edildiği gibi, bu dört büyük kentte araştırma ve durum saptaması onarım hazırlığı ve planlaması çalışmalarının 80-100 milyon ABD dolarını aşmayacak şekilde yürütülmesi olanaklı gözükmektedir. Öncelikli kamu yapılarıyla özel mülkiyetli yapıların onarım ve güçlendirilmesindeki yapım maliyetinin de bir milyar doları aşmayacağı tahmin edilmektedir.

Bu operasyon, durum saptaması ilk aşaması etkinliği ile birlikte, devletin yönlendireceği ancak Türkiye Mühendisler Birliği türündeki yetkin sivil toplum örgütlerinin de aktif katkısıyla yürütülebilecek bir işlemler dizisidir.

**DEPREMLE İLGİLİ ÜZERİNE GİDİLECEK ALT KONULAR
ÇALIŞMA ALANLARI**

	ALT KONU BAŞLIKLARI	Gözlemsel Araştırmalar	Analitik Çalışmalar	DeneySEL Çalışmalar	Planlama Çalışmaları
Salt Bilimsel - Teknik	Yerbilimleri	Y,E	Y,E		Y
	Mikro-zon Sismik Etkisi Üzerine Temel Çalışmalar	Y,E	Y,E		Y
	Risk Kavramı	Y,E	Y,E		Y
Rehabilitasyon	Davranışsal Anlayış	Y,E	Y,E	Y,E	
	Kurtarma ve İlk Yardım Organizasyonu	Y,E	Y,E		Y
	Onarım ve Güçlendirme	Y,E	Y,E	Y,E	Y
	Ekonomik Konseptler	Y,E	Y		Y
	Afet İşletmesi ve Yönetimi	Y,E	Y,E		Y
	Yapı Kalite Kontrolü	Y			Y
Genel Hazırlık Durumu	Sismik Bölgelerde Kentsel Yerleşim Organizasyonu	Y			Y
	Sosyo-psikolojik Problemler	Y,E			Y,E
	Sismik Bölgelerdeki Tarihi Yapılar	Y,E	Y,E	Y,E	Y,E
	Depreme Hazırlıkta Uzun Soluklu Planlamalar	Y,E	Y,E		Y

Yerel ve ulusal ilgi alanı öncelikli **Y**
Evrensel ilgi alanı öncelikli **E**

KAYNAKLAR

- [4.1] Karaesmen, K., Boyacı, N., İzmir, H., “Yapıda Denetim-Sorumluluk ve Sigorta”, Ankara, 1999
- [4.2] Ergünay, O., “Ülkemizde Yapı Denetiminin Gelişimi ve 595 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Getirilen Yeni Yapı Denetim Sistemi” Türkiye Mühendislik Haberleri: IMO Yayını, Yıl 46, /2000-6, Sayı 410,15, 2000
- [4.3] 3194 Sayılı İmar Kanunu
- [4.4] “Kentsel Dönüşüm Kanun Taslağı”, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı – Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü, 2004
- [4.5] “İmar ve Şehirleşme Kanun Tasarısı Taslağı”, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı – Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü, 2004
- [4.6] “Yapı Denetim Kanun Tasarısı”, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 2003
- [4.7] “Deprem Mevzuatı – Zararların Önlenmesi ve Tazmini için İzlenmesi Gereken hukuksal Yollar”, Prof. Dr. Tayfun AKGÜNER, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı - Deprem Şurası Paneli Bildirileri, Ankara 2003
- [4.8] İstanbul Master Planı (AKOM kuruluşu adına yapılmış ir araştırma projesinin nihai raporu, digital CD formatında)
- [4.9] Karaesmen E., “2002 Türkiye Penceresinden Deprem Olayı”, Türkiye Müteahhitler Birliği Yayınları, 106 sayfa, Ankara 2003.

BÖLÜM 5

SONUÇLAR VE YORUMLAR

5.1. GELECEĞE DÖNÜK GENEL TAVSİYELER

İnsanoğlu doğal çevre ile çelişkili biçimde gevşeklik ve gerginlik taşıyabilen karmaşık ilişkiler içinde olagelmıştır. Doğa, bir yandan, sevinç, dinlendiricilik ve huzur kaynağıdır. Ancak, bazen yaşamı çok zora sokarak huzursuzluk yaratan ve hatta kimi durumlarda toplumsal yıkım boyutuna ulaşabilen olumsuzluklar da doğanın bir parçasıdır.

Doğanın terslikleri arasında önceden işaret ve haber vericiliği bulunmayışıyla, çok kısa süreye sıkışmışlığı içerisinde sakınma ve kurtulma için zaman esnekliği bırakmayan acımasızlığıyla “**deprem**” çok özel bir yer tutar. Anadolu yarımadasının, Doğu Akdeniz Havzası'nın yoğun deprenselliği bu afet türünü ülkemiz için ezeli bir teknik – sosyal sorun haline getirmiştir. Tarih boyunca Anadolu ve Ege'de yerleşmiş tüm devletler ve uygarlıklar deprem olayını toplumsal bir sorun olarak göğüslemişlerdir. Bölgenin Osmanlı kontrolüne geçişinden sonraki dönemlerde, bir 1509 Depremi'nin İstanbul için büyük bir felaket oluşturduğu da bilinir.

Bu depremden hemen sonra çıkartılan Padişah Fermanları ile afetzede yurttaşlara afet sonrası normale dönüş mekanizmasını kolaylaştırıcı parasal yardımlar yapılması ve kıyılardaki dolgu zemin üzerine bina yapılmaması hususları karara bağlanmıştı. Devlet katında depremin hem sosyal hem de teknik bir olay niteliğiyle ilk ele alınışının üzerinden beş yüzyıl devrilmiş bulunuyor. Ancak, çağdaşlaşma yolunda belli mesafeler alınmış olunmasına karşın, günümüz Türkiye'sinde o dönemdekinden daha iyi bir algılamaya maalesef ulaşabilmiş değiliz. Hatta belki daha da ileri gidip, o dönemlerdeki algılamaya, en azından ülke yönetimi katında ve onca verilen canlara rağmen toplumun bizzat kendisinde, bundan çok değil beş yıl öncesine değin tam anlamıyla ulaşamadığını söylemek çok da yanlış olmaz. Bu tür bir şeyi biraz olsun algılayabilmek için, toplumumuzun en ufak bireyinden tepe noktasındaki yöneticilerimize kadar, 1999 yılını yaşamamız ve binlerce canı yitirmemiz gerekiyormuş. Elbetteki, ne ölçüde algılayıp benimsediğimizi de bir sonraki afette görüp ölçeceğiz. Afetlerin olmamasını ummak gibi bir şansımız olmadığı için, yalnızca gelecek günlerdeki afetlerin felaket olmamasını ummak ve bunun bilinciyle hareket etmek gerekiyor.

Son on iki (12) yılda arka arkaya dizilen deprem afetlerinden, sonunda, bir şeyler öğrenilmeye başlandığından, devletin ilgili kişilerinin ve mercilerinin bir çeşit kivançla söz ettiği gözlenmektedir. Konuya daha uzmanca yaklaşan

eğitim ve araştırma kurumlarının, teknik meslek odaları başta olmak üzere konuyla bir şekilde ilgili sivil toplum örgütlerinin bünyesinde de nihayet ders çıkarabilme düzeyine varılmış olmasının memnuniyeti dile getirilmektedir.

Bunlar, belli bir noktaya, bir kıvama varılışının işareti olarak bir olumsuz durumu göstermez. Ancak, beş yüz yıl önceki padişah fermanlarına göre ve yapılarda kalite denetimini ve kalitesizliğin cezalandırılmasını bir medeni hukuk hükmüne bağlayan 3800 sene öncenin Hammurabi Kanunlarıyla kıyaslandığında ileri gidilmiş olduğunu da maalesef göstermez. Toplum ve devlet olarak doğal afetlerin günümüzdeki algılanış biçiminde epeyce bir yanlışlık olduğu açıktır. Bunun yanısıra, deprem zararlarından korunma kavramının, afetin hemen sonrasındaki acil müdahalelerin amaçladığı kurtarma, ilk yardım, yaralı bakımı, ilk altyapı tamirata, ölülerin defnedilmesi, afetzede yurttaş çadır ve sıcak aş sağlanması işlemleriyle sınırlı olduğu düşünülebilir. Kamunun merkezi ve yerel kuruluşları ile insani yardım dürtüsüyle yola çıkan irili ufaklı özel kurumların ve hatta bireylerin telaşlı, disiplinsiz ancak dayanışmalı gayretleri sayesinde, “depremin hemen sonrası” dönemi bir biçimde geçirilir. Oysa, deprem zararının azaltılmasında daha uzun soluklu gayretlerin ve örgütlenmelerin payı çok daha büyüktür. Bölgesel düzeyde kendine gelme, kalıcı ve daha akılcı bir yeniden yapılaşmayı da kapsayacak kentsel yaşamda ve yöresel ekonomik, eğitsel, kültürel düzeyde normal akışı yeniden sağlama (rehabilitasyon) aşamasında duyarlı ve sistematik bir gayret içinde olunmalıdır.

Öte yandan, depremin oluşmasına engel olunamamakla birlikte, zararlarının büyük ölçüde azaltılması insanoğlunun elindedir. Uzmanca bir bakışla, bir sonraki kaçınılmaz depreme sabırla, özenle ve belli bir duyarlılığı uzun yıllar koruyarak hazırlanılması gerekir. Burada yapı kalitesini yükseltici ve kentsel imar düzenini rasyonelleştirici önlemler alınmak zorundadır. Bu önlemlerin teknik çatısı, devletin ilgili kuruluşlarının yanısıra araştırma ve uygulama planlaması yönleriyle konuya eğilen toplumun bilim – eğitim kurumlarının, teknik meslek kuruluşlarının, deneyimli bilgili uzmanların ortaklaşa gayretiyle oluşturulabilir. Ancak, bu çatının oluşumu ilk bakışta gözükütüğünden daha çapraşık sosyo-teknik içiçelikleri, işlem paralelliklerini ve bunların arasında sıkı bir koordinasyon gereği olgusunu içinde barındırır. İşe müdahale edecek kurumlar ve kuruluşlar arasında iş ve güç birliğinin örgütlenmesi ve iş yürütülmesinde verimi kollayacak bir eşgüdümün sağlanması gereği açıktır. Toplumsal alışkanlıkları ve gelenekleri arasında planlı örgütlenme ve akılcı koordinasyon (eşgüdüm) kavramlarının henüz kuvvetle yer tutamadığı Türkiyemiz gibi bir ülkede bu hedefe hemen ulaşılması çok da kolay olmayabilir. Ancak, akılcı bir ilginin konuya süratle yöneltilmesi ve uygulamada sabırlı olunması kaydıyla, belli bir zaman diliminde, bu gelenek ve alışkanlık eksikliğine rağmen mesafe alınabileceği de kesindir.

Tüm bu gayretleri destekleyecek, rasyoneli sağlam ve uygulanabilirliği yüksek bir yasal çerçevenin varlığına ihtiyaç olduğu da kesindir. Beş yüzyıl öncesinin ilk yasal düzenlemelerinden bu yana, 19. Yüzyıl ortalarının binalaşmayı disiplinde tutmaya yönelik bazı kanunları dışında, ciddi yasal dayanaklar Cumhuriyet Döneminde yaratılmıştır. 1933 – 1945 dönemindeki ve 1950’lerin sonlarındaki ilk ve ikinci kuşak müdahaleler 1980’lerden bu yana daha

kapsamlı yasal dayanak oluşturulmasıyla devam etmiştir. 1999'un iki büyük afetinden sonra ise, yeni ek yasaların, eksiği gediği ile de olsa, süratle çıkartılması yoluna gidilmiştir.

Böylece belli bir yasal çerçeveye ulaşılmış olduğu düşünülebilir. Ancak, son dönemlerin aşırı hızlı, düzensiz kentleşme sürecine damgasını vuran disiplinden ve akılcılıktan kopukluk, kentsel alan rant hırsıyla da birleştiğinde, yasaların uygulamasını çok zorlaştırmaktadır. Afet riski gerçeği kırdan kente göç edenlerin gözünü karartmışlığı içinde çok hafife alınır olmuştur. Son büyük afetlerin ağır hasar ve zararları, bu konuda geçici bir duyarlılığın kendini göstermesine yol açsa da, bir süre sonra yeniden umursamazlık tavrı öne çıkmaktadır. Öte yandan, depremlerin yol açtığı bireysel mal-mülk zararlarının karşılanmasında devletin afetlerde yurttaşla büyük maddi destek sağlıyor oluşu da ek bir rahatlık getirmektedir. Pek çok desteği devletten görmeye zaten alışmış bir toplumda, afet gibi merhamet duygusunu da harekete geçiren bir olayda, devlete yaslanılması son derece doğal görülmektedir. Devletin bir çeşit faizsiz özel kredi biçiminde yapageldiği bu yardımların geri dönüşümünün çok zayıf olduğu ve bu kredinin zaman içinde hibeye dönüştüğü, ayrıca hatırlanmalıdır.

Bununla birlikte, bu tür devlet yardımlarının yapılması, afetzedelerin biraz olsun acılarının dindirilmesi, köklü bir yardımlaşma geleneğine sahip, insancılık yönü çok yüksek toplumumuzda daima destek görmüştür. Ancak, kimi zaman da devletin arsasına rant amacıyla ve hiçbir teknik kaygı güdülmeksizin yapılan yapıların yıkılması ve bunun sonucunda o kişilerin yine devlet bütçesinden ödüllendirilmesi de olayın bir başka boyutu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum, yaşamları boyunca kendilerine ait bir mülk edinebilecek kazanca sahip olamayan milyonlarca insanımızın, belki afet sonrasının acı sahneleri esnasında aklına gelmeyen, ancak sonrasında zaman zaman düşündüğü belki de düşündüğü için utandığı, utandığı için de dile getiremediği gerçeklerdir. Devletin ve toplumun tümünün malı olan arazilerin, gerek ihtiyaç sahibi ve kırsal kesimden kente göçen insanlarımız gerekse tüm yaşamınca rant hırsının peşinde koşan kişilerin yağmalamasından kurtarılması gerekmektedir. Zaten bu yağmalama ile giden arazilerin maddi değerinin bir bölümü ile ihtiyaç sahiplerine düşük faizli kredilendirme yolu ile kontrollü, bilime ve tekniğe uygun yeni yerleşkeler kurulması olasıdır.

Bunun yanısıra, devlet ve toplum olarak şunun bilinciye varmalıyız. Hatta özümsemeliyiz ki, kalitenin bir bedeli vardır. Bu en başta yaşam kalitesi, daha ötesi yaşama yani hayatta kalma kalitesidir. Bir diğer deyişle, afetlerle, özellikle deprem afetiyle yaşamak zorunda olduğumuz ülkemizde, afetlerdeki can kayıplarından korkmadan yaşayabilmemiz için, öncelikle yaşadığımız mekanların bilime ve tekniğe uygun olarak inşa edilmiş olması gerekmektedir. Bu, aslında gelişmiş toplumlarda, kalite düzeyi niteliği bile taşımayacak bir husus olmasına rağmen, bizim ülkemiz için, ne yazık ki, en azından bugün için bir kalitedir. Elbette ki bunun bir bedeli olacaktır. Eğer bu noktada bu bedel ödenmez ise, afette bunun can ya da mal olarak ödeneceğini toplum olarak algılamak, anlamak, özümsemek ve buna uygun davranmak zorundayız.

Öte yandan, Anayasa'nın "Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir." ve "Devlet şehirlerin özelliklerini ve çevre şartlarını gözeterek bir planlama çerçevesinde, konut ihtiyacını karşılayacak tedbirleri alır." hükümleri gereğince, Devletin afetler bakımından gerekli planlamaları yapması ve tedbirleri alması gerekmektedir. Kent planlamasından yaygın kamuoyu eğitime uzanan çok geniş bir alana yayılan planlamalar ve tedbirler zincirinin bugüne değin tam anlamıyla yerine getirilmediği açıktır. Bu alanlardan biri, belki de en önemlilerinden birisi de yapıda denetim hususudur. Bu sistemi oluşturmak ve işlerliğini sağlamak, yukarıda belirtilen yasa çerçevesinde Devletin temel bir görevidir. Devlet bu görevini işlemeyen bir sistem oluşturarak, maalesef, yerine getirememiş olup, bu durum deprem sonrası görüntülerinden de açıkça bellidir. Yeni bir sistem getirme çabalarına girişilmiş olması memnuniyet verici bir gelişme olarak görülmeyle birlikte, bu çabaların temel çıkış noktasında gözden kaçan ya da göz ardı edilen bir nokta bulunmaktadır. 1999 Depremlerinin hemen ardından getirilen ve daha sonrasında Anayasa Mahkemesi'nin iptal etmesi yüzünden değiştirilip, büyük ölçüde de geri adım atılan yürürlükteki sistemin işlemediği ortadadır. Sistemde şu anda nicelik olarak gereğinin çok üzerinde, nitelik olarak da çok altında pek çok denetim kuruluşu mevcuttur. Zaten, sistemin gerçek bir nitelik kaygısı yoktur. Niteliklerin ölçütü, yalnızca şirket kurucularının mezun olduğu yıl ile sınırlandırılmıştır. Oysa, denetim için salt deneyimin dışında, bilgi ve yaşanan deneyimlerin meslek hayatınıza ne kattığı da çok önemlidir.

Bu çerçevede, yeni arayışların da hemen hemen aynı sisteme sigorta boyutunun sokulması biçiminde şekillenmeler üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, buradaki temel nokta, sigorta boyutunun Türk Sigorta Sektörü yerine devlet eliyle oluşturulacak bir havuz biçiminde düşünülüyor oluşudur. Bu yaklaşımlar, Devletin denetime yalnızca maddi kaygılarla sigorta boyutunu getirmek istediği düşüncesine sevk etmektedir. Oysa, ciddi ve özel sigorta kurumları tarafından yapılacak sigortanın çok daha önemli bir işlevi olacaktır. Bu da gerçek denetimin sağlanmasıdır. Sigorta kuruluşları, sigortalayacağı kişi, kuruluş ya da yapıları tanımaya, alacakları riski bilmeye mecburdurlar. Bu çerçevede, bu kuruluşlar, riski düşük, bir başka deyişle işinin ehli, güvenilir kişileri ya da bu tür kişilerin eliyle inşaa edilen yapıları sigortalamayı tercih edeceklerdir. Diğerleri ise isterlerse çok daha fazla prim ödemek yoluyla sigortalanabileceklerdir. Bu durum, pek çok kişi ve kuruluşun ya bu işten vazgeçmesine ya da kendini düzeltmesi ve güvenilirliğini artırmaya neden olacaktır. Dolayısıyla, bu doğal bir kalite elemesini de sağlayacaktır. Oysa, Devletin çeşitli kademelerinde düşünülen sigorta havuzu, aynen Doğal Afet Sigortasında olduğu gibi standart bir ücret karşılığı sigortalamayı sağlayacaktır. Bunun tek getirisi, hasar oluştuğunda yapı sahibinin maddi kayıplarının karşılanması şeklinde olacaktır. Elbetteki, bu yeni yapılacak ruhsatlı yapılar için geçerli olacaktır. Yukarıda da değinildiği gibi, bir afet durumunda kaçak yapılar ile mevcut yapı stoğunda oluşan hasarları karşılamak, galiba yine Devlete düşecek gibi görünmektedir.

Sonuç olarak, toplumsal ve insani algılamadaki belirsizlikler ve yanlışlıklar afet zararlarının azaltılması yolunda gerekli uzun soluklu, örgütlü ve eşgüdümlü bir uygulama düzeneği kurulamayışı ve mevcut kurumsal yapılanmanın oluşturulmasındaki ve yürütülmesindeki yetersizlikler, deprem afetine ciddi ve

karmaşık bir sorun boyutu getirmektedir. Ancak, konu devlet ve toplum işleyişinde gündemin ön sıralarına da bir türlü gelememektedir.

Ortaya çıkan bu görüşlerin ve önerilerin devlet-kamu yönetiminin üst yetkili, karar alıcı mercilerine işbu bildirme metniyle iletilmesinde toplumsal yarar görülmektedir.

Öneri ve tavsiye niteliği taşıyan aşağıdaki görüşlerin ulusal bir program ve bu çerçevedeki kurumsal bir yapılanma amacına yardımcı olabileceği düşünülmüştür.

- **Bireysel ve toplumsal eğitim ile ilgili düşünceler ve öneriler:**

Toplumda yaşam standartının yükseltilmesi, bireysel kalite talepçiliğiyle gerçekleşir. Ülkemizdeki binalarda kalite yalnızca gösterişle ilgili bir olay olarak algılanmakta ve depreme dayanıklılığı hiç önemsenmemektedir. Yurttaşların kalite arayışındaki talepçiliği ve takipçiliği, toplumun ve devletin tüm ilgili kurumlarının seferber edilmesiyle hızlandırılmalıdır.

- **Yurttaş-Devlet ilişkisine yeni bir anlayış getirilmesi mecburiyeti:**

Bireysel yaşamında pek çok şeyi devlet desteğiyle sağlayagelmiş Türk yurttaşının afet zararlarının azaltılmasında da beklentisini yalnızca devlete yıkması son derece hatalıdır. Zorunlu deprem sigortası dahil, hasar ve zarar riski bulunan mülkün sigortacılık sisteminin garantisi altına konması acilen gerekmektedir. Bu durum yukarıda sözü edilen kalite arayışını da özendiricek bir husustur. Burada Devletin ilgili kurumlarına da ve çevredeki yardımcı birimlere de çok özel bir özendirici eğiticilik görevi düşmektedir.

- **Bazı temel kavram ve anlayıştaki yanlışlıklar ve belirsizlikler:**

Deprem zararının azaltılmasında “kriz” anlayışı içindeki acil müdahale işin küçük bir parçasıdır. Çağdaş Afet Yönetimi anlayışı gereğince uzun soluklu, sabırlı bir hazırlık dönemi planlanmalı ve uygulanmalıdır. Burada ayrıntısına girilmemekle beraber, mevcut yasal çerçevede bunu kolaylaştırıcı küçük ancak anlamlı bazı düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

- **Konunun imar düzeniyle bağlantısı:**

Kırsal yörelerden kentlere göçün ivmesi biraz azalmış olmakla birlikte, yine de önümüzdeki dönemlerde devamı beklenmektedir. Bu duruma engel olmak çok zor gözükmeyle birlikte, içinde afet hasarlarını azaltma amacının da yer aldığı bazı önlemler alınması, mutlak gereklidir.

- İç göç alma eğilimi hala yüksek kentsel yörelerde mücavir alan düzenlemesi deprem riski kavramıyla birlikte ele alınmak zorundadır. İlgili yörelerin yerel yönetimlerine, valilik ve belediye olarak özel ve önemli bir iş düşmektedir.
- Aynı yörelerde deprem hasarı riski taşıyan kentsel toprak parçalarının imara açılması kesinlikle yasaklanmalıdır.

- Yıkıcı bir afetten sonra yenilenecek ve onarılacak binalar için alınacak imar kararı, kat sayısı azaltma önemiyle değil, daha özel bir yapı kalitesi kontrolü sağlanması etkenine dayandırılmalıdır.

İmar düzeni sağlanmasıyla ilgili ek yasal düzenlemeler, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile deprem hasarı riski yüksek kentlerin yerel yönetimlerinin ortaklaşa oluşturacağı görüşler doğrultusunda yapılmalıdır.

- **Yapıda kalite denetimi ve sorumluluk olayı:**

Hızlı, yoğun ve düzensiz kentleşme ve taşınmaz maldan rant edinme hırsı ile birlikte nüfusu ve bina sayısı aşırı boyutta artan kentlerde yapı-sat'çılık düzeninin de besleyiciliği ile yapı kalitesi toplumumuzun hiç layık olmadığı aşağı düzeylere çekmiştir. Dolayısıyla sağlam, rasyonel ve depreme dayanıklılık unsuru da gözeten bir yapı kalitesi denetimi sistemi kurulması zorunluluğu ortadaydı. Son dönemlerde, yapı kalitesi denetimi işleminin kanun dilinde yer almış oluşu bile bir iyimserlik kaynağı oluşturabilir. Ancak mevcut yasal çerçeveler ve bununla bağlantılı yürütülüş, "yapı denetimi" kavramına toplumda duyulması gereken güveni sağlayamamıştır. Bu alanda acilen bazı radikal düzenlemeler gereği ortadadır.

- Sigortalama ve denetleme işlemleri, kanuni ve zorunlu olarak birlikte yürütülmek zorundadır.
- Yapı denetim şirketi oluşumunun tanımları, yanlışlıklar ve boşluklarla doludur. Teknik meslek odalarının bu denetim mekanizmasına, yasal bir ara dayanak yaratacak biçimde, aktif yardımcılık yapmaları çok yararlı olacaktır.
- Toplumumuz ve teknik camiamız için aşırı yenilikçi ve sindirilmesi kolay görülmeyen bir kavram olmakla birlikte, "uzman mühendis – mimar" kurumunun bu alanda yardımcı olabileceği düşünülebilir.
- Yapı kalitesinin sorumluluğunun hem yasal olarak hem de uygulama pratiğinde projeci, kalite denetçisi, müteahhit ve iş sahibi arasında nasıl dağıtılacağı, tamamen belirsizdir. Yapılacak ilk yasal düzenleme, bu konuya kesinlikle eğilmek zorundadır.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın yetkili birimlerinin, başladığı bilinen bu konudaki yasal düzenleme hazırlığını kısa zamanda tamamlaması gereklidir. Ayrıca, sigortacılık camiasının Hazine Müsteşarlığı aracılığıyla uyarılması ve kendine düşen görevlere hazırlık sürecine girmesi gerekmektedir.

- **Devlet-Kamu çerçevesinde yapılanma:**

Devlet, çeşitli kamu birimlerine afet zararlarını azaltma alanında düşen görevlerin etkin biçimde yerine getirilmesini sağlama durumundadır. Burada, Başbakanlık bünyesinden başlayarak, Enerji Bakanlığı, Tarım Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve bağlantılı kuruluşların yanısıra öncelikle ve özellikle Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığındaki ilgili

birimlerin ayrı ayrı etkin işleyişlerini sağlama mecburiyetindedir. Ancak, deprem afeti olayının karmaşık sosyo-teknik yapısı ayrı ayrı gösterilen etkinliklerin arasında sıkı bir koordinasyonu şart koşturmaktadır. Koordinasyonda kopukluk, yetki ve sorumluluk dağılımındaki yetersizlik, çok başlılık durumunu ortaya çıkarmaktadır. Yabancı ülkelere başarılı işleyiş örneği olarak incelenen durumlarda tüm sistemi yönlendiren güçlü bir tek başlılık olduğu gözlenmiştir.

- Kamu kurumlarının ayrı ayrı etkinliğini artıracak ve sistemin bütün olarak işletilmesinde koordinasyonu sağlayacak bir tek yüksek otoritenin ihdas edilmesi gereklidir. Bu makamın yalnızca bu işle ilgili faaliyet gösterecek ve Başbakanlık'a bağlı **müşteşarlık düzeyinde** şekillenmesi en uygun çözüm gibi görünmektedir.
- Bazı kamu kuruluşları ve bağlantılı birimleri acil müdahale, rehabilitasyon ve uzun soluklu hazırlık dönemlerindeki çalışmaların çoğunda birden görev alabilir. Ancak bazı birimlerin gayretleri ise yalnızca bir dönemdeki amaçlara yönelik kalabilir. Dolayısıyla, kamu birimleriyle dışarıdan yardımcı hizmet gören kurumların etkinliklerinin bu üç ayrı dönemdeki amaçlar bakımından, birbirleriyle uyumlu hale getirilmesi gerekir.
- Halen bu dönemlerin herhangi birinde uzmanlaşmış ve belli bir verimle çalışan bir kurumun diğer bir alanda uzmanlaşmış bir kurumla yapay olarak bir araya getirilmesi yoluna gidilmemelidir.

Ulusal boyutta genel kriz merkezi oluşturma yetkisinin Başbakanlık'ta oluşu ve deprem afetiyle bağlantılı kriz yönetimi işleminin de Başbakanlık bünyesindeki bir birim eliyle yürütülecek oluşu Başbakanlık'ı bu işlerin ayrıntılı düzenlenmesinde de görev taşıyacak bir makam haline getirmiştir. Konunun bütününe en yakın kamu birimi niteliği taşıyan Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün de yardımıyla, Başbakanlık'ta bu konuda acil ve kapsamlı bir çalışma yapılmasında büyük yarar vardır.

- **Yetkin sivil toplum örgütlerinin katkısının düzenlenmesi:**

Sivil toplum örgütlerinin ve insancıl niyetlerle yardımda bulunan özel kurumların ilgi ve etkinlikleri sınırlı kalmakta olup, zaman içinde daha da azalmaktadır. Ancak, belli bir kurumsal güce ve mesleki yetkinliğe sahip kuruluşların kamunun gayretlerine daha kapsamlı ve sürekli katkılarda bulunması sağlanabilir. Burada, kamunun merkezi birimlerine ve yerel yönetimlere ciddi bir özendiricilik yapması ve işbirliği çağrısı görevi düşmektedir.

- **Kurumsal yapılanmadaki merkez-yerel dengesinin önemi:**

Ülkemizdeki kamu sisteminin önümüzdeki birkaç yıla yayılacak biçimde kökten değiştirilmesini amaçlayan yasal çerçeve hazırlıkları yapıldığı bilinmektedir. Yerel yönetimlerin, valilikler ve belediyeler olarak yeni yetkilerle donatılacağı ve geleneksel yönetim merkezi başkente karşı daha bağımsız duruma gelebileceği anlaşılmaktadır. Afet olayı gibi merkez ve yerel ayrımına pek tahammülü olmayan müdahalelerin söz

konusu olduğu bir alanda, bu köklü yönetim değişikliklerinin ne getirip ne götüreceğini kestirmek şimdilik olanaksızdır. Ortaya daha net bir görüntü çıktıktan sonra, ülkedeki ve toplumdaki yeni kurumsallaşma anlayışına göre, yeni incelemeler ve gözlemler yapılması gereği ortaya çıkabilir. Bu konuyla ilgili bu aşamada belirtilmesi gereken husus, afet olayının içinde zaten mevcut yerellik ve bölgesellik özelliğinin kamu yapısındaki kapsamlı düzenlemelerden bağımsız olarak, belli bir anlama kavuşma şansının yüksekliğidir.

- **İstatistiksel bilgi eksikliğini giderme yolunda çalışmalar:**

Ülkemizdeki bina stokunun envanteri yoktur. Kentsel alanlara hızlı göç yalnızca imar düzenini ve yapı kalitesini bozmamıştır. Ayrıca, kaçak yapılaşmayı peşin küçük gecekondular şeklinde başlayarak sonra çok katlı yarı lüks binalara da sıçrayan tapusuz araziye ruhsatsız bina yapma eğilimini kuvvetlendirmiştir. Dolayısıyla tapu kayıtlarından hareketle bina envanteri yapılması olanaksızdır. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün beş ya da on yıllık aralarla yaptığı nüfus sayımlarına sayım memurlarının teknik bilgi eksikliği nedeniyle bina özelliğini sokuşturmak da olanaksızdır. Ayrıca, insanların oturmadığı yapı birimleri ve parçalarının kaydedilebilmesi olanaksızdır. Sayım günü tesadüfen oturulmayan komple binaların (yazlık bölgelerinde ve kırsal kesimden göçenlerin ikinci konut olarak kısmen kullandığı binalar) belirlenmesi olanaksızdır. Nüfusu bizimkinin 15 katı olup teknik olanakları ise daha kısıtlı bulunan Hindistan'da dahi hazırlanmış olan "Yapı Dayanıklılığı Atlası" türünden komple bir dokümanın hazırlanması gerekir. Burada kamu birimleriyle teknik yönleri ağır basan özel kesim birimlerinin üniversitelerin ve teknik meslek okullarının uygun bir iş birliği öngörülmelidir.

5.2. DAHA RASYONEL BİR YAPILANMA İÇİN YENİ DÜZENLENME ÖNERİLERİ

5.2.1. Önerilerin Niteliği ile İlgili Toplu Hatırlatma

İşbu çalışma üç kişilik bir ekibin beş ayı aşan bir mesaisinin ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Deprem afetiyle ilgili resmi ve özel, önde gelen tüm kuruluşların yasal dayanakları, çalışma ilkeleri ve işleyiş biçimleri büyüteç altına alınarak tanımlanmaya ve betimlenmeye çalışılmıştır. Verimi maalesef düşük bir gayretler dizisi, sarfedilen çabaların eşgüdümü ve paralelliği sağlanamadığı için etkin sonuçlara götürememiştir. Toplu olarak özetlenmiş gözlemlerin epeyceki konuyla ilgili uzmanlık çevrelerinde dile getirilmişti. Ancak, bu kez "ne yapmalı?" arayışına yanıt verebilecek ve sistematik, kapsamlı bir taze gözlem dizisine dayalı görüşler ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu görüşlerde temellenen bir dizi tavsiye ve öneri de ortaya çıkmıştır.

Bu görüşlerin, önlem önerilerinin yalnızca akademik bir araştırmancının bulguları olarak kalmaması hususuna da araştırma boyunca sürekli dikkat edilmiştir.

Dolayısıyla, devlet ve kamu üst yönetiminin dikkatine iletilebilecek kurumsal bir yeni yapılanmayla ilgili net önerilerin ortaya çıkarılması gayreti içinde olunmuştur. Bu öneriler yalnızca araştırma ekibinin değil Türkiye Müteahhitler Birliği camiasının da bazı ara görüşleri alınarak geliştirilmiştir. Böylece Türkiye Müteahhitler Birliği'nin gönül rahatlığı ile benimseyeceği ve üst makamlara kendi görüşleri olarak sunabileceği öz, vurucu bir sonuç metni hazırlanması da mümkün olmuştur.

Bu satırların hemen bitiminde Türkiye Müteahhitler Birliği kuruluşunun deprem konusunda oluşturduğu fikirlerin çerçevesini özetleyen bir bildirme metni, bir sivil toplum örgütünün bir çeşit manifestosu biçimiyle verilmektedir. Metnin bu parçası, aynı zamanda “Deprem, Toplum ve Devlet ve İlişkilerinin İç Örgüsünü İrdeleyici Bir Bakış” olarak ele alınmalıdır.

5.2.2. Önerilerin Ayrıntısı

Deprem, ülkemizi sosyal ve teknik yönleriyle ciddi şekilde tehdit eden doğal afetlerin başında gelmektedir. Sadece teknik düzeyde değil, genel sosyo-ekonomik boyutlu çeşitli ülke sorunlarına yakın ilgi gösteren ve çözümler arayan Türkiye Müteahhitler Birliği deprem afetini de ciddi bir ulusal mesele olarak kabul etmekte ve gündeminde tutmaktadır.

Bu anlayış içinde bilim ve teknik dünyasından deneyimli ve birikimli bir uzmanın gözetiminde genç ve yetkin bir araştırma ekibine kapsamlı bir çalışma yaptırılmıştır. Deprem hasarlarının ve zararlarının azaltılması bakış açısından ülkemizdeki ilgili yasal dayanaklar ve kurumsal yapılanmalar ayrıntısıyla gözden geçirilmiştir. Bu amaçla deprem konusuyla doğrudan ilgili ve yetkili, yardımcı ya da gerektiğinde bağlantılı olabilen resmi ve özel kurumlarla yüzyüze geniş ve kapsamlı görüşmeler yapılması yoluna gidilmiştir. Toplam 60 dolayında devlet birimi, yerel yönetim birimi, üniversite, teknik meslek odası ve teknik ağırlığı ağır basanlar başta olmak üzere çeşitli ilgili sivil toplum örgütünün deprem olayıyla ilgili görüşleri ve tavsiyeleri alınmıştır. Bunun yanı sıra yabancı ülkelerdeki afet yönetim mekanizmalarının işleyiş biçimi incelenmiş ve ayrıca geniş bir literatür çalışması gerçekleştirilmiştir. Ulaşılan bulgular 300 sayfayı aşkın geniş bir hacim içinde doyurucu ve konuya ilgi duyanlar için ciddi bir referans oluşturabilecek bu çalışmanın kapsamında yer almaktadır. Kamu yönetiminin bu konuda toplumsal ve ulusal bir yeniden değerlendirme, gerekli yasal dayanak düzenlemesi yapabilme ve toplu olarak bir kurumsal yapılanma gerçekleştirilmesi yolunda Türkiye Müteahhitler Birliği net görüşlere ulaşmış bulunmaktadır. Bu görüşlerin ışığında aşağıdaki hatırlatmaların ve tavsiyelerin ilgili kamu ve devlet üst yönetim mercilerine iletilmesinde yarar görülmüştür.

1. Yurttaş Eğitimi Ve Sosyo-Psikolojik Davranışın Yönlendirilmesi

a) Bireysel eğitim ve toplumsal afet bilinci oluşturulması:

Toplumda yaşam standartının yükseltilmesi, bireysel kalite talepçiliğiyle gerçekleşir. Ülkemizdeki binalarda kalite yalnızca gösterişle ilgili bir olay olarak algılanmakta ve depreme dayanıklılık hiç önemsenmemektedir.

b) Yurttaş-Devlet ilişkisine yeni bir anlayış getirilmesi:

Bireysel yaşamında pek çok şeyi devlet desteğiyle sağlayagelmiş Türk yurttaşının afet zararlarının azaltılmasında da beklentisini yalnızca devlete yıkması son derece hatalıdır. Zorunlu deprem sigortası dahil, hasar ve zarar riski bulunan mülkün sigortacılık sisteminin garantisi altına alınması acilen gerekmektedir.

c) Kriz ve risk kavramlarının iççeliğindeki belirsizliğin giderilmesi:

Deprem zararının azaltılmasında “kriz” anlayışı içindeki acil müdahale işin küçük bir parçasıdır. Çağdaş Afet Yönetimi anlayışı gereğince, uzun soluklu, sabırlı bir hazırlık dönemi planlanmalı ve uygulanmalıdır.

Önlemler:

Talim Terbiye Müfredatı hazırlanmasıyla ilgili MEB'in(Millî Eğitim Bakanlığı'nın) kurumlarını ilgilendiren yönetmelik ve yönergelere bu konunun ilave edilmesi gerekmektedir.

Mühendislik, mimarlık odaları, yasasında zaten yapılması gündemde olan değişiklik meyanında, yurttaş gruplarının bu konuyla ilgili eğitilmesi göreviyle yükümlendirilmelidir.

RTÜK yönetmeliklerindeki bir değişiklikle, TRT başta olmak üzere tüm TV kanallarında, afet konusunun bir toplumsal eğitim programı olarak yaygın şekilde işlenmesi sağlanmalıdır. Gündelik yazılı basın çevrelerinin, iç kurumlarının, cemiyetlerinin ve sendikalarının bu konuyu toplumsal eğitim mecburiyeti olarak benimsemeleri sağlanmalıdır.

2. İmar Düzeniyle Bağlantılı Hususlar

Kırsal yörelerden kentlere göç, ivmesi biraz azalmış olmakla birlikte, devam etmektedir. Bu duruma kökünden engel olmak çok zor olsa da afet yörelerindeki kentsel imarla ilgili önlemler alınması, mutlak gereklidir.

- Bu yörelerde mücavir alan düzenlemesi deprem riski kavramıyla birlikte ele alınmak zorundadır. İlgili yörelerin yerel yönetimlerine, valilik ve belediye olarak özel ve önemli bir iş düşmektedir.
- Aynı yörelerde deprem hasarı riski taşıyan kentsel toprak parçalarının imara açılması, kesinlikle yasaklanmalıdır.
- Yıkıcı bir afetten sonra yenilenecek ve onarılacak binalar için alınacak imar kararı, kat sayısı azaltma önlemine değil, daha özel bir yapı kalitesi kontrolü sağlanmasına yönelik olmalıdır.

İmar olayının bu boyutlarıyla ilgili ele alınışını kolaylaştıracak düzenlemeler, İmar, Afetler ve hazırlandığı bilinen Belediyeler yasalarındaki değişikliklerle acilen sağlanmalıdır.

3. Denetim-Sigorta:

Sağlam, rasyonel ve depreme dayanıklılık unsurunu da gözetilen bir yapı kalitesi denetimi sistemi kurulması zorunluluğu ortadadır. Mevcut

yasal çerçeveler ve bununla bağlantılı yürütülüş, “yapı denetimi” kavramına toplumda duyulması gereken güveni sağlayamamıştır. Bu alanda acilen bazı radikal düzenlemeler gereği ortadadır.

- Sigortalama ve denetleme işlemleri, kanuni ve zorunlu olarak birlikte yürütülmek zorundadır.
- Yapı denetim şirketi oluşumunun tanımları yanlışlıklar ve boşluklarla doludur. Teknik meslek odalarının bu denetim mekanizmasına, yasal bir ara dayanak yaratacak biçimde, aktif yardımcılık yapmaları çok yararlı olacaktır.
- Toplumumuz ve teknik camiamız için aşırı yenilikçi ve sindirilmesi kolay gözükmeyen bir kavram olmakla birlikte, “uzman mühendis – mimar” kurumunun bu alanda yardımcı olabileceği düşünülebilir.

Yapı kalitesinin sorumluluğunun hem yasal olarak hem de uygulama pratiğinde projeci, kalite denetçisi, müteahhit ve iş sahibi arasında nasıl dağıtılacağı, tamamen belirsizdir. Yapılacak ilk yasal düzenleme, bu konuya kesinlikle eğilmek zorundadır.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın yetkili birimlerinin, başladığı bilinen bu konudaki yasal düzenleme hazırlığını kısa zamanda tamamlaması gereklidir. Ayrıca, sigortacılık camiasının Hazine Müsteşarlığı aracılığıyla uyarılması ve kendine düşen görevlere hazırlık sürecine girmesi gerekmektedir.

Aslında, sorunun kökünden çözümüne yardımcı olacak daha kapsamlı bir yaklaşım genelde müteahhitlik ve özelde yapı müteahhitliği şartlarının ağırlaştırılması ve zorlaştırılması ve bu yolla müteahhitlik sisteminin de kendi içinde toparlanmasını sağlamak olabilir.

4. Devlet-Kamu Çerçevesinde Yapılanma:

Deprem afeti olayının karmaşık sosyo-teknik yapısı ayrı ayrı gösterilen etkinliklerin arasında sıkı bir koordinasyonu şart koşturmaktadır. Koordinasyonda kopukluk, yetki ve sorumluluk dağılımındaki yetersizlik, çok başlılık durumunu ortaya çıkarmaktadır. Yabancı ülkelerden başarılı işleyiş örneği olarak incelenen durumlarda tüm sistemi yönlendiren güçlü bir tek başlılık olduğu gözlenmiştir.

- Kamu kurumlarının ayrı ayrı etkinliğini arttıracak ve sistemin bütün olarak işletilmesinde koordinasyonu sağlayacak bir tek yüksek otoritenin ihdas edilmesi gereklidir. Bu makamın yalnızca bu işle ilgili faaliyet gösterecek ve ideali, Bakanlık düzeyinde bir sorumlu makam yaratılması olmakla birlikte, başlangıç döneminde Başbakanlık'a bağlı **müsteşarlık düzeyinde** şekillenmesi en uygun çözüm gibi görünmektedir.
- Bazı kamu kuruluşları ve bağlantılı birimleri acil müdahale, rehabilitasyon ve uzun soluklu hazırlık dönemlerindeki çalışmaların çoğunda birden görev alabilir. Ancak, bazı birimlerin gayretleri ise yalnızca bir dönemdeki amaçlara yönelik kalabilir.

Dolayısıyla, kamu birimleriyle dışarıdan yardımcı hizmet gören kurumların etkinliklerinin bu üç ayrı dönemdeki amaçlar bakış açısından, birbirleriyle uyumlu hale getirilmesi gerekir.

- Halen bu dönemlerin herhangi birinde uzmanlaşmış ve belli bir verimle çalışan bir kurumun diğer bir alanda uzmanlaşmış bir kurumla yapay olarak biraraya getirilmesi yoluna gidilmemelidir.
- Afet uygulamalarının performansının sistematik olarak denetlenmesi konusunda “Sayıştay” kurumuna, görev tanımı ve kapsamı ile ilgili yasal düzenlemenin de yapılması yoluyla, sürekli görev verilmesi sağlanmalıdır.
- Ülkemizdeki kamu sisteminin önümüzdeki birkaç yıla yayılacak biçimde kökten değiştirilmesini amaçlayan yasal çerçeve hazırlıkları yapıldığı bilinmektedir. Yerel yönetimlerin, valilikler ve belediyeler olarak yeni yetkilerle donatılacağı ve geleneksel yönetim merkezini, başkente karşı daha bağımsız duruma gelebileceği anlaşılmaktadır. Bu konuyla ilgili bu aşamada belirtilmesi gereken husus, afet olayının içinde zaten mevcut olan yerellik ve bölgesellik özelliğinin kamu yapısındaki kapsamlı düzenlemelerden bağımsız olarak, belli bir anlama kavuşma şansının yüksekliğidir.

Ulusal boyutta genel kriz merkezi oluşturma yetkisinin Başbakanlık'ta oluşu ve deprem afetiyle bağlantılı kriz yönetimi işleminin de Başbakanlık bünyesindeki bir birim eliyle yürütülecek oluşu, Başbakanlık'ı bu işlerin ayrıntılı düzenlenmesinde de görev taşıyacak bir üst makam haline getirmiştir. Dolayısıyla bu raporda sözü edilen konular ve bu çerçevede oluşturulacak yeni yapılanmaların planlaması da Başbakanlık'ta süratle ele alınmalıdır. Konunun bütününe en yakın kamu birimi niteliği taşıyan Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün de yardımıyla, Başbakanlık'ta bu konuda acil ve kapsamlı bir çalışma yapılmasında büyük yarar vardır.

5. Yetkin Sivil Toplum Örgütlerinin Katkısının Düzenlenmesi:

Sivil toplum örgütlerinin ve insancıl niyetlerle yardımda bulunan özel kurumların ilgi ve etkinlikleri sınırlı kalmakta olup zaman içinde daha da azalmaktadır. Ancak, belli bir kurumsal güce ve mesleki yetkinliğe sahip kuruluşların kamunun gayretlerine daha kapsamlı ve sürekli katkılarda bulunması sağlanabilir. Burada, kamunun merkezi birimlerine ve yerel yönetimlere ciddi bir özendiricilik ve işbirliği çağrısı görevi düşmektedir. Örnek olarak, devletin resmi yönetmelik ve şartnamelerinin basitleştirilmiş bir özeti biçiminde ve uygulamada çok kolay anlaşılabilir açık-seçik bir anlatımla kaleme alınmış bir uygulama el kitapçığının süratle hazırlanmasında ilgili sivil toplum örgütlerinin ve mühendislik kuruluşlarının yardımları acilen sağlanmalıdır.

6. İstatistiksel Bilgi Eksikliğini Giderme Yolunda Çalışmalar:

Ülkemizdeki bina stokunun envanteri yoktur. Kaçak yapılaşmanın büyük oranda olması dolayısıyla tapu kayıtlarından hareketle bina envanteri

yapılması olanaksızdır. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün yaptığı nüfus sayımlarına sayım memurlarının teknik bilgi eksikliği nedeniyle bina özelliğini sokuşturmak da olanaksızdır. Ayrıca, insanların ikinci konut olarak kısmen kullandığı binaların kaydedilebilmesi olanaksızdır. Nüfusu bizimkinin 15 katı olup teknik olanakları ise daha kısıtlı bulunan Hindistan'da bile hazırlanmış olan "Yapı Dayanıklılığı Atlası" türünden komple bir dokümanın hazırlanması gerekir. Ülke ölçeğinde diğer bazı afet ülkelerinde hazırlananlara benzer biçimde bir deprem riski atlası hazırlanmasında büyük yarar vardır. Devlet İstatistik Enstitüsü, Teknik Meslek Odaları, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın ilgili birimlerine düşecek görevler yasal yönetmelik tanımlarıyla sağlanmalıdır. Teknik ağırlıklı bazı sivil toplum örgütlerinin de bu çalışmaya katılmasını sağlayıcı kolaylaştırmalar ve görevlendirmeler de yapılmalıdır.

EK I
İLGİLİ KURULUŞLARLA
KURULAN TEMASLARDA
KULLANILAN FORMLAR

KURUM ADI	
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	
GÖRÜŞME TARİHİ	
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	

EK II İLGİLİ KURULUŞLARLA KURULAN TEMASLARDA ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLER

TEMAS EDİLEN KURUMLAR VE KİŞİLERİN LİSTESİ

1. Bayındırlık ve İskan Şube Müdürlüğü (ADANA)
2. Afet İşleri Genel Müdürlüğü - Deprem Araştırma Dairesi
3. Afet İşleri Genel Müdürlüğü - Kriz Merkezi Başkanlığı
4. Afet Koordinasyon Merkezi -AKOM
5. Arama Kurtarma Derneği -AKUT
6. T.C. Başbakanlık Türkiye Acil Durum Yönetim Genel Müdürlüğü
7. Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü
8. Afet Yönetim Merkezi-AYM
9. Karayolları Genel Müdürlüğü
10. Karayolları 17. Bölge Müdürlüğü
11. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı (Müsteşarlık Düzeyi)
12. KIZILAY(Gen. Md.)
13. Maden Tetkik Arama-MTA Enstitüsü
14. BAŞBAKANLIK- Proje Uygulama Birimi
15. Sayıştay
16. İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü
17. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Yüksek Fen Kurulu
18. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı - Yapı İşleri Genel Müdürlüğü
19. Dokuz Eylül Üniversitesi Deprem Araştırma ve Uygulama Merkezi (DAUM)
20. Boğaziçi Üniversitesi Afet Yönetim Merkezi
21. Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü
22. Birim Mühendislik ve Müşavirlik Ltd. Şti.
23. Türkiye Sigorta ve Reassurans Şirketleri Birliği
24. Milli Reassurans Şirketi – Doğal Afetler Sigortaları Kurumu (DASK)
25. İTÜ - İnşaat Mühendisliği Bölümü ve TDV - Türkiye Deprem Vakfı
26. Yapı Denetim Kuruluşları ve Laboratuvarları Derneği
27. İzmir Yapı Denetim Şirketleri Birliği
28. Boğaziçi Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü
29. İnşaat Mühendisleri Odası – İstanbul Şubesi
30. İnşaat Mühendisleri Odası İzmir Şubesi

-
31. İnşaat Mühendisleri Odası Genel Merkezi - Ankara
 32. İnşaat Mühendisleri Odası – Adana Şubesi
 33. Jeoloji Mühendisleri Odası – İstanbul Şubesi
 34. İzmir Büyükşehir Belediyesi
 35. İzmir Valiliği Kriz Yönetim Merkezi
 36. Kocaeli Değirmendere Belediyesi
 37. İzmit Bekirpaşa Belediye Başkanlığı
 38. Bekirpaşa Deprem Konutları Yönetimi
 39. Ceyhan (Adana) Belediyesi ve Kalıcı Afet Konutlarında Yaşayan Yurttaşlar
 40. Mümtaz Turfan
 41. Prof Dr. Polat Gülkan
 42. Prof. Dr. Semih Tezcan
 43. Prof. Dr. Tuğrul Tankut
 44. Prof. Dr. Uğur Ersoy
 45. Ali Terzibaşoğlu

KURUM ADI	Bayındırlık ve İskan Şube Müdürlüğü (ADANA)
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	ADRES: Güzel Yalı Mah. 19 Sokak no 4/ Adana TEL: 0322 235 14 05 0322 235 07 51 FAX: 0322 235 06 56
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Halit Önal (İnşaat Mühendisi, Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü Yardımcısı) Seyfi Öztürk (İnşaat Mühendisi, İmar ve Afet İşleri Şube Müdürlüğü) Fethi Bozdoğan (İnşaat Mühendisi, Proje Şube Müdürü) Mehmet Tatar (Jeoloji Yüksek Mühendisi, Laboratuvar ve zemin etütleri işlerini de kapsayan Döner Sermaye birimi Müdürü) Metin Yünlüel (İnşaat Mühendisi, İmar ve Afet Şube Müdür Yardımcısı) Ahmet Demirayak (İnşaat Mühendisi, Proje Şube Müdür Yardımcısı)
GÖRÜŞME TARİHİ	26.09.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	1998 Adana-Ceyhan Depreminden sonra bölgedeki hasar tespiti yer seçimi ve yeniden yapılanma işleminde aktif çalışmış ve deneyim kazanmış bir kamu birimidir.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- 270 civarı personelin yaklaşık yarısı memur yarısı da işçi statüsünde çalışıyor. Halen bunun 96'sının teknik eleman olduğu anlaşılıyor. (Yaklaşık üçte birden biraz fazla)
- 1998 Adana-Ceyhan Depreminden sonra, ön hasar ve kesin hasar tespitleri yapıldıktan sonra, ağır hasarlı binalar için Yüreğir ve Ceyhan'da afet konutları inşa edilmiş. 4000 konut Yüreğir'e, 1000 konut da Ceyhan'a yapılmış. Yaklaşık 3600 adet ev kırsal kesimde "kendi evini kendin yap" projesi çerçevesinde yaptırılmış.
- Yörede gereğinden fazla afet konutu yapıldığı mühendislik dünyasında tartışılmıştır. Gerçekten de Adana'da inşa edilen 4000 konuttan 2760 adedi ve Ceyhan'daki 1000 konuttan da sadece 580 adedi mağdur yurttaşlara dağıtılmış. Artanlar Milli Emlak Müdürlüğü'ne devredilmiştir.(Bu binalar sonra kamu kurumları lojmanları olarak kullanılmıştır.)
- Müdürlük konut yapımı, proje ve ihale işlerine bakmamış. Bu konularla müşavir firmalar ilgilenmiş. Ankara Toplu Konut İdaresi bu müşavirlik firmalarına yetki vermiş. Daha sonra, konutların dağıtım işi Şube Müdürlüğü eliyle yapılmış.
- Yığma binanın onarımını hak sahibi kendisi yaptırmış (müşavir firmalara vererek). Devlet tarafından 750 milyon TL para yardımında bulunulmuş. Hafif hasarlı hak sahibine de benzer şekilde 120 milyon TL para yardımında bulunulmuş.
- Betonarme binalar için de ODTÜ, Yıldız Teknik, Boğaziçi Üniversiteleri'ne projeler yaptırılmış. Taşıyıcı sistemi devlet yaptırmış; ince iş, sıva gibi işleri mal sahibi kendisi yaptırmış. Yapımın kontrolörlüğünü ve denetimini bu Şube Müdürlüğü üstlenmiş.
- Uzun soluklu olarak afet öncesi acil yardım planının il ve ilçeler için hazırlanmasına başlanmış. (7293 Afet Kanunu çerçevesinde).Valilik nezdinde üniversiteler ve Bayındırlık Şube Müdürlüğü'nün de içinde olduğu bir komisyon kurulmuş. Resmi kurumların binalarının güçlendirilmesi ile ilgili, tespit komisyonu olarak kurulmuş bu komisyon. (İncelemelere başlanmış.)
- Olası bir depreme hazırlık için 150 adet Ceyhan'da, 300 adet Adana'da geçici konut olarak kullanılabilecek konteyner depolanmış.(1999 Depremlerinde kullanılmayan konteynerlerden yararlanılmış.)
- Adana'da, ayrıca, Sivil Savunma Acil Kurtarma Ekibi kurulmuş; ekipmanları da var.
- Şu anda Müdürlükteki personelin çoğu Bingöl Depremi için yardımcı eleman olarak çalışıyormuş.
- Birimin elemanları, 1999 Marmara Bölgesi Depremleri için de aktif bir şekilde çalışmışlar.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Deprem afeti geçirmiş bölgelerdeki Bayındırlık ve İskan Şube Müdürlükleri'nde belli bir birikim yaratılması beklenirdi. Adana'da bunun böyle olduğu rahatlıkla söylenebilir.
- 1990'ların önceki depremlerine oranla daha büyük sayıda bir kalıcı konut yapım işinin süratle organize edilip uygulanmış olduğu anlaşılıyor. Memnuniyet verici bir husus olarak altı çizilmelidir. Geleceğe dönük olarak belli bir afet planlaması işine girildiği anlaşılıyor. Ancak, Adana - Ceyhan Belediyesi'nin bu gayretlerin biraz dışında kaldığı izlenimine varılmış bulunuluyor.

KURUM ADI	Afet İşleri Genel Müdürlüğü - Kriz Merkezi Başkanlığı
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	TEL: 0312 287 89 46 Fax: 0312 287 26 98
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Turan Erkoç İsmail Yıldırım (Uzman-Şube Müdürleri)
GÖRÜŞME TARİHİ	07.10.2003 ve 15.12.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Afet İşleri Genel Müdürlüğü bilindiği gibi deprem olayıyla en köklü bağlantıların geliştirildiği kamu kuruluşudur. Konunun çeşitli alt dallarında geniş birikime sahiptirler.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	*Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname *Tabii Afet Halinde Afet İşleri Genel Müdürlüğü Kriz Bürosu ve İl/İlçe Kriz Merkezleri Talimatı * Mühendislik Hizmeti Görmüş Yapılar İçin Hasar Tespit Formu *Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik *Afet Yönetimi ile ilgili CD (T. Erkoç) *Disket (Zorunlu Deprem Sigorta, Teknik Personel Listesi) *Afet İşleri Genel Müdürlüğü Eğitim-Haber-Bilim Dergisi (Sayı: 2)

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün teknik kadrosu 196 personelden oluşuyor (çoğu jeoloji ve inşaat mühendisi). DSİ, Karayolları, Köy Hizmetleri gibi kurumlarda teknik kadro yetersiz olduğu zaman bu birim tarafından takviye ediliyor.
- Adana-Ceyhan Depremi'nde toplamda 30 bin, Merkezlerde ise üç bin konut hasar görmüş.(Binalar siyasete göre yapılırsa sonuç bu olur.)
- Ahşap binalarda güçlendirme yapılamayacağı için bu binaları ağır hasarlı sayalım denmiş.
- Dünya Bankası Adana'da konut yapımı için kredi vermiş. Bu krediyle beş bin konut yapılmış ancak %40'ı fazladan yapılmış. (Bu paralar planlanarak harcanmalı, hibe değil ki. Hibe bile olsa planlama şart.) Dünya Bankası kredisinin kullanılabilen miktarı da %40'ı geçmez, paranın büyük kısmı danışmalık hizmetine vs. gidiyor.
- İstanbul'da mühendislik hizmeti görmüş yapı %12.5 civarında bunların sadece %2.8'i usulüne göre iskan almış.
- 1975 Yönetmeliğine uygun yapılan binalarda bile zarar yok. Herkes kendi mesleğine sahip çıksın.
- Kurumlara üst yönetimler tarafından karışılmasa daha verimli çalışacaklar.
- Afet yönetmeliğine uygun bile yapılsa hasar mutlaka olur. Ama, insan ölmez. Zaten amaç da bu.
- Kırsal konut yapılırken amaç o gün için başını sokma oluyor. Deprem kriterleri, yada herhangi bir kriter gözönüne alınmıyor. İstanbul'da bir kat çıkmış, filiz bırakmış, parası oldukça kat sayısını artırmak amaçlı, hiçbir mühendislik kaygısı taşımadan yapılmış çok sayıda konut var.
- Deprem'in ilk üç günü, bu birim şu şekilde çalışıyor: Öncelikle depremin büyüklüğü, İLETİŞİM BİLGİLERİ, derinliği, odak noktasında olup olmadığı, yerleşim birimi içinde olup olmadığı belirleniyor. Mülki amirlerle irtibata geçiliyor. Mülki amirlerin yetkisini aştığı durumlarda ise merkeze, Başbakanlık'a iletiliyor, edinilen bilgiler. Gönderilebilirse ilk üç saat içinde hemen teknik eleman gidiyor, afet bölgesine. Jandarma, Emniyet, Karayolları'ndan durum hakkında bilgi almaya çalışıyorlar; kısa devre telsizler, kullanılabilirse telefonlarla iletişim sağlanıyor. Ön hasar tespitleri yapılıyor. Bu konuda Hükümet, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü bilgilendiriliyor. Kurtarma Birlikleri için nokta adresler veriliyor. Türkiye genelinde dokuz ilde Sivil Savunmaya bağlı Kurtarma Birlikleri var. Sivil Savunma'nın Kurtarma Birlikleri Kolejleri var. Sivil Savunma uzmanlarını yetiştirmeye yönelik. İlk altı saat içinde Kızılay'la temasa geçiliyor. (Ne kadar kişi açıkta, ne kadar kişi beslenebilir.)
- Mülki Amirler afet bölgesinde her şeyden sorumlu kişiler oldukları için onlara toplu bakım, geçici iskan ile ilgili dersler verilmiş. (7269 sayılı yasanın -b- maddesi Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak

Tedbirler ve Yapılacak Yardımlara Dair Kanun). Mülki Amirler yeterli olamıyorsa ilk gün merkezden destek isteyecek, sonra etkinlik onayı alınacak.

- Etkinlik onayı yönetmeliği var. Bir bölgenin etkin sayılabilmesi için en az %10'unun hasar görmesi gerekiyor. Sonra, yöredeki nerdeyse duran yaşamı tekrar canlandırmak için bütün kurumlar kendi üzerine düşeni yapar.
- Başbakanlık Kriz Merkezi yönetmeliği, büyük afetlerin yönetimi ile ilgili. Kriz Koordinat Merkezi kurulur, hangi kurum ilgiliyse eleman gelir. İrtibat noktaları, haberleşme tesisleri kurulur. Depremle ilgili bütün bilgiler toplanır. Bu kurul çözmeye çalışır; çözemiyorsa Koordinasyon Kurulu'na (İlgili makamların müsteşarlarından oluşur.) iletilir. İlgili kararlar en son Bakanlar Kurulu'na devredilir. SOS ilan edilecekse Bakanlar Kurulu'na bildirilir. Dış kredi de bu yolla alınır. Bakanlar Kurulu'nda hangi afetle hangi bakanlığın ilgileceği bellidir.
- Mülki Amirler İç İşleri Bakanlığı tarafından yönlendirme (orientation) almış. Afet Yönetimi ile ilgili Japon Kredi Kurumu JAICA ile bir program hazırlanmış. Afet mevzuatını Mülki Amirler bilmek zorundalar. Bütün sorumluluk ve yetki onlarda (her ne kadar kısmen angarya olarak görseler de).
- Bu birim, Kriz Merkezi'nin sekretaryası olarak çalışıyor. Kayıt ve bilgiler buraya aktarılıyor.
- Kurtarma Birliklerinin doğru yere intikali çok önemli (ilk 72 saat)
- Ulusal Deprem Şebekesi de bu birimde.
- Kandilli Rasathanesi aldığı bilgileri hemen açıklayabiliyor. Bu birimin aldığı bilgiler ise bürokrasiden dolayı biraz gecikerek aktarılıyor. Bu iki birimin kullandığı kaynak aynı ve analog olarak bilgiler aktarılıyor. Dijital olsa bilgi aktarımı daha hızlı gerçekleşecek. Bu birimin yanılma payı Kandilli'ye göre daha az.
- Koordinat bilgisine ulaşıldıktan sonra ilk üç gün, ne kadar insanın açıkta olup olmadığı tespit edilir ve hemen Kızılay'a bu bilgiler aktarılır. Karşılıksız acil yardım ödeneği çıkarılır, araç gereç yardımında bulunulur.(Örneğin ısınma malzemeleri)
- Sağlık hizmetleri, ilk yardım için Sağlık Bakanlığı hemen görev yerine intikal eder (ilk 24 saat içinde).
- Valiler veya Kaymakamlardan sonraki sorumlu kişiler Belediye Başkanlarıdır. Zaten, uzun solukta bina stoku göz önüne alındığında asıl sorumluluk Belediyelerindir.
- Türk Silahlı Kuvvetler yönergesi ile 7269 sayılı yasaya istinaden, tüm subaylar nerde ne yapacağını bilir.
- Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün prefabrikasyon fabrikası varmış. Ancak, özel sermayenin girmesi ve siyaset engelinden dolayı işlevsiz olarak duruyor bir kenarda.

-
- Artçı depremler devam edince bir de korku çadırları oluşuyor. Halk o kaos ortamında korkudan sağlam evlerine girmiyor. Çevrenin güvenliği çok önemli; çünkü hırsızlık olayları artıyor.
 - Birimin görevleri: yetkili üst makamlara, deprem olan bölgedeki topluluğu tanıtmak (dil, din, gelenek, görenek), etkileri tanıtmak (fiziki durumu, ulaşma durumu, iklimsel olumsuzluklar veya olumlu etkileri...gibi), ihtiyaçları önceliklendirmek (nelerin o bölgede bulunup bulunmadığının saptanması). Eylemleri önerilmeli, görev ve tanımların yapılması ve tatbikatla yerleşmesi sağlanmalıdır.
 - Basın kamuoyunu bilinçlendirme misyonunu üstlenmelidir. (Bugüne kadar yeterli olunamamış.)
 - Her türlü bilgi üniversitelerle paylaşılmalı. Böylece bilgi arşivi oluşmasına yardımcı olunur. Temel bilgi oluşturacak kalıcı yayın eksikliği var, Türkiye’de.
 - Uluslararası yardım kuruluşlarının koordinasyonu çok önemli. Bilim adamları planlı programlı olmalı, hiçbir kargaşaya mahal vermemeli.
 - Tehlike arzeden enkazların hemen kaldırılması lazımdır. Birimin teknik elemanları mevcuttur, gerek hasar tespit için gerekse deprem tektonik araştırma kadrosu mevcuttur. Altyapı onarımına hemen başlanır.
 - Alternatif alanların bulunması için depremin üçüncü gününden itibaren teknik kadro bu birimden ilgili bölgeye sevk edilir. Bu alternatif alanların özellikle hazine arazisi olmasına çalışılır. 81 ilin 17’sinde il acil yardım planları eksiksiz olarak mevcut, alternatif alanlar da dolayısıyla tespit edilmiş olarak bu planlarda yer almaktadır.
 - Bir ay içinde hasar tespit, duyuru, itiraz, itirazların değerlendirilmesi, hak sahipliklerinin belirlenmesi işi yürür.
 - İstanbul’da mikrozon çalışması yapılması lazım. (JAICA bölge bölge yapıyor, diğer birimlerde yapılan çalışmalar birleştirilmiş.)
 - Master planı konusunda “bu birimde” gizli bir çalışma yürütülmüş. Diğer kurumların çalışmaları incelenmiş, eksiklikler birimlere bildirilmiş.
 - Yerel bölge olarak düşünüldüğünde Vali ve Belediye birlikte düşünülüyor. Böylece, etkin müdahale gücü oluşur.
 - İstanbul’daki AKOM sel ağzında bir yere konulmuş. Afete uğrayacak bir yerde. Dolayısıyla afeti yönetmek şöyle dursun sadece halkın gözünü boyamak için kurulmuş bir birim izlenimi veriyor. Belediye ayrı bir ülkeymiş gibi ayrı çalışıyor. Bu da kopukluk oluşmasına neden oluyor. Diğer birimlerle ortak çalışması lazım.
 - Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve TAI, üçü bir çatı altında Başbakanlığa bağlanacakmış. Anayasanın 112. maddesi Başbakanlığa icra yetkisi vermiyor; koordinatörlük, denetleme görevi veriyor. Dolayısıyla Müsteşarlığa bağlanması uygun değil.
 - Bu birim bilgileri ilgili kuruma veriyor, sonrası Valiliğin sorumluluğu, talep olursa bu birim işe karışıyor.
-

-
- Deprem mühendisliği ile ilgili uluslararası anlaşma, teknik elemanlar Türkiye'den dışarıya ve dışarıdan ülkemize gelmiş (1991'de başlamış).
 - Viyadükler için güçlendirme ile ilgili Japonlar kredi vermek istiyor. Dünya Bankası kredilerine göre uzun vadeli ucuz bir kredi. JPS (Japonya Uluslararası İşbirliği Bankası) kaynaklı.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Afet İşleri Genel Müdürlüğü depremin hemen sonrasındaki kriz ve müdahale sorumluluğundan başlayarak sonraki dönemlere uzanan geniş soluklu çalışmalarda yer alabiliyor. Politik nedenlerle kadro değişikliklerine gidilse ve kurum zaman zaman kalifikasyonu eksik elemanlarla da doldurulsa yine de deneyimli bir çekirdek kadro görev yapıyor. Hizmet sorumluluğunu sağlıyor.
- Araştırma ekibinin Afet İşleri Genel Müdürlüğü ile çeşitli zamanlarda kurduğu ilişkilerde yetkin ve yararlı aracılık yapmış olan şube müdürlerinden Turhan Erkoç söz konusu çekirdek kadronun temel elemanlarından biri. (Kendisine ayrıca bu temaslar dışındaki rastlaşmalarımızda da sağlayageldiği bilgiler dolayısıyla şükran borçluyuz.)
- Hasar tespit işlerinde yerel kurumlardan ve birimlerden yardımcı olarak katılan elemanların verimsiz ve yetersiz çalıştığı gözlenegelmiş. Yurttaş huzursuzluğuna ve hoşnutsuzluğuna yol açan bu duruma bir çare bulunması gerektiği açıkça görülüyor.
- Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün diğer ilgili kamu birimleriyle birlikte tek bir çatı altında toplanmasının yararlı olup olmayacağı henüz kesin belirlenmemiş. (Henüz, kendi aralarında irdeleme ve tartışma süreci yaşıyorlar.)
- Sivil Savunma ve Kızılay'ın birbirleriyle geleneksel bir uyum içinde çalıştıkları ve birbirlerini tamamladıkları anlaşılıyor.

KURUM ADI	Afet İşleri Genel Müdürlüğü Deprem Araştırma Dairesi
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Tel: 0312 287 26 80
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Bekir Tüzel (Müdür) Fikret Kuran (İnşaat mühendisi) Murat Nurlu (Jeofizik Mühendisi)
GÖRÜŞME TARİHİ	04.09.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Sağlıklı yer hareketi kayıtlarının alınmasında ve geleceğe dönük uzun soluklu teknik düzenlemelerde önde gelen yetkili bir kamu kuruluşudur. Çok iyi yetişmiş ve bilgili bir uzman kadrosuna sahiptir
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	*“deprem.gov.tr” adresinden kurumun alt birimleriyle ilgili bilgi alındı. * Kendi tanıtımları bir CD

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Deprem şube müdürlüğü personeli 16 kişi (14 kişi inşaat mühendisi, bir jeofizik mühendisi, bir mimar)
- Deprem araştırma grubunun uzun vadeli görevi afet bölgelerindeki yönetmeliği çıkarmak (ODTÜ ve Boğaziçi Üniversitesinde çalışan hocalarla birlikte)
- Sarsma tablası deneyleri yürütülüyor (gerçek boyutlu yapılar yatay kuvvet verilerek bununla ilgili rapor düzenleniyor).
- Kritik yapıların (okul, hastane, valilik ve diğer idari binalar) hasar tespitlerini bu grup yapıyor.
- Gebze, Marmara sanayi yapılarının hasar tespitlerini gene bu grup yapmış. (deprem hasarından sonra kullanılabilir ya da kullanılamaz kararını veren merci olarak çalışmış).
- Geçici iskan, zarar azaltma kısmı ile ilgililer. Acil müdahale durumunda ise sadece destek veriyorlar.
- Dayanıklı yapı tasarımı, hasar biçimleri, nedenleri, tedbirleri konularıyla afet konutları yapımı işiyle ilgililer. (Bu son konuyla Yapı İşleri Genel Müdürlüğü daha yakından ilgileniyor. Bu birim teknik destek ve yerinde inceleme şeklinde yardımda bulunuyor.)
- Bingöl Depremindeki hasarlı yapılar (orta, ağır, hafif sınıflamasını yaparak) eğitim amaçlı kameraya çekilmiş ve bu binalar detaylı incelenmiş. Hasar tespitlerinin yetkin kişiler tarafından yapılması lazım. (Orta hasarlı yapıya ağır hasarlı tespiti yaparsanız devletin büyük kaybı olur, kaynakların kullanımı açısından. Çünkü o binanın yıkılması ve yerine yeni bir tanenin yapılması anlamına gelir bu.)
- 1971 Bingöl Depremini geçirmiş binalar üzerinde çalışmalar yapmışlar. Net sonuçlara hala ulaşılmamış. Ama, kabaca sonuçlar yapıların sağlam olduğunu gösteriyor. Bu da şunu gösteriyor: 1968 yönetmeliğine göre bile yapılmış olsun, yönetmeliğe uyulduğu takdirde binalar sağlam oluyor. Son Bingöl Depreminde bu binalar orta hasarlı bile değil (kolon ve kirişlerde çatlak bile yok).
- İstekleri bütünlük yapı korunsun ve dinamikleştirilsin. (TAU bir yerde, Afet İşleri, Yapı İşleri bir başka yerde. Koordinasyonlu çalışma yok).
- Aynı şekilde Afet İşleri, Üniversiteler, Kandilli Rasathanesi arasında da koordinasyon yok.
- Genel Müdürlüklerinin İçişleri Bakanlığı'nın altına alınmasını istemiyorlar. Çünkü geçici iskan, hak sahipliği gibi konularda Tapu Kadastro zaten başka bakanlığın altında. Dolayısıyla, daha da koordinasyonsuz bir ortam oluşacak.
- Kalıcı iskan, geçici iskan işlerini Yapı İşleri Genel Müdürlüğü üstlenmiş; parayı bu birim harcıyor.
- Yeni projeleri: Harita güncelleme

-
- Güçlendirme yönetmeliği, hasar tespit yönetmeliği de hazırlanmalı
 - Acil durumlarda bilgiler şu sırayla aktarılmalı: mahallelerden ilçelere, ilçelerden merkez belediyelerine, oradan da valiliklere. Böylece ilk müdahale nerelere yapılması gerekiyor (aciliyet sırasına göre) sağlıklı bir şekilde karar verilip uygulamaya geçilebilir.
 - Üniversiteler çalışmalarını yapıyor. Ama, sonuçları yasallaştırılmaz. Devlet kurumlarından herhangi birinin sahip çıkması lazım. Yoksa, sadece bilimsel çalışma olarak kalıyor.
 - Amerikadaki USCS gibi bir sistem kurulmak istenmiş (Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Kandilli, MTA da biraraya toplanacaktı). Kurumlardan tepkiler gelmiş ve bu fikir geri çekilmiş.
 - Bütün kurumlar aynı çalışmaları yapıyor (aynı iş için kaynak, zaman kaybı).
 - Tübitak Marmara çevresinde aftershock'ları gözlemek için ve ayrıca depremleri önceden bilme konusunda çalışıyor.
 - Kandilli Rasathanesinin kuvvetli yer hareketini gözleyen İstanbul çevresinde 100 adet merkezi var(erken hasar tahmini içerikli).
 - Sakarya-Bolu hattı, Marmara hattının doğu kısmında mikro depremleri izleyen sistem kurulmuş.
 - Aktif tektonik grup Türkiye'deki fayları izliyor (sadece depremin yeri, büyüklüğünü incelemek yetmiyor)
 - Mikrozon grup zemin davranışı konusunda çalışıyor.
 - Bütünleşik afet (heyelan, sel, çığ, deprem, sel); konusunu bir il için çalışıyorlar. Kocaeli için çalışılmış. Bu sene de Varto için çalışacaklar. Bu alanda yangın, çoraklaşma, teknolojik afet konularında çalışmıyorlar. Bu konularda çalışacak kurum da yok.
 - Orta Karadeniz Bölgesi'nde deprem zararlarını azaltma üzerine çalışmaları var.
 - İvme dağılım haritası çizme projesi için JALCA kaynak ayırmış (Japon hibesi). Ama, bu projenin süresi 2000 yılında bitmiş(1993 yılında başlamış bu proje), sonra T.C. üstlenmiş bu projeyi.
 - İTÜ'de Berk Üstündağ da depremlerin önceden belirlenmesi üzerine çalışıyor.
 - İzmir Valiliği, DSİ suların ısınmasıyla deprem olayının bağlantısı arasındaki ilişki üzerine çalışıyor.
 - İvme kayıt şebekeleri kurmuşlar. Türkiye genelinde 23 adet.
 - Almanların da Kocaeli-Düzce'de çeşitli çalışmaları var (radon, manyetik ve elektrik gibi çeşitli parametreleri kullanarak). Kullanılan araç gereci de hibe etmişler.
 - Deprem bölgeleri haritasını güncellemek istiyorlar. (Ölçeğini büyütme istiyorlar. Şimdiki harita 2 milyon ölçekli. 250 bin ölçekli (daha detaylı)

yapmak istiyorlar). Daha ayrıntılı harita, daha sağlıklı bilgi (Elmadağ dağlık, Sincan daha gevşek mesela. Ama şu anda, Ankara genel olarak 4. bölge diye geçiyor).

- Etüd Dairesi heyelan alanlarını imara kapıyor. Fay zonlarının üzerindeki arazilerin de imara kapatılması lazım.
- Deprem Araştırma Enstitüsü kurulsun (Doğrudan bakanlığa bağlı, kendi kaynağını kendisi kullansın). Çalışmaların daha etkin olacağı kanısındalar.
- Microzon çalışmaları üzerine el kitapçığı çıkartmaya çalışmışlar ama olmamış.
- Meslek sahibi kişilerde eğitim yok (meslek içi eğitim yok). Ara eleman kavramı hemen hemen hiç yok, ülkemizde. Zarar azaltmanın en iyi yolu eğitim (Tekniker yetiştirmeli, ustaları, kalfaları, demircileri eğitmeli. Yani sırf inşaat mühendisinin de bilgili olması yetmiyor).

Edinilen Sözel Bilgilere ek olarak İnternetteki kendi bilgileri aşağıda özetlenmiştir:

Afet İşleri Genel Müdürlüğü Deprem Araştırma Dairesi üç şube müdürlüğünden oluşmaktadır. Bunlar:

1. **Deprem Şube Müdürlüğü** : Mühendislik yapılarının depreme dayanıklı olarak inşaatı için gerekli tedbirleri alma, depremlerden hasar gören yapıların takviye ve onarım yöntemlerinin esaslarını hazırlama ve geliştirme bu şubenin başlıca görevleridir. Türkiye'nin farklı bölgelerindeki 140 ayrı noktada yerleştirilmiş bulunan kuvvetli yer hareketi ölçüm cihazları ile deprem kayıtları alınmaktadır.

YÜRÜTÜLEN PROJELER:

Türkiye Ulusal Kuvvetli Yer Hareketi Kayıt Sisteminin Genişletilmesi ve Yoğun Yerel Ağların Kurulması Projesi : Yoğun deprem etkinliğinin ve ülkenin yüzölçümü açısından Türkiye son derece seyrek bir kuvvetli yer hareketi ölçme şebekesine sahiptir. Son yıllarda İstanbul'da vuku bulması beklenen depremi gerekçe göstererek bu şehirde kurulan bazı "ön uyarı" şebekelerinin de ancak yerel manada yer hareketi şiddeti hakkında bilgi vermesi şansı bulunmaktadır. Buna karşılık deprem etkinliği göstermesi beklenen kırık bölgelerinde belirli geometrik şekillerde sık aralıklarla kurulan şebekeler deprem çıktığında kırılmanın fiziği, hasar yaratan dalgaların yayılması ve azalım ilişkileri ile spektral özelliklerin bilinmesi açısından değerli bilgiler sunmaktadır. Halen 140 kadar muhtelif modellerde ve farklı teknolojiyi temsil eden aletten meydana gelen Türkiye ulusal şebekesinin genişletilmesi ve modernize edilmesi deprem zararlarının azaltılması çalışmalarında katkı sağlayacaktır

Bu eksikliğin bir ölçüde giderilmesine yönelik olarak, ODTÜ Afet Yönetimi Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin TÜBİTAK başkanlığının aktif desteğiyle NATO Bilim ve Çevre İşleri Direktörlüğüne sunulan "Türkiye'nin Ulusal Kuvvetli Yer Hareketi Kayıt Sisteminin Genişletilmesi ve Yoğun Yerel Ağların Kurulması" projesi teklifi kabul edilmiş ve toplam 12 milyon Belçika Frangı tutarındaki bir desteğe layık bulunmuştur. Proje çalışmaları

üç yıl sürecek şekilde programlanmıştır. Faaliyet, yalnızca yoğun ağ teşkil edecek şekilde değil, aynı zamanda Afet İşleri Genel Müdürlüğü Deprem Araştırma Dairesi personelinin eğitilmesini de amaçlamaktadır.

Projenin esas amacı, tahsis edilen ödenek ile 20 kadar modern ivme kaydedicisi (akselerograf) tedarik edip bunları birisi Yalova-Bursa (BYTNet) ve diğeri de Aydın-Denizli (DATNet) illeri kapsamında yer alan iki yerel ağda (array) konumlandırmaktır. Her iki ağ da Afet İşleri Genel Müdürlüğüne işletilen Türkiye Ulusal Kuvvetli Yer Hareketi Kayıt Şebekesi'nin bir parçası olacaktır. Yani, sistemin işlerlik kazanmasından sonra sorumluluğu Afet İşleri Genel Müdürlüğü üstlenecektir. İleride ülke içinden veya başka kaynaklardan ödenek sağlandığında benzer sistemlerin sayıca artırılması gündeme gelecektir. Azalım ilişkilerinin mümkün olduğu kadar farklı tektonik rejimlerden elde edilmesi yerel farkların bilinmesine yarayacaktır. Bu nitelikteki bir sisteme işlerlik kazandırılması ve elde edilen bilgilerin değerlendirilip ilgili bütün diğer kesimlerin faydalanmasına sunulması için başta Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün elemanları olmak üzere genç mühendis ve bilim adamlarının eğitilmesi de amaçlar arasında bulunmaktadır. İleride yoğun ağların planlanması ve işletilmesi konusunda bir bilimsel toplantı yapılması da proje faaliyeti arasında bulunmaktadır.

TÜBİTAK İÇTAG-1578/YMAÜ Mahalli Kuvvetli Yer Hareketi Kayıt Ağlarının Kurulması: Hatay-Kahramanmaraş illeri arasında yerel ivmeölçer ağı kurulmasını gerçekleştirmek üzere geliştirilen proje.

2. **Sismoloji Şube Müdürlüğü :** Ulusal bir deprem kayıt şebekesinin kurulması, işletilmesi, geliştirilmesi ve bakımını sağlamaktan başka deprem veri-işlem sisteminin geliştirilmesi için çalışmalarda bulunma, ayrıca deprem sonrasında artçı şokların araştırma ve inceleme çalışmalarını da yerine getirmektedir.

TÜRKNET (TÜRKİYE ULUSAL DEPREM GÖZLEM VE KAYIT AĞI) GRUBU: Ülke genelinde, Ulusal Deprem Gözlem ve Kayıt Ağı'nın kurulması, geliştirilmesi ve işletilmesi. Bu kapsamda;

- Ülkemizde meydana gelen depremlerin oluş nedenlerini incelemek.
- Deprem parametrelerini (oluş zamanı, büyüklük, yer ve derinlik) doğru ve hızlı olarak hesaplamak.
- Deprem kaynak parametrelerini (odak mekanizması, yırtılma sürecini anlamak) saptamak.
- Tüm diri faylar boyunca deprem etkinliklerini yakından ve sürekli olarak izlemek.
- Kamuoyu ve araştırmacıların bu alanda gereksinim duydukları doğru ve güvenilir verileri sağlamak.
- Deprem tehlike ve riski belirlemek, Deprem Bölgeleri Haritası veri tabanına ilişkin kataloglar hazırlamak.

- Deprem zararlarını en aza indirmek.

TURKNET (Türkiye Ulusal Deprem Gözlem ve Kayıt Ağı), ülke genelinde meydana gelen depremleri gözlemek amacıyla 1989 yılında Afet İşleri Genel Müdürlüğü Deprem Araştırma Dairesi Başkanlığı Sismoloji Şubesi bünyesinde kurulmuştur.

İlk aşamada, Kuzey Anadolu Fay Zonu (KAFZ)'nun Adapazarı-Sivas arasında kalan bölümünde 12 istasyon ile kurulan ağ daha sonra genişletilerek 24 istasyona çıkarılmıştır. Bu istasyonlardan Aydın, Mania, Denizli ve Bodrum 2002 yılında sayısal olarak kurulmuştur. Ayrıca mevcut istasyonlardan Avanos, Sivas ve Erzincan istasyonları da analogdan sayısalaya çevrilerek toplam sayısal 3-bileşen kısa periyot deprem kayıt ve gözlem istasyonu sayısı 7'ye çıkarılmıştır. Diğer istasyonların da analogdan sayısalaya çevrilme işlemleri olanaklar dahilinde devam etmektedir. Bunlara ek olarak USGS'nin ODTÜ kampüsündeki VBB (Veri Broad Band) istasyonunun işletilmesi de Sismoloji şubemizce yürütülmektedir.

SABONET (SAKARYA – BOLU MIKRODEPREM AĞI) GRUBU : KAFZ' nun İZMİT – SAKARYA –DÜZCE – BOLU ARASINDA KALAN KISMINDA SİSMİK AKTİVİTENİN İZLENMESİ ÇALIŞMALARI : 1984 yılından bu yana, Türk ve Alman araştırmacılar tarafından "*Depremlerin Önceden Belirlenmesi Türk - Alman Ortak Projesi*" kapsamında Kuzey Anadolu Fay Zonu (KAFZ) 'nun İzmit - Bolu kesiminde, çok disiplinli, deprem araştırma faaliyetleri yürütülmektedir. Bu proje çerçevesinde depremselliğin görüntülenmesi çalışmaları ise 1985 yılından beri yörede sürdürülmektedir. Sismolojik çalışmalar 1985-1996 tarihleri arasında MLR(Manyetik Bant Kayıtlı sistem) mikrodeprem kayıt istasyonları ve veri işlem sistemleri ile sürdürülmüştür.

Kasım 1996 tarihinde yöreye MLR (Manyetik Bant Kayıtlı) kayıt istasyonlarının yerine daha gelişmiş 15 adet sayısal telemetrik mikrodeprem kayıt istasyonları kurulmuş ve Sakarya Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü binasında da veri toplama - işlem merkezi *SABONET* oluşturulmuştur.

"Türk-Alman Ortak Deprem Araştırmaları (1999-2004)" kapsamında yöredeki sismolojik çalışmalar halen sürdürülmektedir.

Kuzey Anadolu Fay Zonu (KAFZ)'nun Kocaeli, Sakarya, Düzce ve Bolu kesiminde, deprem aktivitesinin gözlenmesi;

1. Yörede meydana gelen depremlerin parametrelerini (oluş zamanı, yeri, derinliği ve magnitudünü) doğru ve sağlıklı bir şekilde en kısa zamanda belirlemek,
2. TÜRKNET istasyon verileri ile birlikte değerlendirerek depremin parametrelerini daha hassas bir şekilde belirlemek,
3. Depremlerin oluş nedenleri, sonuçları ve etkilerini sürekli izleyerek elde edilen sonuçlardan, bölgenin depremselliğini ortaya çıkarmak,

-
4. Bölgede, Deprem potansiyeli taşıyan aktif fayları ayrıntılı olarak belirlemek, alüvyonlarla örtülü gömülü diri fayları ve yapılaşmaya yasak edilecek koruma bölgelerinin belirlenmesinde fay zonlarının genişliğini tespit etmek,
 5. Yöreyle ilişkin deprem katalogları ve deprem tehlike haritalarını hazırlamak ve geliştirmek, güvenli yapılaşmayla ilgili risk hesaplarında ve kentsel planlamalardaki yapılaşma alanlarının tesbitinde kullanmak üzere gerekli deprem verisini sağlamak,
 6. Dünya ölçeğinde Amerika, Japonya, Almanya gibi ülkeler tarafından çalıştırılan sistemlerle koordineli olarak kayıt ağı çalıştırma ve deprem verisi alış verişi yapmak,
 7. Üniversitelerimizdeki bilimsel çalışmalara veri desteği sağlamak.

ATAG (AKTİF TEKTONİK ARAŞTIRMA) GRUBU:

TKYH (TÜRKİYE KUVVETLİ YER HAREKETİ) GRUBU:

3. **Laboratuvarlar Şube Müdürlüğü** : Kuvvetli Yer Hareketi Kayıt Şebekesini geliştirme, işletme ve bakımını sağlamaktadır. Depremlerin önceden belirlenmesi ve deprem zararlarının azaltılması konularındaki uluslararası projelerde görev yapmaktadır. Ayrıca ülke ölçeğinde deprem ve diğer verileri kapsayan bir Coğrafi Bilgi Sistemi oluşturmak ve bu veri tabanını sürekli güncelleştirmektedir

KURUM ADI	AKOM
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	TEL: 0532 256 6185 (Hamit Yıldırım) 0212 221 92 80 (Prof. Dr. Metin İlkışık) FAKS: 0212 221 93 80 (Prof. Dr. Metin İlkışık) ADRES: Kağıthane İski Tesisleri Cendere Caddesi Kağıthane/İstanbul TEL: 0212 321 17 39 FAKS: 0212 321 17 68
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Prof. Dr. O. Metin İlkışık (Jeofizik Y. Müh.) Hamit Yıldırım (İnşaat Y. Müh.) (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Danışmanları)
GÖRÜŞME TARİHİ	19.09.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	İstanbul'da olası bir afette Belediye Birimleri arasındaki koordinasyonu sağlamak üzere kurulmuş bir kuruluş.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	DOKÜMANLAR *İstanbul Master Planı nihai rapor, CD *İstanbul'un Rehabilitasyonu *İstanbul Geleceğine Hazırlanıyor *Deprem Teşhisinin Reçetesi İstanbul Deprem Master Planı

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- AKOM Büyükşehir Belediyesine bağlı bir kurum. 1999 Marmara Depremi Büyükşehir Belediyesini çok korkutmuş, İstanbul'da bu büyüklükteki muhtemel bir depreme karşı ne yapılabileceği üzerinde yoğunlaşmış. İstanbul'da birçok kamu birimi var ve koordinasyon şart. Dolayısıyla AKOM'un kuruluşuna varılmış.
- Büyükşehir Belediyesinden, İstanbul Valiliği tarafından, AKOM'un kurulması istenmiş. Bunun üzerine, Büyükşehir Belediye Meclisi'nden bir yönetmelik çıkartılmış. İçişleri Bakanlığı henüz onaylamamış. Ama, uygulamaya geçilme gereği duyulmuş.
- Personelini, tamamen, belediye mensupları oluşturuyor.
- Şu dönemdeki sorumlu en üst yönetici Mehmet Bektaş (Büyükşehir Belediyesi Başkan Yardımcısı). Ancak, acil durumunda başkanlık görevini Vali yönetiyor.
- AKOM idari ve teknik olmak üzere iki gruptan oluşuyor.
- Bu birimin teknik bölümü (fen grubu) uluslararası toplantılar, seminerlerde görev alıyor.
- AKOM'un mevcut hizmet binası iki sene önce hazır edilmiş. Ama, bir senedir faaliyette.
- Belediyenin deprem başta olmak üzere afetlerle ilgili tüm projelerini bu birim yürütüyor.
- Zeytinburnu kentsel gelişme projesi işini AKOM yönlendiriyor.(Zeytinburnu master plan pilot uygulaması ODTÜ, İTÜ, Boğaziçi, Yıldız Teknik Üniversiteleri hocalarıyla beraber çalışarak yürütüyorlar). JAICA ile de ayrı bir pilot uygulama başlatmayı düşünüyorlar.
- İzleme grubu var. Deprem için canlı yayın olanağını sunuyor.(Kameralar aracılığıyla) Ayrıca seyyar yayın araçları var, olay yerine gidip, görüntüleri AKOM'a aktarabiliyor. Böylece, yöneticiler bir merkezden durumu görüp müdahale kararı alabiliyor.
- Ayrıca, Ordu Komutanlığının araçları burada mobil haberleşme bağlantısı sağlamış.
- AKOM, genel bir haberleşme merkezi haline getirilmeye çalışılıyor. Örneğin, meteoroloji izleme grubu da var (semtlere göre ayrılıyor).
- Deprem izleme grubu önemli bir ekip. Burada, USCG görüntüleri, Kandilli, Marmara bilgileri sürekli kayda alınıp takip ediliyor. İlişkili bir kurum olarak Tübitak-Marmara Gebze Birimi sismik deprem izleme faaliyeti yürütüyor. (Alınan bilgiler MAM'a gidiyor. Bu amaçla yer hareketleri ölçme aletleri var).
- GPS, Asya, Avrupa yer hareketi ve deniz suyu sıcaklığı bilgileri sürekli AKOM'a bildiriliyor.

-
- İSKİ su kuyularındaki su seviyesi ve kimyasal içeriği de devamlı takip ediliyor.
 - Radon gazı çıkışı sürekli gözleniyor.
 - Kandilli'nin erken uyarı sistemi bilgileri de birkaç dakikada SMS ile AKOM'a geliyor. Ayrıca, hangi bölgede hasarın ne kadar olduğu, ölü sayısı tahmini bilgisi verecek sistem de kurulmuş.
 - Belediyeye bağlı, İstanbul'da yıkıntıları kurtarma birliği kurulmuş. Araçlar alınmış, itfaiye personeli eğitime alınmış, nükleer sızıntı bile olsa müdahale edecek elemanları var.
 - Edinilen bütün bilgiler AKOM'da bilgisayar ortamında yedekleniyor.
 - Afetin durumuna göre AKOM Birimi'ne nöbet sistemi getirilmiş.
 - Tarihi eser korunması, gözlenmesi konusunda AKOM'da da düşünceler var. Ama, henüz sahiplenilmiş bir projeleri yok. (Belediyenin tarihi eser koruma birimi mevcut. Örnek olarak Belediye ve İSKİ Fatih Camii bakım projesini üstlenmiş .
 - Dünya Bankası kaynaklı İstanbul sismik rehabilitasyon projesi var, buradaki konulardan biri de tarihi eserlerin korunması.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Bütçe tekniği yönünden Büyükşehir Belediyesi İtfaye Daire Başkanlığı çerçevesinde bir harcama kolaylığından yararlanılarak işler yürümektedir. Ancak İstanbul Afet Master Planı gibi kapsamlı ve pahalı bir çalışmanın nasıl finanse edildiği pek anlaşılammıştır. Şimdilik üstüne gidilmekte yarar da görülmemiştir. AKOM'un kendi iç işleyişinden ve diğer kurumlarla bağlantılarının yürütülüş biçiminden sorumlu iki uzmanın Büyükşehir Belediyesinin danışmanları olduğu anlaşılmaktadır (Hamit Yıldırım, Prof. Dr. Metin İlkışık). Bünyenin içine dönük olarak ayrıca uzman danışman yardımı alma gereği duymadıkları izlenimi edinilmiştir. Master planı çalışmasından sonra bunun bulgularına bağlı olarak geleceğe dönük yapacakları hazırlıklar ve düzenlemeler konusunda net bilgiler henüz oluşmamış gibidir. Büyükşehir Belediyesi bünyesinde çeşitli birimlerin yanısıra AKOM'dan da sorumlu olduğu anlaşılan Başkan Yardımcısı Mesut Bektaş ile ilk temasta araştırma ekibimize muhatap olan en azından birinin de bulunması ve Müteahhitler Birliği adına yönetim kurulu üyesi Sayın Emre Aykar'ın da katılmasıyla bir toplantı yapılmasının yararlı olacağı görüşüne varılmıştır.
- AKOM'un henüz işletmesi yerleşmemiş ve yürüme biçimi belirsizlikler arz eden bir kurum olduğu yolunda genel bir izlenime varılmıştır. Bu izlenimi, işbu yazılı metne döküldüğü günlerde, İstanbul Burgaz Adası yangın olayında AKOM'un gecikmeli ve yetersiz müdahale yapmış oluşu olgusuyla da teyid edilmiş bulunmaktadır.
- Afet Koordinasyon Merkezi, AKOM kamu kurumları işleme ve işletme çerçevesinde benzeri olmayan çok özel bir birimdir. İstanbul'da depreme karşı kamuoyunun genel ürküntüsü ve bazı uzmanların kopardığı abartılı gürültü bu tür bir özel yaklaşımı zorlamışa benzemektedir.
- AKOM'un alışılmış türden sağlam, yasal dayanaklı bir kurum olmadığı anlaşılmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin kendine özgü, kendi başına buyruk olarak iş görme alışkanlığının bir yeni tezahürü olduğu da düşünülebilir. AKOM türü bir birim kurma projesinin İstanbul Valiliğinden Büyükşehir Belediyesine gönderilen bir yazıyla başlatılmış ya da en azından, güçlendirilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Ancak AKOM'un işleyiş biçiminde Valiliğe ve vilayetin daha üst bir kurumu olması gereken Afet Yönetim Merkezine halkalanış biçimi net bir görüntü sergilememektedir.

KURUM ADI	AKUT
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Büyükdere Caddesi No:120 34394 Levent İstanbul Tel: 212-217 0410
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Mehmet TANRISEVER – Kurucu üye ve Eğitim Koordinatörü (Tel: 0532 656 9598) Cilasun BAYÜLGEN – Eğitici
GÖRÜŞME TARİHİ	12.12.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Depremin hemen sonrasındaki arama – kurtarma çalışmalarında aktif şekilde yardımcı olan özel kuruluşların başında geliyor. Türkiye içinde olduğu kadar yabancı ülkelerde de afet sonrası arama-kurtarma çalışmalarına katılıyorlar. Dolayısıyla, belli bir birikime sahipler.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	AKUT Broşürü

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Dağcılık sporu yapan bir grup genç yurttaşın dağda arama ve kurtarma yapabilme amacıyla 1996 yılında kurdukları çok özel bir dernek niteliği taşıyor. Kuruluş sırasında çeşitli yabancı ülke örnekleri incelenmiş.
- Doğayla mücadelenin spor biçimine bürünmüş anlamlı örneği olan “Dağcılık” yapanlara özgü çok özel yaşamsal dayanışma ve paylaşma niteliklerinin bu girişimde önemli bir payı olduğu anlaşılıyor.
- Şu anda İstanbul, Ankara, Marmaris, Antalya ve Bingöl’de şubelerinin kurulmuş olduğu anlaşılıyor. 250 civarında asil ve bir o kadar da asil olmayan üyelerinin olduğu ifade edildi.
- Üyelerin eğitilmesine yönelik ciddi bir eğitim programı yürütüyorlar. Bu çerçevede 74 dersin verildiği yoğun bir kurs etkinliğinin yürütüldüğü, bunlardan bazılarının şunlar olduğu anlaşılıyor: a) Temel Eğitim : 4 ayı program – 200 saate yakın (İlk yardım, İhbar alma ve hiyerarşik düzende nasıl hareket edileceği, vb.); b) Afet Müdahale Kursu: 72 saat. Ayrıca fiziksel test ve tatbikatlar olduğu ifade edildi.
- Yılda 45-50 kurtarma çalışmasının yapıldığı, en son Adana Ceyhan’da kaybolan iki kişinin bulunduğu belirtildi.
- AKUT’un üyelerin bağışlarıyla ayakta kalabildiği, devletten ya da vatandaşlardan bir yardım desteği alamadıkları belirtildi. AKUT’un sadece, merkez binasına ve eğitim merkezine (Ataşehir’de) belediyelerin desteğiyle sahip olduğu ifade edildi. 1999 Depremlerinden sonraki ilk dört günde bazı bağışların yapıldığı, ancak sonrasında durduğu belirtildi.
- AKUT ve Türkiye Sivil Savunma Genel Müdürlüğü ekiplerinin son derece eğitilmiş ve donanımlı ekipler olduğu, AKUT’un hem dağ arama-kurtarma hem de afetlerde arama-kurtarma yapan dünyadaki tek ekip olduğu ifade edildi.
- Afet olduğunda ekiplerin hemen kriz masasına gittikleri ve onların gösterdikleri alanlarda çalıştıkları anlaşılıyor. Eğer kriz masasından yönlendirme yapılamıyorsa, kendi inisiyatifleri ile hareket ettikleri biliniyor.
- Türkiye’de çok sayıda arama-kurtarma grubunun kurulduğu, ancak bunların büyük bir bölümünün eğitimden uzak olduğu, bu nedenle arama kurtarma çalışmalarında büyük sorunlar yaşandığı ve yaşanabileceğine dikkat çekiliyor.
- Devletin ya da özel şirketlerin AKUT ve AKUT gibi kurumlara, indirimli telefon, su vb. gibi hiçbir ayrıcalık tanımadığı da ayrıca ifade edildi.
- AKUT’un yapısının ciddi bir hiyerarşik düzen içinde kurulduğu, görev anında askeri düzendeki gibi ast-üst rollerinin ciddi bir biçimde korunduğu ve buna göre hareket edildiği belirtildi.
- AKUT’un merkez bürosunda 24 saat boyunca bir görevlinin bulunduğu, vatandaşların ihbarlarının anında değerlendirmeye alındığı ve bu çerçevede harekete geçildiği belirtildi.

- AKUT'un ayrıca, ÷lke dışında da yardımlara koştuğu, en son Hindistan'da arama-kurtarma çalışmaları yaptıkları belirtildi.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- İnsancıl amaçlı yardımlaşmada gönüllülük ruhuna dayalı ve iyi niyeti ön planda tutan bir kuruluş izlenimi veriyor.Yaptıkları işi çok severek yaptıkları ve bundan mutluluk duydukları izlenimi elde edildi. Ülke çapında gurur duyulacak başarılı bir girişim olduğu rahatlıkla söylenebilir.
- Ayrıca, son derece iyi organize olmuş bir kurum kimliği hemen fark edilmekte. Görüşülen kişilerin ve AKUT'la bağlantısı olduğu bilinen bazı diğer kişilerle kurulan temasların ortaklaşa izlenimi olarak da tam bir bilinçli gönüllülük davranışı gözlenmiştir.
- Ancak, AKUT'un ve onun gibi kuruluşların bir miktar maddi desteğe ihtiyaçlarının olduğu gözlenmektedir. Bu yardımlar bağış yoluyla yapılabileceği gibi, kamunun bazı teşvik desteğiyle de sağlanabilir. (Ucuz telefon, elektrik, su; indirimli uçak bileti vb.) Bu yardımların kurumun yaşatılmasında önemli bir katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

KURUM ADI	Ali Terzibaşoğlu
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	ADRES: TMV-Tunalı Hilmi Caddesi, Bülten Sokak 40/1, Ankara TEL: 0312 426 14 66 FAX: 0312 426 07 69
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Sayın Ali Terzibaşoğlu ile bir kurumun yöneticisi olarak değil, mühendislik alanındaki engin tecrübesi dolayısıyla kendisi tek başına kişi-kurummuş gibi bir temas kurulmuştur. (Profesyonel yardımcısı Sn. Ertin Tezcan da görüşmelerin bir bölümünde hazır bulunmuştur.)
GÖRÜŞME TARİHİ	14.10.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Deneyimli, bilgili ve Türk mühendislik dünyasında büyük saygınlığa sahip bilge kişiliği çerçevesinde Sayın Terzibaşoğlu deprem olayıyla da öteden beri genelde ilgilenmiştir. Daha yakınlarda ise 1997/1998 yeni deprem yönetmeliğinin hazırlanmasında aktif danışmanlık yapmıştır.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Geçmişini bilen bir uzman olarak deprem olayına karşı olan ilginin kronolojik bir dökümünü yapma yoluna gitmiştir.
- Erzincan Depremi'nin (1939) olduğu dönemde Türkiye'de deprem yönetmeliği yokmuş. Dünyada da yaygın olmadığı biliniyormuş. 1940-1943 senelerinde İtalyan Yönetmeliği tercüme edilmiş. Meraklı ve titiz mühendisler bunu kullanmışlar.
- Dünyadaki ilginç bir gelişme olarak 1950'lerin ilk yarısında Amerikan Şartnamesi biraz değişikliğe uğramış. Binanın periyodunun tanımı işin içine girmeye başlamış.
- 1957-1967 Japonlar Şartname hazırlamaya başlamışlar. Türkiye'de 1968 ve 1975'de iki şartname hazırlanmış. 1975 Şartnamesi yapının periyodu ve davranışı kavramını işin içine katışıyla belli bir yeniliği ülkemize getirmiş.
- 1990'lar boyunca şimdiki Türk şartnamesinin hazırlığı sürmüştü.
- Kişisel kanaatine göre şartnamelerin amacı yön göstermek olmalı; fazla detaylı olmamalı; fazla bilimsel detaya girmemeli; sade anlatımlı olmalı.
- Yönetmelik genelde fena sayılmayabilir. Ama, çelik kanadı çok zayıf. Ayrıca, bizim kullandığımız çelik normları çok eski. Değiştirilmeli. Amerikan çelik normlarının uygun bir örnek oluşturacağı düşünülebilir.
- Şartname ve uygulama felsefesi olarak hesap esas sayılıyor. Yerinde detaylandırma çok zayıf kalıyor. Ayrıca, yığma binalarla ilgili kısım da çok zayıf kalıyor.
- Bir ülke gerçeği olarak, betonarme binaların çoğu daha deprem geçirmeden dökülüyor. Ne yapılması gerektiği biraz çapraşık. Datça'da bir yığın ağır hasar riski taşıyan bina var. Bunlara tek tek bakmakla başa çıkılmaz. Sistematiğe bakılmalı.(Türkiye genelinde yapılmalı, bu çalışmalar. İstanbul'daki binaların çoğu tip proje gibi. Birine bakıldığında diğer binalar daha kolay incelenebilir.) Bu konuda **Erhan Karaesmen'in ve Semih Tezcan'ın bazı yayınlarındaki görüşlerini de kuvvetli hatırlamak gerekiyor.**
- Yeni yönetmelik hazırlanırken mevcut binaların akibeti de düşünülmeliydi. Bunlarla ilgili, gerek durum saptaması, gerekse onarım işleri için bir yönetmelik hazırlanmalı. Bu işler belli bir kurala bağlanmalı.
- Yerinde denetim çok zayıf. Beş ilçeye bir teknisyen yerine, beş ilçeye beş teknisyen bakabilmeli. Belediye başkanları en azında bazı yörelerde mühendisler arasından seçilmeli.
- Mühendislerin seviyesinin düşmesi nedeniyle (bilgisayarlar işin içine girerek aşırı rahatlık ve rehabet getirdiği için) projelerin daha sıkı kontrolü şart. Bilgisayarın yanında bir de elle o işi yapabilmeli, bir mühendis. Denetim işi de şahıslardan çok kurumlar tarafından yapılmalı.

- Yerde yapı kontrolüne şiddetle ihtiyacımız var. Ama, kapsamlı biçimde yapılabileceği kanısını taşıyor. Denetimde bir standart da konmalı; hangi büyüklükteki projelerin denetiminin zorunlu olduğu belirlenmeli.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Deprem olayına toplumsal ve kamusal ilginin 60 yıllık bir geçmişi, mühendisliğin içinden gelen bir değerli uzman tarafından özetlenmiş bulundu.
- Yapıda denetim olayının hem proje kontrolü, hem de yerinde uygulama kontrolü yönleriyle yapılması gerektiğinin altı çizildi. Her iki kontrol türü için de bireysel küçük bürolar yerine kapsamlı örgütlenmiş büyük kurumların daha iyi randıman vereceği ifade edildi. Ancak, bu durumda bile yerinde uygulama denetiminin yürütülmesi konusunda Sayın Terzibaşoğlu iyimser gözüküyor

KURUM ADI	BAŞBAKANLIK- Proje Uygulama Birimi
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Atatürk Bulvarı, Nevzat Tandoğan Cad. No 2 Kat 4 06540 Kavaklıdere-Ankara
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Elif Ayhan (Müdür) Zerrin Yener (Şehir plancılığı çıkışlı); (sorumlu koordinatör) Gökhan Elgin (İnşaat Y. Müh.); (Koordinatör) (İlgili birimde 3 senedir profesyonel olarak çalışmakta olup deprem olayını çeşitli alt konularıyla, özellikle finansman konuları ve kurumlaşmaya yasal dayanak oluşturulması işiyle ilgili birikimleri bulunmaktadır.)
GÖRÜŞME TARİHİ	26.08.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	1992 Erzincan Depreminden sonra aktarılan rehabilitasyon amaçlı Dünya Bankası kredilerinin bürokrasiyi azaltarak ve uluslararası teknik düzeyde kalite kontrolüyle yürütülmesini sağlamak üzere T.C. devlet bünyesinde bir küçük izleme birimi oluşturulmasında yarar görülmüştür. O zamandan bu yana tüm büyük afetlerle ilgili Dünya Bankası yardımlarıyla işlerin yürütülmesini izlemiş olan ve zaman içinde büyümüş olan bir kamu birimidir. 1999 Marmara ve Düzce büyük afetlerinden sonra birimin başbakanlığa bağlı sürekli ve kalıcı bir kamu kurumu haline getirilmesine çalışılmıştır. Klasik devlet bünyesine girmemekle birlikte yeni oluşturulmuş bir kamu birimi olarak görev yapmaya devam etmektedir.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	1)T.C. Risk Yönetimi ile ilgili rapor (taslak) 2) (Konuşmalar sırasında sözü edilmiş bulunan sayıştay raporlarından araştırma grubumuzda bulunmayan "Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın Marmara ve Düzce Depremleri Sonrası Faaliyetleri" raporu bilgisayar çıktısı olarak alınmıştır.

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- 1992 Erzincan Depreminden sonra geçici olarak Başbakanlık Proje Uygulama Birimi kurulmuş. Hem çabuk işleyişi hem de yapıların dayanım kalitesinde gösterilen özen dolayısıyla çok memnun kalınmış. Bunun sonucu olarak, Dünya Bankası bu birimin yetkisine devam etmesini istemiş. Başta ağırlıklı olarak kalıcı konut inşaatı ile ilgilenmişler.
- Marmara Depreminden sonra kredinin verilmiş biçimi; projenin işleyişi; T.C. ve kurumların ihtiyacına ve çıkarına göre projeleri revize etmekle de ilgilenmeye başlamışlar. Bugünkü kurumsal yapıya Marmara Depreminden sonra ulaşılmış.
- Bütçesini Avrupa Komisyonu'ndan ve ağırlıklı olarak Dünya Bankası'ndan gelen krediler oluşturuyor.
- Toplam personeli yaklaşık 65-100 kişi. Personel devlet memuru olmayıp, proje bazında sözleşmeli çalışıyor. Ama Türkiye deprem ülkesi olduğu için sözleşmeleri uzatılıyor.
- Birim, kalıcı değil; ilgili işleri yapıp ilgili kurumlara veriyor.
- Devlette görünmüyor; devletin ihale yasasına bağlı değil; daha çok Dünya Bankasına bağlı bir birim.
- Altyüklenici olarak Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nü kullanıramıyor. Çünkü, Dünya Bankası kaynaklı kredi harcamasında belli bir prosedür var. (Proje uygulama dokümanında hangi işi hangi kurum yapacak belirlenmiş.)

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Sorunların ciddiyetinin farkına varmış, sorunların çözümüne yapıcı yaklaşan bürokratların sayısı maalesef yüksek değil.
- Dünya Bankası T.C'yi kendi kafasına göre reorganize etmek istiyor.
- Tek partili hükümet daha verimli çalışabilir. Kurumlar (Sivil Savunma, Uygulama Birimi, Afet İşleri Gn.Md. vb.) arasındaki bağlantılar daha kolay kurulabilir.
- Birime kaynak kullanma yetkisi tanınmış. Ama bu kaynaklar etkin biçimde ve zamanında kullanılmıyor.
- MEER, TEFER projelerinden gelen kaynaklar önemli yer tutuyor.
- Depremden hemen sonraki ilk müdahalelerde ve belli bir zaman için rehabilitasyon çalışmalarında randıman düşük olmasına rağmen birtakım işler görülüyor. Ama uzun vadedeki zarar azaltma veya örgütlenme ile ilgili konulara ne ilgili kurum ne de kamuoyu gereken çalışmayı, ilgiyi göstermiyor; bu birim asıl bundan şikayetçi.
- Teknik çalışmadan önce yasal dayanak oluşturmak için birim raporlar yazıyor ancak kimseye dinletememekten şikayetçiler.

KURUM ADI	T.C. Başbakanlık Türkiye Acil Durum Yönetim Genel Müdürlüğü
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Adres: Bakanlıklar, Kızılay Ankara
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Hasan İpek (Genel Müdür)
GÖRÜŞME TARİHİ	27.04.2004
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Başbakanlığa bağlı olarak oluşturulmuş afet olayıyla bağlantılı iki yeni kurumdan biri olup, afet yönetimiyle ilgili yetkili yeni bir kuruluş olarak ortaya çıkmaktadır.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	Afet ve Kriz (Acil Durum) Yönetimi Tartışmalarının Çok Kısa Özeti Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği T.C. Resmi Gazete "Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname"

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Birim, afetle ilgili fonların oluşturulmasında söz sahibi olmalı. Projelendirmede ve koordinasyonda da söz sahibi olmalı.
- Aynı işler birçok kuruma birden verildiği için, kurumlar birbirinden bekliyor ve iş yapılamıyor.
- Büyük depremlerden sonra Afet İşleri-Bayındırlık Bakanlığı aracılığıyla ve Dünya Bankası-Proje Uygulama Birimi aracılığıyla afetzedeler için evler yaptırılmış. Ama, evlerin bir kısmı boş.
- Kurumlara verilen görevler belli aslında. On adet iş varsa, bunun ikisini çok iyi yapmış ama geri kalan sekiz işi hiç yapamamış.
- Arama kurtarma işi, Sivil Savunma Kuruluşundan alınıp Genel Kurmaya verilebilir. Halihazırdaki askerlere eğitim verilerek veya itfaiyeye eğitim verilerek bu görev verilebilir. Böylece, maaş verilmiş olmaz, sivil savunma birliklerine.
- Bu işin handikapı karar mekanizmasının geç işleyiştir. MGK'nın kendi karar alıp uygulama ve eleman talep etme yetkisi var. Ancak, bu birimin yok. Bu birimin finans konusu halledilmeli. Ayrıca, bu birimde, afetlerle ilgili para havuzu oluşturulmalı. Bu çerçevede personel kalitesi yüksek olmalı, altyapısı, lojistiği iyi olmalı.
- Şu andaki durumuyla koordinasyonu sağlamaya yeterli değiller. %50'yi geçen ve gurur duydukları koordinasyon çalışmaları son İran Depremi'nde olmuş.
- MGK, iç tehdit ve dış tehdit hallerinde Başbakanlık Kriz Merkezinin sekretaryalığını yapıyor. Bu birim afetlerle ilgili kısmında Başbakanlık Kriz Merkezinin sekretaryalığını yapıyor.
- Sağlık Bakanlığı, Sivil Savunma, Kızılay, gönüllü kuruluşlar İran'a yardım götürmek için teklifte bulunmuşlar. Vakit geçirilmeden gidilmiş. Yıkıntılardan 65 ceset çıkartmışlar. Çünkü canlı yokmuş. Kerpiç yapılar, insanlar tozdan nefes alamamışlar ve ilk 15 dakikada hepsi ölmüş. Aşılama bizim hemşirelerimiz tarafından yapılmış. Ceset torbası ve konteynır verilmiş.
- Bu yardımlaşma ile Türkiye ile İran arasında bir yakınlaşma olmuş. Ticaret hacmi iki katına çıkmış. (2.5 milyar dolar, bunu 10 milyar dolara çıkartmayı bekliyorlar.) Oradaki binaları biz yapıyoruz. Telsim büyük bir ihale almış. Bu yapılanma T.C'ye ekonomik anlamda bir getiri sağladı.
- Gürcistan'a 70 tırlık bir yiyecek yardımı yapılmış. Bunu koordine etmişler.
- Bu genel müdürlük, kapasitesinin ancak %10'unu kullanıyor. Ne zaman ki kapasitelerinin %50'sini kullanabilirlerse Türkiye'de bir şeyler yapılır.
- Siyasi iktidarın net görüş açısını tam olarak bilmiyorlar. Hükümet önemsiyor, ciddiye alıyor. Altı tane uçak ve Ata uçağını vermiş, İran ve Gürcistan'a destek yardımları için.

-
- “Sekiz aydır bu birimde hiçbir şey yapmadım diyemem. Ancak, çok şey de yaptım diyemem.”
 - Japonya'nın yaptığı her şey İzmir'de de yapılmış. Tatbikat her yıl tüm ülkede yapılıyor. İzmir'de bir kere yapılmış. Ancak, ilk kez yapılmış. Bütün hizmet gruplarından, 84 bin kişi katılmış.
 - Siyasetçi ufuk çizer. Uygulayanlar bürokratlardır.
 - Tek elden yönetilmesi doğru tespit. Ancak, fonksiyonların birleşmesi lazım, kurumların değil.
 - Afet yönetimiyle ilgili olarak FEMA koordine etmiş, standartları belirlemiş, üst yöneticiler eğitim almış. Valilere belli kurslar, seminerler verilmiş. Mesaj aynı formda olacak, telefonlar aynı dili konuşacak, telsizler aynı frekanstan konuşacak.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Yeni oluşturulmuş bir kamu birimi olarak iş ve görev tanımları henüz netleşmemiş bir kuruluş niteliği sergiliyor. Şu an yöneticiliğini yapan uzman, kendi bürokratik geçmişinden gelen bireysel deneyimleriyle belirsizlik dolu bu ilk dönemi atlarmaya çalışıyor.
- Ancak, İran Depremi dolayısıyla bu birime de uluslararası yardım işinin örgütlenmesi görevi verilmiş. Orada belli bir varlık gösterip, deneyim edinmişler. Bu kurumsal bir iç güvenin oluşmasında da yardımcı olmuşa benziyor.
- Sayın Genel Müdürün kendi bürokratik deneyimleriyle de bağlantılı olarak afet alanındaki kurumların birleştirilmesi yerine daha akılcı bir koordinasyon düzeni kurulmasını tercih ettiği anlaşılıyor.

KURUM ADI	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı (Müsteşarlık Düzeyi)
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	TEL:0312 418 49 46 0312 418 55 84 FAX:0312 418 16 90
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Mahmut Küçük (Müsteşar Yardımcısı) İnşaat Mühendisi (Deneyimli bir tekno-bürokrat ve ayrıca afet konularıyla öteden beri ilgili bir mühendis olarak yetkin kişiliğe sahiptir.)
GÖRÜŞME TARİHİ	09.10 2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı gerek merkez bünyesi gerekse bağlantılı kuruluşları aracılığıyla ülkemizde deprem konusuna çeşitli yönleriyle en yakın kamu kurumudur.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	“Yapı Yeni Denetim Kanunu” Tasarısı’nın Taslak metni

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Deprem Şurası hazırlık toplantısı yapılıyor. (Meslek Kamuoyunu doğru bilgilendirmek ve şuranın konu alt başlıklarını ve kapsamını belirlemek amacıyla ve panel niteliğinde yürütülecek bir toplantı.) Daha sonra muhtemelen 2004 ilkbaharında Deprem Şurası toplanacak. Çeşitli uzmanlardan değişik konularda katkı sağlanmaya çalışılacak. Geniş kapsamlı bir toplantı olacak.
- Bingöl Depremi: bilinen tüm deprem hatalarını burada da görüyoruz. Çeltiksuyu Yatılı Bölge Okulu'nda birçok hata bir arada. Yer seçimi hatası (alüvyon alanda bina inşa edilmiş), kolon birleşim yerlerinde beton sıfır, ayrıca tekniğe uygun beton yapılmamış. Denetim de zaten yapılmamış.
- Türkiye genelinde, tuğla, standartlarına uygun üretilmiyor. (%35 boşluk olmalı tuğlalarda ancak %60 boşluklu üretiliyor.)
- JICA destekli çalışmalar dahilinde Zeytinburnu'ndaki yanyana iki bina için birinin zemini (kötü) diğeri için (iyi) raporu alınmış. Ciddiyetten uzak bir durum.
- Yapı Denetim Kanunu'nu ilk hazırlığında bakanlık uzmanları iyi çalışmışlar ve 595 oluşturulmuş. Mimarlar Odası anayasaya aykırılık başvurusu yaptırmış ve iptal ettirmişler. Sonra 4708 sayılı Yapı Denetim Kanunu çıkarılmış. Burada en az on adet eksik var. (En büyük eksiği ise olayda sigorta bacağına bulunmayışı olduğu söylenebilir.)
- Deprem geçirmiş hasarlı binalar için onarım ve güçlendirme konusunda bir kanun metni üzerinde çalışıyorlarmış. Boğaziçi Üniversitesi'ndeki hocalarla (Nuray Aydınoglu...). Afet İşleri Genel Müdürlüğü kanalıyla bu konuya yönelik bir Deprem Yönetmeliği çıkarılması planlanıyormuş.
- Yeni hükümet yeniden yapılanma adı altında birtakım değişiklikler yapmayı planlıyor: Kamu Yönetimi Temel Kanunu. Deprem olursa yerel otoritelerle olay ele alınacak artık; ulusal olarak değil. Yönetim ve yürütme, mahalli birimlere verilecek. Bu, denetimin daha da zayıflayacağı anlamına geliyor. İşçi memur sınıflaması kaldırılacak ve "çalışanlar" olarak değiştirilecekmiş. Bayındırlık Bakanlığı'nın da kaldırılması ya da işlevinin çok daraltılması düşünülmüştü.
- AB uyum yasasına göre piyasa yönetimi ve denetimini teknik bakış açısından, bu birim üstlenmiş.
- Laboratuvar kurma fikri olumlu bir gelişme. Çünkü bütün malzemeler örneğin seramik, taşıyıcı sistem malzemeleri vb. kontrolden geçmiş olacak.
- İnşaat mühendisliği konusunda teknik mevzuatta iyi bir noktaya gelindiği düşünülüyor (her ne kadar eksiklerimizin olduğu ifade edilebilse de).
- Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın bazı birimleri ve Sivil Savunma'nın birleştirilmesi düşünülmüştü. (Kişisel düşünce olarak mühendislik parçasının yine bu birimde kalmasının, arama

kurtarma ve deprem sonrası yardım işlerinin diğer birimlere verilmesinin daha uygun olacağını ifade ediyorlar).

- Bütün birimler ihale yapmaya çok hevesliymiş. Oysa, bütün benzeri işleri yapan birimler biraraya gelmeli; norm bilgi, standart bilgi oluşturulmalı.
- TMMOB'nin, "yetkin mühendislik" kavramını bir paket haline getirip sunmasında yarar görülmekte.
- Yerleşme, yapılaşma, şehirleşme üzerinde norm ve kanunlar oluşturmaya çalışıyorlar. Yetkinliği denetleme ve standartlarını oluşturmaya da gayret ediyorlar.
- 1992 Erzincan depremi için 22 adet takviye projesi yapılmış.
- Malzeme hazırlanmasında katkı malzemelerinin kullanılması çok cahilce ülkemizde. Sonrasında da doğal olarak deformasyon sorunları ortaya çıkıyor.
- Yeni yaklaşımlarda, ihaleler uluslararası açılıyor ve bunun sonucu olarak yabancı mühendisler gelip burada çalışıyor. Oysa, kendi mühendisimize öncelik tanınmalı.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Sayın Müsteşar Yardımcısı afet konularına ve genel bayındırlık mevzuatına hakim bir insan olduğu için, işbu araştırma konusunun çerçevesini gayet iyi kavradı ve Türk mühendisliğinin genel sorunlarını da içeren genel konularda anlamlı açıklamalar yaptı.
- Kamu yönetimindeki muhtemel yeni değişikliklerin yürütmeye boşluklar yaratacağı düşüncesi sadece yetkilinin kendi tavrı olarak değil, Bayındırlık Bakanlığı'ndaki tecrübeli teknik personelin ortak bir endişesi olarak ortaya çıkıyor.
- Ayrı bakanlıktaki bazı birimlerin birleştirilmesini ise amaçları ve konuları farklı olan kurumların zorlama bir yanyanalığı olarak yorumluyorlar.

KURUM ADI	Bekirpaşa Deprem Konutları Yönetimi
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Bekirpaşa Deprem Konutları Yönetimi Üyeleri
GÖRÜŞME TARİHİ	28 Ekim 2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	1999 Marmara Depreminden sonra İzmit şehri Bekirpaşa İlçesinde yapılan ve şu anda hak sahiplerinin iskanına açılmış kalıcı deprem konutlarında yaşayan insanların bakış açısından, yaşanan problemleri yerinde görmek amacıyla bir görüşme gerçekleştirilmiştir.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Bekirpaşa ilçesinde birbirine bitişik iki ayrı alanda iki ayrı tür deprem konutları inşa edilmiştir. Bunlardan biri Başbakanlık Proje Uygulama Birimi (PUB) tarafından Dünya Bankası kredisiyle gerçekleştirilen ve 2 oda 1 salondan oluşan konutlardır. Diğeri ise Bayındırlık ve İskan Bakanlığı eliyle gerçekleştirilen ve 3 oda bir salondan oluşan konutlardır.
- Aynı bölgede iki farklı tip projenin uygulanması ve bunların aile büyüklüğüne bakılmaksızın kura usulü dağıtılmasının yurttaşlar arasında husursuzluk yarattığı anlaşılmaktadır. Altı kişilik bir aileye 2 + 1, iki kişilik aileye 3 + 1 daire çıkmasının tepkiyle karşılandığı ifade edilmiştir.
- Tipi ne olursa olsun, konutların çok sayıda eksikle teslim edildiği, ancak PUB konutlarının diğere göre daha iyi durumda olduğu belirtildi. Halen, çatı problemleri (akma vb), bodrum katlarda nem problemi, ısınma problemi (Makina Mühendisleri Odasından alınan rapora göre radyatörlerin yüzde altmış oranında artması gerekiyormuş) gibi temel konfor eksikliklerinin mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, özellikle yağmur suyu toplama kanallarının yapıldığı, ancak bu kanalların suyu özel mülkiyete ait bir arsaya boşalttığı ve boşalttığı alanda toprak kaymalarına neden olduğu iletildi. Bunun için başvurularını yaptıkları ve yağmur suyu toplama kanallarının yeniden düzenleneceği ifade edildi. Ayrıca peyzaj çalışmalarının da, yürütülen görüşmelerin sonucunda nihayet başlayacağı belirtildi.
- Kalıcı konutlara ulaşım güzergahında yollar, bu yoğunlukta bir konut alanına servis verebilecek nitelikte değil. Ayrıca, vatandaşlar yolun belli bir bölgesinin gecekondu bölgesinden geçiyor olmasından da rahatsız görünmektedirler.
- Bu konutlarda birer yönetim oluşmuş. Bu yönetimlerin çok açık olmasa bile Bekirpaşa Belediyesi tarafından örgütlenme sonucu oluştuğunu ve yönetimler olmasa çok daha fazla problemle karşı karşıya olacakları ifade edildi. Yönetimde yer alan kişilerin tamamen gönüllü ve ücretsiz olarak hizmet verdikleri de belirtildi. Hak sahipliği olayında ise haksız yere hak sahibi olanlara karşılık hak edip olamayanların olduğu burada da belirtildi.
- Devletin 1999 Marmara depreminde önce çadır, arkasından prefabrike geçici konu ve ardından da kalıcı konut yapması eleştirildi. “Önce çadır kurdular, sonra Prefabrike konut yaptılar, onlara geçtik. Ardında da kalıcı konutlara. Biz çadırdaki yaşıyorduk zaten, prefabrike konutları yapmasalardı da kalıcı konutları daha düzgün yapsalardı. Ya da alel acele kalıcı konutları yetiştireceğiz diye yarım iş yapacaklarına daha uzun sürede düzgün iş yapsalardı. Biz açıkta değildik.” Şeklinde şikayetlere tanıklık edilmiştir.
- Devletle çok uğraştıklarını belirten yönetici, “bu konutları geri ödememizi kimse beklemesin, Ceyhan’dan da almadılar, biz de vermeyeceğiz. Geçmişte bir sürü emsal teşkil eden durum var, biz de ödemeyeceğiz, on tane avukat hazır bekliyor” ifadesinde bulunmuştur.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Vatandaşın kalıcı konutu iyi olmak şartıyla çadırda daha uzun süre yaşamaya razı olması devlet için değerlendirilmesi gereken önemli bir nokta olarak görünmektedir.
- Binalar genelde düzgün, ancak anlaşıldığı kadarıyla detayların üzerinde yeterince durulmamasından kaynaklanan problemlerin varlığı yaşayanları mutsuz etmekte. Oysa tüm maliyet içinde çok az bir paya sahip olan ufak detayların vatandaşı memnun edebileceği düşünülmeli.
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü'nden alınan bilgi hatırlanırsa müteahhitlerin gerçekçi olmayan zorlayıcı fiyatlarla yıpratıldığı ve bir kısmının işi tamamlayamadan bırakıp gittiği anlaşılmaktaydı. Bu durum ince işlerin ve detayların eksik ve başarısız olmasına kaçınılmaz olarak yol açmış. Ayrıca, işini daha rahat görebilen müteahhitlerin dahi detaylandırmayı önemsemediği bir kez daha ortaya çıkıyor.
- Örgütlenme çok iyi. Sorunları çözmede çok iyi çalışılıyor. Ancak, bu tür örgütler sadece devletten alacağını tahsil etme yerine, yurttaşları örgütleyerek sitenin sorunlarını bir ölçüde kendilerinin çözmesine kanalize etse. Örneğin, peyzaj olayını sitenin kendi kendine çözümleyebileceği düşünülmeli.

KURUM ADI	Birim Mühendislik ve Müşavirlik Ltd. Şti.
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Adres: Koza Sokak No: 151/5 06700 GOP/Ankara Tel: 0312 437 49 25-26 Fax: 0312 437 94 11 Email: birim@kablonet.com.tr
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Mustafa Çobanoğlu (Genel Müdür) İnşaat Mühendisi
GÖRÜŞME TARİHİ	05.03.2004
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Çeliğin hafif ve dayanımlı bir malzeme olarak, depreme dayanıklı yapı kavramı içinde değerlendirilmesine, yakınlarda önem verilir olmuştur. Temas edilen mühendislik grubu bu konuda hem kuramsal hem de yapı tekniği bakış açısından pratik incelemeler yapagelmiş ve bu alanda kendini kabul ettirmiş bir şirkettir. Görüşlerinin anlamlı olacağı kanaatı ile kendileriyle temas edilmesinde yarar görülmüştür.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Ülkemizde çelik yapıların tanıtımı “Türk Yapısal Çelik Derneği” tarafından yapılmaktadır. Dernek tarafından pazara yönelik yapılan yayınlar vardır. Dernek gerek ulusal gerekse uluslararası bazda destek almaktadır.
- Son yıllarda yaşanan 1999 Marmara-Kocaeli ve Düzce Depremlerinden sonra pazarda çeliğe yönelme hissedilmiştir. Ama, bu yönelme yeterli düzeyde olmamıştır. Betonarmenin veya çeliğin daha iyi olduğu yapı sistemleri vardır. Önemli olan, belirlenen yapı için doğru seçimi yapabilmektir.
- Betonarme sektörü uzun yıllardır kurumsallaşmıştır ve üniversitelerin geniş kadroları betonarme üzerine çalışmışlardır. Bunların yanında bürokraside söz sahibi kişilerin ve deneyimli tasarımcıların yüzde 95’den fazlası betonarmecidir. Mimari malzeme üreticileri betonarme üzerine oluşturulmuş standartları baz almaktadır.
- Çelik yapıların ülkemizde gelişmesine engel olan en önemli etken, aslında ekonomidir. Ülkemizde çeliğin alışımlı yapılarda betonarmeye nazaran biraz daha pahalı düştüğü düşüncesi zaten yaygındı. Bunun yanısıra, konjonktürel oynamalar da çelik sistemlerin hafifçe aleyhine çalışmaktadır. Uzun süredir dolar bazında değeri belli olan çeliğin özellikle son aylarda, dolar bazında fiyatında artış görülmektedir. Bu tür artışlar tamamen dünyadaki arz talep dengeleriyle alakalıdır. Fiyat arttığından dolayı çelik yapılar maliyet açısından betonarmenin daha da gerisine düşmüştür. Diğer bir sorun da betonarmenin hakkıyla yapılmamasıdır. Tamamen kontrolsüz ve kalitesiz yapılabilen betonarme sistemler çok ucuza mal edilebilmektedir. Buna örnek olarak deprem şartnamelerini sağlamadan yapılan birçok prefabrik yapı gösterilebilir. Çelik yapıların artırılabilmesi için çelik yapı sektörünün bu sorunları aşması gerekmektedir ve şu anda bunun çok güç olduğu aşıkardır.
- Ülkemizde yapısal çelik, geleneksel olarak 1930’lardan bu yana bazı fabrika yapılarında ve biraz da demiryolu köprülerinde kullanılmıştı. Son dönemlerde de, çoğunlukla endüstriyel yapılarda kullanılmaktadır. Bunun yanında, kamu sektöründeki karar verici mercilerin, son zamanlarda, çelik yapı deneyimi oluşmaya başlamıştır. Düzce’de yapılan yeni hastaneler ve Defterdarlık Binası buna örnek gösterilebilir. Bu tür yapılar, yabancı kredilerle desteklenmiştir ve yapısal çeliğin kullanılması öngörülmüştür. Depremler sonrasında yapısal çelik konusunda bilinçlenme kesinlikle artmıştır. Ancak, yine de olması gereken düzeyin çok altındadır. Önceden belirtilen nedenler yüzünden yapısal çelik kullanımındaki artış bir ivme kazanmamaktadır.
- Çelik yapı sektörüyle ilgili bir diğer problem de profil çeşitliliğidir. Bilindiği üzere, çelik yapılarda değişik profiller kullanılmaktadır. Çok çeşitli profillerin kullanılması yapının ekonomik olarak yapılabilmesini sağlar. Ülkemizdeki çelik profil çeşidi çok sınırlıdır. Bu, aslında, bir tavuk yumurta hikayesine benzemektedir. Çelik yapılar ekonomik olarak yapılamadığı için çelik yapı

tercih edilmemektedir. Çelik yapı tercih edilmediği için profil üretimi de sınırlıdır. Sınırlı profil çeşitliliği ise çelik yapıların ekonomisini doğrudan etkilemektedir. Birçok firma gereken kesitleri levhaları kaynaklayarak elde etme yoluna gitmektedir.

- Son dönemlerde yaşanan depremlerden sonra yapısal çeliğin güçlendirmede kullanılması fikri de ortaya çıkmıştır. Çelik levhaların polimer levhalarda da olduğu gibi betonarme kolon ya da kirişleri sararak kuvvetle takviye edebildiği zaten bilinmekteydi. Bunun yanısıra, çelik elemanlardan oluşan çaprazların betonarme yapılara güçlendirme amaçlı yerleştirilmesi son derece pratik ve ekonomiktir. Üniversitelerde bu konuda araştırmalar yapılmış; ama, sonuçlar yeterince, mühendislik dünyasına duyurulamamıştır. Üniversitelerden çıkan çalışmalar İnşaat Mühendisliği teknik dergilerinde, bültenlerde, meslek odalarının yayınlarında yer almalıdır. Bilindiği gibi, yapılara güçlendirme amaçlı betonarme perde yerleştirilmesi çok büyük tahribata yol açmaktadır. Bunun yanında, çelik çaprazların kullanılması durumunda özellikle yığma duvarların hiç kırılmadan ya da çok az bir tahribatla ve düşük maliyetle güçlendirilmesi mümkündür. Eğer gerekli tanıtımlar yapılabilirse, çelik yapı elemanları gelecekte güçlendirme amaçlı olarak geniş bir şekilde kullanılabilir.
- Çelik yapılarla ilgili bir diğer husus da şartnamelerin yetersizliğidir. TS 648 Standardı oldukça eski kalmıştır. Her ne kadar göze batan büyük eksiklikler olmasa da, son yirmi senedeki gelişmeleri kapsayacak bir yeni şartnameye ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle elektrodlardaki ve bulonlardaki gelişmeler şartnameye yansıtılmalıdır. Bunun dışında, dünya genelinde çelik yapılarda kapasite tasarımına geçilmektedir. Yurt dışında yapılan işlerde kapasite tasarımı bazlı Eurocode kullanılmaktadır. Ülkemizde çelik yapılar şartnamelerinin de kapasite tasarımını göz önüne alacak bir şekilde güncellenmesi gerekmektedir. Ayrıca, deprem şartnamesinin çelik bölümü de yetersiz kalmaktadır. Bu bölüm bir betonarmeci gözüyle yazılmıştır ve çeliğe özgün sorunları içermemektedir.
- Bilindiği gibi, geride kalan yirmi sene içerisinde dünya genelinde çelik ve betonu kullanarak yapılan kompozit yapılar ortaya çıkmıştır. Bu tür yapılar oldukça ekonomik ve depreme dayanıklıdır. Ne yazık ki ülkemizde kompozit yapılar inşa edilmemektedir. Bunun arkasındaki en önemli neden, kesme kuvvetlerini transfer eden detayların ekonomik olarak yapılamamasıdır. Kompozit yapıların döşemelerinin inşası esnasında kalıp kullanılması yapının ekonomik olmasını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu problem genellikle trapez saçların kalıp niyetine kullanılmasıyla çözülür. Ancak, ülkemizde üretilen trapez saçlar geniş açıklıkları geçmeye elverişli değildir. Ayrıca, kesme çivilerinin kaynaklanması da başka bir sorun teşkil etmektedir. Bu nedenlerden dolayı kompozit yapılar ekonomik olmaktan çıkmaktadır. İlerki yıllarda bu problemlerin aşılmasıyla kompozit yapıların inşasında bir artış olacağı düşünülmektedir.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Çelik, inşaatın yapı pratiği ve ekonomisi unsurlarından kaynaklanan uygunsuzluklar dolayısıyla, ülkemizde ancak sınırlı türlü yapılarda kullanıldığı bilinegelmektedir. Son 12 yılın ağır hasar yaratıcı depremleri ve özellikle 1999 Depremleri çelik yapı kullanımını biraz daha artırma yolunda bir küçük işaret vermiş gibidir.
- Türk Yapısal Çelik Derneği'nin sürekli gayretlerinin yanı sıra, çelik tasarımında ve imalatında aktif görev alan bazı şirketlerin de "çelik konusunda" Türk İnşaat Sektörüne benimsetici bazı gayretleri olmaktadır. Üniversitelerde yapılan ve olumlu sonuçlara götüren bazı araştırmalar, çelik çaprazlı duvar takviyesinin taşıyıcı sistemleri depreme karşı güçlendirmede çok etkin bir araç olacağını ortaya koymaktadır. Ancak, bunlarla ilgili yayın, konferans, toplantı ve benzeri bilgilendirici ve duyurucu etkinliklerin yetersiz kaldığı açıkça ortadadır.
- Çelik profil çeşitliliğinin sınırlı oluşu yaygın uygulamada kısıtlar getirmektedir. Ayrıca, TS 648 Standardının epeyce demode ve gerilerde kaldığı ve yeni deprem yönetmeliğinin de çelik yapılara ufuk açıcı bilgilendirmeyi yapamadığını çelik dünyasının içinden bir yakınma olarak not etmek gerekmektedir.

KURUM ADI	Boğaziçi Üniversitesi Afet Yönetim Merkezi
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Adres: Boğaziçi Üniversitesi İdari-İktisadi İlimler Fakültesi Hisarüstü İstanbul Tel: 0212 358 15 40
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Dr Hayat Kabasakal (Merkez yöneticisi ve İdari-İktisadi İlimler Fakültesi öğretim üyesi)
GÖRÜŞME TARİHİ	05.03.2004-19.03.2004
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	İstanbul'un yüksek afet riski dolayısıyla kentteki önde gelen üniversiteler afet ve deprem olayıyla yakından ilgili olup Boğaziçi Üniversitesi'nde de konuyla bağlantılı bir merkez mevcuttur. Çeşitli gözlemler yapmış ve değişik bilgi alış verişlerinde bulunmuşlardır. Kendilerinden yapılacak bir bilgi aktarımı anlamlı bulunmuştur.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	CENDIM-Center for Disaster Management Activity Report (Afet Merkezinin 2002-2003 yılı Faaliyet Raporu)

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Boğaziçi Üniversitesi'ne bağlı bir Kandilli Grubu var. Depremle bağlantılı aktif çalışmalar buradan yürüyor. Ancak, üniversite içinden de konunun çeşitli yönleriyle ilgilenilme gereği duyulmuş.
- Üniversitedeki afet yönetimi araştırma merkezi bu gereğin sonucu olarak ortaya çıkmış. Disiplinler arası bir çalışmayı yürütme amacını taşımış.
- Baştan endüstri mühendisliğinin yöneylem ve planlama mantığı içinde faaliyet gösterilmesi biçimiyle başlamış. Merkez başkanı Prof. Gülay Barbarasoğlu'nun Kandilli'ye başkan olarak atanıp gitmesinden sonra İdari ve İktisadi İdareler Fakültesinin çok disiplinliği içinde yürütülmesine gayret ediyor.
- Sosyoloji ve psikoloji bölümünden öğretim üyeleri de gayret gösteriyor.
- Halen Kandilli Grubu'nun çalışmalarından bağımsız yürüttükleri bir proje yok. Ancak, hazırlıkları var. Teknik dallarla özellikle inşaat mühendisliği bölümüyle ortaklaşa yürütülecek çalışmalar planlıyorlar.
- Konferans-seminer biçiminde faaliyetler düzenlemede gittikçe daha aktif olma gayreti içindeler.
- 2004-2005 faaliyet döneminde psikoloji ve sosyoloji bölümünün öğretim üyelerini arazi gözlemlerine daha fazla yaklaştıracak ve angaje edecek biçimde hazırlık araştırmaları geliştirme peşindeler. Japon kredisi gibi uluslararası kolaylıklardan yararlanmak üzere çeşitli müracaatlar yapma aşamasına geliyorlar.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Önde gelen üniversitelerin afet yönetimi olayına ilgi göstermeye başlamış olmaları memnuniyet verici bir olgu.
- Boğaziçi Üniversitesi'nde kısmen bağlantılı kuruluşları Kandilli Grubu ile işbirliği halinde kısmen de tek başlarına bağımsız olarak faaliyet gösterebilecek bir merkez kurulması istenmiş ve gerçekleşmiş.
- İstanbul kentinde yerel yönetimler ve bağlı kuruluşlarının çok sayıdaki faaliyeti içinde bazen ilgili meslek odaları ve derneklerle de ilişkili çeşitli faaliyet göstermeleri mümkün gözüküyor.

KURUM ADI	Boğaziçi Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Adres: Boğaziçi Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü Hisarüstü İstanbul Tel:0212 358 15 42
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Prof Turhan Ertuğran (Bölüm Başkanı) Prof. Gülay Altay, Prof Cengiz Karakoç ve Dr Cem Yalçın (Öğretim Üyeleri)
GÖRÜŞME TARİHİ	04.03.2004-05.03.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Boğaziçi Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü bazen bağlantılı kuruluş Kandilli Grubuyla ortaklaşa bazen de bağımsız çalışmalarla deprem mühendisliği alanında belli faaliyet içinde olmuşlardır. Gözlemlerinden ve birikimlerinden yararlanılması amacıyla kendileriyle temas edilmiştir.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Önceleri Prof Semih Tezcan'ın (Eski öğretim üyesi, bir dönem rektör ve şimdilerde emekli olup part-time hocalığı sürdürüyor.) kendi mesleki ve eğitsel merakıyla deprem konularına ilgi duymuş daha sonra çeşitli öğretim üyeleriyle faaliyet göstermeye başlamış.
- Halen hem yapı teorisi grubundan hem de zemin mekaniği grubundan çeşitli öğretim üyeleri deprem olayını eğitim programlarına ve araştırma projelerine yansıtarak ilişkilerini sürdürüyorlar.
- 1992 Erzincan Depreminden sonra kısmen başlayan ancak 1995 Dinar Depreminden sonra yoğunluk kazanan tatbiki araştırma işlerine girilmiş. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın önde gelen teknik üniversiteler aracılığıyla yaptırdığı onarım ve güçlendirme ile ilgili durum saptaması, proje hazırlanması ve uygulama kontrolü işlerinde bölümün çeşitli hocaları görev almışlar. Kandilli Grubu'nda katılımıyla iş bölümü yapılarak çalışmalar yürütülmüş.
- 1998 Adana Ceyhan Depremi'nden sonra bölümün öğretim üyelerinin yine aktif biçimde katıldıkları benzeri çalışmalar yürütülmüş.
- 1999 büyük depremlerinden sonra İstanbul'da da uyanmış olan hassasiyet dolayısıyla gerek yerel belediyelere gerekse Yapı İşleri Genel Müdürlüğü'nün İstanbul bölgesine çeşitli hizmetler sunulmuş. İstanbul'daki bazı okul projeleriyle ilgili olarak sözü edilen bölge müdürlüğü adına yürütülen faaliyet halen devam ediyormuş. Tüm bu işlerde yapı teorisi uzmanı hocalar ile zemin mekaniği grubu hocaları birlikte faaliyet göstermişler.
- Buralardan sağlanan birikim ve bölüm içinde yaratılan iklim dolayısıyla deprem konusuyla ilgili yüksek lisans ve doktora çalışmalarının sayısında ciddi artış görülmüş. Bu arada doktora amaçlı yurt dışına giden Boğaziçi çıkışlı genç mühendislerin yaptıkları çalışmalar arasına da deprem mühendisliği konuları girmeye başlamış; eğitimde içe dönük olarak depremle ilgili seçmeli derslerin ve ayrıca kısa süreli seminerlerin ve toplantıların sayısı artmış.
- Öte yandan, deneysel araştırma alanında bölümde son yıllarda kaydedilen aşamanın parçası olarak dinamik yükleme, depreme dayanıklı düğüm noktası davranışı ve benzeri gibi konularda çalışmalar ve bu alanlardaki master tezlerinin sayısında da artış görülmüş. Bölümün geleceğe dönük çalışmalarında da deneysel çalışmaların belli bir yer tutacağı anlaşılıyor.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Boğaziçi Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü'nün eğitimde ve araştırmada geleneksel bir potansiyeli bulunagelmıştır. Ancak, depremle ilgili konularda bu potansiyelin su yüzüne çıkması biraz vakit almış gibidir. Bu olguda "Kandilli Rasathanesi" olayının belli bir payı olduğu ifade edilmekte ve anlaşılmaktadır.
- Kandilli'nin inşaat mühendisliğinden bağımsız bir yüksek lisans programına sahip oluşu ayrıca sismograf ve diğer ölçme aletlerinin eski, köklü bir devlet kurumundan aktararak, bu birimde görevine devam edişi burasını bir miktar bağımsız ve kendi başına buyruk kurum haline getirmiş gibidir.
- İnşaat mühendisliği bölümü Kandilli ile bazı ortak çalışmalar yürütmekle birlikte arada hep belli bir mesafenin ve karşılıklı olarak kendi başına bağımsız iş yapma eğiliminin hüküm sürdüğü anlaşılmaktadır. İnşaat mühendisliği bölümü artık Kandilli ile bir işbirliğini mutlak aramaksızın kendi başına depremle ilgili eğitim ve araştırma işleri yürütebilme arayışına girmiş gibidir.
- Deneysel araştırma alanında son yıllarda özel bir gayretin içinde oldukları ve bunu devam ettirecekleri memnuniyetle gözlenmektedir.

KURUM ADI	Ceyhan (Adana) Belediyesi ve Kalıcı Afet Konutlarında Yaşayan Yurttaşlar
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	*Ceyhan Belediyesinde görevli İmar Müdürü Serdar Bulut (İnşaat Mühendisi) *Ceyhan'da ve Mercimekli'de kalıcı afet konutlarında yaşayan bazı yurttaşlar
GÖRÜŞME TARİHİ	26.09.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	1998 Ceyhan Depreminde afetin hemen sonrasında ve uzun soluklu olarak çeşitli düzenlemelerde aktif olarak yer almışlardır. Kalıcı afet konutlarında yaşayan yurttaşlar ise hem afet geçirmiş hem de afet konutu yaşam deneyimi sürecindeki insanlar olup anlamlı gözlemlere sahiptirler.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Personelini bir şehir plancısı, bir mimar ve teknikerler oluşturuyor. Sn. Serdar Bulut'un kendisi de inşaat mühendisi.
- 1998 Depremi sonrasında afet örgütlenmesi için Kaymakamlık Afet Kriz Merkezi kurulmuş.
- Devlet kurumları hassas ve duyarlı davranmışlar. Öncelikle ulaşım ağlarını açık tutma yoluna gitmişler. Özellikle, önemli arterlerin açık tutulması önem taşıyor.
- G. Antep Belediyesi'nden çeşitli teknik yardımlar alınmış.
- İnşaat halindeki çok katlı kamu binalarının güçlendirilmesi yoluna gidilmiş. Proje ve yapım işlerini de devlet kendisi üstlenmiş. Kontrolörlük işini Bayındırlık ve İskan Şube Müdürlüğü, yardımcı gayri resmi kontrolörlüğü de Ceyhan Belediyesi yapmış.
- ODTÜ Deprem Araştırma Merkezi ile Ceyhan Belediyesi bir protokol yapmış. Yeni standartlara göre özel binalara da güçlendirme ve onarım yapılmış.
- Depremden hemen sonra Sivil Savunma Bölge Müdürlüğü de dahil çeşitli kurumlarla ortak çalışılmış. (Çadırların kurulacağı yerlerden başlayarak kalıcı binaların yer tespiti konularına kadar)
- Çıkarılan derslerin ışığında Kaymakamlık önderliğinde geleceğe dönük hazırlıklar yapılıyor. (Sivil Savunma ve Belediye birlikte çalışarak depremde çadırların kuruluşu, altyapı onarımı ayrıca İtfaiyeyi de seferber ederek deprem sonrasında yapılabilecek diğer işler konusunda hazırlık yapılıyor.)
- O bölgede zemini incelemişler. İmara uygun olmayan araziler belirlenmiş. Eskiden 13 kata kadar imar izni veriliyormuş. Şimdi en fazla beş kata kadar imar izni veriliyor. (Bu çelişkinin nedeni, imar kararlarının eskiden teknik konuları bilmeyen lise mezunu birisi tarafından verilmesi olarak açıklanıyor.)
- Hemen deprem sonrası çok panik olmuş. Elektrik, su kesintisi yaşanmış. Devlet elini buraya hemen uzatamamış. Organizasyon eksikliği yaşanmış. Yurttaşlar kendi enkazının başında kendi olanaklarıyla kurtarma işine girişmişler. Ayrıca çok hırsızlık olayı yaşanmış. Kurtarma timleri ancak iki gün sonra gelebilmişler. (Oysa Kaymakam, Belediye Başkanı önderliğinde bir çalışmanın hemen yapılması faydalı olurmuş)
- 1998 Depreminde basında ve televizyonda Ceyhan'da değil, Adana'da deprem yaşanmış gibi yayın yapılmış. Ceyhan bu yüzden gölgede kalmış. Artık tecrübe kazanıldığı için, olası bir depremde, bu kargaşanın ancak %10-15'inin yaşanacağı tahmin ediliyor.
- Bazı uzman kişiler ve öğretim üyeleri kişisel destekle getirilmiş. Ancak, yeterince ilgilenilememiş ve küsüp gitme olayları yaşanmış.

-
- Resmi kamu binaları (Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okulları hastaneler, ibadethaneler) için henüz sağlamlaştırma ve güçlendirme etüdü yapılmamış. Sadece Belediye Binasının etüdü yapılmış. Sağlam olmayan, standartlara uymayan birçok okul binası olduğu düşünülüyor. Ayrıca, yurttaşlara küçük bazı para yardımları yapılarak evlerini gözden geçirme imkanı verilmemiş.
 - Kat çıkma ruhsatı binalara verilmeden önce güçlendirme yapıp yapılmadığı soruluyormuş ve ona göre izin veriliyormuş.
 - Yurttaşlar ev alacaksa güçlendirilip güçlendirilmediğini sorarak alıyormuş, artık. Bu bilinç yerleştirilmiş.
 - Bölgedeki inşaat halindeki binaların %95'i güçlendirilmiş, %5'i ise aynen duruyormuş. (Müteahhitleri iflas edip bırakmış.)
 - İlerde olası daha büyük bir deprem beklenmiyor. 1998'deki deprem büyüklüğünde deprem ancak olabilir deniyor. O büyüklükteki depremle de stoktaki binaların yıkılmayacağı düşünülüyor. (Belediye yetkililerinden Hasan Bey'in kişisel görüşü).
 - Bölgenin zemini killi alüvyon, 1-1.5 m derinlikte suya rastlanan, iyi olmayan bir zemini var.
 - Yapı denetiminin kesin gerekli olduğu ve kanuni cezaların uygulanmasının yararlı olacağı düşünülüyor. Cezası ya da ağır yaptırımı olmadığı için usulüne göre yeterli denetim yapılmıyor.
 - Denetimde emekli mühendislerdense yeni mezunlar eğitilip onlara iş yaptırılmasının, gençlerin daha idealist olacakları düşüncesiyle verimli olacağı düşünülüyor.
 - Denetim için vatandaşlar parayı Belediye'nin hesabına yatırıyor. Ancak, bu parayı özel denetim firmaları alıyor. Bu kusurlu bir davranış. Çünkü, vatandaş yapılan işlerden Belediye'yi sorumlu tutuyor.
 - Kalıcı konutların tamamı tünel kalıp sistemiyle yapılmış. Dolayısıyla sağlamlığına güvenilir.
 - Hasar tespitleri ehli kişiler tarafından yapılmıyor. (Kümeslerini yıktırıp ev almış bir kısım açığız vatandaş bulunduğu biliniyor.)
 - Hasar tespitleri, başka illerden teknik eleman kaydırılıp yaptırılrsa ya da İMO'dan mühendisler çalıştırılrsa herşey usulüne göre yapılmış olurdu. Ama, sadece Bayındırlık'tan elemanlar çalıştırılmış.
 - Devletin, Meslek Odalarıyla koordine çalışması sağlanmalı. Devlet kendi memurunu yetiştirmeli (özellikle hasar tespiti olayı için).
 - Hasar tespitlerinin ehli kişiler tarafından yapılmadığına örnek olarak, bir apartmanın durumunun hala mahkemelik oluşu da gösterilebilir. (Güçlendirme işi teknikerlere verilmiş. 4-5 kadar ortalama uygulanan proje var. Kerpiç binaya betonarme güçlendirme projesi bile yapılmış. Belediyeden suç duyurusu yapılmış; ama bir sonuç alınamamış. Bu kişi iş görmeye devam etmiş. Bu kişi yurttaşlarla anlaşip paranın bir kısmını

doğrudan kendisi alıyormuş. Bayındırlık'a şikayet edilmiş. Ama, önemsenmemiş.) Binaya önce ağır hasarlı tespiti yapılmış, binanın yıkım kararı alınmış. Belediye de ordan yol geçirmeye karar vermiş. Faka, sonra binanın sahibi bir üniversiteye binanın orta hasarlı olduğuna dair tespit yaptırtmış.

- Mercimekli Beldesinde depremde hiç can kaybı olmamış. Ama yurttaş çok korkmuş. Deprem toplamda 25 saniye sürmüş, son 6 saniyesi çok ürkütücüymüş.
- Devlet yardım göndermiş. Ama, yerine yeterince ulaşmamış. Can kaybı olmayan yere yeterli hassasiyet gösterilmiyor diye sitemkarlar.
- Mercimekli'de cami minaresi, 2-3 adet ev yıkılmış. Devlet 30 adet ev yaptırmış, para yardımında bulunmuş, orta hasarlı evler için. Ama, bu para yeterli olmamış, vatandaş takviye yapmak zorunda kalmış. Müteahhit evlerin dışını bitirip kasaları pencereleri bitirmeden kaçmış. Vatandaş mağdur olmuş.
- Ceyhan'daki afet konutları üzerindeki yapısal gözlemler genelde olumlu izlenim bırakıyor. Ancak, vatandaşların sıkıntıları var. Banyolarının sızıntı yaptığını, bacaların yeterli olmadığını, küçük olduğunu söylediler. Evlerin çok da adil dağıtılmadığını, evleri olduğu halde ev aldığı ortaya çıkanların sağlam evlerini yıktırmak zorunda kaldıklarını anlattılar.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Küçük kentsel bir yerleşmede ağır hasarı yaratan bir depreme karşı hazırlıksız yakalanmış olmanın gözlemleri ilginç bir olgu olarak ortaya çıkıyor.
- Aslında deprem riski taşıdığı bilinen bir yörede çok katlı bina yapımına izin verilmesi, durumun çok hafife alındığını gösteriyor. Bu, ülkemizdeki genel kentleşme savrukluğu ve disiplinsizliğinin tipik bir örneği olarak algılanabilir.
- Bir küçük yöre belediyesi olmakla birlikte depremden ders çıkarmada ve uzun soluklu hazırlık çalışmalarına girmede Ceyhan Belediyesi örnek alınacak bir canlılık ve hareketlilik sergilemiş. (Ayrıca, teknik meslek odalarının ve özellikle İnşaat Mühendisleri Odasının yardımlarının da belli bir anlam taşıdığı anlaşılıyor.
- Ceyhan kalıcı afet konutlarında yaşayan yurttaşların genelde düzgün yapılmış binalarda yaşıyor olmakla birlikte, aşırı yakınmacı tavırları dikkat çekiyor. Bu genel kamuoyunda her türlü yardım ve desteği devletten bekliyor olma ve sonra da en küçük bir aksaklıkta şikayet etme psikolojisinin son bir örneği olarak algılanabilir.

KURUM ADI	Kocaeli Değirmendere Belediyesi
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Tel: 0262-4267730
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Sultan Ceylan (Harita Mühendisi) İmar Sorumlusu Cenk Kesal (İnşaat Teknikeri) Tekniker Emin Yıldız Memur
GÖRÜŞME TARİHİ	28 Ekim 2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	1999 Marmara-Kocaeli depremini oldukça çok ağır hasarla geçirmiş küçük bir bölgenin yerel yönetimi olarak edindikleri deneyimler ve bu deneyimlerin ışığında önümüzdeki dönemlere ilişkin çalışmalar hakkında bilgi edinilmesinde yarar görülmüştür.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Değirmendere Belediyesi sınırlarında, yazın yazlıkçılarla birlikte 25 000 - 26 000, kışın ise 20 000 dolaylarında nüfus yaşamaktadır. Gölcük ilçesine bağlı bir beldedir.
- 17 Ağustos 1999 Depreminde belediye binasının da yıkılan yapılar arasında olduğu öğrenildi. Halen Belediye prefabrik barakalarda hizmet vermeye çalışıyor. Özellikle evrak vb. dokümanların prefabrike depolarda çürümeye başladığı, yeni bir bina yapımı için de henüz herhangi bir hareket olmadığı belirtildi. Belediyenin merkezdeki arsasının üzerine Japonya'dan gelen mali desteklerle bir müzenin yapıldığı, yeni belediye binasının inşa edilmesi için başka arsanın bulunamadığı ifade edildi.
- Belediye merkezde bazı binaları satın alma yolunu düşünmüş. Ancak, fiyatlar yüksek olduğu için vazgeçilmiş. Dolayısıyla, önümüzdeki yakın dönem için de belediye binası yapımının ufukta görünmediği anlaşılmaktadır.
- Deprem sonrasında ilk 48 saatte hiçbir şeyin yapılmadığı, ancak 3. gün kriz masasının oluştuğu ve gıda yardımının yönlendirildiği belirtildi.
- Belediye olarak 3-4 gün hiç çalışılmadığı, ancak bir haftalık bir zamanın sonunda organize olunabildiği ifade edildi. Belediye çalışanlarından 3-4 kişinin kaybedildiği, bunun Gölcük'e göre küçük bir rakam olduğu belirtildi. Ancak, çalışanların da aile, arkadaş, akraba vb. kayıplar nedeniyle ilk bir haftayı pek de çalışarak geçirecek güç bulamadıkları açıklandı.
- Öte yandan, ilk 3-4 gün, hatta bir hafta organize olamamalarının önemli bir diğer nedeni olarak da tecrübesizlik ve bilgisizlikten söz edildi.
- Değirmendere'nin Gölcük ilçesine bağlı bir belde oluşu, ayrıca Gölcük'deki kayıpların daha yüksek oluşu nedeniyle kaymakamlığın daha çok Gölcük ile ilgilendiği belirtildi. 3-4 gün sonra çadırkentlerin kurulduğu, vatandaşların kendi yemeklerini kendilerinin pişirdiği ifade edildi. Bunun yanı sıra, 15 gün boyunca elektriklerin gelmediği hatırlatıldı.
- Deprem sonrasında Tüpraş'da çıkan yangının Değirmendere'de panik yarattığı, ayrıca İstanbul'da bir hafta içinde deprem olacağı yolundaki söylentiler nedeniyle korku ve paniğin tırmandığı belirtildi. Vatandaşların büyük bölümünün iç kesimdeki köylere doğru taşındığı ifade edildi.
- Bu arada insanların can ve mal güvenliği konusunda endişe duydukları, çünkü çok sayıda yabancıların bölgeye geldiği ve hırsızlık olaylarının yoğun biçimde yaşandığı ifade edildi. Hatta, özel şirketlerin gönderdiği iş makinalarının kurtarmadan çok hırsızlık, altın avcılığı gibi niyetlerle gönderildiği konusunda ciddi şüphelerinin olduğu belirtildi. Ayrıca, muhtarlıklardan verilen "eşya taşıma belgesi"nin art niyetli kişilerce kötüye kullanıldığı, insanların eşyalarının tanımadık kişilerce götürüldüğü belirtildi. Belediye ve muhtarlık evrakları enkaz altında, ya da sular altında kaldığı için bunların önüne geçilemediği anlaşıyor.

-
- Depremden sonra Değirmendere'den de göç edenler olmuş, ancak büyük bölümü geri dönmüş.
 - Orta derece hasar gören binaların güçlendirilmesi, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın yetkisi altında sürdürüldü. Belediyelerin bu konuda hiçbir yetkisi yoktu. Orta hasar güçlendirme işinin oldukça başarısız olduğu belirtilmektedir.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Deprem geçirmiş belediyelerin edindikleri deneyimlerle olası afetlerde daha iyi organize olabilecekleri düşünülmektedir.
- Kurumlararası organizasyon bozukluklarının olduğu, rekabetin de bu bozukluklarda payının olduğu düşünülmektedir.
- Hasar tesbit olayına radikal bir çözümün gerektiği görüşü canlanmıştır.
- Deprem gören bölgelerde, yapı kalitesinin bir miktar iyileştiği, buna karşın imarda sadece 2-3 kat inşaat izninin verilmesi çok da doğru bir çözüm gibi görünmemektedir.
- Deprem sonrasındaki yardımlarına ilişkin gerçekçi bir araştırma yapılması ve araştırmalar sonucunda bu yardımların dağıtılmasına ilişkin bir metodoloji oluşturulması gereği bulunmaktadır.
- Yapı Denetim Firmalarının işleyişi her ne kadar istenilen düzeyde olmasa bile denetimsizlikten çok daha iyi olduğu, bir parça denetimin bile göz ile görülür iyileşmelere yol açtığı anlaşılmaktadır.
- En azından 1999 Marmara-Kocaeli depreminde Değirmendere bölgesinde merkezi idarenin toparlanıp organize olmasının bir hafta sürdüğü, ancak bir hafta sonunda belediyelerle koordinasyonu sağlamaya yönelik düzenlemelere giriştiği anlaşılmaktadır.
- Depremden sonra bu bölgede kaçak yapılaşmanın oldukça azaldığı anlaşılmıştır.
- Merkezi Yönetimin afetle ilgili planlamalarında eksiklik olduğu açık bir şekilde ortaya çıkmıştır. Kocaeli gibi birinci derece deprem bölgesinde geçici ve kalıcı konut alanlarının depremden sonra belirlendiği anlaşılmaktadır. Bu belirlemede belediyelerle temasa geçilmediği ve onların görüşünün alınmadığı da anlaşılmaktadır. Öte yandan, bu tür planları olan kentlerimizde, bu planlardan yerel yönetimlerin haberinin olup olmadığının da Afet İşleri Genel Müdürlüğü'ne sorulması gerekmektedir.
- Deprem, en azından Değirmendere beldesi için (ve körfezin öte yakasındaki Bekirpaşa ilçesi için), bölgeyi canlandırıcı bir etki yarattığı Değirmendere Belediye yetkililerince ifade edilmiştir.
- Depremden sonra yapılan geçici ve kalıcı konutların da etkisiyle nüfusu artan ilçelerin İller Bankasından aldığı payın hala düzeltilmemiş oluşu, merkezi yönetimin bu konuda işleri oldukça yavaş yürüttüğü izlenimini yaratmıştır.

KURUM ADI	Dokuz Eylül Üniversitesi Deprem Araştırma ve Uygulama Merkezi (DAUM)
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Adres: Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Kampüsü Fizik Mühendisliği Bölümü Buca İzmir. Tel: 0532 553 56 81 0232 453 42 80 0232 453 11 92/ 1232
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Zafer Akçığ (Dokuz Eylül Üniversitesi Jeofizik Bölüm Başkanı ve Deprem Araştırma ve Uygulama Merkezi Başkanı)
GÖRÜŞME TARİHİ	31.10.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Deprem riski yüksek İzmir ve Ege Bölgesi için bazı kuramsal ve pratik araştırmalar da yapacak bir merkezin kurulması uygun görülmüş. Yer bilimleri bakış açısından anlamlı bir oluşum olarak nitelendirilmelidir.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Üniversitede aktif eğitim sistemi ile eğitim başlatmışlar (uygulamalı, araştırmaya dayalı, klasik ders anlatım etkinliği çok sınırlı tutularak). Ancak, mühendislik eğitimi birimlerinde bunun uygulamasının kolay ve pratik olmayacağı düşünülerek bu yöntem tartışılıyormuş.(Üniversite Rektörünün kendisinin de doktor oluşu dolayısıyla Tıp Fakültesinde de bu sistemin uygulanmasının başlatılması düşünülüyormuş.)
- Üniversitede, bu tür bir merkezin 1999-2000 yıllarında kurulması planlanıyormuş. 2000'in sonunda kurulmuş. 2003 Mayıs'ında atamalar yapılmış.
- İzmir civarında Kandilli'nin üç istasyonu var. Bu birimin daha sık istasyonları mevcut. Planlanan 22 noktaya İzmir'de ulaşılmaya çalışılıyor.
- Bu tür girişimlerde yerel iş dünyasının ilgisi ve desteği sağlanmalı.
- Piyasaya araştırma projesi yapmak istiyorlar. Sonra buradan sağlanacak gelir, istasyon kurma gibi işlerde kullanılabilir.
- Günümüzde GPR sistemleri aracılığıyla yapıyı delik deşik etmeden binaların depremsel özelliklerini öğrenmek mümkün. Bu alanda bir çalışma planlandığı anlaşılıyor.
- İzmir'de Vilayet, kamu birimleri ve Belediye ile Dokuz Eylül Üniversitesi'nin bu konulardaki iletişimi çok iyi.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- İstanbul, Ankara Üniversitelerinin dışında da tektonik araştırmalar yönelik etkinliklerin başlatılması memnuniyet verici.
- İzmir ve yakın çevresinde 22 noktadan ölçme alabilecek bir şebekenin yerleştirilmesinin planlanması çok yerinde.
- Yalnızca yerel kamu birimlerinin değil, yerel iş dünyasının da bu konulara destekleyici ilgi göstermesinin sağlanması gereği önemli bir husus olarak dikkat çekiyor.

KURUM ADI	Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Tel: 0312 212 88 00/ 2813 (Ebru Gençosmanoğlu) 0312 212 88 00/ 1662 (Selamet Yazıcı)
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Selamet Yazıcı Ebru Gençosmanoğlu
GÖRÜŞME TARİHİ	19.11.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Zorunlu deprem sigortası sisteminin devlet adına sorumlusu ve yetkilisi olan kurumdur. DASK (Doğal Afetler Sigorta Kurumu) işletmesi de bu Genel Müdürlük'ün yetki ve sorumluluk alanındadır.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	*The Turkish Catastrophe Insurance Pool (TCIP) and Compulsory Earthquake Insurance Scheme *DASK broşürü *DASK (Kuruluşu, Amaçları, Kapsamı, İşleyişi) broşürü *“Deprem Dede ve Doğa” broşürü *Deprem Eğitim Belgeseli CD’si *Kıyırdayan Dünyamız Deprem Belgeseli Cd’si

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- DASK'ın kuruluşu ile ilgili kararnamedeki tanımlar biraz abartılı olmuş. Pratik uygulanabilirliğinin daha yüksek olması lazım. O yüzden, uygulamaya tam dökülemedi. Şimdi, hem zorunlu olmasına hem de uygulanabilir olmasına çalışılıyor.
- Şu andaki sistem 25 yıl sorumluluk öngörüyor. Çok uzun olduğu için kimse sigorta etmiyordu. Şimdi 10 yıla çekiliyor, daha uygulanabilir, daha makul görünüyor bu. Sigortacılık dünyası "sorumluluk sigortası için, depremi çıkarın, geri kalanları sigorta edebiliriz" tavrını sergilemiş. Ancak, o zaman da hiç anlamı kalmıyor. Yurtdışı ile ortak yapması istenmiş; Ancak, Milli Reasürasyon destek vermemiş. Dolayısıyla, sorumluluk sigortasını dış piyasa belirliyor. Yanaşılmamasının nedeni yasalarda sorumlulukların sınıflandırılmasının düzgün biçimde yer almayışı. (İşçinin, kalfanın sorumluluğu nereye kadar? Kesin olarak belli değil. Yani sorumluluklar net tanımlanmamış.)
- Sigortayı zorunlu tutunca yurttaşlar yaptırmak zorunda kalacak. Ancak, bu sefer de yaptıracak şirket bulunamayacak. Kamu havuzu, sigorta havuzu biçiminde şekillendirilmeye çalışılıyor. DASK'da devlet bu konunun çok arkasında, çok destekçi davranıyor. Devlet, özel sektörle ortak görev de paylaşabilir.
- Bu sistemde maksimum ve minimum sınırlaması yapmışlar. Sigortacının A,B,C biçiminde sınıflaması var. Primleri bunlara göre ilişkilendirilmiş. Bunun yerine, işi kötü yapandan yüksek prim, iyi yapandan daha az prim alma yoluna gidilmeliydi.
- Ortak havuz olunca kötü iş yapanı herkes tanıyabilecek. Bu, avantajlı bir durum.
- Ne olacağı, ne getireceği, ne tür bir tazminat yükümlülüğü yaratacağı belli olmayan sorumluluk sigortası için sermaye sahibinin işe girmemesi doğal bir durum. (Kimin ne prim vereceği net değil.)
- Öte yandan, risk tahmin edilemiyor. Dolayısıyla, riskten gelecek sorumluluğun rakama dökülmesi çok zor. Bunun içindir ki sigorta şirketleri bu işe girişmek istemiyor. Şu andaki sorumluluk sigortası ise uygulanabilir değil. Devlet üzerinde bir havuz düşünülüyor. Bu durumda sigorta şirketleri ortadan kalkar. Oysa, amaç devlet üzerinden sorumluluğu alıp başkalarına devretmek. (Önce de söylendiği gibi 25 yıldan 10 yıla indiriliyor. Ancak, 10 yıla bile uzun zaman gözülle bakanlar oluyormuş.)
- Sigorta şirketlerinin yapı denetim şirketleri ile anlaşması iyi bir fikir gibi gözüküyor. En azından sorumluluk sigortası için.
- Dünyada deprem gibi felakete karşı zorunluluk durumu var.
- Dış ülkelerin bir bölümünde, deprem sigortası yangınla ilişkilendiriliyor. Yangın sigortası yaptırmak isteyen vatandaşlara, deprem sigortası da vermek zorundalar. Kaliforniya'da yangın sigortası yaptıran vatandaşa deprem sigortasını teklif etmek zorundalar. Buna isterlerse kendileri

teminat oluşturuyor, isterlerse DASK türü bir kurum da teminat gösterebiliyor.

- İstanbul merkezli bir afet düzenlemesi düşüncesiyle yurtdışından alınan primler yüksek tutulmuş. Oysa, olay bütün ülkeye yansıtılsa daha az prim ödeyerek mesele hallolacak.
- T.C.'nin deprem sigortasını almak isteyen bir şirket DASK'la muhatap olmak zorunda. Yurtdışında küçük şirketlerin pazarlık payı olmuyor. Ancak, büyük şirket olunca pazarlık şansı doğuyor. Aksi takdirde, dış şirketler kendi fiyatlarında diretiyorlar.
- DASK'ın karı başa baş gidiyor. Dolayısıyla, sigorta şirketleri birleşip işe girmiyorlar. Çünkü, karlı bir iş değil. Aldıkları primlerin %75'i yurt dışına aktarılıyor.
- Sigorta uygulaması gerekliliği 1992 Erzincan Depremi'nden sonra gündeme gelmiş. 1992-1999 arasında özel sektörle çözmeyi planlamışlar. Ama, olmamış. Sonra devlet destekli bir mekanizma düşünülmüş. Yeni Zelanda ve Kaliforniya'da incelemeler yapılmış.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- DASK aracılığıyla zorunlu deprem sigortası mekanizmasının yürütülmesi henüz deneme aşamasında gözüküyor.
- Dünyanın birçok ülkesinde özel sigorta şirketleri eliyle yürütülen bu mekanizma Türkiye’de devlet tarafından yüklenilmek zorunda kalmış. Ancak, yasal bir dayanak bulunmasına rağmen devletin yurttaşlara özendirici ve zorlayıcı biçimde yaklaşması çok zor. Şimdilik, sadece altı mükelleften biri deprem sigortası ödüyor.
- Kararnamesinin getirdiği katı ve abartılı tavırların da ürkütücü olduğu görülüyor. Bunların yumuşatılmasının gerektiği açık.
- Konuyla ilgili diğer bazı izlenimler Milli Reasürans Şirketiyle yapılan görüşmenin izlenimleri arasında ele alınacak.

KURUM ADI	Afet Yönetim Merkezi-AYM (İl Kriz Merkezi görevini de ifa ederek)
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Adres: İstanbul Valiliği, Cağaloğlu / İstanbul Tel: 0212 455 56 56 e-mail: akol@aym.org.tr
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Hayrettin Balcıoğlu (Vali Yardımcısı) Erkan Akol (Müdür)
GÖRÜŞME TARİHİ	17.10.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	İstanbul'daki afet yönetim duyarlılığı dolayısıyla çeşitli kamu kurumlarının oluşturmaya başladığı afet yönetim merkezlerinden biridir. Doğrudan Valiliğe bağlı olarak kapsamlı bir koordinasyon görevi görme amacını taşımaktadır.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	* İlçe Afet Yönetim Merkezleri iletişimde kullanılacak adresleri gösteren liste

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Personelini 25 kişi oluşturuyor. 24 saat faaliyet yürütülüyor.
- Tarihi eser çalışması, İstanbul sismik riski azaltma ve acil müdahale projesi (Dünya Bankası ile birlikte) yürütülüyor. Başbakanlık Proje Uygulama Birimi koordinatör. İstanbul'da olması sebebiyle İstanbul Valiliğiyle muhatap.
- Afet Yönetim Merkezi'nin Belediye'deki kurumu AKOM. Tek farkı AKOM'un müdahale etme yetkisi var. Bu birim ise yönetim merkezi durumunda. Önceden, sadece kriz varken müdahale edilirmiş; hazırlık aşamasında bir etkinlik yokmuş. Bu handikapı yenmek için bu birim kurulmuş. Valilik Belediye'den irtibat bürosu kurmasını istemiş. Belediye işi büyük tutmuş, AKOM kurulmuş.
- Valiliğe bağlı bir koordinatör birim gerekli görülmüş. 1998 Kasımında kurulma çalışmaları başlamış. 1999 Şubatından itibaren de faaliyete geçmiş. 1999 Ağustos Depreminden hemen sonra şu anki mevcut prefabrike binaya taşınılmış. 2000 yılında bu birimin kurulması tamamlanmış.
- 2000 yılının sonunda İstanbul'un durumunu ve hazırlıkların ne aşamada olduğunu anlamak üzere Başbakanlık brifing istemiş. Aslında denetleme amacı içeren bir temas olmuş. Verilen bilgiler doyurucu görünmüş. Ama, yasal dayanaklı bir kimlik verilmesi söz konusu hala olamıyor. Valiliğin bir yönergesiyle (O dönemlerin Valisi Erol Çakır'ın imzasını taşıyarak) tasarlanmış ve kurulmuş. Ancak, yasal kimlikleri olmadığı için Vali isterse anında birimi iptal edebilir. Ayrıca, hükümet ve devlet mekanizması bu birimi resmen tanıyamıyor. Sadece valilik ve ilçeler tanıyor. Bu birimin kurulması diğer resmi birimlerin görevlerinde eksiltme artırma yapmıyor. Çünkü, görevleri koordinatörlük.
- 1999 Ağustos Depreminden hemen sonra, Körfez illerine göre çok daha iyi performans göstermişler. Eksikliğin olması kaçınılmaz. Ancak, bir sonraki afetin 17 Ağustos gibi olmayacağı bekleniyor. Çünkü, artık bilgi birikimleri ve malzemeleri var.
- Garnizon Komutanlığı'nda, Büyükşehir Belediyesi'nde ve 32 ilçede irtibat büroları kurulmuş. Kaymakamlık vasıtasıyla resmi yazışmalarla direkt irtibat sağlanıyor.
- 1999 Depremleri sırasında, birimin sadece 10 hatlı telefon merkezi varmış. Yetmeyince bir saat içinde 50 hatta çıkarabilmişler. Şu anda muhtemel çadırkentten olacağı yerlerde 10'ar hatlık telefon stoğu hazır.
- Halen 250 adet malzeme, ekipman kulübesi mevcut. 750'ye çıkarmayı düşünüyorlar; her mahalleye bir tane kurulacak şekilde.
- Mahalli İdareler Yasası kuvvetle gündemde. Dolayısıyla, şu anda bu birimin durumunda belirsizlik var.

-
- Kamu binalarının deprem hasarlarının belirlenmesi, altyapı tesisleri, özel binaların iyileştirilmesi, acil operasyon çalışmaları birimin gündemindeki yeni projeleri.
 - AKOM aracılığıyla bir master planı hazırlanmış. Ama, kalite kontrolü yapılamadan çok aceleye geldiği izlemine sahipler. Aktif çalışabilecek dört üniversitenin hepsi altyüklenici olarak görev alıyor. Dolayısıyla, kontrol yapabilecek farklı bir merci kalmamış.
 - Deprem anında oluşan sıkıntıları asgariye indirmek için çalışmalar yapıyorlar. İl Afet Merkezi'nin bütün ilgili birimlerden bilgileri alıp, yönlendiricilik yapmasının çok yararlı olduğu görülmüş.
 - Dünya Bankası'yla 2005 yılında başlaması öngörülen bir projeleri var.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- İstanbul'un özel ihtiyacının ürünü olarak ortaya çıkmış ve başka yörelerdeki benzeri oluşumlar için de örnek oluşturabilecek ilginç bir kurum.
- Ancak, İstanbul'un ihtiyacı kavramı fazlaca özel kalmışa benziyor. Devletin merkezi organlarından talimat almaksızın, onlarla muhataplık kurulmaksızın sadece valilik yönergesiyle kurulmuş olması talihsiz bir durum.
- Kamunun merkezi kurumlarına muhataplık yapmama, aslında belli bir esneklik de yaratıyor. Örneğin kendi bünyesinde de bu tür esnekliklerini gözleyen İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne özel bir afet merkezi kururma fikri geliştirilebiliyor. (Hatırlanacağı gibi AKOM vilayetin bir talimat yazısı üzerine kurulmuştur. Bu oluşumun fikirsel altyapısı AYM tarafından hazırlanmıştır.)
- Yöneticileri genelde afet, özelde deprem olayıyla yakından ilgililer. Merkezin gelişmesinde bu ilginin de payı olmuş. Ancak, İstanbul'daki son Mülki Amirliği değişikliğinden sonra yeni Valinin ilgisini, AYM üzerine yoğunlaştırmayı henüz başaramamışlar. Bu durum yöneticilerinin ve diğer çalışanlarının coşkusu ve hevesini biraz azaltmış.
- AKOM ile ilişkilerinin çok net olmadığı anlaşılıyor. AYM hafifçe daha üstün bir kurum olmakla birlikte AKOM'un faaliyet yaygınlığı onu fazlaca ön plana çıkarmışa benziyor.
- Diğer bazı kurumlarda da gözlendiği gibi, kamu yönetimi reformu yerel yönetimler reformu gibi köklü devlet işletmeciliği değişmelerinden sonra AYM de nereye nasıl oturacağını bilememenin tedirginliği içinde.

KURUM ADI	İMO Adana Şubesi
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	ADRES: Reşat Bey Mah. 8 sokak no 9 İMO Adana Şubesi / ADANA TEL:0322 459 84 00 FAX:0322 458 90 12 e-posta: imoadana@e-kolay.net web adresi: imoadana.org.tr
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Sadi Sürenk�k (Başkan) Bahadır Acuner (Eski Şube Genel Sekreteri) Nebil Yeng�ner (Yönetim Kurulu �yesi) Veysel Aydın (Şube İdari İşler Amiri)
GÖRÜŞME TARİHİ	27.09.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	1998 Haziran Adana- Ceyhan Depreminden sonraki kurtarma, rehabilitasyon ve uzun soluklu planlama aşamalarında aktif katkılarda bulunmuş ve canlı deneyim geçirmiş bir meslektaşlar grubudur. Yaygın gözlemlere sahiptirler.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	* “Deprem Olurken Nasıl Davranmalı” kitapçığı * “Deprem Nedir - Nasıl Oluşur” başlıklı broşür

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- 1998 Depremi, kalabalık nüfuslu yöreleri etkileyen en büyük kent depremi olarak kendini gösterdi. Dolayısıyla, kanunların uygulanabilirliği test edilmiş oldu.
- Bir-iki katlı yapılar için yapılmış yasal düzenlemelerin çok katlı kentsel binalara uymadığı ortaya çıktı.
- İMO Şubesi aracılığıyla çeşitli meslektaşlar kurtarma çalışmalarına katılmışlar.
- İMO Adana Şubesi, deprem sonrası evlerine girilip girilemeyeceği konusunda hemşerileri bilgilendirmiş.
- Yurttaşları, hangi hasarların kritik olduğu hangisinin olmadığı konusunda bilgilendirmişlerdir. (Örneğin, yağma binadaki duvar çatlağının betonarme binadakinden daha kritik oluşu gibi.) Bu işler gönüllülük çerçevesinde yapılmış. Ayrıca, hasar tespiti için iyi bir sistem kurulmuş.
- Deprem bölgesine yararı olmayacak heyetlerin gelmemesi gerektiği kanaatındalar. Örneğin, siyasiler gelmiş, iş yapanların ayaklarına dolanmış.
- Ayrıca, Fransız ve İtalyan teknik inceleme grupları dahil münferiden pek çok yabancı uzman gelmiş. Bunların arasında iyi niyetli bilgi yardımı getirenler de var, yerinde ciddi gözlem yapanlar da bulunuyor. Ancak, bir bölümü sadece acıyı seyretmeye gelmiş. Pek çoğu İMO ile bağlantı kurup iş yürütmeyi denemişler. İMO bir çeşit uluslararası turist rehberliği yapmak zorunda kalmış ve bazen asıl işlerini bile aksatmak zorunda kalmış.
- Adana'da edinilen birikimle 1999 Depremleri için Şubenin 22 personeli görev almış. Bir hafta yerinde kalıp halkı bilgilendirmişler.
- O zamanki Valinin (Oğuz Kağan Gökşal) ve Belediyenin olaya yaklaşımını olumlu olarak değerlendiriyorlar.
- Deprem anında, öncesi ve sonrası diye broşür yaptırmışlar. Seminerler vermişler bu konular üzerine (ilkokullara ve anaokullara bile). Sonra kim istiyorsa anlatılmış. Hazırlattıkları broşür ve kitapçıkları okullara dağıtmışlar. Ticaret Odası yardımıyla afişler bastırılmış. 1999 Ağustos Depreminden sonra, Milliyet Gazetesi bu broşür ve kitapçıklardan yararlanarak bir gazete eki çıkarmış.
- Hazırladıkları kitapçıklardan biri Nejat Bayülke'nin Japonca'dan Türkçe'ye çevirdiği kitapçık.
- Hazır konut alırken nelere dikkat edilmeli konusunda halkı bilgilendirmeye çalışmışlar.
- Şubenin elemanları, Milli Eğitim Bakanlığı'nın Sivil Savunma görevlisi öğretmenlerine iki gün eğitim vermişler. (Deprem bilincini yerleştirmek amacıyla) Bu öğretmenler de diğer öğretmenleri bilgilendirmişler.

-
- TMMOB ilgili tüm şubeleriyle İKK (II Koordinasyon Kurulu) eşgüdüm konseyi işini yürütmüş.
 - Yerel bir gözlem olarak üniversitelerin bilgi birikiminden yararlanıldığı ifade ediliyor. (Örneğin orta hasarlı betonarme yapıların güçlendirilmesi için projeler üniversitelerin danışmanlığı ile yaptırılmış - İTÜ, ODTÜ, Gazi, Boğaziçi Üniversiteleri...)
 - Yığma yapılar için betonarme yapı gibi projelendirilsin ve ona göre güçlendirilsin fikrini savunuyorlar. Bu depremden sonra yığma binaların hesaplamaları, uygulaması, denetimi ehli kişiler tarafından yapılmamış. Serbest bürolar yapmışlar ve bu sonradan çok sorun yaratmış.
 - Bireysel bina güçlendirmesi işlerinde proje ve uygulama için devlet yurttaşlara 750 milyon TL ödeneceğini vaat etmiş. Sonra bu parayı 250 milyona TL'ye indirmiş. Dolayısıyla, projeler çok kötü olmuş. İTÜ'den 2 hoca da bazı betonarme yapı güçlendirme projelerini yığma yapıya uygulamış.
 - Yığma yapılara vizeyi İMO veriyormuş, Belediyedeki bir protokolle bu işi yapmışlar. Kontrol ve vize işinde sürekli bir eleman çalışıyormuş.
 - Okul ve sağlık ocakları tekrar gözden geçirilsin diye hatırlatmada bulunmuşlar.
 - Adana için bir deprem senaryosu üzerinde çalışmışlar. (Kent Konseyi ile birlikte yaptırmaya çalışmışlar ama olmamış.) Üniversitelere kadar ikna etmişler; ancak, jeofizikçiler ve mimarların itirazı üzerine vazgeçilmiş.
 - Bölge üçüncü dereceden ikinci derece deprem bölgesine çıkarıldığı için, mevcut bina stokunun depremsel yönden tekrar gözden geçirilmesinin gerektiğini düşünüyorlar.
 - Orta hasarlı yapılar usulüne uygun güçlendirilmediği için, gelecek depremde ağır hasarlı yapıları oluşturacak. Dolayısıyla potansiyel tehlike bu yapılar.(Gelecek depremde daha fazla hasar bekleniyor.)

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- İnşaat Mühendisleri Odası ilgili ve yetkili bir sivil toplum örgütü olarak deprem olayına hep ilgi göstergelmiştir. Adana Şubesi'nin 1998 Adana-Ceyhan Depremine ilgisi ise bu alışılmış çerçevenin üzerine çıkmış gibidir.
- Hemen kurtarma operasyonuna başlayarak İMO Adana Şubesi'nin meslektaşların gönüllük bilincini de kullanarak aktif yardımlarda bulunduğu anlaşılıyor. Ayrıca, Vilayet ve Belediyenin çalışmalarına kapsamlı yardımlarda bulunmuşlar. Yurttaşlar ile bire bir aydınlatma ve bilgilendirme sürecine girmişler.
- Yaratılmış birikimin sonraki depremler için de bir ölçüde kullanıldığı anlaşılıyor. Ancak, bu birikimin daha geniş meslek kitlelerine ve yurttaş gruplarına ulaşabilmesi gerekirdi. (Daha fazla popüler yayın, video film ve bilgilendirme CD'leri hazırlanabilirdi.)

KURUM ADI	İMO Genel Merkezi-Ankara
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Adres: Selanik Caddesi no:19 ANKARA Tel:4193882
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Taner Yüzgeç (Yönetim Kurulu Oda Başkanı) Ahmet Göksoy (Sekreter Üye) Gülay Karaküçük (Genel Sekreter) Elif Buğdaycıoğlu (Genel sekreter Yardımcısı) Mustafa Çobanoğlu (Eski yöneticilerden ve tecrübeli bir proje mühendisi)
GÖRÜŞME TARİHİ	07.10.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Çok geniş bir teknik kitle örgütü oluşu ve inşaat mühendisliği mesleğinin temsilcisi bir kuruluş niteliğine sahip oluşu dolayısıyla deprem olayıyla öteden beri ilgilenmişlerdir.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	* Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Ana Yönetmeliği

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- İMO, meslektaşların gelişimini takip eden, kamu çıkarını gözeterek meslektaşlarını denetleyen, birbirleriyle ve halkla olan ilişkisini gözetleyen bir yasal kurum niteliği taşımaktadır.
- Kalite kontrolü amaçlı çeşitli laboratuvarları var.
- Bütüncül bir proje denetimini gündeme almışlar. Bütün projeler denetlendiğinde sonuç olarak daha derli toplu projeler ortaya çıkacağını düşünüyorlar.
- 1970'den sonra mühendislerin yeterliliği sorgulanmaya başlanmış.
- Yeni imar yasası Oda'dan belge alma zorunluluğu getirmiş (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı getirmiş). Böylece, projeler denetleniyor. Yapı Denetim Yasası'nda da vize işi var. Ama, özel firmalara da yaptırılıyor. Hem iki başlılığa neden oluyor, hem de olayı gevşetiyor. Yerel yönetimin siyasi görüşü de ön planda; eğer Odaya sıcak bakıyorsa proje vize işlemi aktif yürüyor. Örneğin Ankara'da yürümüyor; ancak, Antalya'da iyi bir şekilde yürüyormuş.
- Proje denetiminin niteliği şubeler bazında farklı olarak ele alınıyormuş.
- Yetkin mühendislik konusunda, odalara yetki verilmesinin ve odaların kendi meslektaşını sınıflandırmasının uygun olacağı görüşündeler.
- 70'li yıllara kadar az ama seçkin mühendis varmış; kalite kaygısı yokmuş. Yine de önemli bazı işler yabancılara verilirmiş. 80'li yıllarda yapı denetimi, proje denetimi kavramları gündeme gelmiş. Bunda bozuk yapıların sayısının çok artması rol oynamış.
- 1992'de meslektaşı sınıflandırma kavramı ilk olarak gündeme gelmiş. Bir komisyon kurulmuş ve Yetkin Mühendis Yasası'nın, Yetkin İnşaat Mühendisliği Yönetmeliği'nin taslakları hazırlanmış.
- Yetkin mühendislik kavramı tabanda tartışılmıyor; hep üst statüde tartışılıyor. Demokratik talep olmayınca da işlemesi zora giriyor. Anket yapılmış, yetkinlik sınavına girmeye hak kazanması için kaç yıl tecrübe gerekir şeklinde. Cevap "üç yıl" çıkmış. Oda, bu anketin sonucuna bağlı olarak dört yıl mühendislik eğitiminin ve üç yıllık tecrübenin gerekli olduğunu savunma durumunda kalıyor.
- Erzincan Depremi sırasında odalar uzman öğretim üyeleriyle birlikte bölgeye gitmişler. Rapor yazılmış ve basılmış. Sonra da başka da birşey yapılmamış. Erzincan'da şubeleri yok, Erzurum şubesi de çok cılız kalmış. Dinar Depremi sonrasındaki faaliyetleri de aynı şekilde olmuş. Erzincan Deprem Raporu, Dinar Deprem Raporu, Adana Deprem Raporu şubelerden ayrı olarak yazılmış.
- Meslek içi eğitimi artırmaya önem vermişler ayrıca, meslek bilinci geliştirilmeye çalışılmış.

-
- Üye olma zorunluluğu getirilerek birtakım yaptırımlar getirilmeye çalışılmış. Yani durumdan vazife çıkarılmaya çalışılmış.
 - 1999 Depremleri döneminde çeşitli teknik heyetler hemen bölgeye gitmiş, kalacak yerin sorun olmasına rağmen üç beş gün kalmışlar. Sonra, TMMOB çadırlar kurmuş. Sivil Savunma birimleri kendi kritik binalarının hasar tespitlerini Odanın uzmanlarına yaptırmışlar. Ancak, hasar tespitler için genelde Oda elemanlarına güven sorunu var. (Devlet memuru olmadıkları için binalara hangi sıfatla bakacakları konusunda.) Ancak, protokoller kurulabilir ve Oda uzmanlarından yararlanılabilir.
 - Birbirinden farklı 3-4 adet hasar tespit formu bulunduğu gözleniyor.
 - Başbakanlık MEER projesine danışman ortak olmaya çalışmışlar. Ama, yürümemiş. (Her seviyedeki teknik eleman sınıflandırılmalı.)
 - Devlet hasar tespit konusunda kurslar vermiş ve akabinde sınav yapmış ve PM (Proje Müşavirlik) belgelerini vermiş. Bu çok acele ve ciddiyetten uzak bir süreç olmuş.
 - Devlet, teknik meslek odalarını dışlamış. Oysa, meslek içi eğitimin en iyi verildiği yer odalar. Siyasetçiler bunun farkında değil.
 - Geçmişte özel okullara ilk karşı çıkan odalar olmuş. (Kötü mühendis yetiştiren okullara bir karşı çıkış anlamına geliyor.)
 - Hem mesleki hem de politik duyarlı olmayı tercih ediyorlar.
 - Bingöl Depreminden sonra güçlendirme işi için (en azından kamu binalarına) (laboratuvarları var) teklif vermişler hem de karşılık beklemeden. Ama, devlet yanaşmamış.
 - Bingöl'de dört okulun ücretsiz güçlendirme projesini yapmışlar. Yıkılan binaların projesi kimin diye isim istemişler. Ama, cevap alamamışlar.
 - Yapı Denetim Yasası 81 ilde uygulanmaya çalışılıyor. Ancak, milletvekilleri karşı olduğu için üzerinde çalışılan yasa taslağı geri çekilecekti.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- İnşaat Mühendisleri Odası, mesleki hizmet ve genel toplumsal hizmet kavramlarının birbirine biraz fazla karıştığı bir dönemdeki varlığıyla belli bir yabancılaşma sürecinden geçmişti. Ancak, mevcut yönetim kurulunun bu durumun ayrıntılı olarak farkında olduğu ve hizmet kavramlarını netleştirerek yapıcı bir çalışma sürecine girdiği memnuniyetle izleniyor.
- Çeşitli kentlerdeki belediyelerle özel protokol yaparak geliştirilmiş proje kontrolü ve vizesi çalışmasının da ürünü olarak deprem konularıyla proje bazında yakından ilgililer. Ayrıca, deprem olayıyla daha kapsamlı bir kurumsal düzeyde yaklaşma eğilimindedir ve bunun hazırlığını yürütüyorlar.
- Yakın gelecekte ulusal bir afet kurumsallaşması ve örgütlenmesi düşünüldüğünde inşaat mühendisleri odasının bu çerçevede aktif rol alması, verimi artırıcı bir unsur olacaktır.

<ul style="list-style-type: none"> • KURUM ADI 	<ul style="list-style-type: none"> • İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI (İstanbul)
<ul style="list-style-type: none"> • İLETİŞİM BİLGİLERİ • (tel, faks, adresler elektronik de dahil) 	<ul style="list-style-type: none"> • ADRES: Halaskargazi Caddesi 35/1 Harbiye/İstanbul • TEL: 0212 219 99 62-63 • 0212 248 36 42 • 0212 247 96 57 • FAKS: 0212 232 09 12 • e-posta: imo@imoistanbul.org.tr • web sitesi: www.imoistanbul.org.tr
<ul style="list-style-type: none"> • TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) • (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı) 	<ul style="list-style-type: none"> • Rezzan Bulut (Yönetim Kurulu Sekreter Üyesi) • Cemal Gökçe-İnşaat Mühendisi (Yönetim Kurulu Başkanı)
<ul style="list-style-type: none"> • GÖRÜŞME TARİHİ 	<ul style="list-style-type: none"> • 19.09.2003
<ul style="list-style-type: none"> • KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI • (Genel tanım olarak) 	<ul style="list-style-type: none"> • İstanbuldaki deprem riski dolayısıyla yöredeki inşaat mühendisleri camiası konuya hep ilgi gösteregelmiştir. 1999 Depremleri de bu ilgiyi yoğunlaştırmış ve çeşitli aktivitelere yönlendirmiştir. İMO- İstanbul Şubesi bu etkinliklerin hep yakınında olmuştur.
<ul style="list-style-type: none"> • EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR 	<ul style="list-style-type: none"> • *Sağlıklı kentleşme ve nitelikli yapılaşma için İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve TMMOB İMO İstanbul Şubesi arasında yapılan teknik işbirliği protokolü • *İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul şubesi 5. Ulusal Beton Kongresi broşürü • *İstanbul Bülten • *Depremde güvenli binalar semineri broşürü • *Yasa çalışmalarının fotokopisi • *Anakentlerle ilgili yaptıkları çalışmaların fotokopisi

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Kamu kurumları ve ilgili kuruluşlarla deprem konusunda teknik dayanışma sergilenmiş. (Hasar tespit değerlendirilmesi işi profesyonel mühendisler ve üniversitelerdeki hocaların katılımlarıyla belli ölçüde gerçekleştirilmiş.)
- 17 Ağustostan sonra hasar tespitlerin nasıl yapılacağına dair seminerler verilmiş.
- Seminerler sonucunda hocalar ve uzmanlar tarafından hasar tespit formu oluşturulmuş. Yurttaşların isteği üzerine, rahatlatmak amaçlı hasar tespitleri yaptırılmış. (Resmi hasar tespitlerini Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü yapmış.)
- Üniversiteler hasar tespitlerini ücret karşılığı yapmış. Ama, İMO ücretsiz yapmış.
- 1997 yönetmeliğini örnek alarak hem İstanbul'da hem de Ankara'da yapıların güçlendirilmesi konulu seminerler verilmiş. Bu seminerlerden sonra sınav yapılmış ve proje müşavirlik (PM) belgesi verilmiş (bir yıl süreli güçlendirme yapabilmeleri için).
- Meslek içi eğitim kurs ve seminerler, bu arada, devam etmiş. Bu kurs ve seminerler için üniversite hocalarından yararlanılmış. (Erkan Özer, Zeki Hasgür, Zekai Erçelep, Nuray Aydınoğlu, Zekeriya Duman ...)
- Yurttaşlar PM belgesine çok güvenmişler. (Önce A, B sınıflaması varmış sonra bütün belgeler A sınıfı yapılmış).
- 595 sayılı Yapı Denetimiyle İlgili Kararname çıkmış. İMO olumlu bakmış. Ancak, diğer meslek odaları hep tepkiyle karşılamışlar(elektirik, makina, mimarlık). 12 yıl ve daha üzeri diploma sahibine uzmanlık belgesi verilecekmiş ve bu belgeleri odalar verecekmiş. 601 sayılı Uzman Mühendislik Yasası taslağına göre yetkin mühendislik kavramı getirilmesi öngörülmüş. 5-12 yıl tecrübe aranıp ayrıca meslek eğitim kursları verilecek sonra sınavla teknik meslek odaları uzmanlık yetkisini vereceklermiş. Ancak, sistem tam yürümemiş.
- Uzmanlık belgeleri İMO Genel Merkezi tarafından verilmiş. Başta Elektrik, Makina, Mimarlık Odaları bu belgeyi vermemiş. Sonradan kabul etmişler. (İMO baştan beri vermiş.)Proje denetçisi, yapı denetçisi aynı belge üzerinde verilmiş.
- 595 ve 601 kanun hükmünde kararname olduğu için Anayasa Mahkemesine dava açılmış ve yasa yürürlükten kalkmış.
- Bu gelişmeler sürecinde üyenin Odaya karşı tepkisi oluşmuş. Uzmanlık belgesi verilmiş. Ama, Belediye Meclisi bunu geçerli saymamış. Denetçi uzman belgesi için yeniden başvurmak zorunda kalınmış.
- Her ilde, ilçede yapı denetim komisyonu oluşturulmuş; sonra Ankara'daki genel merkeze bilgiler aktarılmış.

-
- Kararnameler yerine yasa çıkmış. Ancak, kötü ve eksik çıkmış. Sigorta sistemi yok. 19 pilot ilde uygulanıyor ve meslek odaları dışlanmış.
 - Şu anda Şube, yasa taslağı çalışması yapıyor. Ama, mimarlar, haritacılar kendi alanlarında yetkinliğe gerek olmadığı görüşündeler. Makina, Elektrik, İnşaat Mühendisleri Odaları yetkin mühendis fikrini destekliyor.
 - 1999 depreminden hemen sonra genelge çıkarılmış. Odaya görev verilmiş. Hastaneler, kreşler, Milli Eğitim'e bağlı okullarda odalar tarafından ön hasar çalışması yaptırılmış. (Özel kuruluşlara ücretli, resmi birimlere ücretsiz yapılmış bu çalışmalar.)
 - İMO, İstanbul'un depremsel rehabilitasyonuna yönelik bir çalışma yapmış.
 - Son Master Plan çalışmasında Şubenin tavsiyeleri, yapı denetimiyle ilgili olarak, yer almış. (Afet sakinim stratejik planı)
 - Afete Karşı Sivil Koordinasyon Derneği, gönüllülük çerçevesinde hayat çadırı olarak nitelendirilen bir çadırdaki İstanbul genelinde afet bilincini aşılama çalışıyor. İstanbul'da 6-7 yerde kurulmuş bu çadırlardan. Belli günlerde şube temsilcileri bilgilendirmek amaçlı bu çadırlarda görev alıyorlar. 17 Ağustos'tan sonra çocuklar için Avcılar'da kurulan çadırdaki depremle ilgili tiyatrolar oynanmış. (Bu çadırlarda sosyal bilimciler ve psikologlar da görev almışlar.)
 - İstanbul Büyükşehir Belediyesince Afet Koordinasyon Merkezi (AKOM) gayri resmi kurulmuş. 15 kurumsal üyesi var. Bir üyesi de İstanbul İnşaat Mühendisleri Odası Şube Başkanı; bir diğer üyesi ise İstanbul Jeoloji Mühendisleri Odası Şube Başkanı. (25 kurumdan sadece ikisi üye). İstanbul Belediyesi'nde yapılması gerekenler ve yapılanlar ortaya konmaya çalışılmış.
 - Vilayetin Afet Yönetim Merkezi ayrıca oluşturulmuş. Başkanı jeoloji mühendisi Erkan Bey. Başlarda, iki ayda bir toplanmış. Sonra dört ayda bir, en son 1.5 yıldır toplanamamışlar. Yani şu anda etkin değil. Afet Yönetim Merkezi'nin başkanı Erkan Bey (Jeoloji mühendisi).
 - Kamu kurumlarının binalarının güçlendirilmesi ile ilgili Oda aktif izleme yapmış. Bununla ilgili birçok yazı yazılmış. (Kaynak takip edilmiş, %10'u bile yerine getirilmemiş. Kaynak yok değil, nasıl rasyonel kullanılacağı nasıl yönlendirileceği bilinmiyor.)
 - Bayındırlık Bakanlığı'nın yapı denetimi ile ilgili şimdiki taslağı bir yasa değişikliği için hazırlanmış. Bu taslak odaları dışlıyor. Siyasi görüşün farklı olması bir kurumu dışlama lüksünü yaratmamalı. Bu yasaya göre Bayındırlık ve İskan Bakanlığı denetçi belgesini veriyormuş. Odanın buna itirazları var: "Benim meslektaşımın yetkinliğini Bakanlık yakından bilemez."
 - Şubenin sağlıklı yapılaşma, kentleşme protokolü anakentler üzerine çalışmaları var. Henüz resmileşmemiş.
-

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Yasal kuvvetli dayanağı da olsa bir teknik meslek odası sonuç olarak daha çok sivil toplum örgütü niteliği ağır basan bir kuruluştur. Buna göre deprem geçirmiş diğer yörelerde, örneğin Adana'da da olduğu gibi, İstanbul'da da İMO Şubesi aktif çalışmış. Bu, memnuniyet verici bir husus.
- İstanbul gibi bilgi yoğunlaşmasının yüksek olduğu bir kentte üniversiteler ve diğer meslek odalarının 1999 Depremleri sonrasında kamusal yardımda buldukları biliniyordu. İMO bu alanda kapsamlı etkinlik göstermiş. Daha özel bir konu olarak, deprem sonrası duyarlılığın henüz sürdüğü dönemde yurttaşları bilgilendirmek için ilginç derneksele faaliyetlere katkıda bulunmuşlar.
- Ancak, İstanbul'un genelinde komple bir deprem öncesi hazırlığın yürütülmesi çok zor gözüküyor. Belediye ve Vilayet bazı hazırlıklar yürütmeye çalışıyor. Ama, ne derece etkili olabileceğini kestirmek kolay değil.
- İnşaat Mühendisleri Odası merkezi ile büyük şubeleri arasında belki diğer bazı konularda da mevcut olabilecek kopukluk, deprem hazırlığı konusunda da kendisini gösteriyor gibi. (Yapı denetimi ile ilgili ayrı ayrı yasa taslağı üzerinde çalışmış oldukları anlaşılıyor.)

<ul style="list-style-type: none">• KURUM ADI	<ul style="list-style-type: none">• İnşaat Mühendisleri Odası – İstanbul Şubesi
<ul style="list-style-type: none">• İLETİŞİM BİLGİLERİ• (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	<ul style="list-style-type: none">• ADRES: Halaskargazi Caddesi 35/1 Harbiye/İstanbul• TEL: 0212 219 99 62-63• 0212 248 36 42• 0212 247 96 57• FAKS: 0212 232 09 12• e-posta: imo@imoistanbul.org.tr• web sitesi: www.imoistanbul.org.tr
<ul style="list-style-type: none">• TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER)• (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	<ul style="list-style-type: none">• Cemal Gökçe (Başkan)• Rezzan Bulut (Yönetim Kurulu Sekreter Üyesi)
<ul style="list-style-type: none">• GÖRÜŞME TARİHİ	<ul style="list-style-type: none">• 12.12.2003 (İkinci Görüşme)
<ul style="list-style-type: none">• KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI• (Genel tanım olarak)	<ul style="list-style-type: none">• Deprem olayına genelde ilgi gösteregelmiş bir meslek odasının, 1999 sonrası hassasiyetini yoğun yaşayan bir şube olarak, anlamlı ve kapsamlı gözlemler yapmışlardır. Bu nedenle, kendileriyle ikinci bir geniş görüşme yapılmasında yarar görülmüştür.• (Araştırma ekibinin gözlem ve yorumları ilk görüşmede yer aldığı şekliyle yeterli ve geçerli bulunmalıdır.)
<ul style="list-style-type: none">• EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	<ul style="list-style-type: none">•

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Sivil toplum örgütü olarak ülke sorunlarına aktif katkıda bulunmada, meslek odalarının genelde hazır olduğu, odalar arasında genelde benzer yaklaşımların bulunduğu söylendi. Ancak, 1980 sonrasında meslek odalarının sorunlara köklü çözümler arama yerine, kısa vadede hemen çözüm üretme ve böylece meslek gruplarını öne çıkarma gibi bir eğilim içinde oldukları da belirtildi. Bu çerçevede, her bir meslek örgütü ayrı ayrı ilgili bakanlıklara gidip temas kurma yoluyla, kendi projelerini tanıtıyorlar. Ortaklaşa çözmek yerine öne çıkıp kendi meslek camialarına rant kazandırma derdine düştükleri belirtildi.
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından düzenlenecek “Deprem Şurası”na hazırlık panelinin başarılı olamadığı, ehil kişilerin yanında konuya daha uzak kişilerin de panele katılımcı olarak çağrılmış olduğu belirtildi. Panelistlerin makro ölçekte artık olaya bakıp değerlendirme yapmalarının yerine hala fay, beton vb. unsurlarla uğraştıkları, dolayısıyla bu tür toplantıların amaca ulaşmadığı belirtildi.
- Mühendislerin işyerlerini kapatmamak adına, kaliteden ödün vermek durumunda oldukları, ödün vermeyenlerin de bürolarını kapatıp başka iş alanlarına yönelmek zorunda kaldıkları belirtildi.
- Jeoteknik mühendisliğinin bir kenara itilerek jeoloji ve jeofizik mühendislerinin bina yapımında öne çıkması ve bunun belediye ve devlet nezdinde kabul görmesinin sorgulanması gerektiği söylendi. Marmara Depreminde kurtarılan kişilerin ölen kişilere oranının küçük bir yüzde oranında kaldığı, oysa göçük altında kalan kişi sayısının az olması halinde bu oranın kurtarma çalışmalarının daha etkin olmasıyla doğal olarak yükseleceği belirtildi.
- Olaylara makro düzeyde bakma yetisinin mühendislik dünyasında yeni yeni geliştiği ifade edildi.
- İstanbul’da faaliyet gösteren “Afetlere Karşı Sivil Koordinasyon Derneği”nin belediye, muhtar, vatandaşla ortak çalışma yürüttüğü ve kurulan bir çadırda eğitim faaliyetleri gösterdiği belirtildi. Bir eğitim komisyonunun oluşturulduğu, Şube Başkanının da bu komisyonda olduğu ve zaman zaman gidip eğitime aktif katkıda bulunduğu ifade edildi.
- Birçok meslek grubunun erozyona uğradığı, çıkar ilişkilerinin toplumda hakim güç haline geldiği, bunun için de eğitimin kaçınılmaz olduğu belirtildi.
- Türkiye’de yasal gücün ve ceza sistemin oturtulması gerektiği, trafik cezalarının artırılmasından sonra trafiğin biraz düzeldiği, bunu başka alanlarda da yapmak gerektiği söylendi.
- Denetim Yasası Tasarısı’nın Başbakanlık’ta olduğu, ancak Başbakan’ın bu işin belediyeler tarafından yapılması yolunda görüşünün olduğu belirtildi.
- Denetimde sigorta bacağına olmasının şart olduğu, yetkin mühendislik belgesinin de odalar tarafından verilmesi gerektiği ve daha sonrasında da bu kişilere yine odalar tarafından eğitim verilmesi gereği ifade edildi.

-
- Şube, üniversitelerle birlikte, vilayetin ve belediyenin yeni oluşumlarının hazırlığında görev almış. AKOM'un master plan projesine de katkıda bulunmuş.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- İMO İstanbul Şubesinin 1999 Kocaeli- Marmara Depremi sonrası yoğun etkinlik göstermiş olduğu anlaşılıyor.
- Yapı denetimi ve yetkin mühendislik konularında doğru ve haklı düşünceler geliştirdikleri gözleniyor.
- Jeoloji ve jeofizik dallarının bina yapım işlerinde zemin mekaniğinin önüne geçmiş oluşundan rasyonelliğe aykırılık dolayısıyla endişe duymaktalar.
- İstanbul içi yeni arayışlarda etkin destek verebilme potansiyeline sahip oldukları izlenimi alınıyor.

KURUM ADI	İnşaat Mühendisleri Odası İzmir Şubesi
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Adres:282/1 Sokak No:8 Bornova 35100 İzmir Tel: 0232 462 56 55 Fax: 0232 462 11 67 Email: imoizmir@imoizmir.org.tr Website: www.imoizmir.org.tr
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Şube yetkilileri: Prof. Ömer Zafer Alkuğ (Şube Başkanı) Prof. Mustafa Düzgün Prof. Yıldırım Ertutar Jale Alel Levent Bendeş
GÖRÜŞME TARİHİ	31.10.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	İzmir'in deprem riski yüksek metropoliten merkez karakteri dolayısıyla teknik meslek odaları deprem olayına ilgi gösteregelmişlerdir. IMO İzmir Şubesi'nde de bu konuda deneyim ve birikim mevcuttur.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	*Bülten, Ağustos 2003 *Aylık Etkinlikler Programı (01.10.2003-31.1.2004)

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- IMO İzmir Şubesi, kentteki üniversitelerin de işbirliği ile meslektaşlara yönelik yeni yapılardaki duyarlılıkla ilgili zemin iyileştirme, güçlendirme gibi kurslar veriyor.
- Şube, depremle ilgili Bolu Master Planı hazırlanması içinde görev almayı planlıyor.
- Dokuz Eylül Üniversitesi başta olmak üzere, akademik kurumlardan hocalar mesleki toplantılara ve panellere katılıyor.
- Mevcut bina stokunun mutlaka iyileştirilmesi lazım. Ancak, finansal kaynak sıkıntısı olabilir.
- Kentteki 29 denetim firmasından ancak 5-6'sı ciddi denetim yapıyor. Diğer firmalar konusunda tereddütler var.
- Proje kalitesini yükseltmek için standartlar belirlensin. Bu standartlara göre denetim yapılsın. Bu konuda denetim firmaları ile sıkıntı yaşanmış. Denetim firmaları ücret konusunda çok ısrarcılar.
- Yapı denetiminde, hem proje okuma hem de kontrolörlükte deneyimsiz eleman kullanılıyor.
- Hem projeci hem de yapı denetçisi yeni yasadan haberdar değil. Bugünkü durumda, projeci ve yapı denetçisi karşı karşıya gelmiş. (Oysa, bunların birbirine anlayışla yaklaşan komşu meslekler olması gerekli.)
- Yeni Yapı Denetim Yasası geliyor. Ücretlendirme kamusal olmalı. Uygulamacı ve nihai tüketici karşı karşıya gelmemeli. Nihai tüketici eğitilmeli, kaliteli mühendisi seçmeli. Tüketici vereceği ücrete göre denetçi seçiyor. Dolayısıyla kalite düşüyor.
- Ara eleman mutlaka yetiştirilmeli ve uygulanmaya konmalı. Yetkinlik kavramı yasalara girmeli mutlaka. Ama, bu konuda politik davranılıyor.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- İnşaat Mühendisleri Odası İzmir Şubesi'nin meslek içi eğitime katkıda bulunmayı amaçlamış bir kurum olduğu memnuniyetle gözleniyor.
- Şube yönetiminde ve yakın çevresinde üniversite mensubu meslektaşların bulunuşu akademik camiayla işbirliğini kolaylaştırmış. Bu iyi bir durum.
- Yapı denetim uygulamasıyla ilgili ilginç görüşleri ve tavsiyeleri var. Yakınlı gözlemlerinde büyük ölçüde haklı gözüküyorlar.

KURUM ADI	İTÜ - İnşaat Mühendisliği Bölümü ve TDV - Türkiye Deprem Vakfı
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	ADRES: Prof. Dr. Rifat Yazar Ofisi, İnşaat Fakültesi İTÜ, 80626, Ayazağa, İstanbul TEL: 0212 285 38 49 0212 285 66 55 FAX: 0212 285 66 56 Email: TDV@srv.ins.itu.edu.tr Web Sayfası: www.ins.itu.edu.tr/tdv
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Hasan Boduroğlu (İTÜ İnşaat Mühendisliği Bölüm Başkanı ve Türkiye Deprem Vakfı Başkan Yardımcısı)(Prof. Boduroğlu'ndan hem inşaat bölümündeki çalışmalar, hem de Türkiye Deprem Vakfı'nın faaliyeti alanında toplu bilgi alınmıştır.)
GÖRÜŞME TARİHİ	17.10.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Deprem olayını resmi kurum ve kuruluşların dışında, onlara bir yandan yardımcı olurken, öteyandan da daha soğukkanlı ve tarafsız bir gözle durum saptamaları yapabilmeleri ve ikazlarda bulunması amacıyla bir uzmanlar grubu oluşturulmasında yarar görülmüştür. Üniversite camiasından ve dışından çeşitli özel ve tüzel kişilerin katılımıyla TDV kurulmuştur. Yayınlar yaparak ve toplantılar düzenleyerek deprem konusunda katkılarda bulunmaktadır.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	*Türkiye Deprem Vakfı Resmi Senedi *Depreme Karşı Hazırlıklı Ol (Depreme Karşı Acil Durum Önlemleri) *Depremden Korunma Klavuzu CD'si *TDV yayınlarından çeşitli örnekler *"Deprem Her An Gelebilir Hazır mısınız" Bülteninden örnek nüsha

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- TDV yönetim kurulu 11 kişiden oluşuyor.
- TDV burs veriyor. Küçük bazda araştırma projelerine destek veriyor. Çeşitli yayınlar ve toplantılar üzerine faaliyet gösteriyor.
- Vakıf çeşitli tatbiki araştırma projeleri ve özel projelerin kontrol işlerini yaparak belli bir gelir sağlayagelmiş. Ayrıca, İTÜ'nün eski mezunları varlıklı iş adamlarının bağış katkılarıyla destek bulmuş. (Şimdilerde hiçbir iş yapmadan bağışla ayakta duruyor. Bu belli bir para sıkıntısı yaratıyor.)TDV'nin ayda 3.5 milyar masrafı varmış. Şimdi sadece bağışla ayakta duruyorlarmış. İTÜ'nün binasında ve kanadı altında olmaları iş yapmalarını zorlaştırıyormuş. Dolayısıyla, Vakfın dışarı taşınmasının yararlı olacağı düşünülüyor. Bir Vakıf Yapı Denetim Şirketi kurulabilir ve gelir sağlayabilir .
- Müteveli grubunda birtakım sıkıntılar varmış. Bayındırlık Bakanlığı bazen birimin iş almasına engel oluyormuş (çıkarc çatışması). Bağış desteği giderek azalırsa kilit vurulması söz konusu olabilirmiş.
- İTÜ İnşaat Mühendisliği Bölümü olarak Japon İşbirliği Kurumu JICA ile "Uluslararası 3rd Country Training" Projesi'ni yapıyorlar. (Bosna, Makedonya, Azerbaycan, Türkmenistan...).
- Earthquake Engineering (Deprem Mühendisliği) derslerini normal programlarına almışlar. Yapı dinamiği, zemin dinamiği, afet yönetimi, onarım ve güçlendirme gibi konularda kurslar verilmiş.
- Bölüm, İTÜ Deprem Eğitim Merkezi (Center of Disaster) olarak da görev yapıyormuş. Bu çerçevede deprem mühendisliği programı açmışlar. (Y. Lisans- Doktora)
- Yapı Deprem Uygulama Araştırma Grubu ile birlikte bazı işler yürütülüyormuş.
- JICA microzonation çalışmasının asıl muhatabı Büyükşehir Belediyesi. Ancak muhataplığın Vilayet'te olmasının daha iyi olacağı kanısındalar. Çünkü, başta Ankara'dan kösteklenmiş.
- Doğal Afet Sigorta Fonu'na (DASK) hasar tespit formu hazırlamışlar. Hasar tespitlerde çalışan elemanlara kurs vermek istiyorlar. Dolayısıyla, bu elemanların sertifikalandırılması mümkün olacak.
- Yapı denetimi konusunda, hem şirket hem de kişinin sigortalanması gerekiyormuş. Ancak, primlerin artmasından ötürü sigorta kişi bazında olsa yeterli. Denetlemek için şirket olmasının mecburi tutulmasına gerek yok, kişiler de denetleyebilir. Büyük şirket olursa tekelleşme tehlikesi var. Ayrıca, yetkin mühendis de çalıştırılmayabilinir. Kişi olursa, sınavla bu misyon verilsin. Sonra bu kişi ister kurumlaşsın, isterse kişi olarak denetime devam etsin.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- İTÜ İnşaat Mühendisliği Bölümünde deprem olayına karşı canlı bir eğitim ilgisi olduğu gözleniyor. (Bölüm Başkanı'nın kendisinin deprem mühendisi uzmanı oluşu da ayrıca motive ediyor olabilir.)
- JICA destekli projelerde belli ağırlıkları olduğu ortaya çıkıyor.
- Öte yandan, İstanbul içindeki çeşitli oluşumlara teknik destek veriyorlar. İTÜ içinde doğrudan rektörlüğe bağlı bir Afet Yönetim Merkezi oluşturulduğu anlaşılıyor. (Bir sonraki seferde bu merkezle de bir daha görüşülmesinde yarar olacağı anlaşılıyor.)
- Prestijli ve güçlü bir kurum olarak ortaya çıkışından sonra biraz içindeki çekişmeler, bir ölçüde de sistemin saygın yürütücüsü Rifat Yarar Hoca'nın işe daha az vakit ayırmasına yol açan sağlık sorunları dolayısıyla Türkiye Deprem Vakfı'nın maddi ve manevi sorunlar yaşamaya başladığı anlaşılıyor. İTÜ-Ayazağa'daki misafir olarak kullandıkları mekandan ve İTÜ'nün gölgesinden çıkarak yeni bir aktivite kazanmayı deneyecekleri anlaşılıyor.
- Kendi iç bünyelerindeki düzenlemelerle ve dıştan belki yeni ek desteklerle yaşatılması gereken bir kurum niteliği taşımaktadır.

KURUM ADI	İzmir Büyükşehir Belediyesi
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Tel: 0232 424 43 41 0232 482 11 70/ 224
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Fügen Selvitopu (Mimar, İmar Müdürü)
GÖRÜŞME TARİHİ	31.10.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	İzmir deprem riski taşıyan metropoliten merkezlerden biri olarak bilinegelir. Kentteki ilgili kamu birimlerinin ve teknik meslek odalarının bu konuda zaman zaman çalışmalar yaptığı ve dolayısıyla belli bir birikim oluştuğu da gözlenmiştir. İzmir Büyükşehir belediyesi ayrıca bir master planı çalışması yaptırmış bulunmaktadır. Dolayısıyla, kendilerinden bilgi ve görüş alınmasında yarar görülmüştür.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	*Radius Projesi Raporu *İzmir'de Deprem Riski *İzmir Deprem Master Planı CD'si *İzmir Yerel Gündem 21 ve Sürdürülebilir Gelişme broşörü *İzmir Büyükşehir Belediyesi İmar Yönetmeliği *İzmir Yerel Gündem 21 Kriz Yönetimi Çalışma Grubu Narlıdere Buluşması *Radius Projesi İzmir Deprem Senaryosu Taslak *Radius Dergi, CD

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Pilot bölgelerdeki amaç, yöneticileri bilinçlendirmek, risk değerlendirilmesi ve buna bağlı senaryo geliştirmek olmalıdır.
- İlçe İmar Müdürlüğü ruhsat verme işleri ve imar durumundan sorumludur. Büyükşehir İmar Müdürlüğü ise yönetmelik çıkarıyor, koordinasyonu sağlıyor, ilçeleri denetliyor.
- “Radius” uluslararası afet projesine altlık oluşturacak bir deprem master planı İzmir Büyükşehir Belediyesi’nce hazırlanmış. Boğaziçi-Kandilli’den ve İTÜ’den Mustafa Erdik, Aykut Barka, Nuray Aydınolu gibi hocalarla çalışılmış. Komisyonlar ayrı ayrı çalışmış. Sonra biraraya gelerek workshoplar (atölye çalışmaları) gerçekleştirilmiş
- Viyadük, demiryolu, içme suyu projeleri fotoartlar üzerine çizilmiş. İnşaat yapılarında gözlemsel olarak bir değerlendirme yapılmış. Ortofotolar üzerinden her kareye düşen evlere ortalama değerler atfedilmiş.
- Ancak, kamuoyu bilgilendirilememiş. Hemşeriler “master plan yapıldı da ne işe yaradı” diyor.
- İzmir için durum tespiti, risk analizi yapılmış. Bundan sonra ne yapılacağına bakılmalı.
- Deprem sonrası için, İzmir’de itfaiye geliştirilmiş, arama-kurtarma için eğitimler verilmiş. Ancak, burada kalmış, daha fazla şey yapılmamış. (Bu temas sırasında görüşmelere katılan bir Y. Mimar uzman aynı zamanda Yerel Gündem 21 ve kent konseyi girişimlerinin de izleyicisi olarak bu eğitim programlarının sadece göstermelik olarak yapıldığını, pratik bir işe yaramadığını dile getirdi.)
- Belediye’de inşaat, jeoloji, jeofizik elemanlarının birlikte çalışacağı bir bölümün olması gerekir.
- İzmir İmar Yönetmeliği’ni değiştirmişler. Yeni binalar kontrol altına alınmış. Her bina için zemin etütü zorunluluğu getirilmiş. Proje müellifi kendi odaları tarafından denetlenecek. Yapı Denetim Yasası göz önünde tutularak denetleme biraz artırılmış. Böylece Belediye yapı denetim şirketleri ile birlikte denetimi tamamlayacak.
- 30 metrenin üzerindeki binalar yüksek bina kategorisine giriyor. Bu projeler Büyükşehir Belediyesi’ne gidiyor. Beş meslek odasından oluşan bir kurul var. Ön oluru onlar veriyor; sonra bu ön uygulama projesi ile uygulama örtüşüyor mu diye meslek odaları tarafından denetleniyor.
- Bu denetim mekanizması, Belediyenin üzerinden yük alması amacı ile tasarlanmış. Ancak, Belediye’nin yükünü artırmış. (Bir de sadece evrak denetimine çevirmiş olayı).
- İmar Müdürleri ayda bir toplanıyor; birbirlerini bilgilendiriyor ve ortak kararlar alıyorlar.

-
- Vali, Belediye Başkanı, Ordu Komutanı arasında eşgüdüm oluşturulmuş. Bunlar arasında uyumlu çalışma var. (Araştırma uzmanlarının görüşüne göre bu ülkedeki tüm büyük kentlerde uygulanması gereken, pratik geçerliliği yüksek bir model.)
 - Yerel Gündem 21'e Belediye içinde bir çalışma mekanı verilmiş. İmar Dairesi Başkanlığına bağlı bir birim olarak yürütülüyor. Gündem 21 kolaylaştırıcı olarak bir eleman seçiyor. İşleri bunlar yürütüyor. Koordinasyonu sağlıyor, toplantıları ayarlıyorlar.
 - Belediye Buca'da eğitim merkezi kuruyor. Arama-kurtarma eğitimi verilmesi planlanıyor.
 - Yasada olan hükümler uygulanmadığına göre valiliği ve belediyeyi buluşturan kurum "kent konseyi" olabilir.
 - Yerel Gündem 21'in proje başkanı, Belediye başkanı oluyor. Genel sekreteri atıyor. İzmir'de çalışma grubunun kolaylaştırıcısı olarak üniversiteden hocalar görev alıyor. Ege ve Dokuz Eylül Üniversiteleri'nden 17 kişi gönüllü grup olarak Gündem 21'i takip ediyor, denetliyor.
 - Valiliğin 13 adet çalışma grubu var. Ancak, il ve ilçelerdeki Geçici İskan Çalışma Grubu üyeleri koordineli değil, hatta birbirinden habersiz. Hem Valilik'te bir grup var, hem de Kaymakamlık'ta. Bunlar birbirinden habersiz.
 - Grupta ihtisaslaşma yapmışlar. İşler kişilere paylaştırılmış. Eğer deprem anında o kişi olmazsa, onun yerine işleri yürütecek kişi yok. O yüzden grup olarak çalışma yapılmalı.
 - Üç kişilik eşgüdümün altındaki yönetmelikte geçen alt birimler mevcut değil. Alt organizasyonlar yok. Yasada kademe kademe aşağıya doğru birimler mevcut. Ancak, uygulamada yok.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- İzmir’de kapsamlı bir deprem master planına giriş olarak bir çalışma yaptırılmış. Bu iyi niyetli bir girişim. Gerisi getirilememiş ama deprem riski taşıyan diğer kentlerimiz için fikir verici olumlu bir örnek oluşturuyor.
- Belediyelerin bundan sonra yapılacak binalarda katsayısı sınırlama eğilimi ve bunların çevredeki meslek odaları tarafından algılanış biçimi, İzmir’de de tartışmalara yol açmış.
- İzmir’de başarılı ve kuvvetli bir örnek olarak Valilik- Belediye yöredeki en üst askeri birim (İzmir’de Ege Ordu Komutanlığı) arasında muhtemel bir afete hazırlık alanında anlamlı bir işbirliği ve dayanışma mekanizması kurulmuş. Askeri birimlerin işin içinde oluşu, olaya randımanı çok yükseltici bir disiplin getirmesi yönünden pratik değer taşımaktadır. Bunun afet riski taşıyan diğer büyük kentler içinde geçerli olması temenni olunur.
- Belediyenin kentteki üniversitelerle çeşitli konularda olumlu ve kapsamlı işbirliği yaptığı memnuniyetle görülüyor.

KURUM ADI	İzmir Valiliği Kriz Yönetim Merkezi
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Tel: 0232 489 67 67
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Mustafa Korkmaz Dinçer (İzmir Valiliğinde Kriz Merkezi'nden ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'ndan sorumlu Vali Yardımcısı)
GÖRÜŞME TARİHİ	31.10.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	İzmir ilinin deprem afeti riskinin yüksek olduğu bölgeler içinde bulunuşu yerel yönetim birimlerini bu konuya karşı duyarlı kılmaktadır. Doğrudan valiliğe bağlı bir Kriz yönetim merkezinin meşgale alanı içinde deprem konusu da geniş yer tutmaktadır.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	*İzmir Valiliği Afet Bilgileri Haritası 2002 *İzmir İli Afet Çalışmaları Kriz Yönetim Merkezi Ekim 2003 *Depreme Hazırlık Tatbikatı İzmir 2002 CD'si *Tanıtım Sunuşu ve Metni

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- 17 Ağustos 2001'de Kriz Merkezi kurulmuş ve bugünkü binasına yerleşmiştir. İki adet toplantı odası mevcut. Biri afet koordinasyonu için diğeri de genel toplantılar için kullanılıyor.
- İzmir'e özgü pratik bir özellik olarak Vilayet Belediye ve Ege Ordu Komutanlığı afet konusundaki işbirliğini üst düzey bir koordinasyonla yürütme kararı almış.
- Yurt içi ve yurt dışı bağlantılı gelişmiş telsiz sistemleri var. (SSB telsizleri, ilçe bölge telsizleri, el telsizleri, telsiz amatörleri odaları mevcut.) Sesli sistem iletişim jeneratörleri (çadırlara bile elektrik verebilecek düzeyde), serverları, fax sistemleri mevcut (24 saat faaliyette).
- Depremi önceden saptanması ile ilgilenmiyorlar. Öncelik kamu kurumlarına ait binaların güçlendirilmesinde ve bunların zemin etütleriyle birlikte projelendirilmesinde.
- Tüm hastanelerin etütleri ve 6.4 şiddetli depreme dayanıklı olacak şekilde güçlendirme projeleri yapılmış. Ancak, henüz güçlendirilmeye başlanmamış. (Politikacılar eski binaların güçlendirilmesi işiyle maalesef ilgilenmiyor. Sadece yeni bina yapmakla ilgileniyor.)
- Kamu binalarının kritik olanları ön plana alınarak zemin etütleri yapılmalı ve kimlikleri çıkarılmalı.
- İzmir'de Cumhuriyet Döneminde yapılan binaların bile mimari projeleri, statik projeleri var. Ancak, şahısların son 30 yılda yeni yaptığı binaların bir kısmının statik projeleri bile yok.
- Sağlık ocaklarının büyük bir kısmı tek katlı olduğu için riskli değil.
- Kriz yönetimi konusunda sivil toplum örgütlerinin, gönüllü kuruluşların Valilikle çalışabilmeleri için mutlaka bir protokollerinin olması gerekiyor. Aksi halde, afet alanına bile alınmazlarmış.
- Afet anında neyin nasıl yapılacağına dair ellerindeki planlara, yasa ve yönetmeliklere göre hareket ediyorlarmış. İnisiyatifleri varsa kullanırlarmış, aksi takdirde bunun dışına çıkamazlarmış. Dolayısıyla, protokol ve buna göre de planlar yapılmalıymış. (Eğer deprem anında gönüllü kuruluşlar yapılan işi beğenmez ve önerilerde bulunurlarsa ve bu örgütlerle protokol imzalanmamışsa dikkate alınmazmış.)
- Afetle uğraşmak plan işi. Belediye ile koordineli çalışılıyormuş.
- Bölgede arama kurtarma çalışmaları için şu ekipler kurulmuş: DAFAK Timi (Ege Ordu Komutanlığı'na bağlı), Arama-Kurtarma Birliği (Belediye'ye bağlı), Sivil Savunma'nın Arama Kurtarma Ekipleri.
- Köpek eğitim merkezleri, afet konusunu işlemek üzere eğitim merkezleri mevcut.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Genel kriz anlayışı ve bunu besleyen yasal tanımlar zorlamadığı halde pratik uygulama potansiyeli birbirini tanımlayan üç ana kamu biriminin koordinasyonunun sağlanmış oluşu kıvanç verici.
- Gelişmiş bir iletişim ve haberleşme sisteminin mevcudiyeti de kriz yönetiminin ilk günleri için yararlı bir unsur niteliği taşıyor.
- Deprem afeti riski yüksek diğer illerde de İzmir örneğinin uygulanması özendirilmelidir.

KURUM ADI	İzmit Bekirpaşa Belediye Başkanlığı
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Tel:0262-3315160 - 0262-3315161 (Kazım Başarır) 0262-3674274 - 0262-3674274 (Mehmet Tavlı)
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	İzmit Bekirpaşa Belediye Başkanı Kazım Başarır (İnşaat Müh., Fen İşlerinden sorumlu Belediye Başkan Yardımcısı) Belediye Başkan Yardımcısı Mehmet Tavlı (Mimar, İmar işlerinden sorumlu Belediye Başkan Yardımcısı) Belediye Başkan Yardımcısı
GÖRÜŞME TARİHİ	28 Ekim 2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	1999 Marmara-Kocaeli Depremini çok ağır biçimde geçirmiş bir bölgenin yerel yönetimi olarak o dönemde başarılı çalışmalarına tanıklık edilmiştir. Dolayısıyla, edindikleri deneyimler ve bu deneyimlerin ışığında önümüzdeki dönemlere ilişkin projeler hakkında bilgi edinilmesinde yarar görülmüştür.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	“İzmit Bekirpaşa Belediyesi Deprem Raporu” başlıklı bir broşür

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- 1999 Marmara-Kocaeli Depreminde belediye binasının da ağır hasar gördüğü, buna rağmen bir-iki saat içinde toparlanmaya başlandığı ifade edildi. Sabah yedi-sekiz dolaylarında tüm iş makinalarının iş başına geldiği, ancak ilk saatlerde organizasyonun yeterli olmadığı belirtildi. İlk gün halkın çevredeki müteahhit şirketlere ait kepçe vb. aletleri alarak, kendi başlarına, kurtarma işlerine giriştikleri gözlenmiş. İlk günü belediyenin organize olmakla geçirdiği ve gün sonunda deprem hasarı görmemiş Park Bahçeler Müdürlüğü binasının karargah haline getirilmesiyle işe girişildiği belirtildi.
- Hemşeriler ikinci günden itibaren Doğukışla olarak anılan alanda kendi olanaklarıyla naylondan çadırlar kurmaya başlamışlar. Daha sonra bu alanda Amerika'dan gelen yardım malzemesiyle düzgün bir çadırkent kurulmuş.
- Depremden sonraki üç-dört günde devletin varlığının pek bulunmadığı ifade edildi. İkinci günden itibaren yardımların gelmeye başladığı, ancak ilk aşamada buna bir hücumun olduğu, Belediyenin organize olmasıyla da yardımların depolandığı ve daha sonra muhtarlar aracılığıyla dağıtımın yapıldığı belirtildi.
- Üç-dört gün sonra Valilik şehir girişlerinde yardım kamyonlarını karşılayıp yönlendirmeye başlamış. Bu arada, bir ölçüde Valilik-Belediye rekabeti de yaşanmış. Bir hafta sonra valilik tüm belediyelerden bir temsilci istemiş ve bu temsilciler aracılığıyla koordinasyonu sağlamaya çalışmış. Öncelikle hazır paketlerde kuru gıdalar vermeye başlanmış. Daha sonra, Kızılay'ın yanısıra Belediye de Belediye aşevinin aracılığıyla seyyar mutfaklarda hazırlanmış sıcak yemek vermeye başlamış. (Belediyenin sıcak yemek dağıtımını dört-beş ay boyunca sürdürmüştü.)
- Bekirpaşa Belediyesi sınırları içinde dört ayrı yerde çadırkent kurulmuş. Bunlar:
 - * Doğukışla
 - * Yenişehir
 - * Asilkent
 - * Cephanelik
- Doğukışla çadırkent alanı Amerika'dan gelen malzemeler kullanılarak kurulmuş. 35-50 ve 70 m2'lik üç ayrı tipte çadırlardan oluşuyormuş. Bir süre sonra Belediye tarafından çadırkent yönetimleri oluşturulmuş. Daha sonra, bu yönetimler valiliğe devredilmiş, Valilik tarafından yedi-sekiz ay boyunca yönetilmiş. Öte yandan, çadırkentler dışında mahallelerde de 10-15 civarında büyük çadır kurulmuş.
- Depremden bir-bir buçuk ay sonra prefabrik-geçici konut olgusunun gündeme geldiği, belediyelere sorulmadan merkezi idarelerin geçici konutlar için alanlar belirlediği belirtildi. Bu alanların bir kısmının özel

mülkiyete ait olduğu, bunun da maliyeti arttırdığı ifade edildi. Sonunda iki ayrı alanda prefabrike geçici konutların yapıldığı, kalıcı konutların yapılmasından sonra da bu konutların valilik tarafından ihtiyaç sahibi vatandaşlara tahsis edildiği ifade edildi. Şu anda da %30 civarında bir doluluk oranı bulunduğu belirtildi.

- Bu arada, TEDAŞ'ın oldukça hızlı çalıştığı ve depremden üç-dört gün sonra bölgeye elektrik verildiği belirtildi.
- Geçici konutların inşasının bitiminden birkaç ay sonra kalıcı konutlar için bazı ölçmelerin yapılmasına başlandığı belirtildi. Merkezi yönetim kalıcı konutların yer seçimi için yine belediyelerin hiçbir şekilde görüşüne başvurmamış. Seçilen bölgenin Bekirpaşa Belediye hudutları içinde olması nedeniyle şu anda belediye nüfusuna 35000 kişinin eklendiği, ancak hala İller Bankasından alınan payda bir değişme olmadığı ifade edildi. Tepeköy-Gündoğdu yerleşim alanlarında kurulan kalıcı konutların bir bölümü (2800) Dünya Bankası tarafından finanse edildi ve Başbakanlık Proje Uygulama tarafından inşa ettirildi.
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca (BİB'inca) yaptırılan konutların altyapısı 5 (beş), üst yapısı ise 2 (iki) müteahhit firma tarafından gerçekleştirilmiş. Ayrıca, bu iki tip konutlar farklı büyüklükte inşa edilmiş. (BİB 3 oda + salon, PUB 2 oda + salon) Bu konutlarda hala bazı sorunların olduğu, örnek olarak yağmur suyu şebekesinin olduğu ancak hala şebekenin kollektör bağlantısının olmadığı ve ayrıca ulaşım sorununun tam çözülmediği belirtildi.
- Yurtiçi ve yurt dışı yardımlarla Belediye'nin birkaç adet toplum merkezi açtığı, buralarda çeşitli eğitim ve sosyal faaliyetlerin yürütüldüğü belirtildi.
- Depremden sonra merkezi idare, başta imar işleri, olmak üzere belediyelerin bazı faaliyetlerini askıya almış. Mevcut imar planları iptal edilmiş. Daha sonra imar planlarının revizyonu gündeme gelmiş. Bu çerçevede, imar planlarının revizyonuna ilişkin bir ihale açılmış ve 2001 Haziran ayı itibarıyla yeni imar planı Büyükşehir Belediyesinin onayı ile yürürlüğe girmiş.
- İmar planlarının 1/25000 ölçekli yapıldığı ve şehir merkezlerinde kat yüksekliğinin 2 (iki) katla sınırlı tutulduğu, çok yeni olarak 3 (üç) kata izin verildiği belirtildi. İki-üç katla sınırlamanın mühendisliğe müdahale olduğu, önemli olanın denetim olduğu belirtildi.
- Hasar tesbit işlemlerinin Belediye tarafından da yapıldığı, ancak BİB, tarafından, Afet İşleri Genel Müdürlüğü katkısıyla yapılan tesbitlerin kullanıldığı belirtildi. Bu işlemler sırasında maalesef büyük rant hesaplarının döndüğü, genellikle ağır hasarlı binaların daha sonra orta hasara döndürülmesine çalışıldığı belirtildi. Halen ağır hasarlı olup yıkılamayan ve çevreyi tehdit eden binaların bulunduğu da ifade edildi.
- İzmit Büyükşehir Belediye'sinin depremden sonra "Zemin ve Deprem Araştırma" birimi oluşturduğu ve depremde hasar gören bölgelerin zemin haritalarının çıkarıldığı belirtildi. Ayrıca, sivil savunma anlamında mahalle örgütlerinin kurulduğu ve düzenli tatbikatların yapıldığından söz edildi. Öte

yandan, denetim şirketleri her ne kadar istenen seviyede çalışmasa da yapı kalitesinin gözle görülür biçimde yükseldiği, kaçak yapılaşmanın da azaldığı belirtildi.

- Bekirpaşa Belediye Başkanı ile ayrıca yapılan bir konuşmada, depremden sonra Bekirpaşa'nın, Kocaeli ilinde Gebze'den sonra ikinci büyük ilçe haline geldiğini, bunun da yatırımcıların dikkatini çekerek bölgeye yeni yatırımların başladığını ifade etti. Dolayısıyla, depremin bölgeyi canlandırma gibi bir etki yarattığını belirtti. Kendisi Bekirpaşa'yı geleceğin İzmit'i olarak gördüğünü ve planlamalarını bu çerçevede yaptığını dile getirdi.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Deprem geçirmiş belediyelerin edindikleri deneyimlerle olası afetlerde daha iyi organize olabilecekleri düşünülmektedir.
- Kurumlararası organizasyon bozukluklarının olduğu, ayrıca garip bir yerel rekabetin de bu bozukluklarda payının bulunduğu bir kere daha ortaya çıkmış gibidir.
- Hasar tesbit olayına radikal bir çözümün gerektiği görüşü yeniden canlanmıştır.
- Deprem gören bölgelerde, yapı kalitesinin bir miktar düzeldiği, buna karşın imarda iki-üç kat sınırı getirilmesinin doğru bir çözüm gibi görünmediği anlaşılmaktadır.
- Deprem sonrasındaki yardımlara ilişkin gerçekçi bir araştırma yapılması ve bu incelemeler sonucunda bu yardımların dağıtılmasına ilişkin bir metodoloji oluşturulması gereği ortaya çıkmaktadır.
- Yapı Denetim Firmalarının işleyişi, her ne kadar istenilen düzeyde olmasa bile, hiç denetim yapılmamasına göre çok daha iyi bir durum ortaya çıktığı ve bir parçacık bir denetimin bile göz ile görülür iyileşmelere yol açtığı anlaşılmaktadır. Depremden sonra bu bölgede, kaçak yapılaşmanın oldukça azaldığı da anlaşılmıştır.
- En azından 1999 Marmara-Kocaeli Depreminde ve Bekirpaşa bölgesinde merkezi idarenin toparlanıp organize olmasının bir hafta sürdüğü, ancak bir hafta sonunda belediyelerle koordinasyonu sağlamaya yönelik düzenlemelere giriştiği anlaşılmaktadır.
- Merkezi Yönetimin afetle ilgili planlamalarında eksiklik olduğu açık bir şekilde ortaya çıkmıştır. Kocaeli gibi birinci derece deprem bölgesinde geçici ve kalıcı konut alanlarının depremden sonra belirlendiği anlaşılmaktadır. Bu belirlemede belediyelerle temasa geçilmediği ve onların görüşünün alınmadığı da anlaşılmaktadır. Öte yandan, bu tür planları olan kentlerimizde, bu planlardan yerel yönetimlerin haberinin olup olmadığı hususunun da Afet İşleri Genel Müdürlüğü'ne sorulması gereği ortaya çıkmaktadır.
- Depremin, en azından Bekirpaşa ilçesi için, bölgeyi canlandırıcı bir olumlu etki yarattığı da, Bekirpaşa Belediye Başkanı'nın ifadelerinden anlaşılmış bulunmaktadır.
- Depremden sonra yapılan geçici ve kalıcı konutların da etkisiyle nüfusu artan ilçelerin İller Bankası'ndan aldığı payın hala düzeltilmemiş oluşu, merkezi yönetimin bu konuda işleri oldukça yavaş yürüttüğü izlenimini yaratmıştır.

KURUM ADI	Jeoloji Mühendisleri Odası – İstanbul Şubesi
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Jeoloji Müh. Od. Başkanı
GÖRÜŞME TARİHİ	12.12.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	İstanbul'daki deprem riskinin yüksekliği dolayısıyla konuya ilgi gösteren meslek odaları arasında yer almakta ve belli bir birikim sağlamış bulunmaktadır.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- İstanbul'un jeolojik özelliklerinin 1960'ların doktora tezlerinden edinilen bilgi kadar bilindiği ve haritaların da o dönemlerde çıkarıldığı belirtildi.
- İstanbul'da Jeoloji Mühendisliği teknik hizmeti veren 20 adet büro var iken Marmara Depremi sonrasında bu sayının 180'e ulaştığı ve emekli jeoloji mühendislerinin bile büro açtığı belirtildi.
- Resmi kurumların onay verdiği bazı laboratuvarların olduğu, ancak bu laboratuvarlara ait bandrollerin sahtelerinin basılarak bazı kişilerce kullanıldığı ifade edildi.
- 100-200 Milyon TL'ye jeolojik etüdlerin yapıldığı, bunların belediyelerce kabul gördüğü, oysa bu rakamlarla o etüdlerin yapılmasının imkansız olduğu belirtildi.
- İlkokulda deprem olayının hiç anlatılmadığı, Japonya'yı deprem ülkesi olarak öğrendiğimizi, ama ülkemiz için hiçbir şey söylenmediği dile getirildi.
- Sivil Savunma ve Akut'un dünyanın en iyi arama - kurtarma ekipleri olduğu, donanımlarının da iyi olduğu belirtildi.
- Arama – Kurtarmaya işi bırakmamak gerektiği, binaların doğru yapıp Akut'a görev düşmemesini istediklerini belirttiler.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Jeoloji mühendisliği hizmetlerinin, zemin mekaniğini gölgeleyecek biçimde aşırı ön plana çıkışı, büro sayılarındaki artışla da doğrulanıyor.
- Ancak, İstanbul Şubesi'nin diğer meslek odaları ve grupları ile yakın ilişkide kaldığı ve anlamsız bir rekabet havası yaratmamaya gayret ettiği gözleniyor.

KURUM ADI	Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Adres: 34680 Çengelköy / İstanbul Tel: 0216 332 95 54 0216 332 02 77 Fax: 0 216 332 17 11 Gsm: 0532 609 98 20 e-mail: barbaros@boun.edu.tr
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Prof. Dr. Gülay Barbarasoğlu (Müdür)
GÖRÜŞME TARİHİ	TARİH 17.10.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Tarihsel gelişme içindeki en eski ve köklü sismolojik merkezlerden biridir. Depremle ilgili jeofizik ve tektonik ölçmelerin yanısıra son dönemlerde çeşitli araştırmaların yürütüldüğü canlı bir merkez haline de gelmiştir. Doğrudan Başbakanlığa bağlı idari statüsü 1980'lerde değiştirilerek Boğaziçi Üniversitesi'yle bağlantılı kılınmıştır.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	*Müze Koleksiyonları İçin Afet Hazırlıkları *Center For Disaster Management Report (June 2003) *Center For Disaster Management Report (March 2002) *ABCD Basic Disaster Awareness Handbook and its CD *T.C. Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü Dergisi (Ekim 2003)

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Profesör Barbarosoğlu, hem bu birimin hem de Boğaziçi Afet Yönetim Merkezi'nin müdürlüğünü yapıyor.
- Enstitü astrofizik ve meteorolojik rasat amacıyla kurulmuş. Sonradan sismik rasat devreye girmiş. Şu anda astrofizik ve meteoroloji alanında araştırmalar yürütülüyor, sismoloji alanında da rasat yapılıyor, zayıf hareketler (weak motion) izleniyor.
- İstanbul genelinde, 100 adet kuvvetli hareket (strong motion) izleme birimleri var. (Afet İşleri-Deprem Araştırma Dairesinin İstanbul çevresindeki izleme birimleri 40 dolaylarında)
- Enstitü sismoloji hizmet merkezi haline dönüşmüş durumda. Boğaziçi Üniversitesi'ne bağlı, Kandilli Rasathanesi'nde Deprem İzleme Merkezi adında bir yeni merkez kurulması planlanıyor. Kendi kadrosu ve bütçesi olacak şekilde. 2004 yılına yetiştirilmeye çalışılıyormuş. Henüz bütçesi ayarlanamamış. Ama, diğer bütün işlemler tamamlanmış.
- Risk azaltmayı iki bölümde ele alıyorlar: “deprem mühendisliği” ve “halk eğitimi”.
- İstanbul'da Master Plan çalışmalarına aktif katılıyorlar. (Profesör Barbarosoğlu da kendi mesleğinin farklı olmasına karşın bu çalışmalara katılmış.) Ayrıca, tüp geçit projesi ve Ayasofya özelinde tarihi eser çalışmaları var.
- Sismik risk azaltma ve yönetme amaçları ön plana çıkmış. İstanbul'daki tarihi eserler ile ilgili daha fazla faaliyet göstermek niyetindedeler.
- İstanbul'daki okulların dayanıklılığı konusunda endişeleri var.
- Kandilli ve Boğaziçi Üniversitesi Rektörlüğü'nün desteği ile erken uyarı ve acil müdahale birimleri kurulmuş.
- 1999'da afete hazırlık eğitim projesine başlamışlar. Bu faaliyet, aslında misyonunun tarifinde yer almamakla birlikte, birime yerleşmiş. Personelinin bir kısmına sertifikasyon sağlamışlar. Eğitim konusuna Kandilli sahip çıkıp devam etmek istiyormuş.
- Boğaziçi Üniversitesi afet yönetimi araştırma projesi şeklinde konuya dahil olmuş. Birimin, halk eğitimi konulu birçok dokümanı var.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Klasik jeofizik ölçme merkezi niteliğinde daha hareketli ve çok yönlü bir deprem araştırma merkezi haline dönüşen ilginç bir kurum.
- 1999 Depremlerinin İstanbul ve çevresindeki ürkütücülüğüne karşı teknik mesleklerden olmayan yurttaşların eğitilmesine ve bilgilendirilmesine katkı koyuyorlar ve bu, enstitünün ana etkinliklerinden biri olma yolunda gözüküyor.
- Akademik işlerin yanısıra pratik- ticari bazı faaliyetlere de girişilmiş olduğu anlaşılıyor. Yine 1999 Depreminde sonraki bağlantılarla eğitsel ve pratik amaçlı çeşitli boyda sarsma tabloları düzeneği kurulduğu gözleniyor.

KURUM ADI	Karayolları 17. Bölge Müdürlüğü
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	ADRES: Zincirlikuyu/İstanbul TEL: 0212 213 08 00
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Cahit Turhan (Müdür) Nurdan Apaydın (İnşaat Y. Müh.)
GÖRÜŞME TARİHİ	19.09.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Mühendislik yapılarının depreme karşı güçlendirilmesi ve ayrıca geçirilmiş depremlerde oluşmuş hasarların onarımı ya da ağır hasarlı yapı elemanlarının yeniden inşaatı konusunda Karayolları Genel Müdürlüğünde JAICA Japon kurumsal desteğiyle bir çalışma yürütülüyor. En önemli çalışma 17. Bölge sınırları içinde yer alıyor. Dolayısı ile, Bölge Müdürlüğü deprem olayıyla yakından bağlantılı.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Birimin hizmetleri üç ana başlıkta özetlenebilir: Teknik proje; İdari hizmet; Finansman işleri.
- Teknik proje bölümü: Gereken yapıların tamir, onarımını yapmak, mevcut kriterlere göre hayatını devam ettirmesini sağlamak. Gereken yapılara takviye yapılması (mevcut yapıların dayanıklı olup olmadığının belirlenmesi işi dahil).
- 1999'dan sonra yapılan incelemelere göre yapılar genelde yetkin bulundu. Hangi yapılara öncelik tanınacağı ve bunun sırası belirlendi. Özel teknoloji gerektiren yapılar için (örneğin Boğaz Köprüleri) teknik yeterlilik mevcut olup olmadığına karar verme de işin bir parçası.
- Finansman bölümü: Mevcut kaynak yeterli olup olmaması yoksa dışardan (iç destek veya dış destek) takviye alınıp alınmaması konularıyla ilgileniyor.
- Ulaşım sistemleri üzerindeki yapıların onarım, güçlendirme çalışması yapmışlar (1980'den sonra hazırlık, 1999'dan sonra aktif çalışma).
- 1993'te İstanbul'daki köprüler üzerinde Boğaziçi Üniversitesi'ne çalışma yaptırmışlar.
- Japonya'dan kredi talabında bulunulmuş (10 yıl ödemesiz, 30 yıl geri ödemeli, gelişmekte olan ülkelere verilen uygun bir kredi). Bu kredi temin edilmiş.
- Televizyonda yayınlanan "Türkiye Depreme Nasıl Hazırlanıyor" adlı programda en hazırlıklı kurum seçilmiş.
- 1997'den beri 104 köprüde bakım uygulamışlar.
- Yedi adet viyadük üzerinde bakım yapmışlar (örneğin Okmeydanı Kavşağı üzerindeki köprü).
- En fazla ulaşım ihtiyacı olan güzargahtaki yollar üzerinde bakım yapılmış.
- Büyük Köprüler Takviye Projesi (Japon kredisi kapsamında müşavirlik ihalesini yapmışlar. 12 Ocak göreve başlama tarihi). Köprülerde yapılan çalışmalar için bazı hocalar (Mustafa Erdik, Nuray Aydınoglu...v.b.) danışmanlık yapıyormuş. 2007 yılında tamamlanacak bir proje olarak büyük 13 yapının bunun arkasından da iç kaynaklarla diğer önemli yapıların onarımı sırasıyla yapılacak. Bu Japon ilişkisinde vilayetin Afet Yönetim Merkeziyle özel bir koordinasyon yürütülüyor.
- İl Afet Yönetim Merkezi ulaşım işiyle ilgili dokuz ayrı kurumu deprem sonrası ilk müdahale ve daha sonraki rehabilitasyon faaliyeti sırasında yardımcı olmak üzere görevlendirmiş. Bu kurumların çalışma eşgüdümü sağlanması ve yönlendirilmesi görevini ise Karayolları 17. Bölgeye vermiş.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- T.C. Karayolları Genel Müdürlüğü merkez bünyesindeki temaslarda da edinilen bir izlenim İstanbul temaları için de geçerlidir. Buna göre, Karayolları İdaresi kendi içinde kompakt ve diğer idarelerle ve kurumlarla eşgüdümlü bir bağlantının önemini çok benimsemeyen bir tavır içindedir.
- Karayollarının genelde, 17. Bölgenin özelde sahip olduğu yerleşmişlik ve deneyim, yaptıkları işi ciddi tuttukları izlenimini vermektedir.
- Japon JAICA kurumsal kredisinin 100 milyon dolar eşdeğeri sınırının iyi bir sınır olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca özkaynak seferber etmeye gerek kalmadan öngörülen önemli işlerin tümünün yapılabileceği kestirilmektedir.
- Bu kestirimin ve tahminin doğru çıkacağını düşündürten bir husus Boğaziçi ve Fatih Köprüleri'nin ayaklarında bir özel onarım ve güçlendirme yapılmasının gerekmeceğinin bir ön bulgu olarak ortaya çıkmış bulunmasıdır. (Köprü mühendisliği alanına belli bir yakınlığı olan ve bu proje çalışmasının yönlendiricisi Karaesmen Hoca'nın mühendislik sezgisi de bu tür bir eziyetli ve pahalı güçlendirme operasyonuna ihtiyaç olunmayacağı yolundaydı).
- İl Afet Yönetim Merkezi ve AKOM Kurumu ile 17. Bölge ilişkilerinin çok net belirlenmediği izlenimine varılmıştır. Bu izlenim bir ölçüde aynı gün temas edilen, Vilayet ile Büyükşehir Belediyesi arasında bir yerlerdeki pozisyonu çok iyi belirlenmemiş olan AKOM Biriminden edinilen izlenimlerden de kaynaklanmaktadır.
- Daha sonra ekip yöneticimizi telefonla arayarak teknik detayda bilgi istenirse onu da verebilecekleri yolunda, bizzat Bölge Müdürünün yaptığı dostane açıklama takdirle karşılanmıştır.

KURUM ADI	Karayolları Genel Müdürlüğü
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Adres: Karayolları Genel Müdürlüğü İnönü Bulvarı ANKARA Tel: 415 70 00
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	İsmail Tümay (KGM Genel Müdür Yardımcısı) ve ilgili birimlerin Daire Başkanları
GÖRÜŞME TARİHİ	17.09.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Köprü, viyadük vb. ulaşım alt yapısının deprem etkisiyle olan bağlantısı ve bu tesislerin tasarımı ile uygulamasında bu bağlantının göz önünde tutulması mecburiyeti, KGM'yi deprem olayıyla dolaylı bağlantılı kılmaktadır. Ayrıca, 1999 Depremlerinden sonra bu tesislerin bir bölümünde onarım ve güçlendirme yapılması yoluna gidilmelidir. Bu durum da kurumun deprem konusuyla bağlantısını kuvvetlendirmektedir.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Karayolları Genel Müdürlüğü'nün ulaşım altyapısı için proje safhasında deprem etkisinin dikkate alındığı, jeolojik yapı, zemin ve taşıyıcı sistem unsurlarının bu çerçevede önem taşıdığı hatırlatıldı.
- Bolu Dağı Viyadüklerinin bir bölümünde, bilindiği gibi, ağır hasar oluştu. Bunların tamir ve güçlendirme projeleri Uluslararası Sigorta ve Reassürans Gruplarının da devreye girmesiyle yürütülüyor. Öte yandan, az hasar görmüş ya da henüz inşaaata başlanmamış kısımların projelerinin yeniden gözden geçirilmesi yoluna gidilmiş. Mevcut az hasarlıların temel takviye projelerinin hazırlığı yapılmış, önümüzdeki inşaat mevsiminde viyadükler bölgesinde yoğun çalışma bekleniyor.
- Bolu Tüneli'ne gelince, yeni bir sismik design'a (yeni bir ivme değerine) göre yeniden projelendiriliyor. İnşaatın yeniden başlayıp yürümesi de ileri bir planlama aşamasında.
- İstanbul ve çevresindeki sanat yapılarının incelendiği ve JVS Kurumundan sağlanan Japon kredisiyle bazı güçlendirme işlerinin başlandığı ifade ediliyor. Bu çerçevede 11'i büyük, toplam 37 yapı öncelikli olarak seçilmiş bulunmaktadır. Ayrıca, Boğaz Köprüleri ile Haliç Köprüsü ile yaklaşım viyadükleri de incelenmiş; fizibilite çalışmaları yapılmış ve güçlendirme kararı alınmış. İhale hazırlıklarının yürümekte olduğu ifade ediliyor. (Bu işlerle ilgili olarak alınan Japon kredisinin 10 yıl ödemesiz, toplam 30 yıllık bir kredi olduğu anlaşılıyor.)
- Öte yandan, 22 adet köprünün (Sağmalcılar dahil) güçlendirilmesi projesi İTÜ tarafından yapılmaktadır.
- Yeni yapılacak sanat yapılarında AASTHO şartnamesi kullanılmakta olup, ayrıca bölge bazındaki deprem ivmeleri esas alınıyor. Ayrıca, artık zeminin sıvılaşma riskine de bakılmakta olup, bu çerçevede, örnek olarak Bursa çevre yolunda bu riskin ortaya çıktığı ifade ediliyor.
- 1999 Depremlerinden sonra Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca yaptırılan afet konutlarının zemin etüdlerinin bir bölümü de KGM tarafından yapılmış. Sıvılaşma tehlikesinin belirlenmesi üzerine yer değişimine gidildiği anlaşılıyor.
- Ayrıca, zemin işleri yeni bir şartname hazırlandığı, Euro Code- 7'ye de bakılarak bazı bilgiler alındığı belirtildi.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Karayolları idareimiz sanat yapılarının deprem etkisine karşı davranışı ve projelendirilmesi alanında belli bir deneyime sahip gözüküyor. Ancak, fazla yerleşmiş oturmuş bir kurum oluşu dolayısıyla deprem olayına bakışlarında genel bir bürokratik eğilimi de seziliyor. Bununla birlikte, yaptığı işin sahibi bir kurum olarak işleri götürmeye çalışıyorlar.
- Bolu Dağı Tüneli öncesindeki Kaynaşlı Viyadükleri ile dağdaki tünelde oluşan ağır hasarlar Karayolları idaresinin prestijini biraz zedelemiş gibidir. Öteden beri zaten çok tartışılmış olan Bolu Tüneli'nde depremsel hasar oluşması bu proje etrafındaki heyecanı da bir miktar azaltmışa benziyor.

KURUM ADI	KIZILAY(Gen. Md.)
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Oktay ERGUNAY (Genel Müdür; jeofizikçi; deprem konusuyla bağlantılı bürokraside değişik görevler ve üst yöneticilik deneyimiyle konuda kapsamlı bilgiye sahip.
GÖRÜŞME TARİHİ	19.08.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Ana görevi afetlerden hemen sonraki kurtarma ve ilkyardım, geçici iskan, iaşe, su sağlanması, hijyen şartlarının gözetilmesi konularıdır; buna hazırlık olarak çadır üretimi dahil barınak sağlanması ve depolanması işiyle uğraşır. Gönüllülük duygusu esasına dayalı bir işleme biçiminden hareketle günümüzde yarı profesyonelliğe ulaşmıştır ve deprem konusunun diğer alanlarında da bilgi birikimi ve deneyim sağlama yolundadır. Bu çerçevede gelecekte depremle ilgili teknik bilgi alma ve depolama faaliyeti ile toplumun çeşitli kesimlerine afet ve özellikle deprem ile bağlantılı eğitim götürme alanında daha kapsamlı hizmetler ve görevler yükümlenme hazırlığındadır.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	1) Kızılay Tarihi-Hilal-i Ahmer'den Kızılay'a; 2 cilt (Seçil K. Akgün-M. Uluğtekin) 2) 9 adet kaynak ve öğrenim kitapçığı (ULUSLARARASI KIZILHAÇ VE FEDERASYON DERNEKLERİ'NİN yayınları 3) Kızılayı genelde tanıtıcı iki büroşür

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- 1868 Hilal-i Ahmer adıyla kuruldu.
- 1935 Kızılay adını aldı.
- 653 şubesi; 100 aktif şubesi var.
- Seçimle gelen 30 kişilik icra grubu ve bunların arasından 7 kişilik yönetim kurulu, profesyonel genel müdür ve ona bağlı işletme birimleri var.
- Bütçe oluşumu ve mali dayanakları: yurttaşların hibe yardımları, maden suyu, mevcut ana paranın faizi ve taşınmaz malların(3800 taşınmaz malı var) kira gelirleri. (kurban derisi, röntgen filmi gibi tekelinde tuttuğu bazı nesnelere satış gelirleri artık çok azalmış)
- 33 adet “tıp merkezi” var (toplumsal hizmet ve biraz da reklam amaçlı)
- Kızılay afete hazırlık eğitim kursları veriyor(kamu çalışanlarını ve halkı bilgilendirmek amaçlı)
- Çadır bakım gerektiren malzeme(6 ayda bir havalandırılması gerekiyor) Çadırı yeniden kullanmak için 100 ABD doları yaklaşık masraf yapılıyor. Yenisinin maliyeti de yaklaşık 400 ABD doları
- 40 000 çadırı var hazırda; çadır üretim tesisi kurulmuş. (yılda 12 000 çadır üretebiliyor)
- Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu üyesi (179 ülkeli bir federasyon; T.C. Federasyonun Avrupa Bölgesinin afetlerden sorumlu başkanı)
- Konuyla ilgili başvurulabilecek kuruluşların hatırlatılması

1) Başbakanlık

-T.C. Acil Yönetim Kurumu Genel Müdürlüğü

-Proje Uygulama Birimi

2) Bayındırlık ve İskan Bakanlığı

-Yüksek Fen Kurulu (denetim ve sigorta yasa değişikliği üzerinde çalışıyorlar)

-Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü –TAU

-Afet İşleri Genel Müdürlüğü (bünyesinde Deprem Araştırma Dairesi-DAD de bulunuyor)

-Avrupa Afet Eğitim Merkezi(TAU'ya bağlı)

-Yapı İşleri Genel Müdürlüğü(onarım güçlendirme)

-Arsa Ofisi

-Toplu Konut İdaresi

-İller Bankası(rehabilitasyonda acil ve kalıcı altyapı işleri- hidrolik ve elektrik)

3) İçişleri Bakanlığı

-Sivil Savunma(profesyonel arama kurtarma)

4) Milli Savunma Bakanlığı -TSK

-Kurtarma taburu kurulmuş (afetten hemen sonra müdahale) ayrıca Doğal Afetlerde Sivil -Askeri Tugay İşbirliği (Civil-Military Cooperation -CIMIC)

-Doğal Afet Arama Kurtarma Kurumu (DAC)

-Jandarma Arama Kurtarma Kurumu (JAC)

5) Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı

-Doğal Afet Sigortaları Kurumu –DASK-Zorunlu sigorta işlerini milli reassürans kurumu eliyle yürütüyor

-Sigortacılık Genel Müdürlüğü

6) Tarım Bakanlığı

-Hayvancılık Genel Müdürlüğü (hayvan telafat tespiti ve yerine yenilerinin sağlanması görevi)

7) Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı

-Temel Sağlık Hizmetleri Gn. Md. (afet sonrası acil ve geçici müdahalede sağlık hizmetlerine yardımcı olunması)

8) Ulaştırma Bakanlığı-PTT-Telekom

9) Enerji Tabii Kaynaklar

-DSİ

10) Özel Oluşumlar

-Kriz merkezleri (merkezi ve yerel)

-MGK kapsamında ulusal kriz müdahalesi planlandığı anlaşılıyor.

• Diğer Bilgiler

-Sigorta yaptırmayan yurttaş 20 sene vadeli ve bir bölümü geleneksel olarak hiçbir zaman ödenmeyen bir borçlanma ile yaklaşık ortalama 50-60 milyar değerinde bir konut ediniyor oysa zorunlu sigorta yaptırmış olana sadece 10 milyar TL ödeniyor idi, büyük haksızlıktı, şimdi 60 milyara çıkarılmış. Bu durum zorunlu sigorta yaptırmayı özendiriyor

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Çadır kullanımı ve afetlerden sonra panik içinde mali yöneticilerin yardım malzemesi israfı ve bilhassa çadır savurganlığı (2002 Sultandağı-Çay Depreminden sonra Afyon'a gerekenin 2.5-3 katı fazla çadır gönderilmiş ve pek azı geri gelmiş.)
- Birbirinin içine girmiş kavramların ayıklanması.
- Acil müdahale (emergency intervention); acil durum yönetimi, kriz yönetimi; risk yönetimi kavramları birbirinin içine geçmiş biçimde kullanılıyor, algılanması kolay ve net değil.
- Kızılayın görev kapsamı genişlemesinde bu konuların daha saydamlaşmasına gayret edilmeli (ayrıca genelde de ilgili diğer kurumların ve uzman kurumların daha net tanımlar geliştirilmesi temenni edilir.)
- Afet yönetimi kavramı bunların hepsini birden bir miktar kapsayan bir diğer yeni oluşumdur ama orada da netleşmeye ihtiyaç bulunmaktadır.

KURUM ADI	Milli Reasürans Şirketi – Doğal Afetler Sigortaları Kurumu (DASK) adına sorumlu yürütücü
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Adres: Teşvikiye Caddesi No:43-57 34368 Teşvikiye – İstanbul Tel: 212-231 7909 Fax: 212 234 4468
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Hüseyin YUNAK – Genel Koordinatör
GÖRÜŞME TARİHİ	12.12.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Zorunlu deprem sigortası uygulamasını devletin ilgili kurumları adına Milli Reasürans Şirketi yürütüyor. Konuya, buradan gelen bir yakınlıkları bulunuyor.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	DASK'ı tanıtan broşür

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Doğal Afetler Sigortaları Kurumu (DASK) hizmetlerinin yürütülüşü “dışarıdan hizmet satın alma” yoluyla sağlanıyor. Milli Reasürans Şirketi, bu kurum adına DASK’ın idareciliğini yapmaktadır.
- Yapı kalite sigortası ile deprem sigortasının farklı alanları hedeflediği ifade edildi. Deprem sigortası daha çok mevcut yapı stokuna yönelik, yapı kalite sigortası ise yeni inşa edilecek yapılara uygulanabilir. Ancak, yapı kalite sigortası olayında reasürans açısından sorunlar mevcut. Bu yüzden de işlerlik kazanamıyor. Çünkü, Türkiye’de yapım sürecine ilişkin “sorumluluk” kavramı net değil. Dolayısıyla, sigorta edilebilmesi için öncelikle bunun netleşmesi gerektiği ifade ediliyor.
- Ülkenin jeolojik koşullarının belli olduğu, bu yüzden birtakım tedbirlerin alınması gerekli olduğu belirtiliyor. Ayrıca, ülkenin kaynaklarının tükendiği, dolayısıyla deprem sonrasında devletin konut yapmasının ülkeye çok fazla yük getirdiği görüşü benimsenmiş.
- 1999 Depremleri döneminde ülkedeki sigortalı konut sayısı % 6 düzeyindeymiş. Şu anda, ülke çapında bu oranın % 15 olduğu ve artma eğilimi gösterdiği ifade ediliyor.
- Devletin kendi koyduğu kuralların yine kendisi tarafından çiğnendiği, aşırı bir babalık güdüsüyle hareket edildiği belirtiliyor. (Zorunlu deprem sigortası yaptırılmamış konutlara da 2002 ve 2003 depremlerinde devlet eliyle yardım götürülmüş olması sürekli bir yakınma konusu) Dolayısıyla, devletin zorunlu deprem sigortasıyla ilgili yasal dayanağı kendisinin henüz benimseyemediği anlaşılıyor. Bu yüzden dört yıl geçmesine rağmen hala yasasının çıkartılmayıp, kanun hükmünde kararname ile yürütüldüğü, bu nedenle de cezai işlemlerin yürürlüğe konulamadığı ifade ediliyor. Oysa, biraz cezai uygulamanın gerekli olduğu aşikar.
- 587 sayılı kanun hükmünde kararnamenin 16. maddesinde DASK’da toplanan paraların nasıl değerlendirileceğinin tanımlandığı hatırlatılıyor. Şu anda 750 milyon dolarlık reasürans korumasının alındığı, havuzdaki paranın çoğalmasıyla bu miktarın daha da artacağı belirtiliyor.
- 180 kişinin çalıştığı Milli Reasürans Şirketinde, DASK ile ilişkili olarak tam zamanlı 10-12 kişinin ve ayrıca bir miktar da part time elemanın çalıştığı ifade edildi.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Milli Reasürans Şirketi uluslararası reasürans sistemi doğrultusundaki ülkemizdeki en ciddi ve kapsamlı şirket olarak biliniyor. Dolayısıyla, DASK'ın yürütülmesinde kendilerinden yardım alınıyor oluşu şaşırtıcı değil.
- Ancak, belli bir artış eğilimi gözlenmekle birlikte sadece %15'lere varmış olan depreme karşı sigortalanmış bina oranı henüz çok düşük. Kanun gücünde kararname kanun formuna getirildiğinde cezai yaptırımların bir miktar uygulanma şansı mevcut olabilecek. Ancak, bunun da sistemin benimsenmesine çok fazla katkıda bulunması zor olabilir.
- Zorunlu deprem sigortasının yapı kalitesi sigortası ile çelişip çelişmediği, örtüşüp örtüşmediği de henüz tam anlaşılamiyor.
- Talihsiz bir dönemde bütçe açığını kapamaya yarayacak bir destek olarak çıkartılmış olduğu hissi genel kamuoyunda maalesef yaygın gibi. Dolayısıyla, bunun vatandaşa da yararı olabileceği henüz çok fazla düşünülemiyor.

KURUM ADI	Maden Tetkik Arama-MTA Enstitüsü
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Tel: 0312 287 34 30
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Ömer Emre (Jeomorfolog) Çevre Jeolojisi Ve Doğal Afetler Araştırma Grubu Koordinatörü
GÖRÜŞME TARİHİ	24.03.2004
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Ulusal ölçekte jeolojik veri tabanı oluşturmayı amaç edinmiş ayrıca diri fayların izlenmesinde görevler üstlenegelmiş, yetkin bir kamu kurumudur. Yer bilimleri ve tektonik bakış açısından deprem konusuyla yakından ilgilidirler.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- MTA'nın görevi maden ağırlıklı ise de, tüm jeolojik veri tabanını kendi bünyesinde oluşturan bir konuma sahiptir.
- Jeolojik irdeleme-araştırma (geological survey) bağlantısıyla algılanırsa, tüm deprem olayıyla ilgili jeolojik bütün veri MTA'da olmalı. (Ama, maalesef tam oluşamadığı biliniyor.)
- MTA ile ilgili yasal dayanak metinleri ile resmi yazı ve yönetmelikler düzeyinde depremle ilgili hiçbir şey, görev tanımı olarak kağıt üzerinde gözüküyor.
- MTA'nın kuruluşu 1935. MTA'da maden arama ön planda tutulmuş. Böyle bir sıkıntısı var.
- 1970'li yıllardan itibaren aktif tektonik faaliyetler ve depremle ilgili çalışmalar yapıldı. Deprem projesi altında DPT'den hiç proje geçiremiyorlarmış. Çünkü yasal görevleri arasında deprem konuları yer almıyor.
- 1970'den sonra Temel Araştırmalar Dairesi kurulmuş.
- MTA'nın ayrıca bir Jeoloji Dairesi var. Bu daire haritacılıkla uğraşiyor. Şu anda 250 civarında personeli varmış.
- MTA'da jeoloji dairesinin altında dört bölüm bulunmaktadır: Jeoloji Araştırma; Uzaktan Algılama; Paleoantropoloji; Çevre jeolojisi ve Doğal Afet Araştırmaları Koordinatörlükleri. Çevre jeolojisi ve Doğal Afet Araştırmaları Koordinatörlüğü'nün personelini 35 kişi oluşturuyor. Jeomorfolog dört-beş kişi, geri kalan jeoloji mühendisi. Jeofizikçi hiç yok. 80'lerde bir proje için jeofizikçilerle de çalışılmış. Ancak, proje bitiminden sonra bir daha toparlanamamışlar. Bölüm, afet ve depremle ilgileniyor. Ayrıca, bu koordinatörlük diri faylarla ve paleosismolojik araştırmalarla ilgileniyor. Uluslararası projeleri de varmış. MTA'nın güncel literatür ve uluslararası bağlantısı en fazla olan birimi bu koordinatörlükmüş.
- Deprem tehlikesinin bilinmesi yönünde çalışmalar, risk analizi bu birimin çalışmaları arasında. MTA bu işlerin birinci kısmında yer almalı. Hala resmi olarak tarif edilmemiş. Deprem jeolojisi bilgi tabanı oluşturulması isteniyor. Ancak, hangi birim tarafından yapılacağı belli değil. Afet İşleri Genel Müdürlüğü'ne bu konu daha yakın görünüyor. Ama, uygun olmadığı kanaatındalar. Veri tabanı MTA'da sadece kişisel sorumluluk ve gayretlerle oluşturuluyor.
- MTA genelinde teknik personel sayısı 900-1000 civarlarındaymış. Eskiden ise 2500 civarlarındaymış.
- Aktif fayların en doğru biçimde ortaya konulması işi MTA'ya resmi görev olarak verilmeli. (Yasa ve yönetmeliklerle bu görev MTA'ya verilmemiş.) Jeoloji dairesi kendi içinde jeolojik survey gibi çalışıyor. Merkezi projeler, elemanlar tarafından önerilir, üniversiteler gibi. (Nasıl ki üniversiteler Tübitak'a proje önerisi sunuyor ve sonra gerçekleştiriyor.)

-
- Kurumlar arasında koordinasyon yok. Afet İşleri Genel Müdürlüğü T.C. deprem bölgesi haritasını yenilemek istiyormuş. Ancak, MTA'nın haritasını ilk yayınlanırken doğru okuyamamışlar. MTA'nın haritası ile Afet İşleri'nin haritası arasında farklılıklar var.
 - Afet İşleri Genel Müdürlüğü anket göndererek deprem bölgesi haritasını yenileme için bilgi sormuş. Ancak, böyle bir bilgi anketle toplanamaz. Bu şekilde olursa eski yaptığımız hatalara yeniden düşülecek demektir. Haritanın ne eksiği var, son 10 yıllık data bu haritayı revize etmek için gerekli mi? İki üç kurum bir araya gelip workshop'lar yapmalı.
 - Marmara projelerinin hepsinde MTA da görev yapıyor.
 - Kuzey Anadolu fayının paleosismik çalışmaları sürüyormuş. 4000 yıl kadar geçmişe gidilebilmiş.
 - 99 Depremleri kırıklarından sonra yapılan çalışmayla görülmüş ki, İzmit bölgesi 150 yılda bir güneyi ise 400 yılda bir kırılıyormuş.
 - Yine bu yapılan çalışmalarla, tüm güney Marmara'nın Gemlik fayında 400 yılda bir deprem görüldüğü tespit edilmiş. Bu geriye dönüşlerin karakteristik olup olmadığı bu çalışmalarla belirleniyormuş. (Gemlik'te karakteristik olduğu saptanmış.)
 - Bu çalışmalar ancak fay izlerinin çok belirgin olduğu, sedimentation olan yerlerde yapılabileniyormuş.
 - Kırılma zonunun genişliğini ve fay hattında depremlerin oluşma olasılığı hakkında bilgi verebiliyorlarmış. Paleosismoloji çalışmaları ile Japonya tüneli fay hattında deprem olma olasılığı 800 yıl olarak saptanmış.
 - Bolu'daki tünel için paleosismolojik çalışma yapılabilmesi için uygun trench açılmamış. Ayrıca, bir de uygun çökel iskelet bulunamamış.
 - Viyadüklerin 200 yıl hiç problemi olmayacağını savunuyorlar, takviyeleri yapıldıktan sonra.
 - MTA'nın kuruluş kanununun değişmesi yolunda çalışmalar olmuş. Ancak, sonuç alınamamış. MTA'nın 13 bölge müdürlüğü var. Olmaması olmasından daha iyi. Çünkü oralardaki çalışmalarda bilimsel yaklaşıma uyulmuyor.
 - Türkiye'de diri fay hattının revizyonu gündemde. Şu anda kullanılan harita %15 eksikli. Beş yılda yenilenecek. Fayların kendi aralarında yeni sınıflandırmalar getirilmesi planlanıyor.
 - Yapılan paleosismolojik çalışmalar ışığında Tuz Gölü fay hattı Kuzey Anadolu Fay Hattından daha tehlikeli gözüküyor.
 - Kurumun, Japon JAICA kuruluşu ile ilişkisi 1985'ten beri sürüyormuş.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- MTA'nın resmi görevlendirme yapılmamış olmakla birlikte tektonik oluşumlara ve deprem olayına da ilgi gösteriyor oluşu memnuniyet verici bir husus. Ancak, bunun bazı çalışmaları ve gayretleri engellediği anlaşılıyor.
- Bu görev tanımsızlığı diğer kamu birimleriyle olan ilişkilerini de sağlıksız hale getiriyor. Aralarında doğru dürüst bir iş birliği yapılamıyor oluşu ciddi bir yakınma olarak ortaya çıkıyor.
- Hazırlığı da bir miktar yapılmış olan yasa değişikliği ile MTA'ya deprem konusunda temel araştırmalarla ilgili görev verilmesinin sağlanması temenni ediliyor.

KURUM ADI	Deneyimli bir kamu yöneticisi olarak Mümtaz TURFAN
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Adres: ODTÜ/ İnşaat Mühendisliği Bölümü kısmi zamanlı öğretim görevlisi/ Ankara Tel: 210 24 01
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Mümtaz Turfan (Eski DSİ Genel Müdürü ve halen ODTÜ kısmi, zamanlı öğretim görevlisi olması sıfatıyla)
GÖRÜŞME TARİHİ	22.10.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Sayın Turfan'ın uzun yıllar üst yöneticilik yapmış olması dolayısıyla DSİ'deki afet ve deprem olaylarına bakışı iyi yansıtan bir uzman olduğu düşünülmektedir.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Su yapılarında deprem konusu önemli bir yer kaplıyor. (Barajlarda kullanılan sosyal risk faktörü diğer yapılardakinden daha yüksektir.)
- 1935'den bu yana hasar verici yaklaşık 60 adet deprem olmuş. Hiçbir barajda yıkım yaşanmamış. Son 1999 Depremleri'nde de yaklaşık 53 baraj (Göksu Barajı dahil) epicenter'a yakın bulunmalarına rağmen hiçbir barajda hasar oluşmamış.
- Baraj nereye yapılırsa yapılsın merkezi bir kontrolden geçmesi lazım. Üniversitelerden yeni mezun inşaat mühendisleri hemen baraj mühendisliği yapamaz. Çünkü, tecrübe gerekiyor. Merkezin yaptığı bir design ve kontrol sistemi olmalı. Sonra bu projeler ihaleye verilebilir.
- DSI'nin 6200 sayılı "özel kuruluş" kanunu var. Kendi hinterlandı içinde herşeyi yapma yetkisine sahip. Buna deprem konusu da dahil. (Su yapılarını kendi kanununa göre inşa ediyor.)
- DSI'nin yararlandığı temel kaynaklardan biri "Design of Small Dams". (Bir çeşit el kitabı niteliği taşımaktadır.)
- DSI'nin acil durum planı ya da acil eylem planı yok. (Acil bir durumda, hangi köyler öncelikli olarak hangi hızla boşaltılmalı, haberleşmenin nasıl sağlanacağı, baraj yırtılması durumunda su seviyesinin hangi seviyeye kadar çıkacağı gibi konular tamamen eksik). Maalesef, büyük vurdumduymazlık var. Türkiye'de bilindiği gibi, bir şey başımıza gelmeden önce önlemimizi almıyoruz.
- Özel sektörün enerji yatırımlara girmesi olumlu. Ancak, özel sektörün yaptığı barajlar hiçbir denetime tabi olmadıkları gibi hiç kimsenin onları denetlemeye yetkisi de yok. DSI'den sadece aks'daki yerleşim yeri ve yüksekliği konusunda izin alınıyor. (Kurumun diğer projelerini etkilediği için.) Bu, devletin büyük bir zafiyeti. Bir şekilde denetimin yapılması lazım. Şu anda gecekondudan farksız konumdalar.
- Özel sektör son senelerde yaklaşık 20-30 adet baraj yapmış.
- Baraj ve regülatörler ile sulama kanallarının standartlarının ayrı olduğu anlaşılıyor.
- Büyük barajlar deprem haritasına bakılarak değil; o akslardaki jeolojik ve diğer tetkikler, etütler yapılarak projelendiriliyor. Diğer barajlar deprem haritası kullanılarak yapılıyor.
- Geçirilen depremlerden sonra Sürgü Barajı (mansapda hafif kayma olmuş) hariç, diğer hiçbir barajda sorun yok.
- Kurum, imkanlarını 24-48 saat içinde deprem sonrası yönetiminin emirlerine veriyor. (Örneğin makina parkını ve teknisyenlerini). DSI elemanlarının bölgeye gidince yönlendirilmeleri lazım. İş tarifinin yapılması gerekli. Bu konularda ihtisası yok (örneğin deprem enkazının nasıl kaldıracağı konusunda), ayrıca çok ileri bir ihtisasının olmasına gerek de olmayabilir.

- Depremden sonra binalar gibi davranmıyor, barajlar. Birkaç saat içinde yıkılmıyorsa problem yok demektir.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- DSI, afetler konusunda daha ziyade sel olayıyla ilgili bir kurum. Ancak, barajları ilgilendiren bir deprem etkisine dayanım meselesi de önemli. Kurumun deprem olayına tüm dikkati de zaten, baraj design'ı ve inşaatı alanında kendini gösteriyor. Büyük ve önemli barajlar özel design gerektiriyor. Küçük barajlar için deprem etkisi için içine Türkiye Deprem Haritaları bilgisi düzeyinde giriyor.
- Yap işlet devret metoduyla özel sektörce yürütülen hidrolik enerji yatırımlarında denetim eksikliğinin ciddi bir konu olduğu anlaşılıyor.

KURUM ADI	Prof. Dr. Polat Gülkan
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Adres: ODTÜ-İnşaat Mühendisliği Bölümü Tel: 0312 210 24 46 0312 210 54 10
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Polat Hoca'nın kendisi
GÖRÜŞME TARİHİ	22.03.2004
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Sayın Prof. Polat Gülkan deprem mühendisliğinin çeşitli alanlarındaki bilimsel çalışmaları ve yayınlarıyla tanınmış bir uzmandır. Ayrıca afet yönetimi kavramı üzerinde ülkemizdeki ilk bilgilendirme ve benimsetme çalışmalarını yapmış kişidir. ODTÜ Afet Araştırma Ve Yönetim Merkezi biriminin de kurucusu ve halen yöneticisidir
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	İmar ve Şehirleşme Kanunu Tasarısı Taslağı Kentsel Dönüşüm Kanun Taslağı İmar ve Şehirleşme Kanunu Taslağı Hakkında Görüşler ODTÜ Afet Yönetimi Uygulama ve Araştırma Merkezinin 2003 yılı Faaliyet Raporu İmar ve Şehirleşme Kanun Tasarısı Görüşler

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Yapı denetimi için plan denetimi, malzeme denetimi, mühendislik hizmetleri denetimi lazım. Ama, ülkemizdeki uygulaması pek iç açıcı görünmüyor.
- 4708 nolu yasa aslında bir öncekine göre bir geriye adım sayılır.
- Kentsel dönüşüm (urban transformation) taslağı; ABD'de aynı zamanda sosyal içeriklidir. Ancak, ülkemizde sadece afetler bunun içeriğine dahil edilmiş.
- Burada sağlanan dokümanlar sadece Polat Hoca'nın görüşleri ve kişisel düşüncelerini kapsıyor. Ama, bunun ötesinde gösterilen gayretlerin takdir edilecek tarafları olduğu da hatırlatılmalı.
- Meslek içi deneyim ve bilgi birikimini kullanacak bir yetkinlik sertifikasyonu sistemine geçilmesinde büyük yarar var. Proje kalitesinin artması için diploma değil, tecrübe birikimi önemli. Bu işe meslek odalarının girmesine kişisel düşünce olarak kesinlikle karşı. "Projeleri kontrol edeyim ama sorumluluk almayayım." biçiminde özetlenebilecek mesleki havanın da anlamsız olacağı düşünülüyor. Ve Gülkan Hoca buna kesinlikle karşı çıkıyor. Denetleyen ile denetleyici aynı kurum olamaz. Birbirinden ayırmak lazım. IMO vize vermek istiyor, para kazanıyor. Ama, sorumluluk almak istemiyor. Yurt dışında, valiliğe bağlı, tüketici hakları adı altında sertifikasyon veriliyor.
- Sertifikasyon sınavı sorularının hazırlanmasında IMO görev alabilir. Ama, yapacağı iş bununla sınırlı kalmalı. Nasıl ki Tabipler Odası uzmanlık sınavını vermiyorsa, IMO da aynı şekilde vermemeli.
- 595 sayılı kanun gücünde kararname sonrasında müşavirlik belgesini herkes aldı. Yıkılan binanın projesini yapan güçlendirme projesini de yaptı. Olacak iş değildi bu.
- Sertifikasyon için, bundan sonra mezun olacıklara uygulanmak üzere densin. ÖSYM çerçevesinde bir sınav yapılsın. Sonra aradakiler de zaman içinde bu sertifikasyona katılsın.
- Düşük kaliteli binaları, gecekonduları yıkıp yerine yüksek katlı binaları dikiyorsun. Geri kalanı ortak kullanım, park yapıyorsun. Bu kentsel dönüşüm içinde yer alıyor.
- Afet yönetimi derken, üst düzey afet yönlendirmelerini yapıyoruz.
- 3194'ün iyileştirilmesi ile ilgili hazırlık çalışmaları da yürümekte.
- Kurumların birleşerek başarıya ulaşması çok düşük. TC'de insanların beraber çalışması kavramı yok. Herkes ben yaparım diyor. Kurumların iyileştirilmesi, kurumların birleştirilmesinden çok daha yararlı.
- TAİ dört senedir kurulmuş. Daha henüz bilgi arşivine sahip değiller.
- Bürokrasi ile ancak belli bir düzeyde verim alınabiliyor. İlk başta insanları belli bir disipline sokmak gerekli.

- “Site selection”, fay hattı olmayan yerlere yerleşim kuralıdır. Ancak, marifet arazi kullanımını, proje denetimini ve bina inşaatını şartlarına uygun yapmaktır
- Özgün Ökmen Başbakanlık eski Müsteşar Yardımcısı (afetlerden sorumlu). Bu konularda da görüş alınmasının yararlı olacağını hatırlattı. Teşhis ve önerilerini almamızı tavsiye etti.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Polat Gülkan Hoca ulusal-uluslararası araştırma çalışmalarıyla ve ayrıca ODTÜ Afet Merkezi yöneticiliği dolayısıyla olaya içerden ve dışardan rahatlıkla bakabilen bir uzman.
- Bu temastaki görüşlerini daha ziyade Türkiye'deki yapı kalitesinin yükseltilmesi olayına odaklaştırdı.Yapı denetimi ve yetkin (sertifikalı mühendis) konularındaki görüşleri ve tavsiyeleri ilginç ve yararlı.
- Kendisinden ayrıca ODTÜ'deki depremle ilgili birimlerin işleyiş mekanizması ile ilgili özet bilgiler de alındı. (Ancak bu bilgiler ODTÜ ile ilgili genel bilgi aktarması içinde ayrı bir başlık altında sunulacak.)

KURUM ADI	Sayıştay
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Performans denetim grubu: Nevin Atakan Levent Karabeyli(şef), Tel:295 36 98 Arife Coşkun Orhun Çelebi, Tel:295 36 99
GÖRÜŞME TARİHİ	05.09.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Performans denetimi anlayışı çerçevesinde son yılların depremlerinden sonra rehabilitasyon programlarını ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığı başta olmak üzere ilgili kamu kurumlarının yaklaşımlarını izlemeye başlamışlardır. Bu amaçla kurulmuş bir sürekli grupları mevcuttur.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	Daha önce edinilmiş olan iki adet rapor: T.C. Sayıştay Başkanlığı Bayındırlık ve İskan Bakanlığının Marmara ve Düzce Depremleri Sonrası Faaliyetleri 2) T.C. Sayıştay Başkanlığı İstanbul Depreme Nasıl Hazırlanıyor

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- “Performans Denetim Grubu” oluşturulmuş. Personel 13 kişi (işletme, iktisat, kamu yönetimi mezunları özel sınav ile alınmışlar).
- Bilirkişi kullanma yetkileri var; bu yetkilerini başkanlık kararı ile kullanıyorlar.
- Sayıştay raporlarının amacı hem motive etmek hem de bozuklukları ve aykırılıkları objektif olarak göstermek.
- Ancak bu raporlar amacına hizmet edememiş. (Sansasyon dışında hiçbir şey prim yapmıyor.)
- Denetimi dinamik ortamda yürütmüşler. Sürekli değişen ortamda uygun olmayan bir konu denetim, izleme raporu yazma fikrinin daha iyi olabileceğini düşünüyorlar. (Ancak mevcut iki raporu ortam değişikliği beklemeden acele yetiştirmişler).
- Yeniden yapılanma (geçici, kalıcı konut), İstanbul’un depreme hazırlanması üzerine eğilmişler, bu raporlarda.
- İki kısımda inceleniyor: 1. Kesin çözüm
(mevcut stok, bundan sonraki yapıların dayanımı)
2. Afet Yönetimi
- Raporlar Parlamente’ya gitmiş. Ama, orada değerlendirilmemiş. (Sorumlu kişileri ve denetleyenleri biraraya getirip bir planlama yapılmalıydı ve Sayıştayın da izleme raporlarıyla Parlamente’yu bilgilendirmesi gerekiyordu.) Raporlar yürümesi gereken zeminde yürümemiş. (Valiler ile gayri resmi görüşmeler olmuş. Görüşleri alınmış.) Sayıştay’ın kamuoyunu bilgilendirmesi gerekiyordu, bu raporlarla. Yani, Meclise giderken başkanlarının basın toplantısı yapması gerekiyordu. Ama, olmamış.
- Raporların Mecliste değerlendirilebilmesi için Meclis İç Tüzüğü’nde değişiklik yapılması gerekiyor. Bütçe Komisyonunda ya da Sayıştay için özel kurulmuş komisyonda bu raporlara bakılmalı.
- Bu raporu hazırlarken birçok teknisyen ve mühendisle görüşmüşler.
- Hasar tespitlerinde hatalar var. Ama, bu rapora yansımamış.
- Bu raporun hasar tespitlerini daha da detaylandırarak ve somut çözümler vererek daha da genişletilmesine yardımcı olabileceklerini düşünüyorlar.
- Kurum içinde bu raporlara karşı reaksiyon var. (Zaman zaman destek vermişler, ama engel de olmuşlar.)
- Ankara deprem bölgesi değil. O yüzden yapıya bir şey olmaz gözüyle bakılıyor. Müteahhitler de sorun çıkarmayacak bürolara denetim yaptırıyor.
- Şu anda yürüyen projeleri yok.

- Tavsiyeleri: -Yapı ayrı, afet yönetimi ayrı olmalı
-Sigortacılık ayrı, yapı denetimi ayrı ayrı olmalı
- Belediye projelere gereken özeni göstermiyor (teknik eleman eksikliği sebebiyle). Kontrollerin yeterli olmaması yüzünden genelde ruhsat projesi ile yapı projesi birbirini tutmuyor. (Fenni mesul yeterli denetlemeyi yapamıyor)
- Tüm ülkenin arazi sınıflaması yapılmalı. (Arazinin kullanımına ait planlamalar olmalı, bunlar da zemin etütlerine göre belirlenmeli).

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Sayıştay kamu yönetiminin köklü kurumlarından biri olarak bilinegelir. Bazen incelemeye aldıkları konuları fazla ayrıntılı gözden geçirmeleri dolayısıyla “bürokratça “ bir tavır sergilediklerinden dolayı eleştirildikleri de olmuştur. Ancak, genelde kamu kesimindeki ciddi ve güvenilir adreslerden biri olma hüviyetine sahiptir.
- Bu ciddiyet içinde klasik kamu denetimi harcamaları ötesinde daha çağdaş denetim konularına da inmiş olduklarını gözlemek memnun edici bir husustur. “Performans denetimi” kavramı kamu kesimimizin idari-mali etkinlik alanı içinde yenilikçi ve önemli bir anlayışa işaret etmektedir.
- Sayıştayın gözlemler bölümünde ayrıntısıyla tanımlanmış olan “deprem konusuyla ilgili” iki adet inceleme ve raporlama çalışmasının ele alınış rasyoneli ve o alanda seferber edilen uzmanların niteliği son derece doyurucu gözükmiştir. Bundan kıvanç duymak lazımdır.
- Türkiye Müttehhitler Birliği adına mevcut araştırmayı sürdüren araştırma ekibi bulguların nihai yorumlanmasında Sayıştay kuruluyla bir kez daha ayrıntılı görüşme yapılmasında yarar olacağı kanısındadır.

KURUM ADI	Semih Tezcan
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Adres: Seheryıldızı Sokak 22/11 Etiler/ İstanbul email: tezokan@superonline.com
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Prof. Semih Tezcan
GÖRÜŞME TARİHİ	18.10.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Semih Tezcan Hoca 35 yıl boyunca deprem mühendisliği alanında değişik konularda çalışmış ulusal ve uluslararası etkinlik göstermiş birikimli ve deneyimli bir mühendis ve bilim insanıdır. İlgili alanının, ilişkilerinin çok yönlülüğü dolayısıyla kendisiyle kurumsal ilişkilerin dışında ayrıca bir görüşme yapılmasında yarar görülmüştür.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	*Deprem Dördüncü Yıldönümünde Bir Değerlendirme *Depremde Can Kaybını Önleme Projesinin Tek Sorumlusu Devlettir *Insurance Systems For Earthquake Damages in Turkey *Seismic Risk Management in Turkey Part A and Part B *Prefabrike Yapılar ve Deprem Yönetmeliğinin Aksayan Yönleri

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Ülkemizde, FEMA gibi afetle ilgili düşünceleri ve bulguları toplayacak bir üst kuruluş yok. Bu olmayınca çok başlılık oluyor. Yönlendirici, organize edici, destekleyici, parasal yardımda bulunabilecek bir kuruma ihtiyaç var.
- Risk yönetimi konusunda TÜBİTAK'ca oluşturulan Deprem Konseyi'ne iş düşüyordu. Ancak, üstesinden gelemedi.
- İnşaat ve Mimarlık Fakülteleri'nde mecburi deprem mühendisliği ve tasarımı dersleri okutulmalı.
- Mevcut binaların güçlendirilmesi konusunda hemen göçme riski taşıyanların ön plana alınması gerekir. Her güvensiz bina güçlendirilmemeli. Bir bina, mutlak göçme riski taşımıyorsa acilen güçlendirilmesine gerek yok demektir. Göçme riski taşıyan binalar, bina stokunun sadece %5'ini oluşturuyor. Bu yaklaşım, problemi mali boyutuyla %5'e indiriyor.
- Binalarımızın deprem güvenliğinin sağlanması gerektiğinin genelde kavranmış olması bile iyi bir başarıdır. Tüm yerel yönetimlerin, valiliklerin, özel ve kamu kuruluşlarının afet yönetimi ve afet koordinasyonu hazırlıklarını tamamlama yoluna girmeleri de bu başarının bir parçasıdır.
- 4708 sayılı Yapı Denetim Kanunu, aslında, büyük bir reformdur. Ancak, üç önemli eksiği vardır. Denetçide 12 yıllık tecrübe aranırken şantiye şefinde, müteahhitin teşkilatında, proje müellifinde, inşaat ve iskan ruhsatı veren idarelerde de tecrübe birikimine gerek olduğu unutulmuştur. Yapının yıkılmasına veya hasar görmesine karşı sigorta teminatı altına alınması gerekmektedir. Sigorta poliçesi primleri de yapı sahibi tarafından ödenmelidir. Yapı denetim kanunu hiç vakit kaybetmeden tüm illere teşmil edilmelidir. Sadece özel sektör binaları değil, tüm kamu binalarının proje ve inşaatları da 4708 sayılı kanun kapsamına alınmalıdır.
- Zorunlu deprem sigortası emlak vergisiyle birleştirilirse, Türkiye'de DASK'a girmeyen konut kalmaz. Böylece arzu edilen deprem fonu oluşturulabilir.
- Deprem Konseyi ABD'de FEMA'yı örnek alan bir "Risk Yönetim Merkezi" gibi çalışabilirdi ama bu gerçekleşmemiştir.
- Birinci ve ikinci derece deprem bölgelerinde bulunan bütün belediyelerimiz mikrozon haritalarını ve master planlarını hazırlatmaya yönlendirilmelidir.
- İnşaat mühendisliği lisans eğitiminde "depreme dayanıklı yapı tasarımı" dersi mecburi ders olmalıdır.
- Mevcut bina stokunun çoğu deprem güvencesine sahip değildir. Burada esas olan sadece iskambil kağıdı gibi kat kat üstüne yıkılma niteliği taşıyan binaları saptamaktır. Onarım ve güçlendirme önceliği de bunlara verilecektir. Bu takdirde, en şiddetli bir depremde bile "kimsenin burnu kanamayacak" ve can kaybı "sıfıra yakın" olacaktır.
- Betonarme prefabrike sanayi yapıları ve birleşim yerleri için, maalesef Türkiye deprem yönetmeliğinin öngördüğü tasarım kriter, kural ve kaideleri

Amerikan (UBC-97) ve Avrupa (Eurocode 8-98) yönetmeliklerine göre güvensiz taraftadır. Bir sanayi yapısının, depremde az veya orta hasar görüp üretim dışı kalma gibi bir lüksü yoktur. Çünkü üretim kayıpları hasar onarım ve yapı güçlendirme giderlerinin çok üstünde zararlara yol açabilmektedir. Dolayısıyla, bu yapıların hem taşıyıcı kolonları hem de bağlantı detayları hiç vakit kaybetmeden UBC-97 ve Eurocode 8-98'e göre incelenmelidir.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Semih Tezcan Hoca kendi birikimiyle deprem konusundaki çeşitli alt alanlarda ilginç ve haklı görüşler dile getirmiştir.
- Kurumsal yapılanmadaki çok başlılığın işlevsel randımanı düşürdüğü ve duruma hakim olacak tek bir kurumun tespit edilmesi gerektiğine haklı olarak dikkate çekmiştir.
- Son dönemlerde yapı denetimciliği faaliyeti de gösterdiğinden yapı denetim işinin yürüyüş biçimindeki aksaklıkları ve yasal dayanaklarındaki yetersizlikleri içinden gözleyerek dile getirmiştir.
- Mevcut yapı stokunda birinci ve ikinci derece deprem bölgelerindeki tüm yapıların güçlendirilmesinin ekonomik ve pratik imkansızlığı dolayısıyla buraya radikal bir öncelik belirleme kavramı getirilmesinden yanadır. Göçme riski çok yüksek olan binalara öncelik verildiğinde bunların mevcut yapı stokunun küçük bir bölümünü oluşturacağı ve bu binalarla ilgili onarım-güçlendirme giderlerinin “karşılabilir” bir düzeye indirilebileceği düşüncesindedir. (Bu araştırma-durum saptama projesinin yönlendiriciliğini yapan bir diğer deneyimli uzman Erhan Karaesmen’in de bu görüşleri paylaştığı ve Türkiye Müteahhitler Birliği’nce kendisine yaptırılmış ve sonra kitap biçiminde yayınlanmış bir araştırmada bu düşüncenin somutlaştırılarak sayısal bazı bulgulara ulaşılmış olduğu da hatırlanmalıdır.)

KURUM ADI	Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Büyükdere Caddesi Büyükdere Plaza No:195 Kat:1-2 34394 Levent – İstanbul Tel: 212-324 1950 (6 hat) Tel: 212-325 6090 (direkt) Fax: 212 325 6108
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Bilgi KONGAR – Genel Sekreter
GÖRÜŞME TARİHİ	12.12.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Yapı Kalitesi Sigortası sistemi ülkemizde yerleştiğinde o mekanizmada yer alması gereken kurumlar özel sigorta şirketleridir. Bunların söz konusu amaca yönelik olarak harekete geçirilmesinde bu Birlik'in önemli işleri olacaktır. Geleceğe dönük olarak deprem konusuyla şimdiden kafa yorma konumundadırlar.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Dergisi örnekleri

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın yapı denetimine ilişkin yeni yasa tasarısı için Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği görüşüne başvurulmadığı belirtildi. (Oysa, 2000 senesinde ilk kararname hazırlığı yapılırken görüşlerin alındığı bilinmektedir.)
- Yapıda kalite sigortası ile ilgili kurum olarak ciddi çalışmalar yaptıkları belirtildi. Bu çalışmalarını ilgili kurumlara da sürekli göndermişler ve temas içinde olmayı arzulamışlar.
- İlk çıkan kanun gücündeki kararnamenin iptali için uğraşanların kendi kurumları olduğunu ifade ediyorlar. Bu konudaki ciddi şüpheleri şöylece özetlenebilir: Devletin ciddi anlamda denetlenmeyen binaların sigorta sektörünce sigortalanmasını istemesi; Türkiye'de yasalarda sorumluluk kavramının yer almadığı; ve dolayısıyla sigorta şirketine rücu edecek bir tarafın olmaması nedeniyle bu işe girebilmenin çok zor oluşu.
- Sorumluluk tanımındaki belirsizlik çok rahatsız edici. Ayrıca, doğru dürüst denetim yapılmadığını düşünüyorlar. Dolayısıyla, hiçbir sigorta şirketinin bu işe girmek istemediği durumu ortaya çıkıyor. (Fransa'da yaptıkları araştırmada, bu amaçla 1000'e yakın yasa maddesinin çıkarıldığı, ancak hala sistemin tam işlemediği belirtildi.)
- Sigorta yapılabilmesi için yasalarda yapım sürecinde yer alan, malzeme üreticisinden mühendisine, müteahhitine kadar tüm taraflarla ilgili kesin sorumluluk tanımları ve çerçevelerinin belirlenmesi gereği vurgulandı.
- Öte yandan, ilk çıkan yasada kapsamın çok geniş tutulduğu, bu yüzden de iptal edildiği düşüncesi dile getirildi.
- Edinilen dergi örneklerinde görüldüğü ve söyleşide de dile getirildiği gibi Türkiye'de müteahhitlerin yapı kalitesi endişesi taşımadıklarına inandıkları anlaşılıyor.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Bu araştırma projesinin kıdemli uzmanları Türk Sigortacılık sektörüyle 10-15 yıl kadar önceki dönemde de çeşitli bilgi alışverişinde bulunmuşlardır. Sıkı bir yapı denetim mekanizması kurulması ve uygulamasının ciddi tutulması kaydıyla Türk Sigortacılık sektöründen bu olaya anlayışlı bir katkı geleceği izlenimine varılıyordu.
- Ancak, 2003-2004 gerçeğinde sigortacılık dünyasının yapı sigortası işine girme konusunda çok daha az niyetli olduğu gözlenmiştir. Bunda muhtemelen son on senenin ağır hasarlı depremlerinin ürkütücülüğü rol oynamıştır.
- Ancak, sigortacılık dünyasının kendi küçük kabuğunu kırmak için herhangi bir gayret göstermekten kaçındığı da gözlenmekte ve anlaşılmaktadır. Ülkede hızla artan otomobil sayısının büyüttüğü bir otomobil sigortası pazarı bu sektörü diğer alanlara kaymaktan alıkoyuyor gibi durmaktadır.
- Sektörün müteahhitlik camiasının temsilcisi kurumlara bakış açısında da bilgi noksanı olduğu gözlenmiştir. Sokak aralarındaki sıradan yapıların bazen yap-satçılıkla da inşa eden küçük müteahhitlerin yanı sıra konut sektörüne daha ciddi ve oturaklı firmaların gelmeye başladığının farkında olmadıkları izlenimi vermektedirler.

KURUM ADI	İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Adres: Ali Dede Sokak No:8 Aşağı Ayrancı/Ankara Tel: 0312 426 60 69
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Ahmet Bumin Şengün Vasif Şahin (Daire Başkanları)
GÖRÜŞME TARİHİ	17.03.2004
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Ülkemizdeki arama ve kurtarma çalışmaları başta olmak üzere afetle ilgili çeşitli alanlarda, resmi sorumlusu temel kurum niteliği taşımaktadır. Bu amaçla ilgili, ülke çapında yaygın eğitim faaliyetini vermektedirler. Dolayısıyla, birikimli ve deneyimli bir kuruluştur.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	“İkaz ve Alarm İşaretlerini Öğreniniz” broşürü “İlk Yardım Ekiplerini Kurunuz” broşürü “Savaşta ve Doğal Afetlerde Can Kaybını En Aza İndirebilmek İçin İlk Yardımı Öğreniniz” broşürü “Nükleer Savaşta Hayatta Kalmanın Onbir Yolunu Öğreniniz” broşürü “Geç Kalmadan Nükleer Savaşlara Karşı Sığına Hazırlayınız” broşürü “15-65 Yaş Arasındaki Herkes Savaşta Yangında İlk Yardımda Doğal Afetlerde Sivil Savunma'nın İçindedir” broşürü “Yangınlara Karşı Tedbirli Olunuz” broşürü Çocuklar için çeşitli dergiler ve yapıştırmalar Sivil Savunma Ekim-Kasım-Aralık 2003 Dergisi “Sivil Savunma Tedbirleri” broşürü “Hayatta Kalabilmek İçin Sivil Savunmayı Öğreniniz” broşürü “İlk Yardım” broşürü “Kimyasal Silah ve Korunma Önlemleri” broşürü “Biyolojik Savaş ve Korunma Önlemleri” broşürü

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Afetle ilgili planlama ve uygulama aşaması tamamen Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün, 7126 sayılı Kanun çerçevesinde, görevidir. Savaşlarda, afetlerde can, mal kaybını en aza indirmek ise Sivil Savunma Genel Müdürlüğü'nün, 7269 sayılı Kanun gereğince görevidir.
- Afetlerle ilgili planlama yönetmeliğinde, illerde Acil Yardım Komisyonu oluşuyor. Bunlara bağlı da hizmet grupları var. Dokuz adet hizmet grubu belirlenmiş. (Haberleşme Hizmetleri Grubu; Ulaşım Hizmetleri Grubu; Kurtarma ve Yıkıntıları Kaldırma Hizmetleri Grubu; İlk Yardım ve Sağlık Hizmetleri Grubu; Ön Hasar Tespit ve Geçici İskan Hizmetleri Grubu; Güvenlik Hizmetleri Grubu; Satın Alma, Kiralama, El Koyma ve Dağıtım Hizmetleri Grubu; Elektrik, Su, Kanalizasyon Hizmetleri Grubu) Ancak, bu grupların koordinasyonunu ve sorumluluklarını hangi kurumun yapacağı belirtilmemiş. Sıkıntı buradan kaynaklanıyor. Hizmet gruplarından sorumlu birimlerin belirtilmesi lazım yasalarda. Başarıdan da, hatadan da o kurum sorumlu olur böylece. Sistem ve yapılanma çok iyi, ama iyi bir şekilde işlerse.
- Ayrıca, Sivil Savunma'nın dokuz grubu var, halkın oluşturduğu. (Karargah, Kılavuz, Hastaneler, Teknik Onarım, İtfaiye, Emniyet Trafik, Kurtarma, İlk Yardım ve Ambulans, Sosyal Yardım) Personel ihtiyacı olunca halktan oluşturulan ve eğitim verilmiş kişilere görev veriliyor. Mükellefiyet olarak yapıyorlar, gönüllülük çerçevesinde değil. Halktan oluşturulan bu ekiplerin normal zamanda herhangi bir birimi yok. Afet anında toplanıyor ve işleve konuluyor. Ancak, afet durumunda bu sistemin çalışmadığı görülmüş. Çünkü kendileri afetzede oluyor. 1986'ya kadar bu ekiplerden yararlanılamamış. O yüzden pek verim alınamamış. 1986'dan sonra arama-kurtarma ekipleri kurulmaya başlanmış.
- 11 ilde Sivil Savunma İl Müdürlükleri, 18 Şube Müdürlükleri, 5 Daire Başkanlıkları var. 11 ilde Arama-Kurtarma Birlik Müdürlükleri (Adana, Afyon, Ankara, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, İstanbul, İzmir, Sakarya, Samsun, Van) var. Bu birimlerin ayrı binaları var, her ildeki birliğin sorumluluk bölgesi belli, gerekirse komşu birliklerden yardım alınıyor .
- Ankara'da Sivil Savunma Koleji kurulmuş. Ayrıca, Ankara'da deprem simulasyon merkezi kurmuşlar. Dünyadaki sayılı merkezlerden biri.
- İllerdeki kurumlarda Sivil Savunma uzmanları var. Uzman olmayan kurumlarda kurum kendi içinde birini sorumlu olarak görevlendiriyor.
- Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nde hizmetler çok çeşitli; hasar tespit, sosyal yardım, geçici konut, kalıcı konut... Çok kuvvetli teknik yapısı var, afet öncesi çalışmaları, afet sonrası çalışmaları ve çok teknik elemanı var. Bütün hizmetleri görece tek bir kurum mümkün değil. Dünyada hiçbir yerde tek bir kurum yok. Dolayısıyla Afet İşleri Gn. Müd. İle Sivil Savunma Gn. Müdürlüğü'nün aynı çatı altında olması ne kadar doğru olur? Bunu iyi tartışmak lazım. İçişleri Gn. Müd. altında Ulaştırmadan hizmet talep edecek. Ne kadar gerçekçi? Bir üst kurul olursa, diğer kurumlara yetki verme şansı olur, ancak.

-
- İçişleri + Afetler + Sivil Savunma'nın yer alacağı Başbakanlığa bağlı bir müsteşarlık kurulması gündemde. Kurumlar yerinde kalsın, sorumluluklar belirlensin. Burada önemli olan unsur koordinasyon.
 - 2000 yılından bu yana, TAI'nin işlevini tam yerine getiremediği görüldü. Lüzumsuz bir kurum gözüyle bakılıyor. Dünya Bankası'ndan kredi alabilmek için TAI kuruldu. Bu kurumda Afet İşleri'nde görev yapmış elemanlar görev almadı. Maliyeden, ekonomiden elemanlar görev aldı. Dolayısıyla, afet konusunda deneyimli değiller. Bu yüzden, bazı aksaklıklar oldu. Şimdi giderilmeye çalışılıyor.
 - AKUT gibi özel kuruluşlarla masaya oturacaklarmış. Bu özel kurumlar için belli bir sertifikasyon yok. Bazısı ABD'den bazısı da İtalya'dan eğitim alıyor. Dolayısıyla, literatürde ve uygulamada bazı farklılıklar olabilir. Ayrıca, deprem riski her ülke için farklı. Bu durum eğitimlerine de yansıyor.
 - Türkiye'de 30-40 yılda şehirlerimiz yenileniyor. Binaları yıkıp üç- beş katlı yerine on katlı binalar yapıyoruz. Dolayısıyla, şimdi başlarsak aksaklıkları düzeltmeye, 30 yılda bunun önüne ancak geçeriz.
 - Düzce'de "kendi evini kendin yap" projesi uygulanmış. Yurttaş kendi hasarlı binasının tek katlı evinin üzerine ikinci katı yaptırmış. Bunların önüne geçmek lazım.
 - %80 kırımla iş verilmemesi lazım. O zaman aksaklıkların önüne geçilemez. Ancak, idarecinin de işi zor. Çünkü, "rüşvet yedi, bana ihale vermedi" gibi iftiralar ortaya çıkabilir.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Sivil Savunma Genel Müdürlüğü afet konusunda belli bir deneyime sahip, ciddi bir resmi kuruluş görüntüsü sergiliyor. Ağırlıklı deneyimleri afet sonrası kurtarma ve enkaz kaldırma konularında olmakla birlikte afet planlamasında da çeşitli görev ve sorumluluklar yüklenebiliyorlar. Afet İşleri Genel Müdürlüğü ile birleşip tek bir büyük kurum haline getirilmesi tasarısına sıcak bakmadıkları anlaşılıyor. Söyledikleri gerekçelerde büyük haklılık payı var. Yeni bir büyük kurum yerine koordinasyonun sağlanmasına önem verilmesinin altını çiziyorlar.
- Geçmişte eğitildiği halde afet anında görev yapamayan elemanlardan dolayı önemli verim düşüklüğü yaşamışlar. Bu yüzden, şimdi kendi sürekli kurtarma ekiplerini oluşturuyorlar. Bu alanda eğitim veren bir kolejin kurulmuş olması da olumlu bir gelişme.

KURUM ADI	Profesör Tuğrul Tankut
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Adres: ODTÜ- İnşaat Mühendisliği Bölümü Tel: 0312 210 24 50 Email: ttankut@metu.edu.tr
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Tuğrul Tankut
GÖRÜŞME TARİHİ	05.03.2004
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Tuğrul Tankut Hoca betonarme binaların deprem davranışı konusunda araştırmacı birikimine sahiptir. Ayrıca, son yıllarda TÜBİTAK Kurumunda başkan yardımcılığı (ve hatta en son dönemde başkan vekilliği) görevini yürütürken Deprem Konseyi oluşumunun kuruculuğunu da yapmıştır. Dolayısıyla deprem konusuyla çok yönlü bir bağlantıya ve bu alanda anlamlı bir birikime sahiptir.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Afet yönetimi, olaydan sonraki çalışmaları, risk yönetimi önceki çalışmaları kapsar. Deprem zararlarını azaltmak deyince hepsine birden bakmak lazım.
- Deprem öncesiyle ilgili Deprem Konseyi'nde çalışma yapılmış ve strateji raporu yayınlanmış. Bunun ardından deprem eylem planı yapılması gerekli. Bunun çeşitli yolları vardır. Geniş katılımlı paneller, daha çok devlet elemanlarının katıldığı. Sonra alınan kararlar devlet politikası olarak benimsenir ve 40 sene boyunca uygulanırsa sonuç alınır.
- Şimdi "Şura" yapılıyor. Sonuç alınabileceğini düşünmüyor.
- Politik irade olmadan hiçbir şeyi başarmak mümkün değil. Politikacılar da hep yüzeysel, gösteriş işleriyle ilgileniyorlar. Deprem öncesi işleri, uzun soluklu işler olduğu için oy getirmiyor.
- İşin yapı boyutu yeni yapıların doğru dürüst yapılması (kurallara, yönetmeliklere uygun yapılması gerek, kafalar önemli burda) ve mevcutların islahından oluşuyor.
- Yapı denetimi sistemi ne kadar iyi bir sistem olursa olsun, kişiler uygularsa işler. Sistemi dejenere edip, anlamsız, etkisiz hale getiriyoruz. (Yapı denetimi ne kadar geliştirilirse geliştirilsin çok fazla verim alınamayacak. Çünkü her şeyi dejenere ediyoruz.)
- Yurttaş yapı güvenliğinin önemini, bunun maliyet getireceğini anlarsa, deprem güvenliğine önem verirse çözüm bulunur.
- Sistem öyle dejenere olmuş ki insanlar ahlaksızlaşmış; dürüst, namuslu olmaya çalışsan acı çekiyor.
- Yapının deprem güvenliği mal sahibinin yükümlülüğüdür. Devleti ilgilendirmez.
- Devlet sigortasına karşıyım. 1939 Erzincan Depreminden sonra bir anlayış gelişmiş. O yüzden deprem sigortası çalışmaz. Türk milleti dogmatik kafa yapısından ve sorumluluktan kaçınma eğiliminden bir türlü kurtulamadı.
- Devlet yurttaşların kendi maliyetlerini karşılayarak çalışma yapmalarına olanak sağlayacak bir mekanizma geliştirmeli. (gerek evinin değerlendirilmesi, gerekse güçlendirme çalışmaları için)
- Ayrıca, kredi verme mekanizması oluşturulması lazım. Küçük bir reel faizle çalışsan, kendi içinde döngüsü kurulmuş bir fon geliştirilmeli.
- Kent planlaması olmadan bireysel bazda yapılan çalışmaların pek faydası olmaz.
- Yasal boyutu, yapısal boyutu, finans boyutu önemli.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Deprem Konseyi'nin durum tespiti çalışmalarına ek olarak bir eylem planı hazırlanması gerektiği ifade ediliyor. Bu planda organizasyon ve yapılanma biçimleri de kapsamlı olarak ele alınmalı.
- Ancak, profesyonel olarak da ve yaşama karşı tavırda toplumsal bir gevşeme olduğu düşüncesi sıkça dile getirilmiş. Depremle ya da herhangi bir konuyla ilgili bir yeni yapılanmanın başarısını maalesef azaltacak bir husus olarak dikkat çekiyor.

KURUM ADI	Profesör Uğur Ersoy
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Adres: ODTÜ-İnşaat Mühendisliği Bölümü Tel: 0312 210 54 21 Email: ersoy@metu.edu.tr
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Uğur Ersoy Hoca, birikimi ve tecrübesi dolayısıyla.
GÖRÜŞME TARİHİ	0 4. 03.2004
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Dr. Ersoy bilindiği gibi deprem mühendisliği alanında, özellikle betonarme yapıların deprem davranışı ve öbür çerçevedeki analizleri konusunda uzun yılların tecrübesine sahip, değerli bir uzmandır. Dolayısıyla anlatacaklarının özel bir anlamı olacağı düşünülmüştür.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- İşin tümüne bakacak bir kurum lazım. Bütün görevler bir yerde toplanmalı. Mevcut durumda çok dağınık bir görüntü var. Başbakanlığa bağlı olması iyi bir fikir olabilir. Karar verip uygulama yetkisi olmalı. Deprem Konseyi gibi ayda bir toplanan değil, tam zamanlı (full time) çalışan bir kurum olmalı. Ancak, Başbakanlığa bağlı olursa bir çekince oluşabilir, siyasi baskıdan uzak bir yer olmalı.
- İlgili bütün yasaların gözden geçirilmesi lazım.
- En önemli çıkması gereken yasa, adı ne olursa olsun yetkin mühendislik veya profesyonel mühendislik kavramını uygulamaya geçiren yasa olmalı.
- Yetkin mühendislik belgesini, ideal durumda, İMO vermeli. Ancak, siyasi görüşler devreye girebilir. Ufak çapta, Bayındırlık Bakanlığı'nın katılacağı, üniversiteler ve İMO'dan oluşan bir kurul bu belgeyi vermeli. Siyasi görüşten, olabildiğince, bağımsız olmalı.
- Yetkin mühendislik için merkezi bir yapı oluşturulmalı. Örneğin, İMO'dan üç temsilcinin üçer yılda birer birer değişmesi gibi bir rotasyon sağlanmalı. Amaç, Oda'ya hakim olan kişilerin üçü birden bu kurula hakim olmasın. Üniversiteler ve Bayındırlık Bakanlığı'nda da aynı şekilde bir rotasyon olmalı.
- Rastgele üniversite kurulmasına engel olamayız. Ancak, kişi nerde okursa okusun merkezi bir sınavdan geçirilmeli.
- 30 yıllık, yönetim kadrosunda çalışan bir mühendisi sınava sokmak haksızlık. Bu zaman dilimini milat kabul edip burdan başlanmalı. Özel bir sertifika verilmeli.
- Bugünkü siyasi iktidarın "evet, bu gerekli" demesi lazım. Yoksa biz ne kadar söylesek de değişen birşey olmaz.
- Malzemenin en fazla %5'i, %10'u çalınır. Oysa, yıkılan binalarının sebebinin %90'ı bilgisizlik.
- Her üniversite bulunduğu bölgeye sosyal katkılarda bulundu. Ancak, merkezi bir planlama olmadan gelişigüzel fakülte ve bölüm açılma kararı alındı. Çok sayıda mühendislik fakültesi açıldı ve sonunda buralardan çıkan gençlerin çoğu işsiz kaldı. Verilmesi zor profesyonellik eğitimi programları örneğin mühendislik, tıp programları açmayıp sosyal bölümler ve güzel sanatlar bölümleri açılması daha uygun olurdu.
- Müteahhit kasap olabilir. Ancak, yetkili bir inşaat mühendisini yanında çalıştırmalı. Müteahhitlik ticaret yapmaktır. Teknik bilgi açığını orada çalışan inşaat mühendisi kapayabilir.
- İstanbul'un %60'ının (optimist bir rakam) ruhsatsız, kaçak bina olması çok vahim.
- Devletin büyük hatası var. Katiyen olmaz denen yere, boğaza, devlet Ticaret Odası Sosyal Tesislerini açmış. O zamanki cumhurbaşkanı,

Süleyman Demirel, gelip kurdeleyi kesmiş. Ancak, bu yapı bile ruhsatsız. İlk yapılacak ahlak reformu. Ayrıca, ünlü insanlar da boğazda bina yaptırabiliyor.

- Yerel yönetime başka yetkiler verilsin. Ama, imar yetkisi verilmesin (özellikle deprem bölgesinde). Beldeye imar yetkisi verirseniz, bunun sonu belli. Görgüsü kısıtlı, bilgisi kısıtlı adamlara bu yetkiyi veriyorsunuz, bir de çıkar söz konusu. Bunlar olduğu sürece bina kontrolü söz konusu değil.
- Deprem konusunda belli bir umutsuzluk gözleniyor. Çünkü nereyi tutsan, çürük bir şey çıkıyor.
- Bina sigortalıyorsa vatandaş için bir güvence. Sigorta şirketi kendine göre bir kontrolden geçirecek . Aksi takdirde, bina yıkılırsa kendi çıkarına aykırı. Sigorta zorunlu olmasa bile, şu bina sigortalı biraz daha pahalı ama güvenli denecek.
- Dünyanın hiçbir yerinde jeologlar bu kadar iş yapmamıştır. Bir binada alışılmış türden bir zemin problemi varmış. Hem inşaat mühendisi hem de jeolog çağırılmış.
- ABD’de yapı mühendisliği, zemin mühendisliği yapmak için bir belge alınıyor. Yanında deprem için ayrı bir belge alınması gerekiyor.
- Örneğin, DSI’de çalışan bir adam 30 yıl çalıştı diye proje yetkisi almamalı. Ancak, Ali Terzibeşoğlu da sınava girmemeli. Kendi alanında iş yapmış, tecrübe edinmiş ise o zaman belge almaya hak kazanmalı.
- Projede hata varsa proje mühendisi sorumlu, yapıda hata varsa yapım mühendisi sorumlu; deterministik sistemde. Amerika’da yeni binası yıkıldığı için yurttaş hem müteahhiti hem de ruhsatı veren mahkemeye veriyor. Her ikisine de %50 ceza veriliyor. Belediyede çalışan, ruhsatı veren kişi sorumluluk benim değil kurumundur, kurum suçlu diyor. Ancak mahkeme sorumluluğun kurumda değil, kişide olduğuna karar veriyor. Öyle de olmalı.
- Sorumluluklar şu şekilde olabilir. Proje sorumluluğu; yapım sorumluluğu: müteahhit, denetim; ruhsat veren kişi, kurumu değil.
- Türkiye’de yönetmeliğe uygun bina yok. Bu hususu çok fazla vurgulamak lazım.
- İyi yönetmelik var elimizde, diyelim. Çumru Belediyesi bunu uygulasin. Ancak, orda çalışan adam bu yönetmelikten anlayacak mı; belli standartlar getirilmeli (Örneğin, perde sayısı şu sınırdan daha aşağıda kalmamalı), çok basit olmalı ve lise mezunu bile kontrolü yapabilmeli. Bu kurallara uyulsa bina yıkılmaz. Basite indirgemeli bu standartları. (herkesin anlayabileceği kadar basite)
- Bir köy yerinde tek katlı bina yapmak için beş milyar proje parası isteniyormuş. Makina, inşaat mühendisi ve jeoloji mühendisinin imzası gerekiyormuş. Dolayısıyla, bina kaçak yapılacak.
- ABD’nin en büyük başarısı basitleştirme. “Şartnameyi öyle yapmalı ki en aptal mühendis bile anlamalı” diye düşünüyorlar.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Uğur Ersoy Hoca'nın uzun yıllara yayılmış tecrübesi dile getirdiği görüşlere yansımış bulunuyor.
- Yapı denetimi olayında yetkin mühendislik (profesyonel ya da sertifikalı mühendislik) uygulamasına önem veriyor. Burada kamu birimlerinin yanı sıra İnşaat Mühendislik Odası (İMO'nun) da görev yapmasının yararlı olacağını tasarlıyor. Bunun gerçekçi bir düşünce olduğu bu araştırmayı yapan proje ekibi tarafından da paylaşılıyor.
- Mühendislik gibi profesyonel meslek uygulamasına götüren eğitim işinin taşradaki üniversitelerde düzgün yürütülemeyeceğini düşünüyor. Bu görüşte de büyük haklılık payı var ve maalesef sayısı 40'ı aşmış inşaat mühendisliği bölümüyle büyük şehirler dışındaki üniversitelerden yetersiz mühendis yetiştirildiği bir gerçek.
- Ayrıntısına girip spesifik hale getirilmemekle birlikte depremle ilgili yasal boşluklardan da söz edilmiş bulunuyor.

KURUM ADI	Yapı Denetim Kuruluşları ve Laboratuvarları Derneği
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Adres: Fevzi Çakmak 2 Sokak No:30/15 Kızılay / ANKARA Tel: (0312) 231 43 49-231 49 32 Fax: (0312) 231 48 25
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	M. Kürşat Kahratlı (Dernek Yönetim Kurulu Başkanı) Nevzat Demirsoy (Genel Sekreter)
GÖRÜŞME TARİHİ	21.11.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Yapı denetim olgusu, depreme dayanıklı bina projelendirilmesini ve yapımını destekleyici önemli yeni bir kurumlaşma olup, bu dernek de ülke çapında bu alandaki bir birlikteliğin temsilci kuruluşudur.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Fenni mesul görevi yapmış olanların birçoğunun şimdi denetim şirketi var. Bu kişiler şantiyelerin yolunu bile bilmiyor. Bu dernek %10'una şantiyenin yolunu öğretmiş.
- Sistemi uygulatabilmek için etkin değerleri ön plana çıkarmak lazım.
- Ceza, işlenen kabahatın oranı kadar ve adil olmalıdır. Cezayı verecek mercilerin tarafsız olması lazım. Tarafsız mahkemeler tarafından verilmeli ve suç ispatlandıktan sonra cezalar uygulanmalı.
- Bir evrağın verilmesi gerektiği zamandan geç verilmesinden dolayı, bina kaçak yapı, kaçak proje ceza kapsamına girebiliyor. Geçici iş durdurma ve maddi cezalar uygulanıyor. Kesilen para cezasının yarısı sigorta havuzuna, yarısı da belediyeye gidiyor. Belediyeler bu parayı bütçe açığını kapamak için kullanabilir. Dolayısıyla, sakıncalı bir durum. Bir şantiyeye en küçük sebeple ceza kesilebilir. Bu rutin olay haline gelebilir.
- Belediye cezayı kestikten sonra en geç yedi gün içinde ödenmesi lazım. Aksi takdirde icra geliyor. Savunma hakkı yok. İsternirse mahkemeye başvurulabilir. Ancak, davalar iki yıl sürüyor, en az. Sonra eğer suçsuz olduğunu ispatlarsan parayı geri alabiliyorsun.
- Yeni yasa taslağında (Bakanlar Kurulunda) belediye hem polis, hem de avukat ve hakim konumunda.
- 3194 sayılı İmar Kanunu ile yapı denetim uygulamalarının yeterli olmadığı acı bir şekilde kanıtlandı. 4208 sayılı yasa çıktı. 595 sayılı kanun hükmündeki kararname daha geri bir yasa. Yapı denetimini daha az tarifliyor ve pilot il uygulaması daha az ilde geçerli. (27 ilden 19 ile düşürülmüş). Bir maddede söylediğini diğer maddede inkar etmiş. Ayrıca, bazı konulara da hiç dokunmamış.
- Sağlıklı yapı denetimi yapmak için sadece yasa çıkarmak yetmiyor. Türkiye'de maalesef bilgi para etmiyor. Ucuz iş yapan seçiliyor.
- "Müteahhit kimdir" in tanımını yapmak lazım. Hiçbir kriteri olmayan tek meslek, bu. Sermaye birikimi yeterli, müteahhit olmak için. Ne bilgi birikimi ne de okuma yazma aranıyor. Devlet kendisine çalışan müteahhit için kriterler koyuyor. Ancak, vatandaşın müteahhiti için hiçbir kriter getirmiyor. Daha kötüsü aynı müteahhit devlete iş yaparken bütün kurallara uyuyor. Ancak, vatandaşa iş yaparken gene kurallara uymuyor.
- Veli Göçer örneğin içeri girdi çıktı ve hemen iş yapmaya başladı. Devlet kendine yanlış yapılıncaya bir iki yıl iş yapamaz diye ceza veriyor.
- Müteahhit iş bilmesede yanında inşaat, mimar çalıştırarak işlerini yürütüyor. Ancak, düşük maaşla çalıştırılan bu elemanlar usulüne uygun iş yapalım diye diretemez, maaşından olur. Türkiye'deki en büyük çelişkilerden biri, parası olan her kişi avukatlık bürosu açamazken neden her parası olan müteahhitlik yapabiliyor.

-
- 2005'de hizmetlerin serbest dolaşımı kanunu yürürlüğe giriyor. Dışardan gelen adam T.C'de iş alabilecek. Ancak, bizim müteahhitler dışarda iş yapamayacak.
 - Sigorta, denetimin olmazsa olmazı. Sigortacının ücretini devlet belirliyor. İşini iyi de yapsan kötü de yapsan aynı parayı alıyorsun. Dolayısıyla, iyi yapılmıyor. İş iyi yapmak mali külfet demek.
 - Devlet Kamu Kurum ve Kuruluşlarını kendisi denetlediğini söylüyor. KİT'ler, üniversiteler, belediyeler denetim dışında dolayısıyla. Devlet yetki denetimi yaptığını idda ediyordu ancak aksi görüldü. Bu yapıları müşavirler denetliyor. Eğer, 5 yıl sonra bir hasar çıkarsa hiçbir sorumluluk almıyor. Devlette ilgili kişi (genel müdür, amir) talep ederse, ihale kanununa uymak kaydıyla denetimi talep eder. İhale kanununda açık teklif veriliyor. Ancak, denetim için bunu yapamaz çünkü %5 cezası var. Dolayısıyla herkes asgari teklifi verir. Peki neye göre denetim şirketleri arasından tercih yapılacak.
 - Yeni mezunun yetkileri sınırlanmalı. Sonra aldığı ilave kurslarla (eğitim programlarıyla) yetkileri artırılmalı. Yetkinlik diye bir kavram getirilmeli. Profesörler ve doçentler de sınava girerek yetkinliğini kanıtlamalı. Yetkin mühendislik ünvanı konusunda öncelikle üniversiteler karşı çıkmış.
 - Odalar fenni mesullerin sicillerini tutmakla yükümlü. Ancak, yıkılan binaların fenni mesul sicillerini çıkaramamışlar.
 - Uzmanlık sertifikalarını yurtdışına akredite olmuş özel kurumlar vermeli.
 - Her iş için ayrı bir sertifika gerekli. Her mühendis ne çalışmak istiyorsa, onun programına katılıp sertifika almalı. Aksi takdirde iş yapamamalı, her işin altına imza atamamalı.
 - Yapı denetim noterlik gibi bir müessese, sayısı belli olmalı. Bir yıl içinde şu metrekareye kadar proje denetleyebilir diye bir standart getir. Şu kadar denetim şirketine ihtiyaç var. Bir fazlasına ruhsat verme. İşini kötü yapanın lisansını iptal et. Şu anda nerede olduğunu bilmedikleri denetim şirketleri var.
 - Asgari şartları koysun devlet. Ücretine denetim şirketleri kendisi karar vermeli.
 - Geniş katılımlı toplantılar yapılsın. Herkes düşüncesini söylesin, tartışılsın. Asgari müşterekler bulunur.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Yapı denetim şirketleri Türk mühendislik dünyasına yeni oluşumlar olarak geliyor ve yerlerini alıyorlar. Ayrı ayrı büyük şehirlerde dernekleşme ihtiyacı duymaya başlamaları da ilginç bir gelişme.
- Yasal dayanağın yetersizliğine rağmen yapı denetim olayı kendince bir yol arıyor. Baştan büyük bir furyayla çok sayıda şirket kurulup sonra bunlar makul bir ayıklamayla azalmış.
- Bugünkü işleyişiyle yapı denetim şirketleri müteahhitlik şirketlerinin gölgesinde ve büyük ölçüde onlara bağlı. Yasal düzenlemelerde yapılacak değişiklikler bu önemli hususa çözüm getirmeli. (Müteahhite bağımlılık denetim şirketlerini ucuz ve kaliteden ödün vererek çalışmaya zorluyor. Ayrıca, müteahhitin tekniğe uygun olmayan isteklerini göğüslemekte zorlanıyorlar.)
- Yasal düzenlemelerde sigorta dayanağının eksik oluşu önemli bir husus olarak kendini gösteriyor. Yeni değişikliklerde bu eksikliğin de giderilmesi gereği açık.
- Bu araştırmanın deneyimli uzmanlarının geçmişte yaptığı yayınlarda tanımladığı ideal yapı denetim düzeni maalesef kurulamadı ve kurulması yolunda girişimlerin de bulunmadığı gözleniyor. Bu, endişe verici bir durum olarak dikkat çekiyor.

KURUM ADI	İzmir Yapı Denetim Şirketleri Birliği
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Adres:1203/11 Sokak Ömeratlı İş Merkezi 3/ 705 Yenişehir İzmir Tel:232 13313 33 (Görüşülen kişi İ. Aydın Mesta) ayrıca ek olarak Birlik yetkilileri
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Aydın Mesta (Yönetim Kurulu Başkanı)
GÖRÜŞME TARİHİ	31.10.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Yapı denetim şirketleri ve bunların oluşturduğu dernek statüsündeki merkezler depreme dayanıklı bina projelendirilmesi ve inşaatında aktif olarak yer almaktadırlar. Dolayısıyla konuyla yakından ilgili yeni ortaya çıkan kurumlardır.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	*Yapı Denetim Firmaları m ² Takip Listesi *Bina Başına İş izleme Bilgi Formu (bu form Aydın Mesta'nın sahiplerinden olduğu rehber yönetim şirketinin tip bir bilgi formu olup ciddi şirketlerin genelde benzeri uygulamalar içinde olduğu ifade edilmiştir.)

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- İzmir'de 32 adet yapı denetim şirketi var. Bayındırlık Bakanlığı izinli üç adet laboratuvarları var.
- 4208 nolu yasanın tanımları çerçevesinde yapı denetimi yapılıyor.
- Ankara'daki benzeri şirketlere göre, yapıya ilişkin bilgi tedariki daha zor (Yapının istatistik bilgisi, yapı türü vb).
- İzmir'in mevcut bina stoku yakınlarda düzenlenen yeni imar yönetmeliğine uygun değil. (Sekiz katlı bir bina yıkılınca yerine sekiz katlı bina yapılamıyor. Kat eksilmeleri oluyor.)
- Yeni imar yönetmeliğine uymayan mevcut stoka güçlendirme izni verilmiyor. Stoku böylece dolaylı olarak illegal hale getirmek sakıncalı bir tutum. Bu konuda Büyükşehir Belediyesinin ilgili birimleriyle müzakerelerin sürdüğü anlaşılıyor. Ama, henüz net sonuca ulaşamamış.
- Denetim ve sigorta kavramlarına dayalı işlemlerin kent imar planlarına da yansıtılması öneriliyor.
- Verimli, ziraat toprağında ekim yapılma zorunluluğu olup olmaması, bu alanlara sanayi kurulup kurulmaması konusunda herkes birbiriyle çatışıyor. Henüz ortak bir görüşe varılamamış.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Yapı denetim şirketlerinin belli bir iş disiplinini gözetmek amacıyla birlik kurma yoluna gitmeleri genel bir eğilim olarak dikkat çekiyor. Aslında bir meslek içi disiplin sağlayabilmede yardımcı bir unsur oluşturacağından bu oluşumdan memnuniyet duymak gerekiyor.
- İzmir'e özgü bir durum olarak projecilik ve yapı denetim çevrelerinin yeni imar yönetmeliği uygulamasında sıkıntıları olduğu anlaşılıyor.
- Bu sıkıntıya rağmen İzmir'deki yapı denetim şirketleri birliğinin rasyonel bir çalışma gayreti içinde olduğu gözleniyor.

KURUM ADI	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı- Yapı İşleri Genel Müdürlüğü
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	Adres: Bayındırlık Bakanlığı Merkez Binası, Bakanlıklar / ANKARA
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Nazım Avcı (Genel Müdür Yardımcısı)
GÖRÜŞME TARİHİ	08.10.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Yapı İşleri Genel Müdürlüğü, Türkiye'deki tüm resmi bina inşaatları işlerinin yürütücüsüdür. Ayrıca, kalıcı deprem konutlarının inşaatı işlerinde de aktif görev almaktadır. Deprem olayına sadece kalıcı konut inşaatından dolayı değil, bina inşaatında deprem etkilerinin göz önünde tutulma mecburiyeti dolayısıyla yakından ilgi gösteregelmiştir. Teknik birikimi fazla, profesyonel ciddiyeti yüksek bir kamu birimidir.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Genel Müdürlük deprem sonrası müdahale tecrübesini kapsamlı olarak ilk kez 1984'deki Malatya Doğanşehir Depremi'nde yaşamış.
- Deprem sonrası Türkiye genelinde depremin büyüklüğüne göre hasar tespiti için bu Genel Müdürlük'ten de teknik eleman görevlendiriliyor. Ancak buradan gidenlerin ve diğer dairelerden toplananların içinde uzman kişiler az bulunuyor. Oysa, uzman kişiler yapmalı bu işi. Çünkü önemli ve yapı davranışını irdeleyici bir olay.
- Acil yardım, kurtarma işi bu birimin dışında yapılan işler.
- Kalıcı konut yapımı ve dağıtımını bu birim yapıyor. 1999'da geçici konut, prefabrik yapıların ihalesini bu birim yapmış.
- Halk, Sivil Savunma ve Kızılay'ın görevini de bu birime atfediyor.
- Afet İşleri Genel Müdürlüğü ile birlikte yer seçimi, jeolojik etüdler, imar proje seçimi, uygulanacak proje hazırlanması, ihale ve yapım süreci gibi işler görevleri arasında.
- Kurumu sıkıntıya sokan önemli bir unsur, şov yapmak adına Türkiye şartlarına uymayacak vaatlerde bulunulması. (Birkaç gün içinde temel atılması, 4-5 ay içinde konutların bitirileceğinin söylenmesi gibi.)
- İl merkezlerinde "Kontrol Amirliği" kurulmuş. Afet geçirmiş yörelerde örneğin Bingöl, Erzincan, İstanbul'da da kordinatörlük şeklinde kurulmuş. Seçilmiş, işini bilen elemanların çalıştığı birimler bunlar. Olumlu hizmet vermişler.
- 1999 Depremlerinden sonra müşavir olarak çalışan ve çalıştırılan kişilerden hiç memnun kalınmamış. Çok verimsiz çalışmışlar. Yabancı müşavir çalıştırılmak istenmiş (sırf işin usulüne ve adabına göre yapılması için).
- 1999 Depremlerinden sonra geçici prefabrikasyon konutlar olmasa bölge ikinci yılında kendine gelirdi. Elektrik, su bedava olunca halk rahata alışmış. Yardımı halk su, ekmek bulamayacakken yapmalı yoksa halk bedavacılığa alışıyor, dendi.
- Kalıcı konutlar yapılırken çok sorun yaşanmış. Örnek olarak, siyasetçi 16 milyon çıkan bir keşif kalemini dokuz milyona indirmiş. Bu arada beton, demir fiyatları artmış ve işyerinde işçi bulunamamış.
- Bu arada ihale ediliş biçiminin de yanlış bir uygulama olduğu ifade ediliyor. Çoğunlukla işi bilmeyen adamlar almış. Bunların çoğu da batmış ve işler gecikmiş.
- Güçlendirme konusu Erzincan Depremi ile gündeme gelmiş. Güçlendirme raporları üniversitelerle birlikte hazırlanmış, DPT de resmi binalar için onay vermiş. İstanbul-Bolu-Düzce-Sakarya hattına öncelik verilmiş. Ama, ödenek sağlanamamış.
- Şu sıra arşiv projeleri gözden geçirme işi yürüyormuş.

-
- Güçlendirme ile ilgili tasdik ve denek işlerine bu birim bakıyor.
 - Orta hasarlı köy evlerinin, mühendislik girmemiş yapıların ağır hasarlı ilan edilmesi fikrindeler. Çünkü kırsal konut tamiri son derece eziyetli ve masraflı bir işlem yıkılıp yerine sade bir konut yapılması çok daha kolay olabilir.
 - Birtakım Őeyleri keşfetmeye gerek yok, çözüm ortada. Kalite sigortalaması ya da zorunlu sigortalama konusunda dünyada çeşitli uygulamalar var. Bu arada Afyon'da devlet kendisi delmiş yasayı.
 - Bingöl'de Toplu Konut Dairesi ayrı, bu birim ayrı iş yapıyormuş. Ayrıca aralarındaki bağlantı kuvvetli değil.
 - Bakanlık, yakınlarda Deprem Şurası Toplantısı yapacaktış. Yönetmelik hazırlanmış. (Görüş alış verişi olacakmış, işler nasıl olmalı ve organizasyon nasıl yürümeli konusunda.)

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Yapı İşleri Genel Müdürlüğü, Bayındırlık Bakanlığı'nın bina işlerindeki otoritesini temsil eden, bürokrasisi belki biraz fazla ama köklü ve ciddi bir kurum izlenimini vermektedir. Deprem kalıcı konut inşaatı ihale edilmesi ve yürütülmesi işlerinde de son on senede epeyce deneyim edinmişler.
- Deprem riski olan bölgelerde acele yapılacak işlerde Yapı İşleri'nin birikiminden yararlanılmak yerine diğer bakanlıkların ve kurumların deneyimsiz elemanlar eliyle bina yaptırması yanlış bir yaklaşım olmuş. (Sekiz yıllık ilköğretim okulları ve yatılı bölge okulları inşaatı işlerinde olduğu gibi.)
- Bu birimin yetkilileri bakanlığın daha üst düzey diğer bazı yöneticileri gibi yeni kamu yönetimi düzeninden sonra bakanlığın işlevinin çok daraltılacağından ve burada yerleşmiş kurallar içinde yürüyen bazı işlerin yerel yönetimler tarafından düzgün bir şekilde yürütülmesinin çok uzun süre alabileceğinden endişeliler.

KURUM ADI	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Yüksek Fen Kurulu
İLETİŞİM BİLGİLERİ (tel, faks, adresler elektronik de dahil)	
TEMAS EDİLEN KİŞİ(LER) (Kurumdaki pozisyonu, mesleği ve deprem konusundaki uzmanlık alanı)	Muzaffer Gedikli (Y. İnşaat Mühendisi) (Yüksek Fen Kurulu Üyesi)
GÖRÜŞME TARİHİ	18.11.2003
KURUMUN DEPREM OLAYIYLA BAĞLANTISI (Genel tanım olarak)	Yüksek Fen Kurulu yapı sektörü işletmeciliğinin çeşitli ilkesel konularının yanısıra yapı denetimi alanıyla da yakından ilgilidir. Mevcut yasal düzenlemelerin hazırlanmasında ağırlıklı payları olmuştur. Dolayısıyla, deprem konusuna yakınlığı olan bir kamu birimidir.
EDİNİLEN YAZILI DOKÜMANLAR	* Afet Yönetimi (Yazarı Oktay Ergunay)

EDİNİLEN SÖZEL BİLGİLER

- Yüksek Fen Kurulu'nun görevi kamu tasarıları için müşavirlik, danışmanlık bir de rayiç ve birim fiyat belirlemek. Görüşlerini istişari verdikleri için uygulama zorunluluğu yok.
- Genel görüş olarak yapı stoku yetersiz. Bunların sorumluları da teknik elemanlar, teknik kuruluşlar, Müteahhitler Birliği vs de dahil.
- Geçmişte kamunun yüksek teknik okullarından belgelenip atılan şahıslar, özel üniversiteler sayesinde diploma alabildiler. Bunların bir kısmı da DS'nin iri müteahhitlerinden olmayı başarmışlar.
- Afete maruz alanların ayrıntılı haritalanması gerekli.
- Heyelanlı alanda stabiliteyi sağlayabilecek yapı yapmak çok pahalı. O yüzden yapı yapma yasağı var.
- Düzce Ovası'nda depremin parçalayamayacağı bina yok. Buralarda yapılaşmaya izin verilmemeli. Yapılaşma sağlam alanlara doğru kaydırılmalı. Genç alüvyon alanlarda yapılaşma yer almamalı. (Ayrıca, buraları tarımlaşmaya çok uygun).
- Devlet, vatandaşın yıkılan binasını hiç sorgulamadan krediye layık görüyor. Oysa, neden yıkıldığını araştırmalı ve de sigorta zorunluluğunu getirmeli. Vatandaş arabasını düşündüğü gibi evini de aynı kapsamda düşünmeli.
- Devletin asıl görevi iki ay süreli acil yardım durumunda yurttaşlara yardım etmektir.
- Devletin yaptırdığı evleri köy yerindeki yurttaşlar ödemiyorlar. Çünkü devlet bu yapıları satmaya kalksa alacak kimse bulamaz. Şehirde ise yurttaş geri ödüyor, aksi takdirde devletin satışa çıkaracağını bildiği için. Ancak, bu geri ödemeyi, ödenmesi gereken miktar enflasyonla çok azalıp bir yemek parasına kadar gelince yapıyor.
- Afet yönetiminde, imar hizmetleri kusursuz verilmeli. Planlama yapılırken çok uygunsuz alanlardan kaçınılmalı. İmar açısından disiplin sağlanmalı. (Sadece planlama değil, asıl önemli olan uygulanması). Kontroller yok, kişilerin vicdanına bırakılıyor.
- Yüksek Fen Kurulu yapı kalite sigortası için yapı maliyetinin %1'i gibi bir meblağ önermiş. Ancak, bunu hiçbir sigorta şirketi kabul etmemiş. Kabul etmemekte aslında haklılar. Çünkü, proje hazırlanması ve inşaat işleri denetim disiplinine tabi değil. Dolayısıyla, sigortalama işinin riski büyük.
- Ülkemizde kişiler kendi faaliyetini sigortalatmaktan adeta alıkonuluyor. Çünkü, yurttaşların kafasında devletin kendisi zaten bir sigorta. Örneğin, Afyon'da (Sultandağı Çay Depremi sonrasında) mevcut yasayı devletin kendisi delmiş ve yurttaşla çok uygun tamir kredileri vermiş. Evini sigorta ettirmeyene de ceza uygulanmamış. (Oysa, bunun ağır bir cezası olmalıydı.)

-
- Projeler, Şirket statüsü altında mimarlar, inşaat mühendisleri, proje mühendisleri birlikte çalışarak yapılmalı. Kollektif çalışmalar ve ekip çalışmaları olmalı. (Tesisat projesi yapılırken inşaat mühendisi bir daha projesine bakmalı, koordinasyon sağlanmalı. Bu şekilde bir ortak yol bulunmalı.)
 - Çeşitli disiplin tanımları getirilebilir. Ama, bu şekilde olarak işler ve içerik yönünden işlemezse bir işe yaramaz.
 - Belediyeler bazen imara yasaklı yerleri kamuya açıyor. Ancak, bu ve bilindiği gibi politik nedenlerden dolayı usulüne uygun denetleme yapılamıyor.

ALINAN BİLGİLER VE İZLENİMLERLE İLGİLİ ÖN DEĞERLENDİRME VE YORUMLAR

- Kamu yönetimi deneyimine sahip bilgili bir inşaat mühendisinin Yüksek Fen Kurulu üyeliği yetkisini de kullanarak gerçekçi ve cesur biçimde aktardığı önemli bilgiler mevcut.
- Sigorta dünyasının ancak yapı kalitesini yükseltici ciddi bir yapı denetimiyle yapı sigortası işine ilgi göstermesi beklenebilir.

Bu araştırma projesi kapsamında, deprem olayının çeşitli alt konularına yakınlığı bilinen değerli bazı uzman kişilerle özel temaslar kurulması da öngörölmüş idi. Profesör Rifat YARAR bu özel uzmanlar listesinin en başında yer almaktaydı. Raporun tamamlanması aşamasında Profesör Rifat YARAR'ı kaybetmenin üzüntüsünü yaşadık.

Çok değerli bilim adamı ve deprem mühendisliği disiplininin ölkemizdeki kurucusu, büyük insan, büyük eğitici Profesör Rifat YARAR'ı saygıyla anıyoruz.